

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLIX, Nr. 3—4, MARTIE—APRILIE, 1990

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLIX, Nr. 3—4,
MARTIE—APRIIE
1990

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

TEOCTIST

Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe
Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM

Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. EPIFANIE

Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU

Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR :

Diac. MIHAI HAU

CUPRINS

	Pag.
Editorial: <i>APEL LA DIALOG</i>	5
IN DUHUL EVLAVIEI ORTODOXIEI ROMĂNEȘTI	
Teoctist, Patriarhul României, « <i>Să ne cinștim martirii</i> »	7
INDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE	
Sfântul Grigorie cel Mare, « <i>Conducătorul de suflete</i> »	10
Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin, <i>Predică la Sf. împărați Constantin și Elena</i>	12
Pr. Ion Ionescu, <i>Duminica Rusaliilor</i>	14
Pr. Ion Ionescu, <i>Sinziene</i>	16
Diac. Mihai Hau, <i>Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul</i>	18
Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu, <i>Cuvînt de învățătură la Adormirea Maicii Domnului</i>	20
ȘTIRI ECUMENICE	
Pr. Dr. Ioan Dură, <i>Din lumea creștină</i>	24
Mihale Dan Mihail, <i>Din lumea creștină</i>	29
DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI	
Sfântul Ambrozie al Milanului, <i>Despre Sfântul Duh — Cartea a II-a</i> , (trad. de Pr. Dr. V. Răducă)	29
ARTICOLE ȘI STUDII	
Pr. Prof. Nicolae Neaga, <i>Oameni reprezentativi în purtarea ideilor — aspecte biblice</i>	58
Anca Manolache, <i>Femeia și integritatea creației</i>	68
Pr. Ioan Spiru, <i>Participarea preoților din Țările Române la revoluția din 1848</i>	72
DOCUMENTARE	
Ion Apostol, <i>Reședința Patriarhală de la Dragoslavele</i>	77
Iolanda Tighiliu, <i>Minăstirea Suzana — 250 de ani de la întemeiere</i>	82
Gion Ionescu, Anghel Marcu, <i>Ultima ctitorie din București a voievodului Constantin Basarab Brîncoveanu</i>	90
Gion Ionescu, <i>Biserica parohială din Drajna de Jos</i>	102

EVOCĂRI — RESTITUIRI

Pr. Ioan Spiru, <i>Contribuția Patriarhului Miron Cristea la Unirea Transilvaniei cu România</i>	112
Pr. Dr. Ioan Dură, <i>Mărturie despre Patriarhul Iustin</i>	113
Pr. Gheorghe Cunescu, <i>Cu Mihai Eminescu pe la Minăstiri</i>	117
Diac. Prof. Marin Velea, <i>Profesorul, dirijorul și compozitorul Theodor Georgescu (1880—1990)</i>	124

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI MUNTENIEI ȘI ĐOBROGEI

Pr. René Broscăreanu, Diac. V. Boboiescu, Ierom. Teofan Savu, <i>Agenda de lucru a P. F. Patriarh Teoctist pe lunile mai—august 1990</i>	139
Pr. Leon Arion, <i>O sărbătoare de inimă în municipiul Ploiești</i>	148
Mihail Diaconu, <i>Pomenirea eroilor la Catedrala Patriarhală din București</i>	151
Redactor, <i>Știri</i>	151

DE SUFLET...

<i>Luminînda Înălțării Domnului</i> , prelucrare de Diac. Prof. Marin Velea	153
<i>Ce vă vom numi</i> , prelucrare de Diac. Prof. Marin Velea	153

APEL LA DIALOG

Din dorința de a respecta canoanele Bisericii Ortodoxe Universale precum și libertatea de opțiune politică a celor peste 18 milioane de credincioși ortodocși români pe care îi reprezintă într-o societate pluralistă, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a recomandat deja la începutul acestui an ca toți clericii ortodocși români (episcopi, preoți și diaconi), fiind părinți spirituali ai tuturor credincioșilor, să nu se înscrie și să nu activeze în vreun partid politic.

Fidelă acestei hotărâri, conducerea Bisericii Ortodoxe Române se abține să dea vreo îndrumare sau să facă vreo recomandare preoților și credincioșilor privind opțiunea lor față de vreun partid politic din societatea românească de azi.

Desigur, această neutralitate politică a celei mai vechi și mai mari instituții a poporului român nu înseamnă o indiferență a ei față de aspirațiile majore profunde ale întregului popor care se exprimă prin intermediul consultării electorale. Biserica discerne acum, cu preocupare părintească, trei aspirații majore :

1. Dorința vie a poporului român pentru promovarea libertății și demnității umane, recâștigate prin jertfe multe, mai ales în rîndurile tineretului țării.

2. Dorința de reînnoire morală și spirituală ca eliberare de comunism, ateism, falsitate și minciună.

3. Dorința de dreptate socială atât pe plan obștesc cît și personal, adică afirmarea binelui comun și a valorii unice și a demnității fiecărei persoane umane.

În acest sens, Biserica susține, prin rugăciune și îndemn pastoral, realizarea acestor aspirații profunde ale poporului, ele fiind roade ale conlucrării noastre cu harul lui Dumnezeu.

Conducerea Bisericii Ortodoxe Române nu este interesată în primul rînd care partid sau care partide politice cîștigă alegerile, ci ceea ce cîștigă poporul întreg în urma alegerilor. Ea nu promovează iubirea de putere, ci puterea iubirii binelui comun.

De aceea, mai presus de confruntarea electorală partinică, Biserica face un apel călduros și insistent la diferitele grupări și orientări politice să se asculte reciproc pe baza unui dialog sincer și constructiv. Ea consideră că dialogul între reprezentanți ai diferitelor aspirații sociale și spirituale profunde din patria noastră va fi de folos întregii societăți românești și va contribui la afirmarea unității noastre spirituale în cadrul unui pluralism legitim și necesar.

PATRIARHIA ROMÂNĂ BIROUL DE PRESĂ ȘI COMUNICAȚII

* Apel citit la Televiziunea Română Liberă de către P. S. Daniel Lugojanul, în data de 3 mai 1990, și transmis în aceeași zi agenției Rompres.

ÎN DUHUL EVLAVIEI ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI

SĂ NE CINSTIM MARTIRII...

Frați creștini,

S-au scurs 9 luni de la evenimentul de neșters din inimile și sufletele noastre, al revoluției din decembrie, când tinerii noștri, cu piepturile goale și cruciulițe în mâini, călăuziți de mărturisirea adevărului dumnezeiesc că «Dumnezeu este cu noi», au înfruntat furia gloanțelor ucigașe, în dorința fierbinte de a scăpa de dictatură și a deveni oameni liberi, oameni demni! Chipurile lor, vrednicia lor, jertfa lor martirică ne străjuie neîncetat, dar mai ales în momentele acestea anume, rînduite de către sfînta noastră Biserică, în care noi toți, cei rămași, ne rugăm pentru odihna sufletelor lor, ale celor care, prin sacrificiul lor, al vieții lor curate și nevinovate, prin moartea lor martirică au dobîndit cununa vieții veșnice și ne-au dăruit nouă, bucuria unei vieți libere și demne pe pămîntul acesta românesc, atît de mult încercat de vremi! Pe eroii martiri ai neamului nostru românesc, pe mărturisitorii adevărului de credință curată, Biserica îi va pomeni întotdeauna, dimpreună cu toți sfinții noștri, cu moșii și strămoșii noștri, eroii știuți și neștiuți, pe toți cei care au apărat graiul românesc, pămîntul românesc, credința curată în Dumnezeu cel Întrupat, mort și Înviat!

Pe mărturisitorii acestui adevăr al Întrupării și al Învierii Domnului, Biserica noastră îi cinstește rînduindu-le după cuviință zile de pomenire, în cîntările ei fiindu-le pururea recunoscătoare jertfei lor nemuritoare!

Cîtă smerenie trebuie să arătăm înaintea lui Dumnezeu pentru darul sfînt al libertății ce l-a revărsat de Nașterea Sa cea sfîntă peste poporul nostru, cîtă atenție trebuie să le acordăm martirilor noștri, jertfei lor curate, acestor tineri morți din fragedă vîrstă, unii abia pe băncile

școlilor, copii, dar luminați de candelă sfântă a adevărului dumnezeiesc ce i-a călăuzit cu piepturile goale pe drumul către libertate, către demnitate, către renașterea valorilor veșnice ale poporului român !

Ce moștenire ne-au lăsat, iubii mei, acești tineri, prin curajul și bărbăția lor !

Pentru sufletele lor curate, ce ard înaintea lui Dumnezeu ca aceste luminați din ceară curată pe care le ținem în mâini pentru a lor pomenire, bunul Dumnezeu a rînduit ca ziua aceasta de astăzi să fie atît de înșorită, aume ca o imagine a strălucirii dumnezeirii !

Să păstrăm, iubii mei, pururea în inimile noastre imaginea acestor tineri neînfricați, imaginea credinței lor, a dragostei pentru biruința Sfintei Cruci, pentru biruința adevărului credinței noastre strămoșești. Ei au mărturisit și au întărit prin jertfa lor curată, jertfa Mîntuitorului Iisus Hristos, izvorul credinței noastre ! Ei au trecut peste deosebirile de vîrstă, de credință și s-au unit în sacrificiul lor, al sufletelor lor, în mod pilduitor pentru toată lumea, căci nu s-a întîlnit pînă acum pe acest pămînt o minune asemenea celei petrecute de Nașterea Domnului pe sfîntul pămînt românesc !

Această sfîntă unitate de inimi, acest avînt al credinței unor tineri nevinovați, va fi înscrisă veșnic în cronică vremii.

Pentru acest lucru, iubii mei, ei ne vor fi mereu pilde nemuritoare pentru eternitate, pentru toți fiii acestui pămînt și pentru sfîntă Biserica noastră dreptmăritoare. De aceea, astăzi de-a lungul și de-a latul țării luminează ca niște făclii, lumina jertfei lor, a sacrificiului lor martiric ; de aceea iubii mei, astăzi pe tot cuprinsul țării se varsă rîuri de lacrimi și se înalță rugăciuni fierbinți din inimile cernite ale preoților și credincioșilor noștri, ale monahilor și monahiilor, pe mormintele celor ce prin jertfa lor ne-au dăruit viața, libertatea, demnitatea. Această dragoste trebuie să rodească în semenii lor dintotdeauna și de peste tot locul unde se vorbește limba română și se împreunează înălăcrămate rugăciuni pentru sufletul lor. Dragostea lor, înseamnă îndepărtarea urii, a violenței, a tot ceea ce-i retrograd chipului și ființei omului, creatura mîinilor prea bunului și atotmilostivului Dumnezeu.

Martirii revoluției din decembrie au văzut în semenii lor chipul lui Dumnezeu, iar în jertfa lor, biruința Crucii ce i-a călăuzit în lupta lor.

Iubii mei,

Avem posibilitatea astăzi, să vedem în mijlocul nostru un număr de preoți și credincioși care, călăuziți de Prea Sfințitul Ioachim de la Roma merg să se împărtășească la Locurile Sfinte din lumina Sfintei Învieri. Duceți Prea Sfinția Voastră la Sfîntul Mormînt al Domnului nostru Iisus Hristos și lumina speranțelor noastre, această lumină ce a luminat chipurile și sufletele martirilor noștri, acest crez de unitate în idealurile poporului român. Depuneți ofranda jertfei lor curate la picioarele Domnului, dimpreună cu rugăciunile noastre, ca roadele jertfei lor să se reverse din belșug asupra întregului nostru popor, asupra noastră, a tutu-

ror. Duceți, Prea Sfinția Voastră, imaginea unui popor unit în rugăciune la căpățîiul copiilor lui jertfiți pe altarul dreptății, al libertății și demnității, imaginea unui popor dreptcredincios ce așteaptă Sfînta Înviere cù făcliile aprinse, împreună rugător cu toate popoarele lumii pentru pace, pentru liniște, pentru viață !

Chezășia dragostei noastre, a unui popor ce și-a înscris numele în istoria lumii cu martiri și cu sfinți, aceasta să o duceți la Sfîntul Mormînt, rugîndu-Vă acolo, la picioarele Domnului, pentru unitatea dragostei dintre noi !

Să ne păstrăm deci, în veci de veci chipurile și amintirea martirilor noștri, iar jertfa lor să ne fie pururea izvor de dragoste, de putere și de împlinire !

Dumnezeu să-i odihnească dimpreună cu toți sfinții Săi, iar pomenirea lor să fie din neam în neam ! Amin !

† TEOCTIST
PATRIARHUL ROMÂNIEI

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE

CONDUCĂTORUL DE SUFLETE TREBUIE SĂ FIE
TOTDEAUNA DE O PURTARE PILDUITOARE

Păstorul de suflete trebuie să aibă o purtare pilduitoare, pentru ca prin exemplul vieții lui să le arate credincioșilor calea vieții. Turma care urmează cuvântul și purtarea păstorului înaintea în viață duhovnicească mai mult văzînd pilda acestuia decît auzînd numai îndemnurile. Slujba lui îl constrînge să învețe adevăruri sublime, dar tot din același motiv trebuie să se silească să dea și cea mai frumoasă pildă. Căci acele cuvinte pătrund mai ușor în inima ascultătorilor care sînt verificate chiar de viața propovăduitorului, deoarece ceea ce poruncește prin vorbă, ajută ca să devină faptă prin pilda vieții lui. De aceea se și zice prin proorocul : «Pe munte înalt urcă tu cel ce binevestești Sionului» (Isaia 40, 9). Josniciile lucrărilor pămîntești nu mai sînt parte pentru acela care se dăruiește predicării lucrurilor celor cerești. Căci acela care se folosește de predicarea celor cerești, e ca și cum ar sta pe culmile cele mai înalte, atrăgînd în felul acesta cu atît mai ușor la desăvîrșire pe supușii săi, cu cît le va da o dovadă concretă că el se află în culmea desăvîrșirii. Posibilitatea de a atrage pe credincioși la o mai mare desăvîrșire e în raport cu posibilitatea de a dovedi validitatea realităților divine cu pilda vieții. În lege se mai îngăduia preotului ca să primească de la jertfă șoldul drept, deosebit de rest (Ieșire 29, 22), nu numai spre a indica folosul lucrării lui ci și spre a arăta că e unică. Așa, păstorul sufletelor nu poate cunoaște limite în a lucra cele bune între cei răi. E datoria lui morală ca să-și aducă aminte că a avut un destin mai înalt față de acela al bunilor credincioși, nu numai prin demnitatea hirotoniei, ci și încă, și mai ales, prin sfințenia vieții.

Pe lîngă aceea, preotului, îi era oferită împreună cu șoldul și partea cea mai fragedă din piept, pentru ca să învețe să ofere lui Dumnezeu cea parte din el însuși care din jertfă i se cuvenea pe drept.

De aceea, nu e îndeajuns ca păstorul să nutrească din inimă gânduri bune, ci este necesar ca să îndemne pe credincioși să săvârșească fapte bune, fiindu-le el pildă.

Să nu fie ale sale, nici dorința de înălțare, nici teama de abdicare. Mai degrabă să disprețuiască plăcerile lumii ca un reflex al unei temeri lăuntrice. Cu toate acestea să nu socotească temerile și amenințările în raport cu mîngîierile dulceților intime. De aceea din porunca venită de sus (Ieșire 29, 5) amîndoi umerii preotului sînt strînși cu efodul, așa cum a poruncit Dumnezeu, pentru ca în succese și în insuccese, el să fie întărit de podoaba virtuților ca de o pavăză. Astfel să pășească — după cuvîntul Sf. Apostol Pavel (II Cor. 6, 7) înarmat cu armele dreptății, la dreapta și la stînga, căutînd numai bucuriile lăuntrice, neplecîndu-și șoldul la nici o plăcere josnică. Pe acesta succesele să nu-l mîndrească pînă la desfătare și greutățile să nu-l tulbure. Nici o patimă să nu-i veștejească vigoarea sufletului și efodul de pe umeri să arate cîtă frumusețe apără el prin spatele acelea.

Cu însemnare precisă a voit ca efodul să se țese din aur, din iacint, din purpură, cărămiziul în două culori și inul răsucit (Ieșire 28, 8), pentru ca să însemneze și să arate prin acesta cît e de necesar ca preotul să fie împodobit și să strălucească prin toate felurile de virtuți.

În haina arhierescă strălucește mai întîi de toate aurul, deoarece preotul trebuie să se distingă, în chip deosebit, prin pricepere și înțelepciune. La aceasta se adaugă iacintul care strălucește în culoarea cerului, pentru ca tot ce cîștigă și pătrunde cu inteligența, să-l convingă să se ridice la iubirea lucrurilor cerești și să nu se mulțumească cu succese trecătoare. Să nu se lase prins de laude omenesti care să-l lipsească de puterea de a cunoaște adevărul. Cu aurul și cu iacintul se amestecă purpura pentru un înțeles limpede. Inima preoțească trebuie să înfrîneze în ea pînă și sugestiile viciului, și de îndată să li se impotrivească cu putere împărătească.

Obiectul nădejzii lui e cuprinsul cel înalt al învățaturii sale fără să uite nicicînd nașterea cea lăuntrică și necesitatea de a apăra cu purtarea dreptul la împărăția cerească. Aceasta e noblețea despre care vorbește Duhul prin mijlocirea Sf. Petru: «Voi sînteți neam ales; preoție împărătească» (I Petru 2, 9). Despre puterea pe care o avem de a înăbuși înclinările păcătoase ne asigură Sf. Ioan: «Iar cîți L-au primit le-a dat putere ca să fie fiii lui Dumnezeu» (Ioan 1, 12). Despre această noblețe ne vorbește Psalmistul, cînd zice: «Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeu, și foarte s-a întărit stăpînirea lor» (Ps. 138, 17). E caracteristica sfinților să se înalțe cît mai mult în sus, cînd în afară se pare că sînt învăluiți de lucruri josnice. Aurului, iacintului și purpurei se adaugă cărămiziul de două ori vopsit, voind să însemneze că toate virtuțile, pentru a fi plăcute judecătorului inimii, trebuie să aibă semnul iubirii. După cum e necesar ca flacăra iubirii celei lăuntrice să aprindă toate lucrurile care strălucesc în ochii oamenilor, înaintea ochilor lui Dumnezeu și pe aproapele, strălucește printr-o îndoită vopsire. Nimic nu ne va folosi dorul după Creatorul, dacă nu este luat în seamă aproapele, dacă interesul pîntru aproapele ne-ar fi condus pînă la răceala iubirii de Dumnezeu.

A neglija una sau alta dintre aceste două datorii ale iubirii, nu ne îngăduie să ai între culorile efodului cărămiziul vopsit de două ori. Dacă însă sufletul se silește să împlinească poruncile iubirii, atunci mai rămîne ca și trupul să fie înfrînat. De aceea se adaugă cărămiziul cu două culori și inul răsucit. Inul, de fapt, răsare și încolțește foarte frumos din pămînt într-o deosebită strălucire.

Înțelesul inului e castitatea, care strălucește prin candoarea neprihănirii trupesti. El se țese răsucit în podoaba efodului, deoarece fecioria dobîndește cel mai înalt grad de curăție cînd trupul este stăpînit prin înfrînare. Și cînd între celelalte virtuți apare și înfrînarea trupului, inul răsucit strălucește pe efod în culori diferite.

(Sfintul Grigorie cel Mare (Dialogul)
«Cartea Regulei Pastorale»

PREDICĂ LA SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

Săptămîna aceasta a fost binecuvîntată de Dumnezeu cu două sărbători bisericești, una închinată Sfinților Împărați, iar cealaltă proslăvirii Înălțării Domnului. În ceea ce privește Sfinții Împărați și întocmai cu Apostolii: Constantin și mama sa, Elena, noi, creștinii de tradiție ortodoxă, îi cinștim pentru vrednicia pe care ei au dobîndit-o în ceata aleșilor lui Hristos. Ca unul care și-a agonisit de timpuriu înțelepciunea lui Solomon și dreapta-credință a apostolilor, viitorul împărat a avut tîria să păstreze și să înmulțească virtutea aceasta pe care i-a insuflat-o mama sa încă din copilărie. Păstrarea credinței creștinești în Roma veacului al IV-lea, cu mulțimea templelor ei păgînești și cu alte vestigii glorioase ale trecutului național, iar — în Răsărit — cu misterii vechi proslăvite în versurile poezilor, constituia într-adevăr o mare vrednicie și o trăsătură de caracter ieșită din comun. Este acea virtute a credinței care s-a manifestat de-a lungul unei vieți de fapte de slăvire a numelui lui Hristos și într-o pioasă întrecere între mamă și fiu pentru opere creștine de interes obștesc. De aceea «Biserica noastră cinștește în ei pe ziditorii unei noi ere în istoria bisericească universală și pe ctitorii veacului de aur al creștinismului, în care s-au cristalizat dogmele noastre fundamentale» (D. Radu). Și chiar dacă marele Constantin va fi avut la un moment dat vreo slăbiciune omenească, el încă poate fi socotit în ceata sfinților. În conformitate cu o rînduială a scrupulozității sufletești din Biserica primară, el s-a botezat pe patul de moarte în anul 337. Se știe că Taina Botezului dăruiește iertare desăvîrșită de păcate și Harul sfinților. Dar Biserica Ortodoxă îi numește pe cei doi aleși nu numai «sfinți» ci și «de Dumnezeu încununați». De aici se vede că viața personală a primului împărat creștin a constituit un instrument al Proniei divine. Rînduiala de cult ortodoxă evidențiază sigur aceasta, atunci cînd citește astăzi Apostolul cu minunea de pe drumul Damascului a Sfintului Pavel. Alegerea dumnezeiască de care este vorba aici constituie o minune. Ea a fost istorisită de către însuși marele împărat,

sub legământul jurământului, episcopului Eusebiu al Nicomidiei care i-a administrat Sfântul Botez. Nu este nevoie să povestim toate alianțele între Conducătorii Imperiului Roman, pentru a-l salva de la prăbușire. La un moment-dat, viitorul împărat autocrat a venit în conflict cu Maxențiu tiranul Romei. Lupta pe care o va avea cu acesta lângă Podul Milvius urma sau să-l piardă sau să-l înalțe pe piscul gloriei umane. Din punct de vedere omenesc, oastea sa număra doar 20. 00 de ostași față de 150.000 ai adversarului.

Pe cînd cugeta la aceste stări din ajunul bătăliei, împăratul a văzut pe cer, către sfîrșitul zilei, semnul luminos al Sfintei Cruci. Deasupra lui era scris îndemnul: «întru aceasta vei învinge!». În noaptea următoare, însuși Mîntuitorul i-a apărut în vis, purtînd în mînă Sfînta Cruce, simbol pe care Sfîntul Constantin l-a imprimat pe steagurile sale, la îndemn divin. Alegere a harului dumnezeiesc va fi avut, în prima sa tinerete, și Sfînta Elena, care a rămas neabătută de la calea credinței și a purității, deși fusese repudiată de soțul ei.

Cert este că, biruind pe vrăjmaș, împăratul a adus schimbări fundamentale în viața politică și socială a Imperiului Roman. Mai întîi a acordat creștinismului libertate, scoțîndu-l din catacombe, punîndu-l alături de celelalte culte. Apoi a înființat o nouă capitală imperială, Constantinopol, pe care a pus-o sub binecuvîntarea Înțelepciunii divine. La aceste semne de întărire și de răspîndire a creștinismului, adepții Evangheliei au prins curaj. Ei au început să înalțe biserici și să-și arate pe față credința care îi anima. Dintre alte fapte evanghelice ale familiei împărătești trebuie să amintim generalizarea duminicii ca sărbătoare bisericească, abolirea pedepsei cu moartea și relații mai blinde în viața publică.

Pildă de rîvnă apostolică și faptă de întărire a credinței ortodoxe o constituie și strîngerea Soborului I a toată lumea, din 325. La el a participat sporadic și Sfîntul Constantin, care s-a bucurat nespuse de mult că acolo a fost apărat adevărul evanghelic și s-a întocmit și **Crezul**, adică rezumatul credinței noastre.

Îl rostim pînă astăzi la Taina Botezului și în cadrul Sfintei Liturghii. O faptă de aceeași intensitate spirituală a realizat și mama împăratului. În rîvna ei pentru cunoașterea locurilor în care S-a întrupat și a activat Mîntuitorul, ea a călătorit la Ierusalim, înconjurată de o suită numeroasă. Aici, Sfînta Elena a descoperit lemnul Crucii Domnului Hristos, a înălțat biserici la mormîntul sfînt și a adus multă mîngîiere celor bolnavi și bătrîni prin daniile și rînduielile sale.

De la Sfinții Constantin și Elena, dumnezeiasca și de viață făcătoare Cruce se cinstește în slujbe, este rînduită pe biserici, pe la răspîndirile drumurilor, în tribunale. În felul acesta, răscumpărarea prin Hristos este proslăvită, iar existența noastră sfințită.

Pilda vieții și activității acestor mari sfinți ai Bisericii poate să însușească și rîvna creștinilor de astăzi. Asemenea primului împărat creștin, care a renunțat la întinericul păgînismului străvechi, adepții Evangheliei zilelor noastre se pot îndrepta cu hotărîre și iubire pe calea libertății, a sincerității sociale și a bune înțelegeri între oameni.

Pr. dr. Gheorghe I. Drăgulin

DUMINICA RUSALIILOR

Praznicul împărătesc sărbătorit la 50 de zile după Înviere și la 10 zile după Înălțare poartă numele de **Duminica Rusaliilor** sau **Duminica Pogoririi Duhului Sfânt**, care în popor mai este numită și **Duminica Mare**. Denumirea de «**Rusalii**» este de origine română, de la substantivul plural latin : **rosalia**, **-ium** (singular **rosa**, **-ae** = trandafir), sărbătoare română în timpul căreia se depuneau coroane de trandafiri la morminte și se aduceau **libațiuni**. În Biserica noastră, credincioșii ei pomenesc pe cei morți ai lor cu o zi înainte de Rusalii, în **Simbăta Rusaliilor**, numită și **Simbăta moșilor** (cuvîntul «moș» fiind de origine autohtonă geto-dacă). Peste puntea a două milenii, marea sărbătoare creștină a **Rusaliilor** este o punte de legătură între noi și strămoșii noștri daco-romani încreștinați la începutul primului mileniu al erei noastre.

Denumirea de «**Cincizecimea**» este de origine biblică și ea făcea parte din cele trei mari sărbători iudaice : **Paștele**, **Cincizecimea** și **Corturile**. Paștele și Cincizecimea le-au sărbătorit de timpuriu și creștinii, însă cu înțelesul lor nou : **Învierea Domnului și Pogorirea Sfântului Duh** (I Cor. XVI, 8 ; Fapte XX, 16). La iudei **Cincizecimea** se sărbătorea în luna Sivan, ziua a 7-a, a cincizeca zi după 16 Nisan (Levitic XXIII, 15—16), adică la cincizeci de zile după a doua zi a Paștilor evreilor, care se sărbătorea între 15—27 Nisan. În Pentateuh, **Cincizecimea** poartă numele de sărbătoarea **Săptămînilor**, fiindcă se serba la șapte săptămîni după Paști, adică la o săptămînă de săptămîni (la 50 de zile, Deuteronom XVI, 16). Se mai numea și **sărbătoarea Secerișului** (Exod XXIII, 16), fiind instituită și cu scopul de a se aduce mulțumiri lui Dumnezeu pentru prima recoltă de orz și grâu, după terminarea secerișului. În Vechiul Testament, **Cincizecimea** amintește și ziua cînd Dumnezeu a dat lui Moise **Tablele Legii** pe Muntele Sinai și el le-a citit în fața poporului evreu, care a fost salvat din robia egipteană și chemat la misiunea ce i-a încredințat-o Dumnezeu. «Iar Muntele Sinai fumega tot, că Se pogorîse Dumnezeu pe el în foc ... și tot muntele se cutremura puternic» (Ieșirea XIX, 18). Simbolul prezenței și al puterii lui Dumnezeu și al Duhului Sfânt este focul, care curăță și sfințește (Exod II, 2 ; Isaia IV, 4). Sfîntul Ioan Botezătorul proorocește despre Domnul Hristos că va boteza «cu Duh Sfînt și cu foc» (Matei II, 11 ; Luca III, 16). La cincizeci de zile după Înviere, Apostolii Mîntuitorului vor primi botezul «cu Duh Sfînt și cu foc». Înainte de Înălțarea Sa la ceruri, Mîntuitorul le-a poruncit Apostolilor să rămînă la Ierusalim pînă cînd se vor îmbrăca cu putere de sus (Luca XXIV, 49 ; Fapte 1, 4—5). Acum, la **Cincizecime**, se împlinește făgăduința Mîntuitorului. Cum s-au împlinit cele făgăduite Apostolilor, ni le relatează Sfîntul Evanghelist Luca în **Faptele Apostolilor** II, 1—11: «Și cînd a fost ziua Cincizecimii, erau toți Apostolii împreună la un loc. Și din cer fără de veste, s-a făcut un vuiet ca de suflare de vînt ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau ei. Și li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc și au șezut pe fiecare dintre ei. Și s-au umplut toți de Duhul Sfînt și au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi. Și erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbați cucernici, din toate neamurile care sînt sub cer. Și, făcîndu-se glasul

acela, s-a adunat mulțimea și s-a turburat, căci fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa. Și erau uimiți toți și se minunau zicînd: Iată, nu sînt aceștia care vorbesc toți galileeni? Și acum auzim noi fiecare limba noastră, în care ne-am născut? Parți și mezi și elamiți și cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea și în Capadocia, în Pont, și în Asia, în Frigia și în Pamfilia, în Egipt și în părțile Libiei cea de lângă Cirene, și romanii în treacăt, iudei și prozeliti, cretani și arabi, îi auzim pe ei vorbind în limbile noastre despre faptele minunate ale lui Dumnezeu».

Dacă se numără cincizeci de zile, începînd de la 16 Nisan, prima sîmbătă după Paștile iudeilor, Cincizecimea a căzut într-o zi de duminică și, cum, se menționează **«Erau toți Apostolii împreună la un loc»** (vers. 1). Este vorba numai de cei 12 Apostoli care se găseau «împreună la un loc într-o casă particulară (vers. 2) în care Duhul Sfînt s-a pogorît în chip de limbi de foc **«și a zezut pe fiecare dintre ei»**, adică asupra fiecăruia fără nici un fel de deosebire. După cum pregătirea primirii Legii pe Muntele Sinai s-a făcut prin «tunete, fulgere și nor des», tot așa și pregătirea minunii Pogorîrii Duhului Sfînt s-a făcut prin mijloace excepționale pentru a atrage atenția Apostolilor și a evreilor adunați în Ierusalim. Limbile de foc coborîte asupra Apostolilor aveau să-i curățe și să-i sfințească, pentru ca și ei să curețe și să sfințească lumea de păcat. Apostolii au început să vorbească limbi necunoscute de ei pînă atunci, adică limbile popoarelor amintite în textul menționat al Faptelor Apostolilor (vers. 9—11). Minunea vorbirii în diferite limbi la Cincizecime este harisma cunoscută sub numele **«glosolalie»**, harismă întîlnită la începutul Bisericii creștine și menționată în Noul Testament, fiind rodul credinței în Domnul Hristos. **«Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: În numele Meu, demonii vor izgoni, în limbi noi vor grăi»** (Marcu XVI, 17).

Neamurile prezente la Cincizecime vor fi vorbit, cu aproximație, în afară de limba aramaică, limba națională de atunci a evreilor, următoarele limbi: **limba zendă**, vechea limbă a perșilor (mezii și elamiții), **limba semită**, limba vorbită de mesopotamieni, iudei și arabi, **limba greacă**, vorbită de asiatici, de cei din Grecia și de egipteni, **limba latină**, vorbită de romani. Apostolii au vorbit în limbile tuturor popoarelor acolo adunate, și în limbile popoarelor pe care le-au chemat la mîntuire aveau să le dovedească cuvîntul Evangheliei, după porunca dată lor: **«Mergînd, învățați toate popoarele, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh»** (Matei XXVIII, 19).

Prin «limbile de foc» ale Duhului Sfînt s-a aprins în Apostoli harul preoției și s-au revărsat peste ei toate darurile duhovnicești ale Duhului Sfînt necesare «zidirii Bisericii» (I Cor., XIV, 4, 12, 26). Prin pogorîrea Sfîntului Duh asupra Apostolilor ia naștere în mod văzut Biserica creștină și lucrarea neînteruptă a Duhului Sfînt asupra ei prin slujitorii Bisericii și în Sfintele Taine săvîrșite de slujitorii sfințiți ai Bisericii cu harul Sfîntului Duh, care este **«dătător de viață»** (Ioan VI, 63). Sfîntul Duh (gr. **Pnevma**, lat. **Spiritus**) este a treia persoană a Sfintei Treimi, despre care articolul 8 din Simbolul de credință

ne învață: «Cred într-Unul Duhul Sfânt, Domnul de-viață făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cea ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Care a grăit prin prooroci».

Duhul Sfânt este izvorul harului în Biserică, El este puterea Tainelor și El sfințește pe slujitorii bisericești (Fapte XX, 28) ca «iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu» (I Cor. IV, 1). Lor, slujitorilor sfințiți ai Bisericii, le-a încredințat Mîntuitorul puterea de a învăța, a sfinți și a conduce sufletele la mîntuire. «**Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine**» (Luca X, 16).

Textul scripturistic din Faptele Apostolilor ne arată clar că Sfîntul Duh s-a coborît în ziua Cincizecimii numai asupra Apostolilor, ceea ce dovedește că numai Apostolilor și urmașilor lor direcți — episcopii și preoții — li s-a dat puterea de a învăța, a conduce și a sfinți în Biserică, sub directă și permanentă îndrumare a Sfîntului Duh. Prin Taina Hirotoniei primesc darul Sfîntului Duh arhieriei, preoții și diaconii, pentru a-și îndeplini cele trei misiuni. Ceilalți credincioși din Biserică primesc harul Sfîntului Duh prin cele șapte sfinte Taine săvîrșite de clericii Bisericii.

Adunarea «**tuturor neamurilor de sub cer**» (vers. 5) la Ierusalim, la ziua Cincizecimii, ascultînd și înțelegînd «**faptele minunate ale lui Dumnezeu**» (vers. 11), este și pentru noi un îndemn la unitate între toți creștinii, ca să vorbim una și aceeași limbă a credinței și a dragostei care a stat la bază întemeierii Bisericii creștine în ziua Cincizecimii.

Pr. Prof. I. Ionescu

SINZIENE

La 24 iunie, cînd vara a îmbrăcat în hlamida și purpura ei împărătească întreaga natură, și cînd ziua ajunsă la solstițiu începe să se micșoreze, creștinătatea sărbătorește nașterea Sfîntului Ioan Botezătorul, «cel mai mare și cel din urmă dintre proorocii Vechiului Testament». Poporul român cunoaște și păstrează această sărbătoare de la strămoșii săi daco-romani, dovadă a vechimii creștinismului nostru ortodox, din sintagma latină: **Sanctus dies Iohannis**, care, în limba română (după sec. VI) a ajuns cuvîntul **Sinziene**, cuvînt încărcat în frumoasa rezonanță fonetică și de o broderie de tradiții folclorice. În unele părți din țară, sărbătoarea mai este cunoscută și cu numele slavon **Drăgaică**. În Evanghelia din noaptea Sfintei Învieri se rostesc cuvintele: «**Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan**» (Ioan I, 6), iar în Evanghelia zilei (24 iunie) se spune despre Sfîntul Ioan Botezătorul că «**de la Dumnezeu a fost trimis**» și, cum i-a proorocit Sfîntului Zaharia, tatăl său, Arhanghelul Gabriel, «**va fi mare înaintea Domnului; nu va bea vin, nici altă băutură amețitoare și încă din pîntecele mamei sale se va umple de Duhul Sfînt**» (Luca I, 15). Trimiterea Sfîntului Ioan Botezătorul

a fost mai mare decât a oricărui prooroc din Vechiul Testament și Biserica îl sărbătorește de mai multe ori în timpul anului bisericesc: la 7 ianuarie, când i se arată pe larg viața sa, la 24 iunie, când i se sărbătorește nașterea, la 29 august, când i se sărbătorește Tăierea Cinstitului său cap din porunca lui Irod Antipa la cererea nelegiuitei Irodiada, la 23 septembrie, când i se sărbătorește minunata zămislire, apoi aflarea cinstitului său cap, care fusese îngropat într-un loc ascuns. Venirea Sfântului Ioan Botezătorul în lume a fost vestită cu mult înainte de către proorocul Isaia: **«Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui»** (Isaia XL, 10), iar nașterea lui a fost într-un mod minunat, **«biruindu-se rînduielele firii»**, căci părintii săi, preotul-archiereu Zaharia și Elisabeta erau înaintați în zile, atunci când, «în zilele lui Irod, regele Iudeii», îngerul Domnului, Arhanghelul Gabriel, i-a adus vestea lui Zaharia, în timp ce **«slujea și tămîia în templul Domnului»**, că soția sa **«va naște un fiu și-l va numi Ioan»** (Luca I, 8—13), care însemnează **«fiul mîngîierii»**. Și de bucurie necrezînd Zaharia, că era bătrîn, iar femeia sa **«înaintată în zilele ei»** (Luca I, 18), Arhanghelul Gabriel i-a spus că, pentru necredința sa, va rămîne mut și nu va mai putea să vorbească **«pînă în ziua cînd se vor împlini toate acestea»** (Luca I, 19—20).

După ce s-a împlinit vremea, **«Elisabeta a născut un fiu, iar în ziua a opta, cînd să-l taie împrejur, toți vecinii și rudele voiau să-l pună numele Zaharia, ca și tatălui său»**. Mama lui a răspuns că el se va numi Ioan, cu toate că nimeni din rudeniile lor nu purta acest nume. **«Și au făcut semn tatălui său, cum ar vrea el să fie numit. Și cerînd o tăbliță, el a scris, zicînd: Ioan este numele lui. Și toți s-au mirat și îndată i s-a deschis gura și limba și vorbea, binecuvîntînd pe Dumnezeu»** (Luca I, 56—57).

Sfînta Tradiție îl socotește pe Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul, mare preot, adică arhiereu, iar ziua, în care a avut loc vedenia îngerului la templu, a fost ziua marelui praznic la iudei, ziua Împăcării (23 septembrie), care se săvîrșea numai o dată pe an, cînd marele preot intra să tămîieze în Sfînta Sfintelor.

Ca mare preot, Sfîntul Zaharia a primit la templu pe Sfînta Fecioară Maria la vîrsta de trei ani. Era din Ierusalim, fiul preotului Iuda, care se numea Varahie. În timpul uciderii pruncilor din porunca lui Irod, căutătorii negăsindu-l pe fiul său, Ioan, fiindcă Sfînta Elisabeta fugise cu el dincolo de Iordan, Sfîntul Zaharia a fost ucis în templu, în mijlocul altarului. Pentru această crimă, Mîntuitorul îi va muștra aspru pe cărturari și farisei. **«Ca să cadă asupra voastră tot singele dreptilor, răspîndit pe pămînt, de la singele dreptului Abel pînă la singele lui Zaharia, fiul lui Varahia, pe care voi l-ați ucis între templu și altar»** (Matei XXIII, 35).

Sfînta Elisabeta, care cobora «din fiicele lui Aaron» și verișoară cu Sfînta Fecioară Maria, după ce a fugit cu pruncul, în pustie a murit la puțină vreme, Pruncul a rămas în pustie hrănindu-se cu lăcuste și cu miere sălbatică pînă la majorat, cînd a ieșit să predice în valea Iordanului (**«pregătind calea Domnului»**) unde veneau noroadele din Ieru-

salim, din Iudeea și din toate împrejurimile Iordanului, mărturisindu-și păcatele și toți erau botezați cu botezul pocăinței în râul Iordan (Matei III, 5—6).

Cuvintele prediciei lui de foc au ajuns pînă și la curtea lui Irod, pe care îl muștra zicîndu-i : **«Nu ți se cade să ai pe soția fratelui tău, cuvinte care nu îi vor fi iertate de nelegiuita Irodiada.**

Îmbrăcat într-o haină aspră din păr de cămilă, încins cu o curea și trăind în asceză, noroadele veneau să-i asculte cuvîntul, unii socotindu-l Mesia, dar el le spunea, cînd îl întrebau cine este **«Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie, neteziți căile Domnului, cum a zis Isaia Proorocul»** (Ioan I, 23). Muștrînd necruțător fărădelegile, pe toți îi chema la pocăință. **«Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decît mine ; Lui nu sînt vrednic să-I duc încălțămîntea ; Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc»** (Matei III, 11).

Gătind «calea Domnului», Sfîntul Ioan s-a învrednicit să boteze pe Mîntuitorul în Iordan și să fie martorul arătării Sfintei Treimi, al Epifaniei. **«Iar botezîndu-se Iisus, cînd ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorîndu-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicînd : «Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit»** (Matei III, 16—17). Glasul Sfîntului Ioan Botezătorul n-a încetat nici azi să nu se audă, el ne cheamă la pocăință, la înlăturarea răului din noi, a patimilor de tot felul, ca să ne reinnoim sufletele, făcînd «fapte vrednice de mîntuire». În icoana în care Mîntuitorul este înfățișat șezînd la a doua venire pe scaunul de judecată, îl vedem rugîndu-se de o parte pe Sfîntul Ioan Botezătorul și de cealaltă parte pe Maica Domnului. Numele lui, al **«celui mai mare din cîți s-au născut din femei»** (Matei XI, 11 ; Luca VII, 28), cum însuși Mîntuitorul l-a caracterizat, este legat pentru totdeauna de istoria mîntuirii neamului omenesc. Pentru aceasta și voievozii noștri l-au luat ca patron în titulatura lor. Să-l rugăm și noi, la ziua nașterii lui, **Sinziene**, să ne fie și nouă pururea rugător împreună cu Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu înaintea dreptului Judecător, Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii.

Pr. prof. I. Ionescu

SFÎNTUL PROOROC ILIE TESVITEANUL

Faptul că dintre marile personalități ale Vechiului Testament numai Sfîntul Prooroc Ilie Tesviteanul a fost anume ales spre a fi prăznuit de Biserică, cu o cinste anume, ar putea frapa la o primă vedere, pe mulți, deopotrivă fideli credincioși ai Bisericii, sau numai novici între ale Scripturii.

Să-l omiți din rîndul sfinților prăznuiți pe Avraam — simbolul celei mai curate și mai desăvîrșite credințe în Dumnezeu, sau pe Iosif, considerat a fi un prototip vechi testamentar al Mîntuitorului Iisus Hristos, sau pe Moise, părintele poporului, prin care Dumnezeu a dăruit omenirii «Legea» ; sau pe mulțimea fără de număr a străluciților vizionari (vezi Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel etc.) care plini de Duh Sfînt au vestit taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, pregătind lumae pentru Cel ce

avea să vină, ar părea pentru mulți dintre noi un act de impietate săvârșit în mod conștient de către Biserică față de sfinții săi! Și totuși Biserica, Sfinții Părinți ai Bisericii, au găsit cu cale să-l prăznuiască în mod deosebit pe Sfântul Ilie Tesviteanul, ca pe un adevărat apostol mărturisitor al adevărului, ca pe unul ce s-a dovedit a fi: «înger în trup, temei al proorocilor și al doilea Înainte mergător al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos». (troparul sfântului).

Din Sfînta Scriptură (III Regi, cap. 17—19; IV Regi cap. 1—2) aflăm că era din ținutul Galaad, ținut situat în partea sudică a actualului Israel, aproape de Peninsula Arabică, coborîtor din seminția arhierelui Aaron. A trăit în cetatea Tesba, sau Tesva (de unde Tesviteanul) pe timpul regelui Ahab (circa 900 î.d.Hr.) cu care a avut multe de înfruntat. O tradiție pioasă consemnează faptul că la nașterea pruncului tatălui i s-ar fi arătat doi bărbați înveșmîntați în alb, care au înfășurat pruncul în scutece de foc și i-au dat să mănînce pară de foc, semn că pruncul era rînduit anume să devină lăcaș al luminii darului lui Dumnezeu. Îmbrăcat în haină aspră, din păr de cămilă, încins peste mijloc cu o curea și viețuind în post și rugăciune adîncă, Sfîntul Prooroc Ilie a avut de înfruntat în viața sa, deopotrivă lipsurile și greutățile vieții ascetice, pline de vicisitudini, dar și împotrivririle celor pe care-i mustra neîncetat pentru nelegiuirile lor, devenind prin viața sa aleasă, izvor de har și de sfințenie, vas ales al lui Dumnezeu înaintea oamenilor.

Credincios fidel al Dumnezeului «celui viu» care a dăruit poporului însetat ploaie pe Muntele Carmelului (III Regi 18, 1—46) spre cunoștința adevărului și a înviat pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului (III Regi 17, 10—21), Sfîntul Ilie și-a petrecut mare parte din viață în singurătățile văii Chedronului, adăpat de păsările cerului, mîngîindu-se cu postul aspru și cu rugăciunea, devenind părtaș durerilor celor năpăstuiți, și împlinind astfel, prin viața sa curată și jertfitoare, sfatul Învățătorului ce spune că: «a iubi pe aproapele tău este mai mult decît toate jertfele!»! De fapt, prin aceasta Sfîntul Prooroc Ilie a arătat tuturor semenilor săi că: «cinstea firii raționale este discernămintul care deosebește binele de rău și slujește adevărului! așa după cum va sublinia la rîndul său și Sfîntul Isaac Sirul (Filocalia, vol. 10, p. 92).

Neîndoielnic, răsfoind «Viețile Sfinților» vei fi izbit poate de «asemănările» referitoare la faptele minunate săvîrșite în viața sau după viața lor pămîntească de Sfinții Părinți. Din viața Sfîntului prăznuit astăzi de către Biserică frapează modul în care autorul sau autorii accentuează două lucruri:

— pe de o parte faptul că permanent «mîna Domnului a fost peste Ilie» (III Regi 18, 46) și că Sfîntul Ilie era «un om deosebit iar cuvîntul lui Dumnezeu era în gura lui; iar pe de altă parte, rîvna deosebită pentru mărturisirea adevăratei credințe, a adevăratului Dumnezeu, lucru pe care însuși Sfîntul Prooroc Ilie, îl va mărturisi ucenicului său Elisei într-un moment de sinceră confesiune: «cu rîvnă am rîvnit pentru Domnul Dumnezeu ... ca să cunoască poporul acesta că este Dumnezeu adevărat» (III Regi 18, 36—37).

Rîvna sa neconținută pentru Acest adevăr, au făcut din Sfîntul Prooroc Ilie al doilea mergător înainte al Mîntuitorului Iisus Hristos,

iar viața sa deosebită, trăirea sa curată, au determinat pe Sfinții Părinți ai Bisericii să-l numească și să-l cinstească ca înger «în trup», ca unul ce n-a cunoscut moartea rînduindu-i și zi de prăznuire în calendarul creștin ortodox la 20 iulie.

O zi ca toate celelalte, o zi în care înaintea Sfintului Altar se aude amplificat astăzi, îndemnul pe care Sfintul Ilie l-a adresat ucenicului său Elisei zicîndu-i : «Pune-ți(-vă) nădejdea în Domnul pentru că Dumnezeu este iubirea și cel ce rămîne în iubire, rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne întru el» (I Ioan IV, 16), căci, altfel am adăuga noi, «dacă dragoste nu e, nimic nu e» !

Diac. **Mihai Hau**

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA ADORMIREA MAICII DOMNULUI

Alături de alte evenimente importante comemorate în istoria lumii și în decursul vieții noastre în fiecare an la 15 August Biserica cea adevărată a lui Dumnezeu, biserică din care facem și noi românii parte, sărbătorește și sărbătorim cu toții împreună un eveniment fundamental din viața Sfintei Fecioare Maria, și anume : trecerea la cele veșnice a celei Preacurate sau Adormirea Maicii Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea astăzi pentru întreaga lume creștină drept măritoare este Sărbătoare împărătească, pentru că Maica Domnului, maica Bisericii și maica noastră, deși s-a mutat de la noi cu trupul la cer, fiind plină de har (Luca 1, 28), ea este prin acest har prezentă în lume și în viața noastră. Avînd această fermă convingere, că Maica Domnului este prezentă în viața noastră și se roagă pentru toți, chiar pentru cei care o desconsideră și spun că nu au nevoie de rugăciunile ei, Biserica Domnului ne învață să o cinștim, să o lăudăm și să o preamărim pe Cea «plină de har», prin frumoase laude și rugăciuni adresate ei zicînd : «Întru naștere fecioria ai păzit, întru adormire lumea Văi părăsit de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viață,, fiind Maica Vieții și prin rugăciunile tale (mîntuiești) din moarte sufletele noastre» (Tropar la 15 august). Biserica Ortodoxă are un cult de supravenerare, de a fost și rămîne modelul de sfințenie al vieții creștine, modelul de precinstire față de Sfînta Fecioară Maria, deoarece Maica Domnului rugăciune și modelul de iubire pentru toți oamenii de bună credință (Luca 11, 27—28).

Viața Sfintei Fecioare Maria a fost o viață de înaltă trăire în intimitatea harului divin, atît înainte ca ea să nască pe Fiul lui Dumnezeu, cît și după naștere.

La vîrsta fragedă ea și-a închinat viața și întreaga sa ființă lui Dumnezeu intrînd în templul din Ierusalim, pentru ca acolo poposind lîngă sfînta sfințelor să fie mai aproape de izvorul sfințeniei și să se poată desăvîrși în virtute. Dorul de a sluji în permanență lui Dumnezeu și de a gusta cît mai mult din bunătățile netrecătoare făgăduite celor ce cred și fac voia Lui, a făcut ca întreaga viață a Maicii Domnului să se poată încadra într-o «liturghie» cotinuuă. Această «liturghie» perma-

nență ea a adus-o lui Dumnezeu, spre lauda Lui, spre cunoașterea Lui și spre primirea harului divin, în scopul unirii cît mai multor oameni cu El, cu Dumnezeu.

După cum ne spune și Sf. Apostol Pavel în Epistola către Galateni (4, 4), «la plinirea vremii», Dumnezeu confirmă prin îngerul Său Gavriil că slujirea «liturgică» a sfintei Fecioare se va răsfrînge asupra întregului neam omenesc: «Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei» (Luca 1, 28). Din această clipă viața și slujirea «liturgică» a Fecioarei Maria vor depăși spațiul și timpul prin aceea că trupul lui Hristos luat din ea va fi temelie și ferment al îndumnezeirii firii omenеști, transfigurînd și ridicînd spre Sine întreaga creație afectată prin păcat (Filipeni 2, 5—12). (Vezi Pr. Dumitru Megheșan, «Telegraful Român», Nr. 31—32, 15 august, 1990.

Avînd în vedere rolul ei fundamental în opera de răscumpărare a neamului omenesc, prin nașterea trupească a lui Iisus Hristos din ea, Sfînta Fecioară Maria este cinstită de Biserica noastră, după cum vedem, prin rugăciuni și cîntări de o rară frumusețe și sensibilitate duhovnicească care o înfățișează ca fiind mărită mai presus de îngeri și de sfinți. Toată slujba bisericească este presărată cu nenumărate rugăciuni către Maica Domnului și oricînd, la orice sărbătoare, după numele lui Iisus Hristos, cel mai pronunțat și cel mai mărit este cel al Sfintei Fecioare. Preacinstirea Maicii Domnului are, după cum se știe, nenumărate temeuri în Sfînta Scriptură și în Sf. Tradiție. Această învățătură despre Maica Domnului reprezintă în Biserica cea adevărată un capitol aparte, care poartă numele de «Mariologia creștină». Simbolul de credință (Crezul) al Bisericii nedespărțite, din primele veacuri ale creștinătății, ne spune că Fiul lui Dumnezeu «s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria, și s-a făcut om». Rezultă de aici că Fiul lui Dumnezeu s-a zămislit ca om din Fecioară, fără sămînță bărbătească, prin lucrarea cea mai presus de fire a Duhului Sfînt, cum ne spune Sfîntul Evanghelist Matei: «Iată îngerul Domnului în vis s-a arătat lui zicînd: «Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria femeia ta, căci ce s-a zămislit într-însa din Duhul Sfînt este» (Matei 1, 20). Astfel, Duhul Sfînt dă putere Fecioarei să zămislească trupul Fiului fără sămînță bărbătească și fără păcat, căci zic «Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui înalt te va umbri» (Luca 1, 34—35).

Datorită nașterii suprafirești a Mîntuitorului Hristos, prin lucrarea Sfîntului Duh, Maica Domnului a rămas pururea fecioară (Isaia 7, 14; Ezechiel 44, 1—3; Matei 1, 20, 25).

Curăția și fecioria sînt două însușiri nedespărțite ale Maicii Domnului. Fecioria implică curăția; curăția — presupune fecioria. Curăția de care s-a învrednicit Maica Domnului se înfățișează sub două aspecte. Pe de o parte, Sfînta Fecioară n-a săvîrșit nici un păcat, nici cu gîndul, nici cu cuvîntul, nici cu lucrul. Această virtute i s-a dat printr-un har deosebit de mare, de care vorbește îngerul cînd îi vestește că va naște pe Fiul lui Dumnezeu: «Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu Tine» (Luca 1, 22). Fiindcă a fost rînduită de Dumnezeu spre un scop mare cu totul deosebit ..., i s-a dat de Dumnezeu nume mare și deosebit dar, acela de a nu păcătui...

Pe de altă parte, curăția Sfintei Fecioare este un rezultat al lucrării Sfântului Duh, care, odată cu puterea de a primi pe Fiul lui Dumnezeu spre a-L naște, a curățit-o și de păcatul strămoșesc (Vezi Pr. prof. Dumitru Popescu, **Învățătura Ortodoxă despre Maica Domnului**, «G.B.», Nr. 7—8, 1979, p. 675—683).

La însușirile minunate care împodobesc chipul Maicii Domnului, în învățătura și credința noastră străbună și românească trebuie să o adăugăm și pe cea de rugătoare pentru toți creștinii înaintea lui Dumnezeu.

Prin lucrarea Sfântului Duh, ca o maică bună și milostivă, Sfânta Fecioară Maria înfățișează rugăciunile tuturor oamenilor înaintea iubitului său Fiu și se roagă stăruitor pentru împlinirea lor, sau cum i ne adresăm adesea cu toții într-o rugăciune: «Preasfântă Fecioară de Dumnezeu Născătoare, du rugăciunile noastre la Fiul tău și Dumnezeul nostru și roagă-te pentru noi nevrednicii, pentru ca prin tine, să mîntuiești sufletele noastre». Prin rugăciunile înălțate către Domnul Iisus Hristos, Maica Domnului a vărsat mila Lui peste sufletele credincioșilor, alinîndu-i în durere, izbăvindu-i de necazuri, întăcindu-i în încercările vieții, ajutîndu-i spre mîntuire. «Preacurată și binecuvîntată de Dumnezeu Născătoare Marie, se spune într-o altă rugăciune, Maica cea bună a Bunului Împărat, varsă mila Fiului Tău și Dumnezeului nostru spre pătimașul meu suflet și cu rugăciunile tale mă îndreptează spre fapte bune, ca cealaltă vreme a vieții mele fără prihană să o petrec și cu tine raiul să dobîndesc, Fecioară de Dumnezeu Născătoare, care ești una curată și binecuvîntată». De aceea, pietatea populară, adînc încrezătoare în sprijinul Maicii Domnului, întrerupe adesea ectenia liturgică, invocînd ajutorul său zicînd: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu mîntuiește-ne pe noi».

Pentru toate virstele și pentru toate timpurile, Maica Domnului rămîne prin calitatea ei de Fecioară, simbol al curăției, iar prin calitatea ei de maică rămîne cu duioșie legată de condiția umană a credincioșilor. Mai mult decît atît, Maica Domnului a trăit singura și unica intensitate în ființa ei curată tragedia patimilor, răstignirii și morții pe cruce a Fiului său iubit. Iar durerea și suferința cumplită care i-a sfîșiat sufletul în acele momente de tragică încercare a fost cu atît mai profundă și mai zguduitoare, cu cît știa că Fiul său iubit a fost dat suferinței și morții pe nedrept. De aceea, ea rămîne aproape și înțelegătoare față de toți oamenii care i se roagă în clipe de încercare, necaz și suferință. Dar pe cît de mare i-a fost durerea pricinuită de răstignirea Domnului, pe atît de mare i-a fost și bucuria prilejuită de Învierea din morți a Domnului Iisus Hristos.

De aceea creștinii din toate timpurile și îndeosebi strămoșii noștri în decursul nenumăratelor clipe de încercare s-au rugat, așa cum ne rugăm și noi aici și ar trebui să ne rugăm cu mai multă stăruință Sfintei Fecioare, ca să fim păziți de tot răul cu sfîntul ei Acoperămînt.

Prin Fiul său iubit Sfînta Fecioară este scut și apărătoare a creștinilor, a noastră a tuturor, în timpuri de încercare. Dar mai există și un alt aspect. Dacă printr-o femeie, Eva, a venit căderea, printr-o altă

femeie, Maria, ne-a venit izbăvirea. Întreaga lume creștină a avut și are speranța sfântă că prin Maica Domnului se restabilește cinstea și demnitatea oamenilor din toate timpurile înaintea lui Dumnezeu și a istoriei lumii în general.

De pe această străveche Vatră Românească, care este Sfânta Cetate și Curte Domnească și ecclesiastică a Poporului Român, de la Curtea de Argeș să ne unim inimile, mintea și simțirile cu toți frații noștri români locuitori de milenii pe toate meleagurile străbune ale României Mari, de la Nistru și pînă la Tisa, de la Dunăre și Marea cea Mare pînă la Cernăuți și Ceremuș, dar și cu cei care i-a răspîndit soarta și nevoia pe alte meridiane ale lumii în general, să-i chemăm pe toți la unire și colaborare sfântă, în numele iubirii de Dumnezeu și de oameni, pentru ca învingînd împreună toate nedreptățile crude ale prezentului, sau eventualele uneltiri care ne amenință viitorul, să putem fi uniți cu toții în cuget și simțiri (Ioan 17, 21—22), într-o Românie Mare și Liberă și în Biserica cea una, sfântă, universală și apostolică a Mîntuitorului Iisus Hristos, așa cum s-au luptat să fie părinții și strămoșii noștri în tot trecutul încercat al poporului român.

Avînd legătură verticală permanentă cu Dumnezeu, prin credință, speranță și iubire, și colaborînd pe plan orizontal cu toată lumea în numele iubirii de Dumnezeu și de oameni, Maica Domnului ne va acoperi în toate situațiile cu Sf. Ei Acoperămînt și ne va elibera din toate nevoile prin rugăciunile și dragostea ei de Mamă a noastră și a Bisericii străbune.

Așa să ne ajute Dumnezeu și Maica Domnului, care ne-au învrednicit ca și în acest an să sărbătorim împreună Marea Sărbătoare a Adormirii la Sf. Mînăstire Curtea de Argeș — Marea ctitorie a Basarabilor și a întregului Popor Român.

Să ne închinăm deci cu credință la acest Sfînt Altar al Ortodoxiei românești întru mulți și fericiți ani! Amin.

Arhim. dr. **Chesarie Gheorghescu**

ȘTIRI ECUMENICE

Al șaptelea Congres al Fraternității ortodoxe în Europa Occidentală

Cel de al șaptelea Congres organizat de «Fraternitatea ortodoxă în Europa Occidentală» («La Fraternité orthodoxe en Europe occidentale»), cu binecuvîntarea Comitetului inter-episcopal ortodox în Franța, va avea loc la Amiens, între 1 și 4 noiembrie 1990 și va fi prezidat de mitropolitul Ieremia de la Paris al Patriarhiei ecumenice.

La Congres vor participa sute de ortodocși din toate țările europene, ce aparțin, îndeosebi, diasporei ortodoxe ruse și grecești.

Congresele anterioare, trienale, organizate de «Fraternitatea ortodoxă în Europa Occidentală», au avut loc în localitățile următoare: Annecy (Franța), în 1971 ; la Dijon (Franța), în 1974 ; la Amiens (Franța), în 1977 ; la Avignon (Franța), în 1980, la Gand (Belgia), în 1983 ; și la Walbourg (R.F.G), în 1987.

Scopul «Fraternității» este acela de a contribui la consolidarea Bisericii Ortodoxe în țările Europei Occidentale. Și, pe lângă congresele amintite, «Fraternitatea» organizează, de asemenea, reuniuni, conferințe, tabere de tineret și sesiuni de vacanță. De altfel, «Fraternitatea» a dobîndit în anul 1878 un loc și o clădire, în sătucul Fenouillet, din Cévennes, la 70 km. nord-vest de Nimes, în direcția Vigan, unde organizează tabere de tineri, reuniuni și conferințe, în timpul verii. Totodată, «Fraternitatea» participă la publicarea și editarea unor texte de spiritualitate ortodoxă.

Temele celor șase Congrese anterioare ale «Fraternității ortodoxe în Europa Occidentală» au fost următoarele : «Învierea și omul de astăzi (1971) ; «Lumina vieții» (1974) ; «Biserica, inima lumii» (1977) ; «În Hristos, a transfigura viața în duh» (1980) ; «Omul, imaginea lui Dumnezeu» (1983) ; «Dumnezeu, bucuria și libertatea omului» (1987).

Cît privește tema celui de al șaptelea Congres, de la Amiens, această urmează să fie intitulată, «Ortodoxie și Istorie». În cadrul temei, vor fi abordate, printre altele, subiecte privind: importanța Ortodoxiei în Franța și alte țări din Europa Occidentală, și semnificația recentelor evenimente din Europa de Răsărit și Bisericile Ortodoxe din această parte a lumii.

Fraternitatea ortodoxă sîrbă din Europa Occidentală

După trecerea la cele veșnice a Părintelui Justin Popovici (1894—1979), unul din marii reprezentanți ai Teologiei și Spiritualității ortodoxe sîrbe contemporane, — autor, printre altele, al unei «Dogmatici» în 3 volume, «Vieți de Sfinți» în 12 volume, și «Comentarii» la epistolele Sfinților Apostoli Pavel și Ioan, precum și la Evangheliile Sfinților Matei și Ioan —, diaspora ortodoxă sîrbă din Europa Occidentală a înființat «Fraternitatea ortodoxă sîrbă Părintele Justin».

Din anul 1980 și pînă în 1990, Fraternitatea ortodoxă sîrbă a ținut în fiecare an cîte un congres. Anul acesta, 1990, a avut loc între 11 și 13 mai, la Montegeron (Essonne), lîngă Paris, al 11-lea congres anual al Fraternității, care a reunit aproximativ 400 de participanți. Tema congresului a fost «Învieerea».

La congresul de la Montegeron au avut loc, pe lîngă celebrările liturgice, și conferințe date de sîrbi ortodocși veniți din Serbia.

Fraternitatea editează și lucrări de teologie și spiritualitate ortodoxă sîrbă, îndeosebi traduceri din sîrbă și franceză. De exemplu, anul acesta, 1990, a fost editată, în traducere franceză, lucrarea Părintelui Justin Popovici, «Comentariu la epistolele Sfîntului Ioan Teologul», cu o prefață a ucenicului autorului, Ieromonahul Athanasie Jevtici, profesor la Facultatea de Teologie din Belgrad.

Cincizeci de ani de existență a Comunității de la Taizé

La 21 august 1940, pastorul elvețian Roger Schutz și alți cîțiva confrați ai acestuia se instalau în sătucul Taizé din Bourgogne.

Astăzi, Comunitatea de la Taizé numără 85 de frați, protestanți și catolici, — ultimii ajunși majoritari —, veniți din douăzeci și trei de țări, din cinci continente. Patruzeci dintre aceștia trăiesc la Taizé, în timp ce ceilalți frați, organizați în mici grupuri, viețuiesc printre săraci, în Africa, Asia și America de Sud.

De notat că, «Comunitatea nu acceptă nici un dar și nu posedă nici un capital, iar singurul ei venit pentru existență îl constituie produsul muncii fraților».

În cei cincizeci de ani de existență, Comunitatea de la Taizé și-a dobîndit un bun renume, mai ales în rîndul tinerilor, — protestanți și catolici —, care vin aici cu miile din toate continentele. La Taizé, tinerii participă la activitățile Comunității, la rugăciuni și în cadrul grupelor de reflecție. Anual, este organizată și o reuniune pentru tineri într-un

oraș european. Următoarea reuniune pentru tineri, organizată de către Comunitatea de la Taizé, va avea loc la Praga, între 28 decembrie și 2 ianuarie. Pe lângă aceasta, Comunitatea de la Taizé organizează «adunări mondiale ale cărui scop principal este de a ajuta participanții să facă legătura între rugăciune și angajamentul cotidian și să promoveze reale solidarități umane».

(După «La Libre Belgique», Mardi 24 Juillet 1990, p. 13).

Pr. dr. Ioan Dură

INAUGURAREA NOULUI SEDIU AL PATRIARHIEI ECUMENICE

Duminică, 17 decembrie 1989, a fost inaugurat noul sediu al Patriarhiei Ecumenice. Noul sediu a fost ridicat pe locul vechii clădiri care a ars în 1041. Președintele comisiei însărcinate cu reconstrucția acestui sediu, Mitropolitul Ieronim de Rodope, a prezentat în fața Sfîntului Sinod, cu două zile înainte de inaugurare, o scurtă imagine retrospectivă și raportul comisiei însărcinată cu reconstrucția. În cuvîntarea ținută, preasfinția sa a arătat că, după nefasta noapte de 21 septembrie 1941, cînd un incendiu a nimicuit sediul patriarhiei, în anul următor a fost creată o comisie care avea drept scop supravegherea reconstrucției sediului patriarhal. Concomitent cu începerea acțiunii de urmărire a justiției pentru descoperirea vinovaților incendiului, această comisie nou formată s-a ocupat de amenajarea localului care putea adăposti provizoriu serviciile patriarhale. S-au făcut în același timp demersuri pentru obținerea din partea autorităților locale a permisului de reconstrucție. De la toate Bisericile Ortodoxe s-au primit scrisori și telegrame de simpatie și de îndemn iar Arhiepiscopul Americii Atenagora, a inițiat o colectare de fonduri, necesare reconstrucției. S-au ivit unele dificultăți pentru obținerea permisului de reconstrucție pînă în anul 1985 cînd fostul președinte al SUA, Jymmy Carter, a făcut o vizită Patriarhiei Ecumenice și a vizitat ruinele vechiului sediu. După această vizită, biroul vicariatului patriarhal a fost contactat telefonic și invitat să depună impozitele necesare pentru primirea permisului de reconstrucție. Între timp la patriarhie, pregătirile necesare reconstrucției erau aproape gata. Comisia existentă, care era prezidată de Mitropolitul Meliton de Calcedon, a fost mărită, constituindu-se alte trei subcomisii care să se ocupe de reconstrucție.

După primirea autorizațiilor, contractul construcției a fost semnat cu societatea Kouter, la 21 mai 1927 așezîndu-se prima piatră a acestui nou sediu. Mitropolitul Ieronim de Rodope a adus cu această ocazie mulțumiri primului ministru și actualului președinte al Republicii turce ale căror intervenții au dus la diminuarea dificultăților pentru obținerea permisului mult așteptat. Reconstruirea sediului a început cu fonduri limitate, dar în timpul vizitei Patriarhului ecumenic în Grecia în

noiembrie 1987, domnul Panayotis Angelopoulos, s-a oferit, ca împreună cu familia sa, să-și asume sarcina financiară a construcției sediului patriarhal. În continuarea discursului, președintele comisiei însărcinate cu reconstrucția sediului, a exprimat mulțumirile sale tuturor membrilor comisiei pentru armonioasa colaborare și zelul depus. De asemenea și-a exprimat recunoștința față de membrii subcomisiilor create, care au depus un efort deosebit pentru buna desfășurare a lucrărilor de reconstrucție, menționând dintre membrii acestora pe mitropoliții de Perga, Elenopolis, Mitilene și pe primul secretar al Sfintului Sinod. În încheiere au fost aduse mulțumiri Sanctității Sale pentru cuvintele de încurajare și prețioasele sfaturi date pe toată durata reconstrucției acestui nou sediu patriarhal. În ziua inaugurării a fost celebrată o solemnă liturghie patriarhală de un sobor format din Patriarhul Dimitrios, Patriarhul Partenie de Alexandria, alți mitropoliți și prelați ai scaunului ecumenic, precum și mitropoliții membri ai Sfintului Sinod. Au asistat personalități, reprezentanți ai guvernului, ministrul comerțului, deputați, academicieni și profesori. Guvernul turc a fost reprezentat de ministrul turismului, directorul general al problemelor religioase și primarul regiunii Fatih. Au fost deasemenea prezenți demnitari ai patriarhiei ecumenice și un mare număr de credincioși. Dintre personalitățile care au asistat la această ceremonie, mai enumerăm pe însărcinatul cu afaceri al Statelor Unite la Ankara și pe consulul general al acestei țări la Istanbul care a transmis patriarhului ecumenic felicitări din partea președintelui Statelor Unite, George Bush; consulul general al Greciei la Istanbul, precum și reprezentanți ai confesiunilor creștine și ai altor religii. După cuvântarea primului secretar al Sfintului Sinod (arhimandritul Meliton Karas) un mare cortegiu format din mitropolitul Iachim de Mitilene, primul secretar al Sfintului Sinod și alți prelați și reprezentanți ai Bisericii ortodoxe și altor biserici precum și alți invitați de onoare, s-a îndreptat spre sala tronului din noul sediu patriarhal, unde frățească Sanctitatea Sa, Patriarhul ecumenic Dimitrios, a oferit o agapă în cinstea invitaților prezenți la inaugurarea noului sediu al patriarhiei ecumenice, mulțumind tuturor pentru participarea la această mare bucurie a Patriarhiei Ecumenice.

DECESUL MITROPOLITULUI MELITON DE CALCEDON

Pe data de 27 decembrie 1989, a adormit în Domnul Mitropolitul Meliton de Calcedon, personalitate spirituală marcantă a Bisericii din Constantinopol ca și a Mișcării Ecumenice a ultimilor douăzeci și cinci de ani.

ALEGEREA NOULUI MITROPOLIT DE CALCEDON

În ședința de marți, 9 ianuarie 1990, Sfintul Sinod al Patriarhiei ecumenice a ales în unanimitate pe eminența sa, mitropolitul Bartolomeu de Philadelphia în scaunul de mitropolit al Calcedonului, scaun ră-

mas vacant după recentul deces al mitropolitului Meliton.

Conform procedurii eclesiastice, noul mitropolit de Calcedon a primit în cadrul unei ceremonii oficiale noua sa funcție oficiind apoi Sf. Liturghie, ca protos în biserica patriarhală Sfântul Gheorghe, din Constantinopol.

AL ȘAPTELEA CONGRES INTERNAȚIONAL — SFÎNTUL NICOLAE DE MYRA ȘI PELERINAJUL LA MORMÎNTUL SĂU

Al șaptelea congres internațional, ținut între 4 și 8 decembrie 1989, a prilejuit manifestarea unei mari admirații a Sfântului Nicolae al Myrei, precum și un pelerinaj la mormântul său.

La această manifestare au luat parte: mitropolitul Chrysostom de Myra episcopul locului și președintele comitetului de organizare, secondat de părintele Meletios Sakoulides, mare econom al scaunului ecumenic, diaconul Chrysostom al treilea secretar al Sfântului Sinod și de arhimandritul Gabriel Metallides. A fost de asemenea remarcată prezența domnilor Georges Galitis, profesor la facultatea de teologie din Atena, Jean Karavidopoulos și Jean Galani, profesori la facultatea de teologie din Tesalonic, Anastasios Kallis, profesor de teologie ortodoxă la universitatea din Münster, precum și a altor profesori, a unui număr mare de pelerini veniți din Turcia, Grecia, și Statele Unite. Începutul lucrărilor congresului a avut loc în dimineața zilei de 5 decembrie în orașul Antaleia, după o vizită de protocol a autorităților civile turce. La reședința inaugurală au luat cuvântul mitropolitul de Myra, preoții Miltiadis Euthymion și Jean Koulouras, arhiepiscopul Michele Mincuzzi, reprezentantul arhiepiscopiei Bari-Bitono, oraș unde se găsesc astăzi moaștele sfântului, părintele Rosario Sconamiglio și alții.

După-amiază au fost prezentate comunicările științifice ale congresului, prezentate de profesorul Apostolos Tzaferopoulos, consilier petru probleme educative ale Greciei la Istanbul, de profesorul Stylianos Papadopoulos de la facultatea de teologie din Atena, de profesorul Anastasios Kallis de la universitatea din Münster, Jean Koulouras din Canada, Andreas Witting din Austria și de doctorul Timuci Aygen.

Duminică 6 decembrie, sărbătoarea Sfântului Nicolae, participanții la congres și pelerinii s-au întors la Myra unde se găsesc ruinele catedralei, în care a fost celebrată Sfânta Liturghie.

În aceeași seară la hotelul Antaleia, unde s-au derulat lucrările congresului, o recepție a reunit pe participanții la congres, pe pelerini și autoritățile civile locale. Ziua de 7 decembrie a fost rezervată unei vizite la monumentele arheologice din Perga, Aspendos și Side.

MIHALE DAN MIHAIL

DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI

SFÎNTUL AMBROZIE AL MILANULUI

DESPRE SFÎNTUL DUH

(Cartea a II-a *)

Prolog

1. Deși în prima carte s-a început printr-un pasaj dintr-o veche istorie și chiar în **Judecătorii** vechilor iudei au strălucit cele șapte daruri ale Duhului și au fost descoperite adâncurile tainelor cerești prin Duhul Sfânt pe care Moise niciodată nu l-a trecut cu vederea. Astfel odată cu începutul lumii, ba chiar înainte de începutul lumii, s-au unit cu Dumnezeu, pe care l-a cunoscut înainte ea începutul lumii că este veșnic. Căci dacă cineva ar observa cu atenție, ar afla în «început» și pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfânt. Căci despre Tatăl este scris : «Dintru început Dumnezeu a făcut cerul și pământul» (Gen. I, 1). Despre Duh scris este : «Duhul se purta pe deasupra apelor» (Ibid. 2). Și este corect arătat, la început, chipul creaturii stropită cu apă, prin care fapt creatura a avut posibilitatea să se curețe. Chiar despre Fiul citim că El însuși este Cel care a despărțit lumina de întuneric ; căci unul este Dumnezeu Tatăl care spune și unul este Domnul Iisus care face.

2. Dar ca nu cumva să socotești că este vorba de porunca aroganță a celui care dă ordin și de supunerea ieftină a celui care execută, Tatăl îl recunoaște pe Fiul egal în unitatea lucrării, spunând : «Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră» (Ibid. 26). Căci chipul și lucrarea și asemănarea fiind comune, ce altceva înseamnă decât unitatea aceleiași slave ?

3. Totuși, ca să cunoști pe deplin egalitatea Tatălui și a Fiului, așa cum a spus Tatăl spune și Fiul, la fel și Tatăl lucrează, și Fiul spune. Tatăl lucrează după cum este scris : «Tatăl Meu lucrează până acum» (Ioan V, 17). Referitor la Fiul se spune : «Zi cu cuvântul și se

va face sănătos» (Mat. VIII, 8). Și Fiul spune Tatălui : «Vreau ca, unde sînt Eu, să fie și ei cu Mine» (Ioan XVII, 24). Tatăl a făcut ceea ce a spus Fiul.

4. Dar nici Avraam nu a scăpat din vedere pe Duhul Sfînt : astfel el a văzut trei și s-a închinat ca unuia singur (Gen. XVIII, 2, 3), fiindcă unul este Dumnezeu, unul este Domnul Iisus și unul Duhul. Și de aceea este o unitate a slavei, fiindcă este o unitate a puterii.

5. Și ce să vorbesc despre fiecare ?

Samson, zămislit printr-un legămint dumnezeiesc, avea Duhul ca tovarăș ; căci citim astfel : «Fiindcă Dumnezeu l-a binecuvîntat pe el și Duhul Domnului a început să-l însoțească în tabăra de luptă» (Judec. XIII, 25). Și de aceea prevăzînd Taina viitoare, a cerut soție dintre străini (Judec. XIV, 1), ceea ce Tatăl și mama lui, după cum este scris nu știau, fiindcă era de la Dumnezeu (Ibid. 4). Pe drept cuvînt era socotit mai puternic decît ceilalți, fiindcă pe el îl conducea Duhul Domnului, conducător prin care, acum punea pe fugă singur popoare străine, acum, de nevătămat prin mușcătură și de neîntrecut prin forță, sfișia un leu cu mîinile (Ibid. 5, 6). O, dacă ar fi fost tot atît de precaut pentru a-și păstra darul, pe cît a fost de puternic pentru a învinge fiara !

6. Și poate acest răspuns a însemnat nu numai minunea puterii, dar chiar taina înțelepciunii. Căci nu pare neînsemnat faptul că, în timp ce se îndrepta spre taina nunții, pe el (Samson) l-a înțîmpinat un leu rîgînd, pe care l-a sfișiat cu mîinile și în corpul căruia, cel care va pune stăpînire pe căsătoria dorită, a găsit un roi de albine și curgea din gura acestuia miere pe care a dat-o tatălui și mamei s-o mănînce (Ibid. 8, 9). Poporul care a crezut avea miere și acel popor, care înainte era în păgînatate, acum este al lui Hristos.

7. Și nu este lipsită de taine ghicitoarea pe care (Samson) a propus-o (spre dezlegare) tovarășilor săi : «Din cel care mănîncă a ieșit hrană, iar din cel puternic a ieșit dulce (Ibid. 14). Așadar, este pînă într-atît de tainică încît să se găsească în trei zile răspunsul acesteia, care nu a putut fi dezlegată decît prin credința în Biserică. În ziua a șaptea, împlinindu-se timpul legii, a fost dezvăluit (răspunsul) după patima Domnului. Căci așa știi că și Apostolii, de aceea nu înțelegeau, fiindcă «Iisus nu fusese încă proslăvit» (Ioan VII, 39).

8. «Ce e mai dulce decît mierea, spun, și ce e mai puternic decît leul» (Judec. XIV, 18). La acestea el răspunde : «Dacă nu ați fi domesticit vițeaua mea, nu ați fi dezlegat ghicitoarea mea» (Ibid.). O, taină dumnezeiască ! O, limpede taină ! Am scăpat de ucigaș, am învins pe cel puternic. Unde este acum hrana vieții, acolo era înainte foamea morții nenorocite. Primejdiile se prefac în mîntuire, amărăciunea se prefac în dulceață. Afecțiunea a pornit din aversiune, puterea din neputință, viața din moarte.

9. Totuși există cei care, dimpotrivă, socotesc că nu a putut fi întemeiată căsătoria, fiindcă leul nu a fost ucis de tribul iudeilor și de aceea în corpul lui au fost găsite albinele, care întemeiază mierea înțelepciunii, adică Bisericile ; fiindcă, după patima Domnului, apostolii

au crezut mai mult. Aşadar, Samson a ucis acest leu ca şi pe un ied, dar în el a găsit miere ca şi în chipul moştenirii care trebuia eliberată, astfel încît să fie păstrate resturile după alegerea darului (Rom. XI, 5).

10. «Şi s-a lăsat, asupra lui Duhul Domnului, spune, şi a coborît în Ascalon şi a omorît trei sute de bărbaţi» (Jud. XIV, 19). Căci nu putuse să nu obţină victoria cel care deosebea tainele. Aşadar, primesc în taine răsplata înţelepciunii, semn al intimităţii, cei care dezleagă şi anunţă răspunsul ghicitorii.

11. Aici apar din nou taine, fiindcă soţia (lui Samson) îi este răpită şi, de aceea, vulpile incendiază snopii de grâu ai străinilor (Judec. XVI, 1). Căci pe cei care aspiră la taine dumnezeieşti, îi amăgeşte cu siretenia sa. De unde, pe de altă parte, se spune, în **Cîntarea cîntărilor**: «Prindeţi vulpile care ne strică mlădiţele, ca să înflorească via noastră» (Cînt. II, 15). A spus bine «mlădiţele», fiindcă viţa de vie mare nu ar fi putut fi stricată, căci oricît este de puternic şi diavolul este mic.

12. Prin urmare, acela (ca să facem o prescurtare a istoriei, căci trebuie păstrată descrierea istorisirii într-un timp al său) a fost neînvins, atîta vreme cît a avut har duhovnicesc, căci după cum acel popor al lui Dumnezeu era ales de către Dumnezeu, tot aşa el (Samson) era nazireu prin legămînt. Deci Samson era neînvins, ba chiar şi neîntrecut, astfel încît a străpuns o mie de bărbaţi cu o falcă de măgar; era plin de har ceresc, aşa încît fiind însetat, a găsit chiar apă în falca de măgar (Jud. XV, 15, 19). Faptul că în umilînţa poporului va fi şi alinarea strămoşească şi victoria, vei socoti acest lucru sau ca o minune, sau îl vei considera o taină. De asemenea, aceasta s-a scris: «Celui care te va lovi pe obraz, întoarce-i şi pe celălalt» (Mat. V, 39). Căci prin această răbdare a nedreptăţilor, pe care o învaţă taina botezului, vom învinge pornind de la oarecare îndemnuri ale miniei, încît, după ce a survenit moartea, vom urma liniştea învierii.

13. Oare acela este Samson, care a rupt funiile înnodate cu putere şi care din nou a rupt funiile ca pe nişte fire slabe? Oare acela este Samson, care nu a simţit lanţurile ce se strîng pe pironul înfipt în părul său, atîta vreme cît a avut har duhovnicesc? Acesta este, spun, cel care (după ce Duhul Domnului a plecat de la el, părăsindu-l cu totul pe acel Samson, îmbrăcat în hainele celor de alt neam nedemn de purtarea sa, căzut cu puterea sa între genunchii femeilor, mîngîiat şi prins va fi tuns, lipsit fiind de părul sfînt? (Judec. XVI, 19—21).

14. Aşadar, oare atîta timp cît ar avea părul, astfel încît acesta, rămînîndu-i, puterea ar continua să rămînă invincibilă, iar după ce capul a fost tuns, întreaga forţă a bărbatului i-ar fi luată deodată? Nu trebuie să socotim că părul material are o atît de mare putere. Este vorba despre părul religiei şi al credinţei, părul nazireu dobîndit prin legămînt, închinat lui Dumnezeu prin renunţare şi cumpătare, în care este tipul Bisericii aceleia în care picioarele Domnului au fost unse cu mir şi care curăţa urmele Cuvîntului ceresc (Ioan XII, 3); căci atunci îl cunoscuse pe Hristos şi după trup. Acesta este, desigur, părul despre care se spune: «Părul tău ca o turmă de capre» (Cînt. IV, 1), care creşte din acel cap, despre care s-a spus: «capul oricărui bărbat este

Hristos» (I Cor. XI, 3), «capul lui e aur curat și părul lui este ca brazii negri» (Cînt. V, 11). Și bune sînt navele din brad de Tars, care vor pluti pe valurile lumii și vor arăta echipajul sigur al mîntuirii.

15. De unde și Domnul nostru, arătînd că există păr care vede și care este sensibil, afirmă în Evanghelie : «Dar și toate firele de păr ale capului nostru sînt numărate» (Mat. X, 30), desemnînd, de bună seamă, faptele virtuților duhovnicești ; căci Dumnezeu nu de părul nostru are grijă. Cu toate că nu este absurd nici aceasta, deoarece în fața măreției lui Dumnezeu nimic nu poate fi ascuns.

16. Dar la ce-mi folosește, dacă Dumnezeu însuși îmi știe toate firele de păr din cap ? Aceasta este din belșug pentru mine și-mi folosește, dacă, fiind martorul neadormit al faptelor bune, îmi va da răs-plata slavei veșnice. Ca urmare, însuși Samson, arătînd că acest păr nu este material ci inteligibil, afirmă : «Și dacă aș fi tuns, ar pleca de la mine puterea» (Jud. XVI, 17). Acest lucru fiind legat de o taină, să cercetăm acum succesiunea expunerii.

Cap. I.

17. Mai sus ai cunoscut că «Domnul l-a binecuvîntat pe el și Duhul Domnului a început să-l însoțească» (Judec. XIII, 24, 25). Mai jos se spune : «Și s-a coborît deasupra sa Duhul Domnului» (Judec. XIV, 6). La fel se afirmă : «Dacă aș fi tuns s-ar îndepărta de mine puterea» (Judec. XVI, 17). După ce a fost tuns, vezi ce spune Scriptura C «Domnul, spune, a plecat de la el» (Ibid. 20).

18. Vezi, așadar, că cel care-l însoțea, el însuși a plecat. Deci «Domnul» este același cu «Duhul Domnului», iar acesta este însuși Duhul Domnului și îl numește **Domn** după cum afirmă Apostolul : «Iar Domnul este Duhul, iar unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea» (II Cor. III, 17). Știi, așadar, că Domnul este numit chiar Duh Sfînt ; căci nu este unul, ci una sînt Duhul Sfînt și Fiul (I Ioan V, 7).

19. Pe acesta l-a numit, de asemenea, într-un loc **putere** și i-a spus Duh. Căci, după cum Tatăl este putere, la fel și Fiul este putere și Duhul Sfînt este putere. Despre Fiul ai citit că Hristos este puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu (I Cor. I, 24). Citim chiar că putere este Tatăl, după cum este scris : «Veți vedea pe Fiul Omului șezînd de-a dreapta puterii lui Dumnezeu» (Mat. XXVI, 64). Acesta îl numește «putere mai ales pe Tatăl, de-a dreapta căruia stă Fiul, după cum ai : «A spus Domnul, Domnului meu : «Șezi de-a dreapta mea» (Psalm XI, 1). Chiar însuși Dumnezeu numește putere pe Duhul Sfînt, spunînd : «Veți dobîndi putere, cînd va veni asupra voastră Duhul Sfînt» (Faptele Ap. I, 8).

Cap. II.

20. Căci însuși Duhul este putere, ceea ce ai citit : «Duhul sfatului și al puterii» (Isaia. XI, 2). Și după cum Fiul este vestitorul marelui sfat, la fel și Duhul este vestitorul sfatului, astfel încît află că există un singur sfat al Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt. Nu este un sfat cu privire la lucruri nesigure, ci referitor la hotărîri cunoscute dinainte.

21. Chiar de aici afli într-adevăr că martorul este Duhul sfatului dumnezeiesc. Căci, de vreme ce mai sus (Lib. I, cap. 6) am învățat că Duhul Sfânt este martorul botezului, totodată vom citi, după cum s-a scris, că sfatul este botezul Domnului: «Însă fariseii au disprețuit în sine botezul Domnului și nu au fost botezați de El (Luca VII, 30); reiese limpede că fără Duhul nu poate fi botez, de asemenea fără Duhul nu există sfatul Domnului».

22. Și după cum știm că Duhul este putere deplină, trebuie să știm că însuși El este făgăduit de Domnul când zice: «Voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul» (Ioil II, 28). Deci ceea ce ne-a fost făgăduit este însăși puterea, după cum chiar în Evanghelie, același lucru l-a arătat și Fiul Domnului, spunând: «Și Eu vă trimit cele făgăduite de Tatăl Meu, însă voi stați în cetate, pînă ce vă veți îmbrăca cu putere, de sus» (Luca XXIV, 49).

23. Evanghelistul arată că, într-adevăr, Duhul Sfânt este pînă într-atît putere, încît își amintea că acesta (Duhul) a coborît cu o mare forță din cer, spunînd: «Și pe dată s-a făcut un zgomot din cer, cu atîta forță era purtat Duhul» (Fapte II, 2).

24. Dar, ca nu cumva din nou să socotești că acesta trebuie întors spre cele perceptibile și materiale, află că și Duhul a coborît la fel cum va fi coborît Hristos, după cum ai: «Vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, în cea mai mare putere și măreție» (Mat. XXIV, 30).

25. Căci cum să nu fie o singură putere, ba chiar aceeași stăpînire, de vreme ce este o singură lucrare, o singură judecată, o singură locuință, o singură vivificare, o singură sfințire și chiar o singură domnie a Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh?

Cap. III.

26. Să spună, așadar ei, în ce socotesc că se află deosebirea lucrării dumnezeiești. Fiindcă după cum viața înseamnă să cunoști pe Tatăl și pe Fiul, în chipul în care însuși Dumnezeu a arătat spunînd: «Și aceasta este viața de veci: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis» (In. XVII, 3); deopotrivă este viață și să-l cunoști pe Duhul Sfânt. Căci Domnul spune: «Dacă mă iubiți pe Mine, păziți poruncile Mele și Eu voi ruga pe Tatăl și vă va da alt Mîngietor, ca să rămînă veșnic cu voi, Duhul adevăratului, pe care lumea nu poate să-L primească, fiindcă nu-L vede și nu-L cunoaște, voi însă îl știți, fiindcă la voi rămîne și întru voi este» (Ioan XIV, 15, 17).

27. Deci lumea nu avea viață veșnică, fiindcă nu primise Duhul; într-adevăr unde este Duhul, acolo este viața veșnică, căci însuși Duhul este lucrătorul vieții veșnice. De unde mă mir de ce arienii pun în circulație întrebarea cu privire la singurul și adevăratul Dumnezeu. Căci, după cum viața veșnică înseamnă să cunoști pe Iisus Hristos, la fel viața veșnică înseamnă să cunoști Duhul Sfânt (pe care nu-L vede

lumea) ca și pe Tatăl, pe care nu-L cunoaște lumea așa cum Îl cunoaște pe Fiul. În schimb, cel care nu este din această lume are viață veșnică și cu el însuși rămîne în veci Duhul, care este lumina vieții veșnice.

28. Așadar, dacă cunoașterea adevăratului și singurului Dumnezeu aduce ceea ce aduce cunoașterea Fiului și a Duhului, de ce înlături atunci pe Fiul și pe Duhul de cîntea de adevărat Dumnezeu, în timp ce nu-i separi de măreția binefacerii? Așadar, ori vei crede că acest dar prea înalt este cu necesitate și într-adevăr al singurei Dumnezeiri și vei mărturisi singura și adevărata dumnezeire, precum a Tatălui, tot așa și a Fiului și a Duhului Sfînt, ori dacă vei spune că și cel care nu este Dumnezeu poate să dea viață veșnică, atunci vei ajunge că vei părea a te îndepărta și mai mult de Tatăl a cărui lucrare nu o socotești că este proprie singurei și adevăratei Dumnezeiri, ci că trebuie atribuită lucrărilor creaturilor.

29. De fapt, ce este de mirare dacă Duhul este lucrătorul vieții, care dă viață, ca și Tatăl și ca Fiul? (Ioan V, 21). Dar să dea viață cel care este străin de măreția cea veșnică? Căci scris este: «Însuflește pe robul tău» (Psalm CXVIII, 17). Deci e însuflețit cel care este rob, adică omul, care înainte nu a avut viață, ci, ca să aibă, a primit.

30. Să vedem, așadar, dacă Duhul este însuflețit sau El însuși însuflește. Căci este scris: «Litera ucide, iar Duhul face viu» (II Cor. III, 6). Așadar, Duhul însuflește.

31. Dar ca să înțelegi că puterea viu făcătoare a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfînt nu este despărțită, află că este și o unitate a acesteia de vreme ce însuși Dumnezeu însuflește prin Duhul; Căci Pavel spune: «Cel care a înviat pe Hristos din morți, va face vii și trupurile noastre muritoare din pricina Duhului, care sălășluiește în voi» (Rom. VIII, 11).

Cap. V.

32. Cine se poate îndoi, așadar, că Duhul Sfînt dă viață tuturor, cînd chiar El însuși, la fel ca Tatăl și ca Fiul, este creatorul tuturor, iar Dumnezeu Tatăl Atotputernic se vede că lucrează nu cu altcineva decît cu Duhul Sfînt, de vreme ce încă de la începutul creației Duhul se purta pe deasupra apelor (Gen. I)?

33. Așadar, pe cînd Duhul se purta pe deasupra, creatura nu avea nici un har, însă după ce chiar creatura acestei lumi a primit lucrarea Duhului, a dobîndit această întreagă frumusețe a harului, prin care lumea a început să strălucească. În fine, profetul a mărturisit că fără Duhul Sfînt nu poate să rămînă harul totalității, spunînd: «Dacă le iei Duhul, mor și se prefac în țărînă. Trimite Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pămîntului» (Psalm CIII, 29, 30). Așadar, a arătat nu numai că fără Duh nu poate exista întreaga creatură, ci și că Duhul este creatorul întregii firi.

34. Și cine ar putea să neghe că este lucrarea Duhului Sfînt, crearea pămîntului, a cărui lucrare este și ceea ce se înnoiește? Căci dacă ar dori să neghe că (pămîntul) a fost creat prin Duhul, cu toate că nu

pot să nege că trebuie înnoit prin Duhul, cei care doresc să-L separe, vor susține, așadar, că lucrarea Duhului Sfint este mai bună, decât a Tatălui și a Fiului, ceea ce este departe de adevăr; căci nu există nici o îndoială în legătură cu faptul că pământul a fost înnoit mai bun, decât a fost creat. Ori dacă, la început Tatăl și Fiul au făcut pământul fără lucrarea Duhului Sfint, după aceea însă fu unită lucrarea Duhului Sfint, se va vedea ceea ce s-a făcut și ceea ce a ajuns să aibă nevoie de ajutorul Lui. Dar nu se cuvine să creadă cineva aceasta, astfel încât să se creadă că lucrarea dumnezeiască are nestatornicia creatorului, pe care o introduc manihei.

35. Oare, într-adevăr, socotim că există materia Universului fără lucrarea Duhului Sfint, fără lucrarea căruia nu stau în picioare nici cele ce mișcă pe cer? Căci este scris: «Cu cuvîntul Domnului au fost întemeiate cerurile și cu Duhul gurii Lui, întreaga putere a acestora» (Psalm XXXII, 6). Bagă de seamă ce spune: zice că întreaga putere a cerurilor trebuie atribuită Duhului Sfint. Căci cine se purta pe deasupra, înainte ca pământul să fie făcut, în ce chip stătea în repaos, pe cînd se făurea pământul?

36. Strămoșii, urmîndu-i printr-o umbră pe ai noștri, fiindcă nu putuseră să îndepărteze realitatea Duhului, și anume, faptul că Duhul hrănește înlăuntru cerul și pămînturile, lunile și chiar mulțimile de stele strălucitoare, au pus acest lucru în versurile lor. Ca urmare, aceia nu neagă că puterea creaturii există prin Duhul. Noi, care citim, tăgăduim acest lucru? Dar gîndiți-vă că Duhul a fost arătat de către ei ca un suflu. Dacă ei au numit suflul autor a toate Duh, noi ne mai îndoim că Duhul lui Dumnezeu este creatorul tuturor?

37. Dar ce să mai stăruim asupra unor lucruri străine? Vor primi dovada clară că nimic nu poate exista dacă se neagă că Duhul Sfint este lucrător și că nu poate fi îndoială nici cu privire la Îngeri, nici cu privire la Arhangheli nici în privința Domniilor și nici a Stăpîniilor, fiindcă ele există prin lucrarea Acestuia, atîta timp cît însuși Domnul căruia îi slujeau îngerii a fost născut după trup, de la Duhul care a sosit pe neașteptate în Fecioară; așa cum și după Matei îngerul i-a spus lui Iosif: «Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua de soție pe Maria, căci ceea ce se va naște dintr-însa este de la Duhul Sfint» (Matei I, 20). Iar, după Luca, i-a spus Mariei: «Duhul Sfint se va pogori peste tine» (Luca I, 35).

38. Astfel, lucrarea Duhului Sfint este egală cu cea a Fecioarei. Lucrarea Duhului este rodul pîntecului după cum este scris: «Bindecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău» (Ibid. 42). Lucrarea Duhului este lăstarul rădăcinii, acel lăstar, zic, despre care bine s-a profețit: «Va ieși o mlădiță din tulpina lui Iesei și un lăstar din rădăcinile lui va da» (Isaia XI, 1). Rădăcina lui Iesei patriarhul este familia Iudeilor, mlădița este Maria, iar lăstarul Mariei este Hristos; Cel care va răspîndi pe întreg pământul mireasma plăcută a credinței, s-a născut din pîntece de fecioară, după cum El însuși a spus-o: «Eu sînt floare de cîmp și crin de prin văi» (Cînt. II, 1).

39. Floarea își păstrează mireasma chiar și căzută la pământ, iar, zdrobită fiind, și-o sporește și nu și-o pierde nici când e smulsă; la fel și Domnul Iisus pe acea cruce, nici zdrobit fiind nu s-a veștejit și nici smuls, nu a pierit; și culcat la pământ de acea împunsătură a lăncii, a înflorit mai frumos prin culoarea sfântă a singelui vărsat, El însuși neștiind că moare și suflând dintre morți darul vieții veșnice. Așadar, prin aceasta Duhul Sfânt și-a găsit liniștea în floarea mlădiței domnești.

40. Mlădița de preț, după cum socotesc unii, este trupul Domnului care înălțându-se din rădăcină pămîntească spre cele cerești, a purtat în jurul lumii roadele înmiresmate ale Sfintei religii, tainele nașterii dumnezeiești și a vărsat harul în altarele cerești.

41. Prin urmare, nu ne putem îndoi că este creator Duhul, pe care îl cunoaștem ca înfăptuitorul întrupării Domnului. Căci cine s-ar îndoi, de vreme ce la începutul Evangheliei ai faptul că nașterea lui Hristos, așa a fost: «Pe când Maria era logodită cu Iosif, înainte de a fi ei împreună, s-a aflat că ea avea în pîntece de la Duhul Sfânt?» (Matei I, 18).

42. Căci deși cei mai mulți au «de la Duhul», grecul, totuși a spus «ἐκ πνεύματος ἁγίου» de unde au tradus latinii, ceea ce înseamnă de la Duhul Sfânt. Căci acest lucru înseamnă din cineva, sau din materie, sau din puterea lui. Din esență, după cum afirmă Fiul: «Din gura Celui Prea Înalt ai ieșit» (Ecles. XXIV, 5), așa cum este Duhul «fiindcă a purces din Tatăl» (Ioan XV, 26), despre care Fiul spune: «El mă va proslăvi, fiindcă de la Mine va lua» (Ioan XVI, 14). Însă din putere, așa cum se spune: «Unul Dumnezeu Tatăl din care sînt toate» (I Cor. VIII, 6).

43. Așadar, în ce chip Maria a avut în pîntece de la Duhul Sfânt? Dacă a avut ca și dintr-o materie, urmează că Duhul s-a prefăcut în trup și în oase? Negreșit, nu! Dacă Fecioara a zămislit din lucrarea și puterea Lui, atunci cine poate nega că Duhul este creator?

44. Ce să mai spun de faptul că chiar Iov a arătat limpede că Duhul este creatorul său, spunînd: «Duhul dumnezeiesc este acela care m-a făcut» (Iov. XXXIII, 4). Într-un singur rînd a demonstrat că (Duhul) este întru totul și dumnezeiesc și creator (Alias cap. VI). Așadar, dacă Duhul este Creator, desigur nu e creatură, căci Apostolul a despărțit creatura de creator spunînd: «Au slujit făpturii mai mult decît Creatorului» (Rom. I, 25).

45. Totodată, de vreme ce datorăm slujire Creatorului, înseamnă că trebuie slujit Creatorul, condamnînd pe aceia care slujesc creaturii. Și fiindcă reinnoiesc Duhul Creator, ne învață că trebuie slujit și Lui, spunînd: «Feriți-vă de cîini, ferțiți-vă de lucrătorii cei răi, ferțiți-vă de tăiere! căci noi sîntem tăierea împrejur, cei care slujim Duhului lui Dumnezeu (Filip. III, 2, 3).

46. Iar dacă cineva caută cu stăruință varietatea codicilor latini, dintre care mincinoșii au falsificat pe unii, să cerceteze codicii grecești și va observa că aici este scris: «οἱ πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες», ceea ce se traduce pe latinește: «cei care slujim Duhului lui Dumnezeu».

47. Prin urmare, fiindcă același Apostol, care susține că nu trebuie slujit creaturii ci Creatorului, spune că trebuie să slujim Duhului, este limpede întru totul și el însuși arată că Duhul Sfint este Creatorul și că trebuie să ne închinăm la cinstea dumnezeirii veșnice, fiindcă este scris: «Te vei închina Domnului Dumnezeului Tău și numai lui îi vei sluji» (Matei IV, 10).

Cap. VI.

48. Și nu pot să trec cu vederea faptul că ereticii reproșează că de aceea Duhul Sfint pare că a fost creat, deoarece cei mai mulți dintre ei aduc drept dovadă a necredinței lor, care trebuie argumentată, acel lucru pe care Amos l-a spus despre suflarea vînturilor, după cum însuși cuvîntul profetic arată. Căci ai astfel: «Iată Eu sînt cel care întărește tunetul și care produce suflarea vîntului și care vestește oamenilor pe Hristosul Său, care face lumina și norii și care se ridică pe deasupra înălțimilor. Domnul-Dumnezeu Atotputernic este numele Lui» (Amos. IV, 13).

49. Dacă de aceea își pun întrebarea, fiindcă (Amos) a spus că Duhul a fost creat și fiindcă Esdra ne arată că Duhul a fost creat, spunînd în cartea a patra: «Și în ziua a doua din nou ai făcut duhul bolții cerești (IV Esdra VI, 41), totuși ca să stăruim asupra celor expuse, pe care le-a spus Amos, oare șirul spuselor nu dovedește clar că profetul a vorbit despre crearea acestei lumi ?

50. Într-un cuvînt, el începe astfel: «Eu sînt Dumnezeu care întăresc tunetul și care fac suflarea vîntului». Însăși ordinea ne arată, că dacă ar fi vrut să vorbească despre Duhul Sfint, oricum nu ar fi pus înainte tunetul. Căci tunetele nu sînt mai yechi decît Duhul Sfint; deși sînt necredincioși, totuși ei nu îndrăznesc să afirme acest lucru. Apoi, fiindcă vedem că subiectul se referă la lumină și nori, oare nu e clar că trebuie înțeles că a vorbit despre creația lumii? Căci cînd se produc furtuni ale acestei lumi, cunoaștem, din uzul obișnuit și din exemplu, că precedă tunetele, urmează suflarea vînturilor, cerul se acoperă cu nori, iar lumina se revarsă din întuneric. Căci chiar suflarea vîntului este numită «duh», după cum este scris: «Foc, pucioasă și vînt de furtună» (Psalm X, 7).

51. Și ca să știi că l-a numit pe acesta duh, afirmă: «cel care întărește tunetul și cel care creează duhul (adică vîntul) fiindcă acestea sînt create des, ori de cîte ori se produc furtuni; în schimb Duhul Sfint este veșnic, iar dacă cineva îndrăznește să spună că acesta a fost creat, nu poate totuși, să spună că este creat în fiecare zi, ca și suflarea vîntului. În sfîrșit, însăși Înțelepciunea care a vorbit după taina trupului primit, afirmă: «Domnul M-a creat pe Mine» (Prov. VIII, 22). Cu toate că cea care va fi venit profeția, totuși fiindcă sosirea Mîntuitorului era predestinată, nu a spus «mă creează», ci «m-a creat», să nu socotească ei că trupul lui Iisus trebuia să se nască din Fecioara Maria de mai multe ori, ci o singură dată.

52. Este, aşadar, de nepermis să înţelegem ceea ce a arătat profetul ca pe o lucrare obișnuită a lui Dumnezeu în producerea tunetului încît să judecăm așa ceva și în ceea ce privește originea Duhului; necredincioșii înșiși nu pot nega că El există înainte de timp; de unde dovedim printr-o afirmație dreaptă și faptul că există mereu și că există pentru totdeauna. Căci cel care înainte de facerea lumii se purta pe deasupra apelor (Gen. I, 2), nu poate să pară a fi început să existe după facerea lumii. Sau le este îngăduit să considere că există multe Duhuri Sfinte, care se nasc ca și printr-o naștere obișnuită? Nu este de trebuință ca cineva să se pîngărească cu o atît de mare necredință, încît să spună că Duhul Sfînt este creat des sau că este creat cîndva.

Căci nu înţeleg de ce li se pare că este creat de mai multe ori, dacă, un cumva, cred ei că și moare de mai multe ori și că este iarăși creat de mai multe ori. Dar în ce chip poate muri Duhul vieții? Prin urmare, dacă nu poate muri, nu are motive pentru care să fie creat de mai multe ori.

53. Dar cei care socotesc altfel, cad în acel sacrilegiu de a nu deosebi pe Duhul Sfînt; ei socotesc căci Cuvîntul pledat se întoarce la Tatăl, iar Duhul Sfînt pornit se revarsă în Dumnezeu, astfel încît există revărsarea unuia singur și varietatea în felurite forme a celui care se schimbă des, fiindcă distincția dintre Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh rămînd mereu neschimbată, păstrează unitatea puterii sale.

54. Dacă, totuși, cineva socotește că de aceea trebuie întoarsă spusa profetică spre interpretarea Duhului Sfînt, fiindcă are expresia: «Cel care vestește oamenilor pe Hristosul lor» (Amos IV, 15), acesta va întoarce mai degrabă spusa spre taina Întrupării Domnului. Căci dacă te impresionează faptul că i-a spus «Duh» și de aceea nu socotești că trebuie întors acest lucru spre taina Întrupării, urmărește Scriptura și vei găsi că se potrivește foarte bine cu Hristos, despre care se cuvine să se judece corect că a produs tunete la sosirea Sa, fără îndoială, putere și un răsunet ceresc al Scripturii, ca și printr-un tunet de care mințile noastre încremenesc, încît să învățăm să ne temem și să acordăm respectul cuvenit prevestirilor cerești.

55. În sfîrșit, în Evanghelie **«frații Domnului»** erau numiți fiii tunetului; și fiindcă se auzise glasul Tatălui care spunea Fiului: «Și l-am proslăvit și îl voi proslăvi» (Ioan XII, 28), Iudeii vor spune: «S-a produs un tunet» (Ibid. 29). Căci deși nu pot să înţeleagă harul adevărului, totuși ei mărturiseau fără voie și vorbeau necunoscînd taina, cu atît mai mult cu cît reieșea o mare mărturie a Tatălui despre Fiul. Și în cartea Iov Scriptura spune: «Dar cine ar putea să înţeleagă tunetul puterii Sale» (Iov XXVI, 14). În orice caz, dacă ar ține de aceste tunete ale zguduirilor cerești, nu ar fi vorbit despre sunetele care vor fi făcute, ci de cele care au fost deja făcute.

56. Ca urmare, a raportat tunetele la cuvintele Domnului al căror sunet s-a răspîndit pe întreg pămîntul; în schimb, în acest loc, prin «duh» înţelegem sufletul pe care l-a primit ca fiind rațional și desăvîrșit, fiindcă Scriptura, deseori, denumește prin cuvîntul «duh» și

sufletul omului, după cum ai : «Cel care creează duhul omului în el însuși» (Zaheu XII, 1). De unde și Domnul, care denumește sufletul său prin cuvântul duh, afirmă : «În mâinile Tale îmi încredințez duhul Meu» (Luca XXIII, 46).

57. Și, ca să-ți dai seama că a ămintit despre coborîrea Domnului Iisus, a adăugat că vestește oamenilor pe Hristosul lor (Amos IX, 13) ; căci l-a vestit în timpul botezului, spunînd : «Tu ești Fiul Meu Cel preaiubit, întru Care am binevoit» (Matei III, 17). L-a vestit pe munte, spunînd : «Acesta este Fiul Meu ca iubit, pe El să-L ascultați» (Matei XVII, 5). L-a vestit în timpul patimilor, după ce soarele a apus, iar mările și pămînturile s-au zguduit ; L-a vestit prin centurion, care afirmă : «Cu adevărat acesta este Fiul lui Dumnezeu» (Matei XXVII, 34).

58. Așadar, tot acest fragment trebuie să-l raportăm fie la înțelesul obișnuit al acestei suflări care, trăind, este înghițită, fie la taina întrupării Domnului ; căci dacă acesta ar fi spus că Duhul Sfînt a fost creat, neapărat și în alt loc Scriptura ar fi putut arăta același lucru, așa cum despre Fiul lui Dumnezeu citim deseori că după trup a fost și făcut și creat (Rom. 1, 3).

59. A cărui măreție, totuși, se cuvine să socotim că este în însuși faptul că s-a întrupat pentru noi, astfel încît să vedem puterea dumnezeiască în această întrupare. Căci așa cum citim că Tatăl a creat taina întrupării Domnului, și Duhul a creat ; la fel citim că și însuși Hristos și-a creat trupul ; căci Tatăl L-a creat, după cum este scris : «Domnul M-a creat pe Mine» (Prov. VII, 22), și în alt loc : «A trimis Dumnezeu pe Fiul Său născut din femeie, născut sub lege» (Galat. IV, 4). Și Duhul a creat acea întreagă taină, după cum citim că «Maria S-a găsit avînd în pîntece de la Duhul Sfînt» (Matei I, 18).

60. Tatăl a creat, dar a creat și Duhul ; adaugă faptul că a creat și Fiul lui Dumnezeu, deoarece Solomon spune : «Înțelepciunea și-a făcut Sieși casă» (Prov. IX, 1). Prin urmare, în ce chip poate fi creatură Duhul Sfînt care a creat taina întrupării Domnului, de vreme ce este deasupra tuturor creaturilor ?

61. Am arătat mai sus la modul general (sup. cap. V) că Duhul Sfînt este creatorul nostru după trup, în ceea ce privește partea exterioară a omului ; acum vom arăta că El este creatorul nostru chiar și după taina harului. Și după cum Tatăl creează, tot așa creează și Fiul, tot așa creează și Duhul Sfînt, așa cum citim în epistola lui Pavel : «Căci în har sînteți mîntuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi : este darul lui Dumnezeu, nu din fapte ca să nu se laude cineva» (Ef. II, 8—10).

Cap. VII.

62. Prin urmare, creează Tatăl, bun în lucrări ; creează și Fiul, fiindcă scris este : «Însă cîți l-au primit, le-a dat putere, ca să fie fiii lui Dumnezeu, adică celor care cred în numele Lui și care nu din sînge, nici din plăcere trupească, nici din pofta bărbătească, ci din Dumnezeu s-au născut» (Ioan I, 12, 13).

63. La fel, Dumnezeu însuși mărturisește că noi sîntem după har, renăscuți din Duhul, spunînd : «Cel ce s-a născut din trup, trup este, fiindcă din trup s-a născut cel ce s-a născut. Nu te mira că ți-am spus : trebuie să vă nașteți de sus : vîntul suflă unde vrea și auzi vîjîitul lui, dar nu știi de unde vine, sau încotro merge ; tot așa este și cu cel care s-a născut din Duh» (Ioan III, 6—8).

64. Așadar, e limpede că Duhul Sfînt este chiar creatorul generațiilor de oameni, fiindcă sîntem creați după chipul lui Dumnezeu, astfel încît să fim fiii lui Dumnezeu. Prin urmare, de vreme ce El ne-a luat în stăpînirea Sa prin înfierea Sfintei renașteri, tocmai noi să-i negăm ceea ce este al Său ? El ne-a făcut moștenitori ai renașterii cerești, iar noi să ne împrapiem moștenirea și să-l respingem pe creator ? Dar nu poate rămîne binefacere, de vreme ce creatorul este exclus ; nu există creator fără lucrare și nici lucrare fără creator. Dacă revendici harul, ia în considerare puterea ; dacă respingi puterea, să nu cauți harul. Cel care neagă Duhul, neagă totodată și darul. Căci dacă creatorul este neînsemnat, în ce fel darurile sale vor fi de preț ? De ce, să invidiem noi înșine lucrările noastre, de ce să ne micșorăm speranța, de ce să respingem demnitatea, de ce să refuzăm pe cel care ne mîngie ?

65. Dar nu putem să-l negăm pe El. Căci nu s-ar cuveni să negăm ceea ce este atît de mare, fiindcă Apostolul Pavel spune : «Voi însă, fraților, sînteți fiii făgăduinței, ca Isaac ; dar așa cum atunci cel care s-a născut după trup, prigonea pe cel care s-a născut după Duh» (Galat. IV, 28, 29). Din nou se subînțelege, așadar, din cele de mai sus Cel care s-a născut după Duh. Prin urmare, cel care se naște după Duh, se naște după chipul lui Dumnezeu. Însă ne renaștem, atunci cînd sîntem reinnoiți în simțămîntul interior și înlăturăm bătrînețea omului exterior. Și de aceea, din nou, Apostolul afirmă : «Reinnoiți-vă însă, în Duhul cugetului vostru și îmbrăcați haina omului celui nou, care a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, în adevăr și în dreptate și în sfințenie» (Efes. IV, 23, 24). Să audă (ei) în ce fel Scriptura a arătat unitatea lucrării divine. Cel care se reinnoiește în Duhul cugetului, îmbracă haina unui om nou, cel care a fost făcut după chipul lui Dumnezeu.

66. Așadar, această uimitoare renaștere este lucrarea Duhului Sfînt, iar creatorul acestui om nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, este Duhul ; nimeni nu s-a îndoit care este mai bun decît acest om exterior al nostru. Dacă, într-adevăr, Apostolul a arătat că unul este cel ceresc și altul este cel pămîntesc, spunînd : «cum este cel ceresc, tot așa sînt și cei cerești» (I Cor. XV, 48).

67. Prin urmare, fiindcă harul duhovnicesc face pe cel ceresc, trebuie chiar să observăm în idee că poate să creeze și pe cel pămîntesc, deși lipsesc exemplele. Căci în alt loc Sfîntul Iov spune : «Viu este Dumnezeu, care mă judecă astfel, viu este Atotputernicul care mi-a adus amărăciune în suflet... și Duhul dumnezeiesc, care este în nările mele...» (Iov XXVII, 2, 3). În orice caz nu a desemnat nici răsufierea vitală adică respirația trupului, ci a arătat nările omului său interior, prin care a cules mireasma vieții veșnice și a sorbit harul miresmei cerești prin amîndouă simțurile.

68. Căci sînt nările duhovniceşti, după cum citim, pe care le are logodnica Cuvîntului, căreia i se spune: «Şi mireasma nării tale» (Cînt. VII, 8), iar în alt loc: «Şi s-a înmiresmat Domnul de mireasma dulceţii» (Gen. VIII, 21). Prin urmare, există nişte membre ale omului interior, ale cărui mîini în acţiune, urechi în auz şi picioare în mers sînt preţuite într-un fel cu fapta bună. Aşadar, din îndatoriri, culegem ca şi nişte imagini ale membrilor, căci nu se cuvine să socotim că este ceva după trup în omul interior.

69. Şi sînt unii care socotesc că Dumnezeu are formă corporală, fiindcă citesc sau despre mîna sau despre degetul Lui şi nu observă că acestea nu sînt scrise din cauza formei corpului, fiindcă în Dumnezeire nu sînt nici membre, nici părţi, ci din cauza unităţii Dumnezeirii care a fost arătată, astfel încît credem că este imposibil ca Fiul sau Sfîntul Duh să fie separaţi de Dumnezeu Tatăl, fiindcă plinătatea dumnezeirii are ca şi un fel de trup în «natura» Treimii. Aşadar, de aceea şi Fiul este numit dreptatea Tatălui, după cum se citeşte: «Dreptatea Domnului şi-a arătat puterea, dreptatea Domnului m-a preamărit» (Psalm CXVII, 16). De aceea, aşadar, şi Fiul este numit **Dreapta Tatălui**, după cum citim: «Dreapta Domnului a făcut putere, dreapta Domnului m-a înălţat» (Ps. CXVII 16).

Cap. VIII.

70. Dar ce este de mirare dacă nişte oameni smintiţi fac o problemă din cuvinte, de vreme ce fac aceasta şi din prepoziţii? Căci sînt unii care, de aici, socotesc că trebuie făcută o diferenţă, fiindcă spun că Dumnezeu trebuie predicat **în** Duh şi nu **cu** Duhul; şi dintr-o singură prepoziţie iată că socotesc să speculeze momentul printr-o oarecare folosinţă a Dumnezeirii, argumentînd că dacă cred că Dumnezeu trebuie predicat **în** Duhul, par să arate slujba Duhului Sfînt, iar dacă spun **cu** Duhul lui Dumnezeu par să desemneze că este sau puterea, sau slava, sau o anumită asociere şi comuniune a Tatălui şi a Fiului şi a Duhului Sfînt.

71. Dar cine ar separa, ceea ce nu poate fi separat? «Mergeţi, se spune, şi botezaţi toate neamurile în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfînt» (Mat. XXVIII, 19). Oare Acesta (Iisus) a schimbat cuvîntul sau prepoziţia fie în privinţa Tatălui, fie a Fiului sau a Duhului Sfînt? În orice caz, nu, ci spune: «În numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfînt». Răsună la fel despre Duhul ca şi despre Tatăl şi despre sine însuşi. De unde se estimează că nu este vreo slujire a Duhului Sfînt, ci mai degrabă o participare la cinste şi la lucrare, cînd se spune **în Duhul**.

72. Să observi şi aici că această prejudecată a voastră se abate de la Tatăl şi de la Fiul; fiindcă ea nu spune «Cu numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfînt», ci «în numele». Şi, totuşi, prin această prepoziţie nu este exprimată o oarecare slujire a Treimei, ci puterea.

73. Prin urmare, ca să ştii că prepoziţia nu prejudiciază credinţa, ci credinţa recomandă prepoziţia şi Pavel spune «în Hristos». Şi Hristos nu este mai mic, fiindcă Pavel a spus «în Hristos», după cum ai:

«Vorbim în fața lui Dumnezeu în Hristos» (II Cor. XII, 19). Deci, în chipul în care Apostolul spune că vorbim în Hristos, la fel este că vorbim în Duhul, după cum însuși Apostolul spune: «Nimeni nu spune Domnul Iisus, decît în Duhul Sfînt» (I Cor. XII, 3). Așadar, în acest loc nu este desemnată supunerea Duhului Sfînt, ci legătura harului.

74. Și ca să știi că nu este vreo deosebire din cauza prepoziției și în alt loc afirmă: «Și așa erați unii din voi, dar v-ați spălat, v-ați sfințit și v-ați îndreptat întru numele lui Iisus Hristos și al Duhului Dumnezeului nostru» (I Cor. VI, 11). Cît de multe exemple pot aduce de aici! Căci scris este: «Voi toți una sînteți în numele lui Iisus Hristos» (Galat. III, 28). Și în alt loc: «Sfințiți-vă în numele Domnului Iisus» (I Cor. I, 2), și din nou: «Ca noi să dobîndim dreptatea lui Dumnezeu întru numele Lui» (II Cor. V, 21); și în alt loc: «Ca nu cumva să se îndepărteze de la curăția cea care este întru Hristos» (II Cor. XI, 3).

75. Dar, ce să mai vorbesc? Căci atîta timp cît spun că despre Duhul, pătrund mai mult ceea ce afirm; încît nu fiindcă s-a scris despre Fiul, să pară că s-a vorbit cu sfințenie și despre Duhul, ci fiindcă s-a scris la fel despre Duhul, ei obiectează că pentru Duhul nu s-a ținut seama de Fiul. Căci spun: «Oare despre Dumnezeu Tatăl s-a scris?»

76. Dar să afle că chiar despre Dumnezeu Tatăl s-a spus: «Voi lăuda cuvîntul întru numele lui Dumnezeu» (Psalm LV, 5) și în alt loc: «Întru Dumnezeu vom dobîndi putere» (Psalm LIX, 14) și: «Amintirea mea întru tine este veșnică» (Psalm LXX, 6) și: «Ne vom bucura în numele Tău» (Psalm LXXXVIII, 17), iar în alt loc: «ca să arate, faptele lui că sînt săvîrșite în numele lui Dumnezeu» (Ioan III, 21); și Pavel spune: «Întru Dumnezeu care le-a zidit pe toate» (Efeseni III, 9) și din nou: «Pavel și Silvan și Timotei, Bisericii Tesalonicenilor, întru Dumnezeu Tatăl și întru Domnul Iisus Hristos» (I Thess. I, 1) și în Evanghelie: «Eu sînt în Tatăl și Tatăl este în Mine» (Ioan XIV, 10) și: «Tatăl care sălășluiește întru Mine» (Ibid). Este scris chiar: «Cel ce se laudă să se laude întru Domnul» (II Cor. X, 17) și în alt loc: «Iar viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu» (Colos. III, 3). Oare acesta (Pavel) a acordat o atenție mai mare Fiului decît Tatălui, cînd ne spune că este cu Hristos în Dumnezeu? sau își asumă oare creația noastră mai mult decît harul Duhului, astfel încît noi să putem fi cu Hristos, iar Hristos vrea să fie cu noi, după cum El însuși a spus: «Părinte, voiesc ca, unde sînt Eu să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat» (In. XVII, 24) să socotească înjositor că este cu Duhul? S-a scris chiar: «Adunați fiind voi și Duhul meu, cu puterea Domnului Iisus» (I Cor. V, 4). Prin urmare, noi ne unim cu puterea lui Dumnezeu și îndrăznim să spunem că Domnul Iisus nu vrea să se unească cu Duhul cel care nu refuză să se unească cu noi!

77. Așadar, Apostolul socotește că nu este nici o diferență să te folosești de aceasta sau de acea prepoziție. Căci prepoziția este pentru legătură, iar legătura nu produce separare; căci dacă nu desparte, i se spune legătură.

78. Așadar, ce te determină să spui că lauda este pentru Dumnezeu Tatăl, sau pentru Hristosul Lui, că viața, puterea, mărirea, stăpîni-

rea este în Duhul Sfint și nu vrei să spui cu Duhul Sfint? Sau ți-e teamă ca nu cumva să se pară cu unești **Duhul și cu Tatăl** și cu Fiul? Dar află că s-a scris și despre Duhul: «Căci legea Duhului este viața în Iisus Hristos» (Rom. VIII, 2). Și în alt loc Dumnezeu Tatăl spune: «Și îți vor sluji ție și se vor ruga întru tine» (Isaia XLV, 14). Dumnezeu Tatăl spune că trebuie să ne rugăm în Hristos, iar tu socotești că El e separat de Duhul, dacă se spune că slava lui Hristos este în El!

79. Află că ceea ce te temi să mărturisești despre Duhul, nu s-a temut Apostolul să-și revendice sieși mărturisind despre sine; căci afirmă: «Să mă despart de timp și să fiu cu Hristos este cu mult mai bine» (Filip. I, 23). Așadar, Apostolul este cu El și negi că este cu El Duhul, prin care Apostolul a dobândit posibilitatea să fie cu Hristos?

80. Deci, care este motivul pentru care preferi să spui că lauda lui Dumnezeu sau a lui Hristos este «în Duhul», decît «cu Duhul»? Sau fiindcă, dacă spui «**în Duhul**», Duhul este proclamat mai mic decît Hristos? Deși acest lucru este imposibil, ca să-l faci pe Dumnezeu mai mare și mai mic: Totuși, de vreme ce s-a scris: «Fiindcă pentru noi Hristos s-a făcut păcat, ca noi să dobîndim dreptatea lui Dumnezeu în El» (II Cor. V, 21), este socotit cel mai puternic. El întru care noi sîntem cei mai umili. Așa ai și în alt loc: «Fiindcă toate sălășluiesc în El» (Colos. I, 17), adică în puterea Lui. Și ei nu pot fi pe același plan cu cele care sălășluiesc în El, deoarece ca să existe din puterea Lui, urmează natura.

81. Așadar, oare vreți ca Dumnezeu să domnească în Duhul, încît puterea Duhului să ofere începutul lui Dumnezeu pentru a domni ca și un izvor al oricărei naturi? Dar aceasta este nelegiuit. Și pentru ca înaintașii noștri să spună că puterea lui Dumnezeu și a Fiului și a Duhului Sfint este una, aminteau că lauda lui Hristos este cu Duhul, ca să arate că e vorba de o legătură de neseplat.

82. Căci, cum să fie separat Duhul Sfint de Fiul, de vreme ce «Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că sîntem fiii lui Dumnezeu? Iar dacă sîntem fii, sîntem și moștenitori, moștenitori ai lui Dumnezeu și moștenitori comuni ai lui Hristos» (Rom. VIII, 16, 17). Așadar, cine este atît de smintit, ca să despartă legătura veșnică a Duhului și a lui Hristos, de vreme ce leagă pe cele despărțite chiar Duhul prin Care ne facem moștenitori împreună cu Hristos?

83. «Dacă totuși, spune, suferim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim» (Ibid. 17). Deci dacă noi ne vom preamări împreună cu Hristos prin Duhul, cum să refuzăm ca însuși Duhul să se preamărească în Hristos? Să despărțim viața lui Hristos și a Duhului Sfint, cînd Duhul spune că vom învinge împreună cu Fiul lui Dumnezeu? Căci Apostolul spune: «Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El» (Rom. VI, 8). Apoi, în alt loc, spune: «Căci dacă pătimim împreună cu El vom și învia împreună cu El; nu numai că vom învia, dar și ne vom preamări; nu numai că ne vom preamări, dar și vom împărți împreună cu El» (II Tim. II, 11, 12).

84. Deci, nu este nici o diferență între aceste prepoziții; căci amîndouă prepozițiile sînt pentru legătură. Prin urmare, deseori gă-

sim în Scriptură una intercalată și alta înțeleasă, după cum este scris : «Voi intra în casa Ta, cu arderi de tot» (Ps. LXV, 13), adică «cum holocaustis» (cu arderi de tot) ; și, în alt loc, spune : «I-a scos pe ei în argint și aur» (Ps. CIV, 37), adică «cu argint și aur». «Nu vei ieși împreună cu oștirile noastre» (Ps. 43, 11), în locul a ceea ce este **cu oștirile**. Deci, de vreme ce nu poate fi înșelătorie expresia «în folosirea cuvîntului» tot așa și «din cuvînt» nu trebuie stîrnită înșelătorie pentru Dumnezeu, este nevoie să se creadă cu inima pentru dreptate, iar din credința inimii mărturisirea prin glas să ducă la mîntuire (Rom. V, 10). Dar cei care nu cred cu inima, pun la cale înșelătoria prin cuvinte.

Cap. IX.

85. Prin urmare, este același lucru cînd ei afirmă că există o deosebire, căci scris este : «Totuși pentru noi nu este decît un singur Dumnezeu-Tatăl de la Care vin toate și noi sîntem în El și un singur Domn Iisus Hristos, prin care sînt toate și noi sîntem prin El» (I Cor. VIII, 6). Căci cînd se spune «din El», vor să desemneze natura, cînd se spune «prin El», este arătat fie mijlocul lucrării, fie înfăptuirea, iar cînd se spune «în El», se indică fie locul, fie timpul în care se vede că au fost făcute.

86. Așadar, ei doresc să distingă în felul acesta o anumită diferență de natură, ca și unealta de propriul mînuitor sau creator și întocmai ca cei care ard de dorința să despartă timpul sau locul de mijlocitor. Oare, Fiul este, așadar, străin de Tatăl după natură, fiindcă unealta este străină de lucrătorul propriul mînuitor sau de creator ? Sau, oare Fiul este străin de Duhul, fiindcă este separat locul sau timpul de genul (natura) mijlocitorului ?

87. Compară acum afirmațiile noastre. Aceia vor ca materia să fie de la Dumnezeu ca și din natura lui Dumnezeu, așa cum spui că dulapul este făcut din lemn, iar statuia din piatră : la fel și că materia a purces din Dumnezeu și aceeași materie ca și printr-un anumit instrument a fost făcută prin Fiu, astfel încît (ei) arată că Fiul este, nu atît lucrătorul, cît instrumentul lucrării. Și, la fel, toate au fost făcute în Duhul ca și cum ar fi fost făcute într-un anumit loc sau timp ; ei țin seama de fiecare luate pe rînd, în comun însă neagă toate.

88. Într-adevăr, vestim că toate așa sînt de la Dumnezeu-Tatăl, încît Dumnezeu-Tatăl nu a pierdut căci toate sînt prin El și în El și că nu sînt din El ca și dintr-o materie și că astfel sînt toate prin Dumnezeu-Fiul încît El nu are pentru El, faptul că toate **sînt din Fiul** și că **toate sînt în Fiul** ; și că astfel sînt toate în Duhul ca să învățăm că toate sînt **prin Duhul** și că toate sînt **de la Duhul**.

89. Căci aceste prepoziții, ca și acelea despre care am vorbit mai sus, se exprimă una pe alta. Căci Apostolul nu a spus așa : «De la Dumnezeu sînt toate și prin Fiul sînt toate», încît să arate că natura Tatălui și a Fiului sînt ceva care se poate separa, ci ca să demonstreze că unul este Tatăl și altul este Fiul într-o deosebire care nu creează confuzii. Așadar, aceste prepoziții nu se opun, ci sînt asociate și în

bună înţelegere, astfel încît unii chiar le adună deseori, după cum este scris : «Fiindcă de la El şi prin El şi în El sînt toate» (Rom. XI, 36).

90. Iar dacă într-adevăr te-ai gîndi de unde s-a transmis, nu vei mai discuta că despre Fiul s-a spus. Căci Apostolul spune, după profetul Isaia : «Cine a cunoscut gîndul Domnului, sau cine a fost sfătuito-
rului Lui ?» (Ibid. 34 ; Isaia XL, 13). Şi a adăugat : «Fiindcă din El şi prin El şi în El sînt toate» (Rom. XI, 36). Fiindcă Isaia, despre făptuitorul a toate, a spus, după cum ai : «Cine a măsurat apele cu mîna şi cerul cu palma şi întreg pămîntul l-a închis în mînă ? Cine a cîntărit munţii cu cîntarul şi dealurile cu cumpăna ? Cine a cunoscut gîndul lui Dumnezeu şi cine a fost sfătuito-
rului Lui ?» (Isaia XL, 12, 13)

91. Şi Apostolul a adăugat : «Fiindcă de la El, şi prin El, şi în El sînt toate». Ce înseamnă «de la El» ? Faptul că din voinţa Lui este firea a toate, iar El este creatorul a tot ceea ce a început să existe. Ce înseamnă «prin El» ? Că prin El se vede că tuturor s-au împărţit structura şi statornicia. Ce înseamnă «prin El» ? Faptul că toate privesc cu o dorinţă arzătoare şi cu o dragoste de nedescris spre creatorul vieţii şi dătătorul harului şi al darului său, după cum este scris : «Ochii tuturor întru Tine nădăjduiesc» şi «Tu deschizi mîna Ta şi vei sătura de bunăvoinţă pe toţi cei vii» (Psalm CXLIV, 15, 16).

92. Dacă vorbeşti şi de Tatăl, de aceea spui «din El», pentru că de la El înţelepciunea lucrătoare a făcut să existe toate cele ce nu erau. «Prin El», adică prin înţelepciunea Lui au fost făcute toate. «În El», fiindcă El este izvorul viu făcător al naturii, în care trăim şi existăm şi ne mişcăm.

93. Şi «de la Duhul» sîntem, astfel încît, fiind formaţi prin El, fiind întăriţi prin El şi prinzînd puteri prin El, să dobîndim darul vieţii veşnice.

94. Aşadar, fiindcă acestea se potrivesc fie Tatălui, fie Fiului, fie Duhului Sfînt, cert este că nimic umilitor nu se arată prin aceasta ; fiindcă şi din Fiul spunem că sînt cele mai multe şi multe prin Tatăl, după cum ai spus despre Fiul : «Ca să sporim prin toate în El, Care este capul — Hristos — din Care tot trupul bine legat şi încheiat, prin toate legăturile care îi dau tărie, săvîrşeşte creşterea lui, potrivit măsurii fiecărei părţi şi se zideşte întru dragoste» (Efes. IV, 15, 16). Şi din nou în Epistola către Coloseni spune despre cei care nu au cunoştinţă despre Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu : «Fiindcă nu ţin capul de la care tot trupul, prin încheieturi şi legături, îndestulîndu-se şi întocmindu-se, sporeşte în creşterea lui Dumnezeu» (Colos. II, 19) ; căci am arătat mai sus că Hristos este capul Bisericii (Colos. I, 18). Şi în alt loc găseşti scris că «din plinătatea lui noi toţi am primit» (Ioan I, 16). Şi însuşi Domnul spune : «Căci din al Meu va lua şi vă va vesti» (In XVI, 14). Iar mai sus afirmă : «Am simţit puterea care a ieşit din Mine» (Luca, VIII, 46).

95. Tot aşa, ca să-ţi dai seama de unitate, şi despre Duhul se spune : «Căci cel care seamănă în Duhul, din Duhul va culege viaţa veşnică» (Galat. VI, 8). Şi Ioan afirmă : «Din aceasta cunoaştem că este

întru noi, pentru că din Duhul Său ne-a dat nouă» (I Ioan IV, 13). Iar îngerul spune : «Ceea ce se va naște din ea este din Duhul tău» (Mat. I, 20). Iar Domnul spune că : «ceea ce s-a zămislit din Duh, Duh este» (Ioan III, 6).

96. Prin urmare, așa cum citim că de la Tatăl sînt toate, tot astfel se poate spune că și de la Fiul sînt toate, prin care sînt toate și sîntem informați prin dovezi că sînt toate și de la Duhul, în care sînt toate.

97. Acum să cercetăm dacă putem să arătăm că este prin Tatăl ceva. Dar este scris : «Pavel, robul lui Iisus Hristos, prin voința lui Dumnezeu» (I Cor. I, 1) și în alt loc : «Așadar, nu mai ești rob, ci fiu, iar dacă ești fiu ești și moștenitor prin harul lui Dumnezeu» (Galat. IV, 7) ; iar în altă parte : «După cum Hristos a înviat din morți prin mărirea Tatălui» (Rom. VI, 4). Și în alt loc Dumnezeu Tatăl spune către Fiul : «Iată cei convertiți vor veni la Tine prin Mine» (Isaia LIV, 15).

98. Dacă vei căuta, vei afla că multe altele sînt făcute prin Tatăl. Oare de aceea Tatăl să fie mai mic, fiindcă citim că cele mai multe sînt prin Fiul și de la Fiul, iar în Sfînta Scriptură găsim că foarte multe sînt făcute și date prin Tatăl ?

99. Dar la fel citim și prin Duhul că sînt făcute cele mai multe, după cum găsești scris : «Iar nouă ni le-a dezvăluit Dumnezeu prin Duhul Său» (I Cor. II, 10) ; și în alt loc : «Darul de preț ce ți s-a încredințat, păzește-l, cu ajutorul Duhului Sfînt» (II Tim. I, 14) ; iar în Epistola către Efeseni se spune : «Ca să fiți puternic întăriți prin Duhul Lui» (Efes. III, 16) ; și în Epistola către Corinteni : «Căci unora li se dă prin Duhul Sfînt cuvînt de înțelepciune» (I Cor. XII, 8) și în alt loc : «Iar dacă ucideți cu Duhul faptele trupului, veți fi vii» (Rom. VIII, 13), iar mai sus : «Cel care a înviat pe Hristos din morți, va învia și trupurile noastre prin Duhul Lui care sălășluiește înlăuntrul nostru» (Ibid. 11).

100. Dar cineva poate să spună : «Arată-mi mie că s-a citat în mod special că toate sînt de la Fiul sau că toate sînt de la Duhul». Iar eu răspund, să-mi arate ei că s-a citat că prin Tatăl sînt toate. Dar fiindcă am dovedit că acestea se întîlnesc, fie prin Tatăl, fie prin Fiul, fie prin Duhul Sfînt și că în acest fel nu poate să se nască nici o deosebire a puterii dumnezeiești din cauza prepozițiilor nu există nici o îndoială că trebuie să înțelgem că prin Cel prin Care sînt toate, de la Acela sînt toate ; că de la Cel ce sînt toate, prin Acela sînt toate ; și că în Cel în care sînt toate prin Acela sau de la Acela sînt toate. Căci orice creatură există și din voința și prin lucrarea și prin puterea Sfintei Treimi, după cum este scris : «Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră» (Gen. I, 26) ; iar în alt loc : «Cu cuvîntul Domnului s-au întemeiat cerurile și cu Duhul s-au întemeiat cerurile și cu Duhul gurii Lui, întreaga lor putere» (Psalm XXXII, 6).

Capitolul X

101. Și nu este numai o singură lucrare peste tot, a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfînt, ci și una și aceeași voință, o singură chemare și o singură învățătură, ceea ce se poate vedea în acea mare și bine-

făcătoare taină a Bisericii. Căci așa cum Tatăl a chemat neamurile la Biserică, spunînd : «Mulțimea care nu este a Mea, o voi numi a Mea, iar pe cea ne iubită o voi chema iubită» (Osea II, 24) și în alt loc : «Casa Mea va fi numită casă de rugăciune pentru toate neamurile» (Isaia LVI, 7), la fel și Domnul Iisus l-a ales pe Pavel pentru a chema și a aduna Biserica, după cum găsești că s-a spus de către Domnul Iisus lui Anania : «Mergi, fiindcă acesta este vas ales de Mine pentru a purta numele Meu înaintea neamurilor» (Fapte Ap. IX, 15).

102. Deci, după cum Dumnezeu Tatăl va chema Biserica, la fel a chemat-o și Hristos și în ce chip Hristos a chemat-o, la fel a chemat-o și Duhul Sfînt spunînd : «Puneți-mi de-o parte pe Pavel și pe Barnaba pentru lucrul la care i-am chemat. Atunci ei, păstrînd și rugîndu-se, au pus mîinile peste ei și i-au lăsat să plece. Iar ei, mînați de Duhul Sfînt, au coborît în Seleucia (Fapte Ap. XIII, 2). Prin urmare, Pavel a primit apostolatul sub poruncă nu numai de la Iisus, ci și de la Duhul Sfînt și s-a grăbit să strîngă neamurile.

103. Și nu numai Pavel, ci și Petru, după cum citim în «Faptele Apostolilor». Căci după ce, în timpul rugăciunii, a văzut cerul deschizîndu-se și un fel de vas întins de cele patru colțuri, ca o față de masă, pe care erau tot felul de animale și fiare și păsări ale cerului «s-a auzit un glas care-i spunea : «Ridică-te, junghie și mîncă !» Și Petru a spus : «Departa de mine, Doamne : niciodată nu am mîncat ceva necurat și spurcat». Iar glasul i-a zis din nou : «Ceea ce Dumnezeu a curățit, tu să nu spui că-i necurat». Iar aceasta s-a făcut de trei ori și s-a ridicat vasul la cer (Fapte Ap. X, 13—16)».

Prin urmare, în timp ce Petru cugeta în tăcere în sine și după ce au venit la el slujitorii lui Corneliu trimiși de înger, Duhul îi spune : «Iată niște bărbați te caută, așadar scoală și coboară și mergi cu ei ; să nu te îndoiești fiindcă Eu i-am trimis (Ibid. 19, 20)».

104. Cît de limpede și-a arătat Duhul Sfînt puterea Sa ! În primul rînd fiindcă dintre toți s-a apropiat numai de cel care se ruga și a fost de față celui care se ruga ; apoi fiindcă, chemat fiind, Petru răspunde «Doamne» și de aceea conform prevestirii a cîștigat în mod limpede, deoarece l-a mărturisit pe Domnul. Dar Sfînta Scriptură arată cine este Domnul acesta ; căci celui care îi răspundea, îi vorbea cel căruia îi răspunsese. Astfel cele ce urmează arată că Duhul a fost mărturisit ; cel care însuși închipuia taina, Acela revela taina.

105. Totodată, bagă de seamă că închipuirea tainei repetată de trei ori a redat lucrarea Sfîntei Treimi. Și de aceea în taine invocarea este rostită de trei ori și răspunsul este vestit de trei ori, iar cineva nu poate fi iertat decît mărturisind de trei ori. De unde și Petru în Evanghelie (Ioan XXI, 15—17) este întrebat de trei ori dacă-l iubește pe Dumnezeu, ca, printr-un răspuns repetat de trei ori, să se dezlege lanțurile care îl strîngeau, negînd pe Dumnezeu și cu care el însuși s-a legat.

106. Atunci, mai întîi fiindcă îngerul este trimis la Corneliu (Fapte Ap. X, 3), Duhul Sfînt se adresează lui Petru (Ibid. 19, 20) : «Căci ochii Domnului sînt ațintiți spre credincioșii de pe pămînt (Psalm C, 6)». Și

nu este lipsit de sens faptul că l-a trimis la cele de sus : «Ceea ce Dumnezeu a curățit, tu să nu numești necurat (Fapte Ap. X, 15)» pe neașteptate Duhul Sfânt s-a pogorât peste cei de același neam ca să-i curețe pe ei ; de unde se arată că lucrarea Duhului Sfânt este de natură dumnezeiască. Iar Petru, trimis fiind de către Duhul, nu a așteptat porunca lui Dumnezeu Tatăl, ci chiar Duhul lui însuși i-a mărturisit acea prevestire și i-a dovedit că este **dar**, spunînd : «Deci dacă Dumnezeu le-a dat lor același **dar**, ca și nouă, cine eram eu ca să pot opri pe Dumnezeu» (Fapte Ap. XI, 17)».

107. Deci Duhul este Acela care ne-a curățit de acea întinăciune comună. Căci prin acele feluri de animale și fiare și păsări era închipuită imaginea condiției umane, care se vede acoperită de o cruzime bestială asemenea fiarelor sălbatice și numai Duhul o îmblînzește prin sfințire. Deci, este bun darul care schimbă furia de animal sălbatic prin simplitatea duhovnicească : «Căci și noi eram cîndva fără de minte, necredincioși, amăgiți, slujind poftelor și feluritelor desfătări ; dar acum, prin înnoirea Duhului Sfânt, sîntem moștenitori cu Hristos și am început să fim împreună moștenitori cu îngerii» (Tit III, 3).

108. Așadar, Sfîntul Profet David, văzînd prin Duhul că noi nu de la fiare ne vom asemăna cu cele cerești, spune : «Îngrozește fiarele pădurilor» (Psalm LXVII, 31), este limpede că nu indică acea pădure care vruise de goana fiarelor și nici cea care se înfioară de urletele animalelor sălbatice, ci acea pădure despre care s-a scris : «Am găsit-o în poienile pădurii» (Psalm CXXXI, 6). În care, după cum a spus Profetul, «la fel ca și palmierul va înflori și la fel ca cedrul care crește în Liban, se va înmulți (Psalm XII, 13)». Acea pădure, care s-a depărtat scuturînd hrana Cuvîntului din vîrfurile cerești ale arborilor profetici. Acea pădure, în care Pavel a intrat ca un lup răpitor, dar a ieșit păstor : «Căci glasul lor s-a auzit pe întreg pămîntul (Psalm XVIII, 5)».

109. Deci, eram fiare sălbatice și de aceea Domnul spune : «Feriți-vă de farisei, care vin travestiți în oi, iar pe dinlăuntru sînt lupi răpitori» (Mat. XII, 15). Dar prin Duhul Sfânt sălbăticia leilor și a feluritelor pantere, șiretenia de vulpe, rapacitatea de lup au dispărut din simțurile noastre. Așadar, este un mare dar care a schimbat pămîntul în cer, astfel încît conviețuirea noastră, a celor care înainte rătăceam prin păduri precum fiarele, este în ceruri după cum a spus Apostolul (Filip. III, 20).

110. Dar Apostolul Petru, nu numai în acest loc, ci și în altă parte, în aceeași carte, a arătat că Biserica a fost întemeiată de către Duhul Sfânt. Căci ai găsit spus de către El : «Iar Dumnezeu, care a cunoscut inimile oamenilor le-a dovedit aceasta, dîndu-le Duhul Sfânt lor ca și nouă ; și n-a făcut nici o deosebire între noi și ei, curățînd prin credință inimile lor (Fapte Ap. XV, 8, 9)». Prin aceasta trebuie observat faptul că, după cum Hristos este piatra cea din capul unghiului, care a unit cele două neamuri, la fel și Duhul Sfânt nu a separat, ci a unit inimile celor două neamuri.

111. Deci, să nu dispreţuieşti ca un iudeu pe Fiul, pe care L-au vestit profeţii ; căci atunci dispreţuieşti şi pe Duhul Sfînt, dispreţuieşti şi pe Isaia, dispreţuieşti şi pe Ieremia, care a fost ridicat din fîntîna casei iudaice, fiind scos de către Domnul cu fişii şi funii, Căci dispreţuind cuvîntul profeţilor, poporul iudeu îl aruncase pe el în fîntînă. Şi nu s-a găsit nimeni dintre iudei, care să-l scape, decît unul singur Abdemeleh etiopianul, după cum mărturiseşte Scriptura (Ierem. XVIII, 12, 13).

112. În acest nume, este o imagine foarte frumoasă, deoarece noi, de bună seamă păcătoşi dintre neamuri, negri înainte de a păcătui şi cîndva neroditori, am ridicat din adîncime cuvîntul profeţilor, pe care iudeii îl aruncaseră ca şi în noroiul minţii şi al trupului lor. Şi de aceea scris este : «Etiopia va întinde minile sale spre Dumnezeu (Psalm. LXVII, 32)». Prin aceasta se arată înfăţişarea Bisericii, care este în Cîntarea Cîntărilor : «Neagră sînt, dar frumoasă, fiice ale Ierusalimului» (Cînt. I, 4) ; neagră prin păcat, frumoasă prin har, neagră prin creare, frumoasă prin răscumpărare : astfel neagră, desigur, de la ţărîna muncii sale. Deci neagră atîta vreme cît se luptă, dar frumoasă este, îndată ce este încoronată cu semnele slavei sale.

113. Şi bine se spune că Profetul este eliberat din funii ; căci credinciosul a spus : «Funiiile mi-au căzut în locuri prea frumoase (Psalm XV, 6). Bine se spune prin fişii ; fiindcă însuşi Domnul, iertîndu-i pe cei care fuseseră chemaţi primii la nuntă, i-a trimis la răspîntiile drumurilor, pentru a fi păziţi toţi şi buni şi răi, ca să fie chemaţi la nuntă (Mat. XX, 9, 10). Aşadar, cu aceste fişii a scos din noroi Cuvîntul profeţilor.

Capitolul XI

114. Aşadar, aceasta înseamnă că şi tu Abdemeleh (Ierem. XVIII, 12) vei fi luat de către Domnul, dacă vei fi scos Cuvîntul lui Dumnezeu din adîncul neştiinţei neamului şi dacă vei fi crezut că nu se înşeală ; Fiul lui Dumnezeu nu este trecut sub tăcere ; El cunoaşte cele ce vor fi ; nu se înşeală nici Duhul Sfînt, despre care Domnul spune : «Iar cînd va veni, Acela Duhul adevărului vă va arăta tot adevărul» (Ioan XVI, 13). Cel care spune «tot» nu trece nimic cu vederea, nici ziua, nici ora, nici cele trecute, nici cele viitoare.

115. Şi ca să cunoşti că şi le ştie pe toate, şi vesteşte viitorul, şi are aceeaşi ştiinţă cu Tatăl şi cu Fiul, ascultă ce spune despre El adevărul lui Dumnezeu : «Căci nu va vorbi de la sine, ci ceea ce a auzit, ceea ce i s-a spus şi cele ce vor veni, vă va vesti vouă» (Ibid).

116. Astfel, ca să observi că le cunoaşte pe toate, cînd Fiul spune : «Iar despre acea zi şi oră nu ştie nimeni, nici îngerii Cerului» (Marc. XIII, 32), l-a exclus pe Duhul Sfînt. Dar dacă Duhul Sfînt a fost exclus de la necunoaştere, de ce nu a fost exclus şi Fiul lui Dumnezeu ?

117. Dar, spui că a fost socotit şi Fiul lui Dumnezeu, împreună cu îngerii. Desigur, l-a socotit pe Fiul, dar nu l-a socotit pe Duhul. Aşadar, ori mărturiseşti că Sfîntul Duh este mai puternic decît Fiul lui Dumnezeu, astfel încît vorbeşti nu numai ca un arian, dar chiar ca un adept

al lui Fotinus, ori află că trebuie să răspunzi ce s-a spus că nu știe Fiul. Căci Cel «care a fost creat, ca și omul, a putut să fie socotit printre creaturi.

118. Iar dacă vrei să afli că Fiul lui Dumnezeu le știe pe toate și are prevestirea tuturor celor viitoare, pe cele care le socotești necunoscut Fiului, pe acelea Duhul Sfânt le-a primit de la Fiul. Le-a primit astfel prin unitatea naturii, după cum le-a primit Fiul de la Tatăl: «El pe Mine mă va preamări, fiindcă va lua din ce este al Meu și va vesti vouă. Toate câte are Tatăl, sînt ale Mele; pentru aceea am zis că va lua din ce este al Meu să vă vestească» (Ioan XVI, 14, 15). Așadar, ce este mai limpede decît această unitate? Ceea ce are Tatăl este și al Fiului; ceea ce are Fiul, are și Duhul.

Află totuși că Fiul cunoaște ziua judecării. În Zaharia este scris: «Și va veni Domnul Dumnezeu Meu și toți sfinții împreună cu El. În ziua aceea nu va fi lumină, ci frig și ger: și va fi o zi deosebită și aceea zi este cunoscută de Domnul» (Zah. XIV, 5—7). Așadar, aceea zi este știută de Domnul, care va veni cu Sfinții Săi și ne va lumina la a doua venire.

121. Dar să continuăm ceea ce am început despre Duhul. Căci găsești în exemplul pe care l-am arătat, că Fiul spune despre Duhul: «El pe Mine mă va preamări». Deci Duhul îl preamărește pe Fiul, după cum îl preamărește și pe Tatăl; dar și pe Duhul îl preamărește Fiul lui Dumnezeu, după cum am spus mai sus. Prin urmare, nu este slab cel care redă strălucirea reciprocă prin unitatea luminii veșnice: și nu este mai slab decît Duhul Sfânt, cel care are ceea ce se preamărește de către Duhul.

122. Așadar, vei fi ales și tu, dacă crezi că Duhul a vorbit, ceea ce a vorbit Tatăl și ceea ce a vorbit Fiul. Prin urmare, Pavel de aceea a fost ales, fiindcă așa a crezut și așa a învățat, anume că «ceea ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit, nici nu s-a urcat la inima omului, acestea le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc și ni le-a dezvăluit prin Duhul Său», după cum este scris (I Cor. II, 5, 10; Isaia LXIV, 4). Și de aceea este numit Duhul descoperirii, după cum găsești scris: «că Dumnezeu dă celor care se găsesc Duhul înțelepciunii și al descoperirii întru cunoașterea Lui» (Efes. I, 17).

123. Așadar, există o unitate a cunoașterii, de vreme ce după cum descoperă Tatăl, care dă Duhul descoperirii, la fel descoperă și Fiul; căci este scris: «Nimeni nu cunoaște pe Fiul, decît numai Tatăl și nimeni nu cunoaște pe Tatăl decît numai Fiul, și cel căruia Fiul va voi să-i descopere» (Mat. XI, 27). A spus mai mult despre Fiul, nu fiindcă Fiul ar avea mai mult decît Tatăl, ci ca să nu se creadă că are mai puțin. Și nu fără motiv este descoperit Tatăl de către Fiul astfel; fiindcă așa cunoaște Fiul pe Tatăl, în felul în care Tatăl cunoaște pe Fiul.

124. Află acum că și Duhul îl cunoaște pe Tatăl; că este scris că «după cum cele ce sînt ale omului, nimeni nu le cunoaște decît numai duhul care sălășluiește în el, tot așa și cele care sînt ale lui Dumnezeu, nimeni nu le cunoaște fără numai Duhul lui Dumnezeu» (I Cor. II, 11).

Oare este exclus Duhul Sfînt? Nicidecum, fiindcă nici Duhul Sfînt nu este exclus cînd se spune: «Şi nimeni nu-L cunoaşte pe Tatăl decît numai Fiul».

125. Deci, există o singură natură şi o singură cunoaştere a Tatălui, a Fiului şi a Duhului Sfînt. Iar Duhul Sfînt nu trebuie socotit împreună cu toate cele care au fost făcute prin Fiul, de vreme ce L-a cunoscut pe Dumnezeu Tatăl, pe Care, după cum este scris (Mat. XI, 27), cine-L poate cunoaşte în afară de Fiul? Dar şi Duhul Sfînt îl cunoaşte. Cum oare? Cînd se spune «întreaga creatură», Duhul Sfînt nu este cuprins în această expresie.

126. Acum aş dori să-mi răspundă ei, ce este în omul care cunoaşte toate cîte sînt ale omului? Este în special raţionalul, care se situează deasupra celorlalte puteri ale sufletului şi prin care este apreciată natura deosebită a omului.

Aşadar, ce este Duhul, Care cunoaşte abisurile lui Dumnezeu şi prin Care Dumnezeu Atotputernic este revelat? Oare este inferior în ceea ce priveşte plinătatea dumnezeirii, Cel care dovedeşte, chiar prin acest exemplu, că are aceeaşi natură cu Tatăl? Ori, poate să nu cunoască ceva Cel Care cunoaşte dintru început sfaturile lui Dumnezeu şi tainele Lui cele ascunse? Ce poate să nu ştie Cel Care cunoaşte toate cele ce sînt ale lui Dumnezeu? «Căci Duhul cercetează chiar şi adîncurile lui Dumnezeu» (I Cor. II, 10).

127. Dar să nu socoteşti ceea ce cercetează ca fiind necunoscut şi că de aceea cercetează, ca să înveţe ceea ce nu ştie; căci L-a trimis înainte pe Duhul Sfînt, fiindcă Dumnezeu ne-a dezvăluit prin Duhul Sfînt; totodată ca să afli că Duhul cunoaşte cele ce ne sînt revelate prin însuşi Duhul, se afirmă în cele ce urmează: «Căci cine ştie dintre oameni cele ce sînt ale omului, decît numai duhul omului care este în el; la fel şi cele ce sînt ale lui Dumnezeu, nimeni nu le cunoaşte fără numai Duhul Domnului» (Ibid.).

Prin urmare, dacă duhul omului cunoaşte cele ce sînt ale omului şi cunoaşte înainte de a cerceta, oare poate să fie ceva al lui Dumnezeu, pe care Duhul lui Dumnezeu să nu-l ştie? Despre acest lucru, nu fără sens Apostolul a arătat: «Cele ce sînt ale lui Dumnezeu nimeni nu le cunoaşte decît numai Duhul lui Dumnezeu». Va fi cunoscut nu fiindcă a cercetat, ci va fi cunoscut prin natura Sa; nu fiindcă este o ştiinţă a celor dumnezeieşti care ajunge la aceasta, ci este o cunoaştere naturală.

128. Dar dacă te impresionează cel care a spus «cercetează», află că acest lucru este scris chiar despre Dumnezeu, şi anume că este Cel Care cercetează inima şi rărunchii. Căci El însuşi a spus: «Eu cercetez inima şi rărunchii» (Ierem. XVII, 10). Şi despre Fiul lui Dumnezeu ai în Epistola către Evrei: «(Duhul) este Cel Care cercetează sufletul şi duhul» (Evrei IV, 12). De unde este limpede faptul că nimeni care este inferior nu poate cerceta cele interioare ale celui superior; căci îi este propriu numai puterii dumnezeieşti să cunoască cele tainice. Deci deopotrivă este cercetător Duhul Sfînt ca şi Tatăl, la fel este cercetător şi Fiul: prin cuvîntul Căruia s-a arătat acest lucru: ca să se vadă că nimic nu este pe care să nu-l cunoască, Cel pe Care nimic nu-l depăşeşte.

129. Astfel, acela a fost ales de Hristos și învățat de către Duhul căci după cum el însuși mărturisește, urmînd cunoașterea tainei dumnezeiești prin Duhul, arată că și Duhul cunoaște pe Dumnezeu, iar cele ce sînt ale lui Dumnezeu ni le-a dezvăluit nouă Duhul, după cum ni le-a dezvăluit și Fiul. Și adaugă: «Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul Care este de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele ce ne sînt dăruite de Dumnezeu, iar acestea le și grăim, dar nu cu cuvinte din școlile înțelepciunii omenești, ci cu cuvinte aurătate de Duhul și de puterea lui Dumnezeu» (I Cor. II, 12, 13).

Capitolul XII

130. Așadar, s-a dovedit că, după cum Dumnezeu ne-a descoperit cele ce sînt ale Sale, la fel și Fiul ne-a descoperit cele ce sînt ale lui Dumnezeu, ca și Duhul Sfînt. Căci cunoașterea noastră purcede de la unul Duhul Sfînt, prin unicul Fiul, în unul Tatăl: și de la unul Tatăl, prin unul Fiul într-unul Duh Sfînt sînt date bunătatea și sfințenia și dreptul împărătesc al puterii veșnice. Deci, unde este arătarea Duhului acolo este și puterea lui Dumnezeu și nu poate fi vreo separare acolo unde este o singură lucrare. Și de aceea ceea ce vorbește Fiul vorbește și Tatăl și ceea ce vorbește Tatăl vorbește și Fiul, iar ceea ce vorbește Tatăl și Fiul, vorbește și Duhul Sfînt.

131. De aceea și Fiul lui Dumnezeu a spus despre Duhul: «Căci nu va vorbi de la Sine» (Ioan, XVI, 13), aceasta înseamnă «nu fără comuniunea Mea și a Tatălui»; căci Duhul nu este deosebit, nici separat, ci vorbește ceea ce ascultă; ascultă, firește, prin unitatea naturii și prin proprietatea științei; căci nu captează auzul prin niște găuri de natură materială, iar glasul dumnezeiesc nu răsună prin intonații trupești, ori ascultă ceea ce nu știe; fiindcă în cele omenești auzul face știință și totuși nici la oameni vorbirea nu este totdeauna de natură materială, iar auzul nu este trupesc; «Căci cine vorbește în limbi, nu vorbește oamenilor, ci lui Dumnezeu. Căci nimeni nu-l aude, ci el în Duh grăiește taine» (I Cor. XIV, 2).

132. Deci, dacă la oameni, auzul nu este totdeauna de natură materială, atunci în Dumnezeu este răsunetul neputinței omenești. Și ce organe ale auzului trupesc pretinzi (pentru El) de vreme ce, de aceea se spune că aude, ca să se creadă că știe? Căci noi știm ceea ce am auzit și auzim înainte, ca să putem ști; însă la Dumnezeu, Cel Care le cunoaște pe toate, înainte ca ele să fie, știința precedă auzul. Așadar, cum ne amintim că a auzit ca să spună că Fiul cunoaște ceea ce vrea Tatăl, dar nu la Dumnezeu este sunetul, nici prepoziția, care arată semnul voinței, ci unitatea voinței dumnezeiești se înțelege de fapt prin taine, iar nouă ne este arătată prin semne.

133. Ce înseamnă deci? «Căci nu va vorbi de la Sine» (Ioan XVI, 13)? Aceasta înseamnă «nu va vorbi fără Mine, fiindcă va spune adevărul, îl inspiră înțelepciunea. Nu vorbește fără Tatăl, fiindcă este Duhul lui Dumnezeu: nu află de la Sine, fiindcă toate sînt de la Dumnezeu».

134. Fiul le-a primit pe toate de la Tatăl, fiindcă El însuși a spus : «toate Mi-au fost date de Tatăl Meu» (Ioan, XVI, 15). Și acestea pe care El le-a primit prin unitatea naturii, de la El, prin aceeași unitate le-a primit și Duhul, după cum însuși Domnul Iisus arată, spunînd despre Duhul Său : «De aceea am spus că va primi din ce-i al Meu ca să vă vestească» (Ibid.). Deci Duhul spune ceea ce este al Fiului, iar ceea ce i-a dat Fiul este al Tatălui. În felul acesta, nu spune nimic de la Sine nici Fiul, nici Duhul, fiindcă Treimea nu grăiește nimic în afara Sa.

135. Iar dacă te străduiești să abați acest lucru spre neputința Duhului Sfînt și spre o oarecare asemănare cu vulgaritatea trupească, vei nedreptăți și pe Fiul, fiindcă și despre Sine Fiul a spus: «După cum aud, judec» (Ioan V, 30) și «Fiul nu poate face altceva decît ceea ce a văzut că face Tatăl» (Ibid., 19). Căci dacă este adevărat, după cum este adevărat, ceea ce a spus Fiul : «Toate cite le are Tatăl, ale Mele sînt» (Ioan XVI, 15), atunci și după dumnezeire Fiul este una cu Tatăl, **una prin ființa naturală și nu unul după reaua credință sabeliană**. Oricum, ceea ce este una prin proprietatea naturii, nu poate să fie separat și de aceea Fiul nu poate face, decît ceea ce a aflat de la Tatăl, fiindcă cuvîntul lui Dumnezeu este Cel Care rămîne în veci (Psalm CXVIII, 89) și niciodată Tatăl nu poate fi despărțit de lucrarea Fiului și ceea ce Fiul lucrează știe că vrea Tatăl, iar ceea ce vrea Tatăl, Fiul știe să lucreze.

136. Într-un cuvînt, să nu socotești că există vreo deosebire de lucrări între Tatăl și Fiul, nici în ceea ce privește timpul și nici ordinea ci să consideri unitatea aceleiași lucrări : «Tatăl Meu pînă acum lucrează și Eu lucrez» (Ioan V, 17), spune Iisus. Și iarăși, să nu simți nici o separare în distingerea lucrării, ci să judeci că Tatăl și Fiul vor **același lucru, fac același lucru și pot același lucru**, deoarece Înțelepciunea îți spune despre Tatăl : «Căci cele pe care le face El, acestea le face și Fiul întocmai» (Ibid. 19). Deci, lucrarea nu este a unuiu prima sau a doua, ci este aceeași împlinire a unei singure lucrări. Și de aceea se spune că Fiul nimic nu poate face de la Sine, nici lucrarea Lui nu poate fi separată de Tatăl. La fel, nici lucrarea Duhului Sfînt nu se deosebește. De unde și ceea ce vorbește, se spune că ascultă de la Tatăl.

137. Ce să mai spun dacă arăt că și Tatăl ascultă pe Fiul, după cum și Fiul ascultă pe Tatăl? Căci este scris în Evanghelie, că Fiul spune : «Îți mulțumesc, Părinte, că m-ai ascultat» (Ioan XI, 44) În ce fel Tatăl L-a ascultat pe Fiu, de vreme ce Fiul nu a vorbit nimic, mai înainte, Tatălui despre Lazăr? Și ca să nu socotești că Fiul a fost ascultat numai o singură dată de către Tatăl, a adăugat : «Iar Eu știam că tu Mă ascuți totdeauna» (Ibid. 42). Deci, a fost ascultat nu din cauza ascultării supuse, ci datorită unității veșnice.

138. Așadar, la fel se spune că și Duhul ascultă de Tatăl și preamărește pe Fiul. De aceea îl preamărește, fiindcă Duhul Sfînt ne-a învățat pe noi că Fiul lui Dumnezeu este chipul Tatălui nevăzut (Colos, I, 15) și strălucirea slavei și chipul ființei lui Dumnezeu (Evrei I, 3). Căci Duhul a vorbit și prin patriarhi și prin profeți ; în sfîrșit, și Apos-

tolii **atunci** au început să se desăvârșească, după ce au primit Duhul. Deci, nu există nici o distanță între puterea dumnezeiască și har, căci se poate «să fie daruri felurite, dar Duhul este același și slujiri să fie felurite, dar este același Domn și felurite lucrări, dar este același Dumnezeu, care lucrează toate în toți» (I Cor. XII, 4—6). Sînt împărțite datoriile, dar nu există separări în Treime.

139. Astfel, Dumnezeu Care lucrează toate în toți Același este; după cum știi că nu este o diferență de lucrare între Dumnezeu Tatăl și Duhul Sfînt, de vreme ce ceea ce lucrează Duhul Sfînt, lucrează și Dumnezeu Tatăl, fiindcă El lucrează toate în toți. Căci cu toate că Tatăl lucrează toate în toți, totuși «unuia îi este dat prin Duhul Sfînt Cuvîntul înțelepciunii, altuia Cuvîntul înțelegerii, după același Duh, altuia se dă credință, altuia darul vindecărilor într-unul și același Duh, altuia puterea să lucreze minuni, altuia proorocia, altuia deosebirea duhurilor, altuia felurimea limbilor, iar altuia tîlcuirea limbilor. Iar altuia tîlcuirea limbilor. Însă pe toate acestea le lucrează Unul și Același Duh, împărțind fiecăruia după cum voiește» (I Cor. XII, 8—11).

140. Deci, nu există vreo îndoială cu privire la faptul că ceea ce lucrează Tatăl lucrează și Duhul. Și nu lucrează după sfat, așa cum face cel ce are auz de natură materială, ci din voința Celui Care are puterea autodeterminării și nu este sclavul vreunei puteri străine. Căci nu ascultă ca și cum i-ar fi fost poruncit, ci ca un iconom generos al dărniceii Sale.

141. Acum vezi că, dacă spui că Duhul lucrează toate cele pe care le lucrează și Tatăl, totuși nu poți nega faptul că Tatăl lucrează ceea ce lucrează Duhul Sfînt; în caz contrar, Tatăl nu le lucrează pe toate, dacă nu lucrează ceea ce lucrează și Duhul. Iar dacă ceea ce lucrează Duhul, lucrează și Tatăl (fiindcă Duhul împarte lucrările Sale conform voinței Sale), este necesar să spui sau că ceea ce împarte Duhul, împarte din voința Sa, fără voia Tatălui ceresc, sau dacă ai spus că Tatăl vrea ceea ce vrea Duhul Sfînt, este necesar, iară fără voia ta, să mărturisești cel puțin din gură, chiar dacă nu cu inima, unitatea voinței și lucrării dumnezeiești.

142. Iar dacă Duhul Sfînt avînd o singură voință și o singură lucrare cu Dumnezeu-Tatăl, are și aceeași natură cu El, pentru că din lucrurile Sale se cunoaște Creatorul. «Așadar, spune că Duhul este același, Domnul același, Dumnezeu același» (Ibid. 4, 5, 6). Și dacă spui că Duhul este același și dacă spui că Domnul este același, atunci spui că și Dumnezeu este același. Însă **nu același** încît Tatăl însuși și Fiul însuși să fie însuși Duhul, ci fiindcă și Tatăl și Fiul au aceeași putere. Așadar, **este același prin natură și prin putere**, fiindcă nu există în Dumnezeire nici confuzia sabeliană, nici separarea ariană și nici schimbarea pămîntească și trupească.

Capitolul XIII

143. Află, Sfînte Împărate, o altă mărturie puternică în cauză și cunoscută ție. «În multe rînduri și în multe chipuri Dumnezeu a vorbit părinților noștri prin profeți» (Evrei I, 1). Și înțelepciunea lui Dumnezeu

a spus : «Voi trimite profeți și apostoli» (Luca, XI, 49). Și «După cum este scris, unuia i se dă prin Duhul cuvînt de înțelepciune, altuia cuvînt de cunoștință ; după același Duh, unuia i se dă credință, altuia darul vindecărilor într-unul și același Duh ; unuia lucrarea virtuților ; altuia profeția» (I Cor. XII, 8—10). Deci, după Apostol, nu numai prin Tatăl și prin Fiul, ci și prin Duhul Sfînt este profeția și de aceea pentru că există un singur dar există și un singur har. Știi așadar că și Duhul este autorul profețiilor.

144. De asemenea, Apostolii au spus : «Părutu-s-a Duhului Sfînt și nouă» (Faptele Apostolilor XV, 28). Și cînd spun «părutu-s-a îl desemnează nu numai pe lucrătorul harului ci și pe autorul lucrării poruncite. Căci după cum citim despre Dumnezeu «a hotărît Dumnezeu», la fel și cînd se spune «Părutu-s-a Duhului Sfînt» se arată martorul puterii sale.

145. Și cum să nu fie martor, Cel Care grăiește ceea ce vrea și poruncește ceea ce vrea după cum poruncește Tatăl poruncește și Fiul? Căci după cum a ascultat Pavel vocea care grăia : «Eu sînt Iisus pe care tu îl prigonești» (Fapte Ap. IX, 5) la fel și Duhul i-a oprit pe Pavel și pe Sila să meargă în Betania (Fapte Ap. XVI, 7). Și după cum Tatăl a vorbit prin profeți, la fel și despre Duhul, Agav spune : «Acestea le spune Duhul Sfînt : «Pe bărbatul, al cui este acest brîu, așa îl vor lega în Ierusalim» (Fapte Ap. XXI, 11). Și după cum Înțelepciunea a trimis pe Apostoli, spunînd : «Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura» (Marcu XVI, 15), la fel și pe Barnaba l-a chemat la lucrul la care i-am chemat pe ei» (Fapte Ap. XIII, 2). Așadar, ei sînt trimiși de către Duhul Sfînt, ceea ce arată mai jos Scriptura (Ibid. 4), iar între ceilalți Apostoli nu a fost nici o deosebire, ca și cum unul ar fi fost trimis de Dumnezeu Tatăl, iar altul de Duhul Sfînt (Ibid. 4).

146. În cele din urmă, după ce Pavel a fost trimis de către Duhul și era vasul alegerii lui Hristos, amintește și că Dumnezeu lucrează prin sine, spunînd : «Căci Cel ce a lucrat prin Petru în apostolia tăierii împrejur, a lucrat și prin mine la neamuri» (Galat. II, 8).

Așadar, de vreme ce a lucrat în Pavel Același, Care a lucrat în Petru, aceasta se vede neapărat, fiindcă Duhul a lucrat în Pavel, ceea ce a lucrat Duhul Sfînt și în Petru. Dar Petru însuși mărturisește că și Dumnezeu Tatăl a lucrat prin Sine, după cum se spune în Faptele Apostolilor, că Petru, ridicîndu-se, le-a spus : «Bărbați, frați, voi știți că, în primele zile, Dumnezeu a ales între noi toți, ca din gura mea să audă neamurile cuvîntul Epangheliei» (Fapte Ap. XV, 7). Iată, așadar, că Dumnezeu a lucrat în Petru harul predicării.

Oricum, fiindcă prin Hristos a fost ales și a fost luat, cine îndrăznește să tăgăduiască lucrarea lui Hristos, de vreme ce însuși Dumnezeu spune : «Paște oile Mele» (Ioan XXI, 15, 16).

147. Există, deci, o singură lucrare a Tatălui, a Fiului și a Sfîntului Duh : dacă nu cumva, socotiți, voi, cei care negînd unitatea aceleiași lucrări în privința Apostolilor, că de aceea a lucrat Tatăl, de aceea a lucrat Duhul în Petru în care lucrase Fiul, ca și cum lucrarea Fiului nu-i fusese îndeajuns lui pentru har. Și, de aceea ca și niște bărbați

care s-au unit și s-au adăugat lucrării multiple a Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt, lucrarea lui Hristos însuși nu se va clătina prin confirmarea lui Petru.

148. Și nu numai la Petru se află o singură lucrare a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, dar și la toți Apostolii este revelată unitatea lucrării dumnezeiești. Căci lucrarea dumnezeiască are poruncă, nu are slujire; fiindcă nici Dumnezeu, când lucrează, nu făurește ceva prin muncă sau prin meșteșug, ci «a spus și s-au făcut» (Psalm XXXII, 9). «El a spus «Să fie lumină și a fost lumină» (Gen. I, 3). Căci puterea lucrării lui Dumnezeu se află în poruncă.

149. Așadar, dacă vrem să înțelegem, putem găsi ușor că și Duhul Sfânt are această putere împărătească, dezvăluită prin mărturia Scripturii; se va arăta că toți Apostolii au fost nu numai ucenicii lui Hristos, ci și slujitorii Tatălui, ai Fiului și ai Sfântului Duh. După cum arată și învățătorul neamurilor, spunând: «Și Dumnezeu a pus în Biserică, mai întâi pe Apostoli, în al doilea rând pe profeți, iar în al treilea rând pe învățători; apoi pe cei cu darul facerii de minuni, pe cei cu darul tămăduirilor, al ajutoarelor, al ocîrmuirilor, al felurii limbilor (I Cor. XII, 28).

150. Iată că Dumnezeu a pus pe Apostoli, a pus pe Profeți și pe Învățători, a dat darul vindecărilor, care știi din cele spuse mai sus că a fost dat prin Duhul Sfânt, și a dat felurimea limbilor. Și totuși nu sînt tați Apostoli, nu toți Profeți și nu toți Învățători.

Nu toți, spune, au darul vindecărilor, și nu toți, spune Apostolul vorbesc în limbi (Ibid. 30). Căci nu se poate ca în fiecare om să existe toate darurile dumnezeiești: fiecare, după capacitatea sa, primește acest lucru pe care sau îl dorește sau îl merită. Dar puterea Sfintei Treimi, care este generoasă în toate darurile, nu se aseamănă cu această slăbiciune.

151. După aceea Dumnezeu a pus Apostolii. Cei pe care Dumnezeu i-a pus în Biserică, Hristos i-a ales și i-a orînduit Apostoli și i-a trimis pe pămînt, spunîndu-le: «Mergeți în tot pămîntul și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel care va crede și se va boteza, se va mîntui, iar cel care nu va crede, se va osîndi. Dar cei care vor crede vor fi însoțiți cu acest semn: în numele Meu vor scoate demoni, vor vorbi în limbi noi, vor lua în mînă șerpi și, de vor bea ceva de moarte, nu-i va vătăma; vor pune mîinile peste cei bolnavi și bine le va fi» (Marc. XVI, 15—18). Iată că Tatăl a pus Învățători și Hristos i-a spus în Biserici.

Și după cum Tatăl dă darul vindecărilor, la fel îl dă și Fiul, iar după cum Tatăl dă darul limbilor, tot așa de generos este și Fiul.

152. La fel am aflat mai sus despre Duhul Sfânt că dă din belșug aceleași feluri de daruri. «Căci este dat, spune, prin Duhul, unuia darul tămăduirilor, altuia darul vorbirii în limbi, unuia proorocia» (I Cor. XII, 9, 10). Deci Duhul dă aceleași daruri pe care le dă Tatăl și Fiul. Acum să aflăm mai limpede ceea ce am arătat pe scurt, mai sus, anume faptul că la fel ca Tatăl și ca Fiul și Duhul Sfânt le încredințează misiunea și-i orînduiește pe ei, căci Pavel spune: «Luați seama la voi și la toată turma peste care Duhul Sfânt v-a pus episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu» (Fapte, XX, 28).

153. Aşadar, există unitatea poruncii, unitatea orînduiei şi unitatea dărniciiei. Căci dacă separi orînduiala de putere, care era motivul pentru care cei pe care-i pusese Hristos Apostoli, să-i pună şi Dumnezeu Tatăl, să-i pună şi Duhul Sfînt; dacă nu cumva, ca oameni, se găseau în tovărăşia averii sau se temeau de paguba judecăţii? Şi de aceea lucrarea era separată, iar porunca era despărţită.

154. Acestea sînt înguste şi mărunte chiar şi între oameni care, de cele mai multe ori, deşi nu se potrivesc în lucrare, se potrivesc în voinţă. De aceea întreat cineva care-i este prietenul, celălalt răspunde «Eu». Deci dacă omul şi-a ales astfel prietenul, încît altul să spună că îi este, cu siguranţă prin unitatea dragostei şi a harului, cu cît mai mult la Tatăl şi la Fiul şi la Sfîntul Duh trebuie să preţuim unitatea măreţiei, de vreme ce prin aceeaşi lucrare şi dumnezeire este arătată fie unitatea, fie ceea ce înseamnă mai mult decît atît, «ταυτότης», după cum se spune în greceşte? Căci «ταὐτό» înseamnă «acelaşi lucru», de aceea şi Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfînt au acelaşi lucru, astfel încît nu din sentiment porneşte voinţa de a vrea şi de a putea acelaşi lucru, ci din natura Sfintei Treimi.

155. Aceasta este moştenirea credinţei şi a jertfei apostolice, pe care este îngăduit s-o cercetăm şi din înseşi Faptele Apostolilor. Deci Pavel şi Barnaba s-au supus poruncilor Duhului Sfînt. S-au supus şi toţi Apostolii şi deodată, pe cei pe care Duhul poruncise să-i pună de-o parte, i-au orînduit: «Puneţi-mi de-o parte, spune, pe Pavel şi pe Barnaba» (Fapte, XIII, 2). Vedeţi puterea celui care porunceşte? Priviţi meritele celor care slujesc!

156. Pavel a crezut; şi fiindcă a crezut, a renunţat la îndeletnicirea persecutorului şi a purtat coroana dreptăţii. A crezut acela care pustia bisericile: dar, întors spre credinţă, predica în Duhul ceea ce Duhul îi porunca. Duhul îşi ungea campionul său şi, după ce pulberea necredinţei a fost împrăştiată, îl expunea pe luptătorul de neînvins împotriva necredincioşilor luptelor diferite cu necredincioşii şi-l desăvirşea spre răsplată chemării superioare întru Iisus Hristos pentru diferite pătimiri.

157. Şi Barnaba a crezut şi, fiindcă a crezut, s-a spus. Aşadar, ales fiind prin porunca Duhului Sfînt, fapt pe care-l merita din plin, cu atît mai mult nu a fost nedemn de colegiul (Apostolilor). Căci un singur har strălucea în cei pe care Duhul Sfînt îi alesese.

158. Şi nici Pavel nu a fost mai prejos decît Petru, deşi acela a fost (întemeietorul Bisericii), temelia Bisericii, iar acesta arhitectul înţelept care a ştiut să consolideze paşii neamurilor care credeau: nici Pavel, spun, nu a fost nedemn de colegiul apostolic, de vreme ce trebuia lesne adus chiar în primul rînd şi nu era pentru nici unul al doilea, Căci cel care nu ştie să fie mai prejos, este egal.

După P.L. vol. 16, col. 773—88 (va urma)

Traducere de Pr. dr. Vasile Răducă

ARTICOLE ȘI STUDII

OAMENI REPREZENTATIVI ÎN PURTAREA IDEILOR — ASPECTE BIBLICE —

Există oameni care au înriurit trainic prin gândurile luminoase sau prin generoasele lor fapte. Sfânta Scriptură înfățișează aspecte din viața unor bărbați reprezentativi, arată fazele prin care au trecut, ca să constate că oamenii se pot distinge prin calități superioare, unii din ei devenind celebri prin rolul pe care l-au avut în viață. Pentru a se vedea în ce măsură a dat Sf. Scriptură posibilitatea de a-și consacra omul înțelepciunea acumulată în decursul anilor, capacitatea și talentul, în slujba binelui obștesc, ne oprim la cei care au deținut diferite munci de răspundere și care însuflețiți de un înalt umanism au promovat cu curaj virtuțile. Unii au fost bărbați virtuoși, alții luptători pentru cauze obștești, eroi sau martiri, favoriți și înconjuțați de respect și iubire. Zicerea proverbială «non multa sed multum» nu și-a pierdut valabilitatea. E o convingere care se poate auzi și azi: «**Important este pentru viața unui om nu câți ani a trăit, ci cum a trăit : ce a reușit să lucreze, să realizeze în anii pe care i-a avut. Dacă anii au fost plini sau goi, dacă munca lui a fost folositoare lui și comunității din care a făcut parte sau nu**».

Studiind viața acestora vom vedea cum din mediul de sărăcie și nevoi se ridicară o mulțime dintre ei, care contribuîră cu experiența lor la mersul înainte. Au luat parte, alături de femeile lor, iar uneori singuri la lupta pentru o viață luminoasă a copiilor lor, au participat în calitate de seniori ai comunității, la îndrumarea treburilor obștești. Cel dintîi bărbat, menționat în Biblie și îmbătrînit în zile, este Adam, care și-a îndeplinit marea cinste de a fi părintele neamului omenesc. Biblia care la început nu înregistrează decît evenimente cu o semnificație deosebită, ne lasă să deducem tragedia desfășurată în familia primului om, prin moartea tragică a lui Avel. Și va fi întristat foarte mult și se va fi plecat fruntea bătrînului Adam, că fiul său Avel a trecut ca nu vis, că s-a săvîrșit un omor,, prin crima, care fu un fratricid. De

acum Adam a dobândit convingerea că începînd cu această primă ucidere, pîrîul de sînge va străbate întreaga istorie și Cainii neconținut ucid pe Aveli.

Pentru pierderea lui Avel, Adam s-a mîngîiat cu Set : «căci mi-a dat Dumnezeu alt urmaș în locul lui Avel, pe care l-a omorît Cain». Cuvintele lui Adam «Femeia este os din oasele mele» arată concepția despre familie a omului îmbătrînit în zile. După aprecierea lui prin căsătorie soții formează o unitate mai sudată decît raportul dintre copii și părinți. Se instituie prin exemplul vieții sale, monogamia ca formă de viață conjugală acceptată de dreptul natural. Pentru a se arăta că primul om îi lipsea ideea de ceva necurat și păcătoș știm din expresia biblică «erau goi și nu se rușinau». Aceste cuvinte indică nevinovăția morală a bătrînului Adam.

Cărțile canonice ale V.T. nu ne dau detalii despre bătrînețele lui Adam. Apocrifă intitulată Adam și Eva, face unele întregiri. Astfel cartea ne informează că Eva a plîns cu amar moartea lui Adam : «Doamne nu mă înstrăina pe mine de trupul lui Adam ci învrednicește-mă a fi împreună cu el, precum am fost nedespărțiți chiar și în călcarea poruncilor». Legenda spune că fiul ei Set, luînd trupul mamei sale Eva l-a așezat alături de cel al lui Avel și Adam.

În vorbirea biblică «între bătrînul Adam și descendenții săi naturali există o anumită solidaritate, în sensul că el ne-a transmis ceea ce avea» și astfel Adam este un simbol al continuității.

Un bărbat de care se leagă anumite calități a fost Iubal inițiatorul vieții nomade, în sensul propriu al cuvîntului (Fac. 4, 20). Iubal era o fire poetică. El este inventatorul instrumentelor muzicale. Altul Tubalcain este inventatorul instrumentelor metalice pentru scopuri gospodărești și militare. Centenarul biblic Enoh, a devenit faimos pentru caracterul său religios. Biblia spune că pentru perfecțiunea sa morală, n-a cunoscut misterul morții, ci a trecut de viu în viața ne-corporală : «L-a luat Dumnezeu» (Fac. 5, 24).

Din experiența vieții lui Enoh se deduce existența unei lumi spirituale, lumea de dincolo, lumea metafizică sau transcendentală. Un comentariu al vieții lui Enoh ne dă Ep. către evrei a Sf. Pavel, 11, 5 care-l declară pe bătrînul Enoh exemplu de înaltă curățenie și sfințenie omenească.

Dintre oamenii diferitelor epoci care a ajuns cea mai înaltă vîrstă este Matusalem, care pînă azi a rămas tipul «tinereții fără bătrînețe». Se zice și azi : «a fi un Matusalem» adică un îmbătrînit în zile bune. Un bărbat ciudat prin atitudinile sale este Lameh. Cea mai veche cîntare biblică consemnată în Facere 4, 23, este opera sa. E o poezie lirică.

Imnul lui Lameh constă dintr-o introducere și trei hemistihuri. După formă avem aici un paralelism sinonim : «Ada și Tila ascultați glasul meu ! Femeile lui Lameh, luați aminte la cuvintele mele : «Am ucis un om pentru rana mea și un tînăr pentru vînătaia mea». Versurile lui Lameh sînt un imn al crimei. Lameh își elogiază bravura de a fi ucis un om. O face aceasta nu pentru a arăta că a dat întrebuințare arbitrară invențiilor tehnice ale lui Tubalcain, ci pentru a cîștiga simpatie și respect și mai ales iertare.

Un om reprezentativ este Noe. Numele lui e simbolic, derivă de la radicalul «niham», care înseamnă liniște, mîngăiere, aducător de pace. Despre Noe, Biblia spune: «era un om drept și fără de prihană în neamurile sale. Și umbla cu Dumnezeu».

Pentru motive religioase și morale Noe s-a impus între oamenii generației sale. Expresia: «a umbla cu Dumnezeu» indică preocupările sale. Ele sînt de natură spirituală. Calificativele «drept și fără prihană» întregesc portretul persoanei sale. La Noe nu exista conflict între rațiune și voință pe tema virtuții. Noe reprezintă noțiunea de om al dreptății. Noe a fost omul care considera că o lume bazată pe cruzime e putredă și nu merită să trăiască. Generația popoului e plămădită din acest aluat și s-a îndreptat spre prăpastia pierzaniei.

Un bărbat care a dus o viață tăcută și încadrată într-o atmosferă de muncă a fost patriarhul biblic Avraam. El avea o concepție sănătoasă despre familie. Pentru a salva cinstea uniunii conjugale Avraam a trebuit să sufere certarea aspră a unui păgîn și alungarea din Egipt. Metodic, harnic și stăruitor pînă la sfîrșitul vieții. Avraam s-a înălțat, adesea, cu primejdia vieții sale.

În cele zece decenii de căsătorie Avraam s-a înțeles foarte bine cu soția lui. Singura lui umbră era lipsa de copii. El cugeta că totul trebuie subordonat interesului de a deveni tată. Fără de copii i se părea că viața este lipsită de farmec. Lipsa de copii o considera un greu blestem, iar mulțimea de copii o adevărată binecuvîntare.

Avraam s-a ocupat de buna gospodărire a casei sale. O grădină bogată, o curte curată, o masă confortabilă pregătită cu multă dragoste cînd era vorba de a satisface cerințele familiei proprii și mai ales pe cele ale oaspeților. În cazul din urmă se tăia vițelul cel gras, cum a făcut-o cu ocazia vizitei descrise în cap.18 din Facere. A murit Avraam cum consemnează Scriptura, «sătul de zile» și a fost înmormîntat la Hebron, în cripta familiei sale, din peștera Macpela. Avraam a rămas un exemplu de muncă și caracter. El a devenit tipul bărbatului cu dragoste arzătoare de copii.

Unul vîrstnic care impresionează prin învățămintele care se desprind din viața lui de răbdare îngerească a fost Iacob.

Iacob a gustat toate veninurile vieții. A cunoscut foamea, căldura, frigul, disprețul celor tari și în general răutățile vieții. A suferit mult fiindcă a iubit sincer.

Cu prețul multor sacrificii Iacob a dus cu succes lupta împotriva unor moravuri decadente, comerțul cu oameni ș. a.

Iacob a lăsat ca moștenire învățătura că bărbații trebuie să privească cu multă seriozitate căsătoria și că la alegerea tovarășei de viață criteriile nu trebuie să fie frumusețea sau starea materială. Testamentul spiritual rostit de Iacob de pe patul de moarte formează o capodoperă literară. E vorba despre binecuvîntarea din Facere 49, a cărei idee rezumativă este învățătura că «Cel mai mare lucru pe care-l poți face este acela de a adăuga bine la bine».

Un bărbat devenit celebru pentru prudența și dragostea sa față de oameni, a fost Moise. În această luptă el a cîștigat atîta autoritate încît deveni unul dintre cei mai reprezentativi bărbați ai epocii sale. Prin

legiuirile sale Moise pune spre rezolvare probleme capitale. E mai întâi atitudinea religioasă a credinciosului. Nu-i tot una cui te închini și cum te închini.

O altă directivă fundamentală a legiurii sale este munca. Aceasta este o datorie a omului, o datorie față de sine și o datorie față de alții. Nici o legislație antică n-a legiferat atât de umanitar dreptul la odihnă ca Decalogul lui Moise.

Pentru epoca în care femeia era privită ca o simplă marfă, ce se putea vinde și cumpăra pe piețele publice, porunca: «Să nu fi desfrînat» însemna un act de mare curaj.

Interdicția: «Să nu ucizi» suna cu adevărat ca o poruncă căzută din cer. În lumina învățaturii lui, omul e cea mai aleasă făptură. Femeia care a devenit mamă este nu numai o mîndrie a familiei ci și o podoabă a țării (Ieș. 23, 26).

Omul e capabil de fapte mari. Dacă ar avea mai multă iubire, viața i-ar fi mai lungă și mai plăcută.

Moise a murit la vîrsta de 120 ani, dar vederea lui nu slăbise și tăria lui nu se împutinase (Deut. 34, 7).

De un larg prestigiu în Orientul epocii sale s-a bucurat David. Fiu de cioban și cioban el însuși, s-a ridicat în fruntea poporului său pe care în calitatea de conducător l-a slujit neconținut. De numele lui se leagă o seamă de realizări mărețe.

Trăind într-o vreme cînd se credea că oamenii trebuie să se bată, că războiul este o necesitate, David se deosebește de ceilalți monarhi. El era de convingerea că a domni înseamnă a dori tot ce este bun. «Caută pacea și o urmează!» Striga el anticipînd triumful păcii în lumea vrăjbei.

Cronicarul însemnează că: «David a ajuns la adînci bătrînețe, îl acopereau cu haine, însă nu putea să se încălzească» (III Reg. 1, 1). Această relatare formează începutul sfîrșitului său.

David împlinise 70 de ani. «Apropiindu-se vremea ca să moară a lăsat fiului său acest legămînt: «Iată eu mă duc pe drumul pe care toți pămîntenii se duc... tu să păzești legămîntul Domnului Dumnezeului tău, umblînd pe căile lui și păzînd legile lui, ca să-ți fie bine» (III Reg. 2, 1...).

O personalitate care a întruchipat atîtea calități a fost Solomon. I se pun în socoteală atîtea fapte. Trilogia lui Solomon: Cîntarea Cîntărilor, Proverbele și Eccleziastul, constituie un monument de învățătură. Pare că prin nimeni altul nu iese mai mult în evidență, ca prin Solomon, principiul: «Tinerețe fără bătrînețe, viață fără de moarte». Pînă azi a rămas în uz urarea: să ai parte de «Puterea și Înțelepciunea lui Solomon».

Unul dintre cei mai reprezentativi bărbați a fost Ilie, proorocul. El a propovăduit pocăința și întoarcerea de la păcat la o viață sfîntă, a combătut închinarea la idoli, credința în vrăji, superstiții și alte nelegiuiri. Iubitor al celor oropsiți cînd predica dreptatea nu cruța pe nimeni înfruntînd cu curaj neînfricat chiar și pe nelegiuiții regi. Astfel cînd Ahav și regina sa Izabela au trimis la moarte pe țăranul Nabot,

fiindcă nu s-a învoit să cedeze regelui singurul petec de pământ, o vie moștenită de la părinții săi și fiindcă acesta se apăra cu riposta: «Să mă ferească Dumnezeu să vă dau moștenirea părinților mei. «Ilie a muștrat fără cruțare pe hrăpărețul rege și pe regina cea plină de răutate. Pe marginea acestei crime profetul a brodat în cuvântările sale, o grămadă de luări aminte, dar mai ales că tirania și oprimarea sărăcimii minie pe Dumnezeu (cf. III Regi 21).

Dintre iluștrii bărbați care au luminat cu geniul lor omenirea întunecată de norii decăderii nici unul n-a fost atât de admirabil ca Isaia, care trăiește și azi prin numele său celebru, prin caracterul său popular și prin capodopera sa strălucitoare. Cugetarea că toți oamenii sînt egali, desființarea principiilor de castă și declararea ca principiu de stat că «nu trebuie să se afle săraci în țară» sînt mari succese pentru epoca cînd oamenii într-adevăr se urau. Cine a făcut din pacea eternă un ideal al omenirii viitoare învățînd că popoarele nu vor mai trage sabia unele împotriva altora? Într-o splendidă pornire de înfruntare a împăraților care erau oameni ai războaielor, Isaia spunea cu vocea aprinsă de minie: «Vai de tine țară, în care sună zăngănit de arme!» (18, 1), și începe o serie de cuvîntări împotriva celor care socoteau că rosturile lumii se hotărăsc cu sabia. Isaia pune înaintea fiecărui om pacea ca virtute model către care trebuie să tindă cu o forță care conduce spre perfecțiune. Cînd zice: «Nu vă port minie dacă veți căuta pacea» (27, 5), înseamnă că pacea își are importanța sa, ea rămîne mai departe și va fi tot așa de fără de sfîrșit ca și dragostea. Cu dorința păcii în suflet Isaia îndrumă spre viața cea nouă a omenirii cînd va fi pace peste pace, celor de departe și celor de aproape» (57, 19).

Una din figurile reprezentative ale epocii vechi este Ieremia. Ideea forță care străbate opera lui este ideea de dreptate. «Celor drepti trebuie să le răsără lumină». Dacă starea de dreptate întirzie e că conducătorii popoarelor sînt lipsiți de vrednicii. Dar va veni o vreme cînd se va putea purcede la desăvîrșirea morală a lumii. Atunci popoarele vor avea «păstori după inima lor» (22, 4). Chiar și în ideile în care critică politica externă a Babiloniei, Egiptului și Arabiei profetul simte nevoia să împărtășească aceloră profunde sa convingere în prăbușirea statelor care se sprijină pe nedreptate. «Înțelege aceasta Israile, spunea el, și tu Egiptule, jună făloasă, în zadar lupți vitejește, din pricina mîndriei tale, lacrimi te așteaptă în ziua care trebuie să vie; coboară Babilon, coboară în țărîna și lasă-ți trufia, năravul tău și micimea de suflet!» (4 și 5).

În general discursurile sale sînt dominate de un duh universalist întărit de convingerea că urmează să se întilnească întreaga omenire înfrățită într-o singură societate mare: împărăția păcii. Dar Ieremia era «periculos» prin marea sa sinceritate: «O neam rău de oameni,», spunea el, «ridică ochii și privește unde n-ai greșit? Cutreierați ulițele, uitați-vă, întrebați și căutați dacă se găsește un om, dacă este vreunul să înfăptuiască ce este drept (5, 1), căci de la mic pînă la mare, toți sînt lacomi de cîștig mîrșav, toți înșeală» (2, 31; 3, 2; 8, 10).

Jeremia este un realist. În Plîngerile sale el descrie, în culori negre, îndrăznețul canibalism al mamelor care își fierbeau copiii pentru a-i avea apoi ca hrană. El are sentimente de regret pentru cei care erau partizanii concepțiilor că religia binecuvintează pe regii aurului și uită de aceia care își cîștigă pîinea animalizați de mizerie. Ca îndrumător de mase Iezechiel își are meritele lui proprii. El vede cum apune o lume veche, de care sînt atît de legați cîtiva privilegiați ai sortii și întrezărește ivirea unor zări noi, care va aduce cu sine împlinirea atîtor idealuri privind viitorul neamului omenesc. Un pămînt nou, lucrat în mod admirabil, împărțit în mod egal între oameni, o epocă cînd nu se va mai face deosebire între străin și autohton, reabilitarea celor oropsiți și dreptate pentru toți, iată panorama de viitor a profetului.

Iezechiel predică în mod special valoarea omului și importanța lui suverană în răspunderea pentru destinul său : «Fiul nu ispășește fărădelegea tatălui și tatăl nu ispășește fărădelegea fiului. Cel drept e vrednic de dreptatea sa și cel fărădelege să fie osîndit pentru fărădegea sa» (18, 20).

Profetul Daniel poate fi încadrat pentru multe temeuri în oameni reprezentativi. El avea o ținută demnă și înfrunta orice compromis pe spinarea poporului. Previne și combate întotdeauna abuzurile și atrocitățile stăpînilor. Știe bine că adevărul iese la lumina zilei. Așa pentru salvarea de la condamnarea la moarte a virtuosei Susana obține revizuirea procesului. Daniel convins că are dreptate n-a luat apărător dar s-a apucat de studierea cazului. Descoperă reaua credință și falsă mărturie obținînd achitarea Suzanei. Tot așa de original și ingenios s-a dovedit Daniel în demascarea falsului preoților păgîni. Aceștia pretindeau zilnic cantități mari de alimente sub pretext că idolul le consumă în templul său, iar Daniel susținea că le sustrag preoții. Pentru a-i dovedi lui Daniel că n-are dreptate adoratorii idolului au sigilat ușile templului în care se depuneau alimentele. Ca de obicei în ziua următoare alimentele lipseau iar Daniel descoperi urmele preoților pe cenușa pe care o presăraseră în ajun, pe podelele templului. Toate urmele duceau în direcția unei uși secrete pe unde intrau și ieșeau preoții. Un prilej de scandalizare a fost pentru profet șarpele căruia unii îi aduceau onoruri și mai ales marii cîrmuitori statali. Daniel oprește închinarea la idol, pentru că idolul înlocuiește pe Dumnezeu cu zei închipuiți, cu chipuri de animale. Idolul este închinare la demoni, nu la Dumnezeu. Profetul nu numai că osîndește adorarea idolilor ci ucide șarpele uriaș, cu toată împotrivirea celor din Babilon. În Cartea profetului Amos găsim aspre condamnări ale celor răi. Spunea profetul : «Ascultați acestea cei lacomi, voi înghițiți pe săraci și pierdeți pe cei în mizerie, voi care spuneți cînd va trece oare luna nouă ca să vindem pîine și sîmbăta ca să deschidem hambarele noastre, să micșorăm măsura, să mărim prețul, să vindem pe cel sărac pentru o pereche de încălțăminte»... «Vai vouă celor ce stați tolăniți pe divanuri de fildes, și vă răsfațați pe sofalele voastre și mîncăți miei din turmă și viței puși la îngrășat!» (4, 3 ; 8, 5 ; 6, 5). «Nu se va cutremura oare din cauza aceasta pămîntul» ? (4, 3 ; 6, 5 ; 8, 5).

Amos a descris o lume, cea care era pe placul unora, o lume alcătuită din contraste izbitoare, deseori dramatice și plină de amărăciune. El a întrezărit și o altă lume, care are să se construiască când tuturor le va fi bine: «Atunci cel ce ară va ajunge din urmă pe cel ce seceră și cel ce calcă struguri pe cel ce seamănă. Și munții vor picura must», (9 13).

Iona combate concepția îngustă că ar fi unele popoare alese și altele de categoria o doua. Prin activitatea desfășurată în orașul asirian Ninive el învață că la fericire au dreptul toți, nu numai coboritorii din neamuri alese.

Idei apropiate vestește și Obadia. El susține că viața omului trebuie să fie o continuă năzuință spre fericire. Față de cei în suferință el avea mare dragoste și consideră că e mare păcat să fii mândru, perfid și să asuprești. Prin fondul ideilor sale Miheia are originalitatea și meritul său propriu. Muștrările profetului se îndreaptă în chip deosebit împotriva dezordinilor sociale și morale: nedreptate, trădare, lăcomie și minciună. În numele dreptății ultragiante Miheia denunță exploatarea neomenoasă a celor săraci. Lăcomia îl revoltă în același grad. Dezordinile publice și sociale au falsificat sentimentul religios în sensul că religia era considerată ca o afacere a unor simple practici exterioare. Cu acest prilej Miheia a vestit acele memorabile cuvinte care definesc adevărata pietate: «Ți s-a arătat omule ce este bine; să faci dreptate». El urmărește ca fiecare om să aibă o stare materială mai bună să aibă o existență demnă și plăcută. Idealul acesta îl exprimă Miheia atât de idilic prin imaginea «că fiecare va sta liniștit sub vița și sub smochinul său» (4, 4). Ideea de progres o întâlnim în mod deosebit la Naum. Desfrînarea, superstițiile și fărădelegea otrăvesc organismul sănătos al omenirii de aceea profetul predică sfârșitul acelei ordini și întoarcerea la o ordine socială nouă, lipsită de acele toxine: «Cel ce urzește viclenie și cel ce sfătuieste fapte ticăloase va fi pierdut. Sfărîma-se-vor chipurile cioplite și turnate, vai de cetatea cea desfrînată, plină de minciuni și silnicie, de curtezana frumoasă la chip și meșteră la prins în cursă!» (1, 11; 1, 14; 3, 1; 3, 4).

Avacum constată «că legea nu mai are nici o putere și dreptate nu se arată nicăieri, cel nelegiuit biruiește pe cel drept iar judecata iese strîmbă» (1, 4). Ar dori o transformare radicală a concepției despre viață. El duce o luptă aprigă pentru desfacerea omului de trufie, furt, minciună, crimă și idolatrie. Idolii nu aduc nici un folos. Chemairea lor în ajutor e zadarnică, ei nu pot da ce nu au. «Vai de cei care îi invocă, ei vor pieri împreună cu deșertăciunea lor» (2, 18). Ororile ocupației, pe care le descrie, sînt zguduitoare. Armata ocupantă realizează distrugerii și nefericiri, care trec ca un mesaj de groază pînă în epoca noastră: «Iată... neam amarnic și vijelios care cutreieră pămîntul în lung și lat ca să cucerească așezări ce nu sînt ale lui. El este năprasnic și înfricoșat. Mai iuți decît leopardzii sînt caii lui și decît lupii de seară mai sprinteni. Călăreții lui se avîntă și zboară ca vulturul zorit să înșface prada. Întreg acest neam e pus pe silnicie, spaima merge înaintea lui și robii îi adună laolaltă ca nisipul...» (1, 6—9). Profetul Sofonie scoate în relief dezordinile morale și sociale din lume:

idolatria, corupția morală. Omul trebuie să înțeleagă că biruința dreptății vine, asupritorii vor fi învinși și «o eră nouă se va desprinde pentru a se forma simburile poporului cel nou», poporului păcii. Această eră se va deschide prin biruința împotriva forțelor întunericului. Caracteristica omenirii viitoare va fi pacea și dreptatea. În ce privește faimosul profet Agheu, el atrage atenția asupra valorii sociale pe care o are munca. Munca este o datorie și un drept. Nemuncind omul face o greșală pe care va ispăși-o amar. Cît de mare importanță atribuie el unui fapt de ordin material muncii, rezultă din construirea edificiilor publice. La ridicarea lor trebuie să străbată ce mobilizeze masele tuturor cetățitorilor. Iureșul construirii trebuie să străbată ca un cîntec de biruință de la un capăt la altul al țării: «Ce înseamnă nepăsarea voastră? Că locuiți în casele voastre cele înfundate, iar casa Domnului încă este pustie! Puneți inimă în căile voastre... suiți-vă în munte și tăiați lemne și zidiți...! (1, 4, 5, 8).

Profetul Zaharia trăiește într-o epocă pe care o condamnă. Este epoca plină de slăbiciuni. În marea lor majoritate oamenii se mențin cu apucăturile lor rele și mor de pe urma lor. Politica pe care o duc popoarele mari a răsculat pe cei cu bun simț împotriva apăsătorilor. Forța brutală a popoarelor trebuie pedepsită (5, 1—4), apăsătorii sînt pasibili de greu dispreț (6, 1—8). Profetul e convins că politica acestora e catastrofală: «Se vor prăvăli în mare bogățiile lor, și ele vor fi mistuite de foc (9, 4). Mîntuirea vine (12, 14—21) în dauna celor răi. Profetul anunță gloria finală a omului, cînd omul cel trimis de Dumnezeu va distruge împreună cu cei ticăloși și răul din lume «Și-i voi băga în foc și-i voi lămuri cum se lămurește argintul, și-i voi încerca cum se încearcă aurul» (13, 1). Ideile care străbat cuvîntările și scrisul lui Maleahi se apropie de cele ale oamenilor cu adevărat reprezentativi. Ele sînt grupate în jurul următoarelor teme: Demnitatea funcționarilor publici, calitatea muncii, produsele de valoare inferioară, datoria împlinită, efemerismul formalismului, primejdia luptelor interne, paguba căsătoriilor mixte și apoi păcatul, și mai greu prin repudierea soțiilor legitime după bunul plac (2, 10—15), pericolul ce vine prin superstiții, adevărata pietate, preotul ideal, necesitatea frățietății și a unirii între membrii comunității, idealul credinței ș.a. Care este morală socială a preotului din acea epocă rezultă și numai din cele câteva aprecieri: «Mai bine ar închide cineva ușile templului ca să nu mai aprindeți în zadar luminile pe altar» (1, 10). Cînd Maleahi anunță «sacrificiul universal» el vestește desigur ceea ce s-ar numi cer comun și pămînt comun. «Iată vine ziua aceea și va răsări soarele dreptății...» (4, 2). Sfaturile și îndrumările date de Isus Sirah îmbrățișează toate domeniile vieții. În general el laudă înțelepciunea vieții practice și folosul scos din experiența oamenilor înțelepți și fruntași în muncă. Numai munca săvîrșită în urma unei succesive experiențe îndrumă pe calea perfecționării. De aceea zicea «Cel ce mină boii se învăluiește în lucrurile lor, inima lui va fi cum să întoarcă brazda și privegherea lui va fi despre hrana boilor; la fel este cu orice dulgher și cu orice zidar, care muncește neconținut zi și noapte, la fel este cu cel ce sapă săpături de peceți și stăruința lui este să schimbe chipurile... așa fie-

rarul șezînd lîngă nicovală meșterește lucrurile din fier; la sunetul ciocanului va pleca urechea și ochii lui urmăresc desăvîrșirea lucrului; tot așa olarul șezînd la meseria lui învîrtînd roata, pururea are grijă de lucrul său. Cu mîinile sale crăpate va frămînta lutul, toată grija lui este zmălțuită și toată luarea lui aminte este potrivita ardere a cuptorului. Toți aceștia se bizuiesc pe mîinile lor, fără de ei nu se zidește nici o cetate» (Înț. Sirah 38, 25—32). Isus, Fiul lui Sirah dovedește un mare interes pentru toate ocupațiile antrenate în muncă serioasă. El le descrie amănunțit și apreciază valoarea lor și atenția necesară la împlinirea lor. După aprecierea lui, munca este sămînța desăvîrșirii, de aceea ea trebuie să se facă cu plăcere și să devină un fel de filozofie a vieții. Un vîrstnic care impresionează prin învățămintele ce se desprind din viața sa de suferință este dreptul Iov.

Viața lui Iov a fost o tragedie eroică. A suferit și a răbdat în nădejdea unui viitor mai fericit. Nedreptate nimănui n-a făcut. El a cucerit prin răbdare și dîrzenie dreptul la viață. El nu s-a răsvrătit împotriva oamenilor, a nedreptăților, a ocărilor ce s-au abătut asupra sa, dar simțise că nu le-a meritat. Este eterna poveste a suferinței, în general, și a suferinței omului drept în special. Iov a rămas celebru prin inteligența sa, prin curajul său și mai ales prin răbdare în suferință.

Iov a dat un exemplu îndrăzneț de răbdare. El dovedește că există oameni într-adevăr tari în credință încît orice nenorocire ar veni peste ei, nu-i în stare să-i înfrîngă. Iov a ieșit învingător din încercarea sa. Cronică biblică consemnează la (42, 15) că: «în toată țara nu se găseau femei atît de frumoase ca fetele lui IOV, și tatăl lor le făcu pârtașe la moștenire, lîngă frații lor. Și Iov a mai trăit după aceea și a văzut pe fiii săi și pe fiii fiilor săi pînă la al patrulea neam și Iov a murit bătrîn și încărcat de zile».

Optimismul este elixirul vieții, acesta este unul din adevărurile care se desprind din viața de trudă a mult încercatului Iov. Un alt bărbat cu mult bun simț și săritor la necaz a fost milostivul Tovit. Era mai ales ospitalier. Într-o epocă de suferință — captivitatea asiriană — el ocroti, în chip și fel, pe conaționali care «au fost duși împreună cu el la Ninive, în țara Asiriei».

Bărbatul Tovit se distinge prin patriotism, spiritul de tovărășie și dragoste față de aproapele.

Cronică vremii consemnează: «În toate zilele vieții sale a umblat pe căile adevărului și ale dreptății și a făcut mult bine fraților lui și poporului său» (Tovit 1, 3).

Generozitatea lui Tovit a fost răsplătită cu o bătrînețe cinstită și îndelungată, căci a durat 127 de ani. Tovit a rămas pînă azi imaginea a ceea ce numim pioasă modestie și sfîntă rezistență.

Un bărbat care și-a luat o mare răspundere socială este Eleazar Macabeul un venerabil de 90 de ani. În epoca persecuțiilor lui Antioh Epifanes, căruia contemporanii îi ziceau Epimanes-Nebunul (169 î. H), cucerindu-se Ierusalimul regele a constrîns pe locuitori să îmbrățișeze cultul păgîn și să se lepede de credința strămoșească. Spre scopul acesta a introdus niște legi draconice: unui

au fost biciuiți, altora li s-a tăiat limba, apoi au fost aruncați în cazane înfierbîntate. Soarta aceasta au împărtășit-o 7 copii ai lui Eleazar. Eleazar rămînînd neînduplecat a declarat în fața regelui că e hotărît să moară pentru legea străbună. Eleazar este chipul omului care preferă o moarte îngrozitoare decît o viață infamă de rob.

Instructiv este potretul făcut bătrînilor din cetatea Betulia, de cartea Iudit. Cetatea Betulia a fost asediată. Pentru a cruța populația de vărsările inutile de sînge, bătrînii au inițiat formula tratativelor cu asirienii ocupanți, «căci e mai bine să cădem pradă în mîinile lor și vom scăpa cu viață, decît să vedem cu ochii moartea copiilor noștri (Iud. 7, 27).

Un om devenit celebru, în epoca Noului Testament, a fost Simeon, numit mai tîrziu Cel drept. Trăia în Ierusalim în vremea nașterii lui Iisus. Unii cercetători îl considerau dintr-o rudenie apropiată cu învățatul Hilel, alții că ar fi tatăl literatului Gamaliel. Acest Simeon cunoștea bine Vechiul Testament și timpul la plinirea căruia cel așteptat de veacuri va veni, pentru care motiv Evangheliștii îl numesc «Simeon cel drept și temător de Dumnezeu».

Dintr-un îndemn interior Simeon cel încărunțit de omătul anilor s-a dus la templul din Ierusalim, tocmai cînd Iosif și Maria au înfățișat pe Iisus în lăcașul sfînt, pentru a împlini o poruncă a legii și o datină din bătrîni.

Simeon a recunoscut în pruncul Iisus pe Mesia cel făgăduit de profeți și a rostit o rugăciune de grațitudine că l-a văzut cu ochii proprii pe Mîntuitorul (Luca 2, 25) :

«Acum slobozește Doamne în pace pe robul Tău, căci văzură ochii mei mîntuirea, pe care ai gătit-o tuturor popoarelor».

Rugăciunea pe care a rostit-o, cu toată evlavia glasului său, Simeon, la marea întîlnire, e cel dintîi psalm de laudă și de mulțumire în succesiunea cronologică a imnologiei creștine. De atunci psalmul a rămas un preludiviîmbietor al odihnei la ivirea amurgului de seară. Se rostește de fiecare dată la sfînta slujbă a Vecerniei cu vorbele : «Acum slobozește Doamne...».

Un om cucernic, crescut în legea sfîntă a fost preotul Zaharia, soful Elisabetei. Pentru Zaharia căsătoria era lucru mare și sfînt. Idealul lui era să îplinească porunca grăită în faptul lumii. «Creșteți și vă înmulțiți» (Gen. 1, 28).

Zaharia nu avea copii și din pricina aceasta era foarte mîhnit. Istoria Noului Testament informează că în sfîrșit Zaharia și Elisabeta s-au învrednicit a avea un copil, pe care l-au numit Ioan (Luca 1, 5—25). Adevăruri zguduitoare vesti fără îndoială, cel din urmă profet, Ioan Botezătorul. Tărînd într-o epocă cînd ura dintre oameni a adus atîta jale în lume, a năzuit să trezească conștiința adormită a omului. Ioan nu era milos, în fața răutăților nu mîngîia, mai virtos certa și încă cu glas strigător. Avea el ce avea față de cei cu «greutate» în popor : «Vipere spurcate și oameni cu inima de piatră» le zicea. Tututor le cerea să-și facă datoria și să se poarte bine, «căci iată securea zace la rădăcina vieții lor ; pomul care nu face roade bune se taie și în foc se aruncă» (Matei 3, 1) ; jalnică va fi soarta celor care nu se

poartă altcum de cum s-au purtat pînă atunci, în scrum se vor preface. Ioan Botezătorul pune în vedere, că trebuie aruncată la o parte ipocrizia cu care nu poți înșela nici pe Dumnezeu, nici pe oameni. Unii ca aceia păstrează în sine germeii pieirii lor. Iată cîțiva dintre bărbații care au apropiat inima oamenilor. Ei au văzut mai departe și au văzut mai multe decît alții. Ei rămîn oameni reprezentativi în purtarea ideilor pentru că au participat la viața spirituală și materială a obștei, au determinat schimbări în relațiile dintre oameni și s-au jertfit chiar pentru ele. În tot cazul, servind marile necesități sociale, ei au fost într-adevăr factori ai progresului luminos.

Pr. prof. NICOLAE NEAGA

FEMEIA ȘI INTEGRITATEA CREAȚIEI

Enunțarea ideii unei corelații între integritatea creației și femeie ar fi trezit în secolul trecut nu numai zîmbete, ci și consternare. Chiar dacă ideea nu aparține timpurilor moderne — ea fiind imbricată discret în învățătura creștină biblică — se poate spune că a fost descoperită în vremurile noastre. Odată cu mișcările sociale ale secolului trecut și cu recrudescența lor în secolul XX, se poate sublinia o corelație între lupta societăților din ultimele două decenii pentru «drepturi egale între oameni», și căutarea locului pe care femeia îl ocupă în societate.

Nu este o noutate faptul că un anumit conservatorism al Bisericii creștine a frînat redescoperirea femeii ca partener egal al bărbatului, deși creștinismul este doctrina care a formulat, cea dintîi în istoria omenirii, această constatare a ideilor sociale de care vorbeam. Și este cu atît mai constantă poziția Bisericii față de plasarea femeii în societate, cu cît Biserica a susținut dintotdeauna abolirea sclaviei și a rasismului. Adagiul paulin din Gal. 3, 28 a fost confirmat în practică numai în cele două prime indicații ale sale, desființîndu-se cel puțin teoretic sclavia și segregarea rasială, iar a treia segregare nu a făcut nici măcar obiectul unor discuții serioase pînă în secolul nostru. Lipsa de recunoaștere a egalei demnități a femeii cu bărbatul nici măcar nu a fost gîndită ca segregare în secolele trecute, cei mai mulți gînditori de frunte considerînd aceasta ca pe un dat al naturii, al însăși creației lui Dumnezeu.

Ceea ce este mai important pentru problema noastră e faptul că și în pasagiile care recunosc femeii nu egală demnitate și drepturi, ci rolul ei de dătătoare de viață și pregătire pentru viață a celor născuți de ea, ea nu este totuși recunoscută ca avînd un rol precumpănitor în păstrarea vieții pe pămînt, viețuirea fiind considerată ca o consecință firească a ceea ce s-a născut, sau în orice caz fiind asigurată de deplina înțelepciune bărbătească, cea care conduce omenirea de după părăsirea Edenului. Sau, chiar în cazurile cînd se recunosc femeii capacitățile și darul de a crește și educa propriii ei copii, mentalitatea

societății pentru care ea îi pregătește este tot una masculinizată. Femeia a fost continuu obligată să crească — conștient sau nu — pe fiii ei ca pe niște viitori cuceritori ai vieții, iar pe fiicele ei, ca pe niște învinse, vrednice doar să asigure buna viețuire a bărbatului: tată, frate sau soț.

Este greu de presupus cum s-ar fi scris istoria unei omeniri conduse de femei. Dar ceea ce se dovedește azi (cu șanse de reușită) este că o colaborare efectiv pe picior de egalitate a femeii cu bărbatul duce la rezultate benefice în orice sector de activitate unde accesul ei a fost posibil. Este o constatare faptul că — exceptând muncile care cer forță fizică majoră — în toate domeniile de activitate femeile au realizat condiții mai avantajoase viețuirii, fie că a fost vorba de conducerea unor întreprinderi sau a unor vehicule, fie că au condus un stat sau o instituție de cultură. Oriunde este vorba de îmbunătățirea condiției de viață, ca: asistența socială, asistența sanitară, conducerea grădinițelor de copii sau a școlilor, aportul feminin a dat în general rezultatele cele mai bune, aceste domenii devenind aproape exclusiv slujite de femei. Este oare această activitate improprie bărbatului, sau este minoră în sine? Nu; dar — deși de mare importanță pentru orice societate — oricare din aceste activități și altele asemenea sînt fără strălucire pe plan social, cerînd în schimb un mare efort afectiv și o implicare aproape totală, a întregii vieți, în buna desfășurare a acestor profesii. Dar nu numai în domeniile acestea, ci și în cele care implică o responsabilitate pe termen scurt — sau imediată — ca în medicină, fie ea de cercetare, de laborator, sau practică de spital, sau din învățămîntul superior, femeia s-a afirmat cu aceeași competență. Rezultatele remarcabile nu lipsesc nici în sectorul tehnic al organizării societății moderne, în conducerea uzinelor sau a șantierelor. Dar acest examen de capacitate are scopul doar de a dovedi istoriei că nedreptatea care a ținut femeia în subsolul societății nu a condus numai la nesocotirea permanentă a unei jumătăți a omenirii, ci că prin chiar această nedreptățire, viața însăși — viețuirea întregii omeniri — a fost privată de aportul inteligenței și bogăției sufletești a femeilor.

Constatarea acestor realități nu ar trebui să rămînă numai la nivelul statistic, ci ea trebuie să conducă la o reflecție serioasă, la căutarea unui sens, a unor explicații. Este oare realitatea de azi un capriciu al istoriei, sau una din formele de manifestare ale umanului, în care s-a facilitat femeii afirmarea, printr-o formă mai ușoară a muncii, sau prin mai multă înțelegere oferită de societate femeii? În parte am putea spune că această înțelegere este nouă, dar fără ca ea să fie numai concluzia unor constatări. Există niște coordonate ontologice, niște însușiri caracteristice femeii, care îi conferă și capacitatea de a fi parteneră de rang egal cu bărbatul. Aceste însușiri ființiale sînt atestate de cărțile sfinte ale creștinătății și ele sînt azi doar dezgropate. Deschiderea societății moderne a îndemnat doar pe exegeții creștini să îndeapărteze praful de pe textele sfinte și să redea gîndirii teologice posibilitatea unor concluzii la nivelul gîndirii laice a vremurilor noastre. Și — odată cu aceasta — să vedem dacă nu se întrevede și spe-

ranța unei ameliorări a vieții și a comportamentului nostru față de natura creată. Pentru că dintru început femeia — Eva — a fost «mamă a vieții» și prototip al purtătoarelor de viață ce îi vor urma.

Inițial, cea care a fost detașată din Omul primordial — din Adam — a fost considerată suflarea de viață a Omului, a cuplului adamice. Ea urma să fie «mamă a tuturor celor vii», cea care asigură supraviețuirea umanității. Ea a și avut parte de o creație deosebită, fiind despărțită din omul primordial după o experiență de comună viețuire în același trup (teoria unei duble creații), iar unii teologi afirmă că Eva «a fost sedusă pentru că ea reprezenta principiul integrității religioase a naturii umane» (Evdokimov). Desigur, nu s-ar putea face asemenea speculații decât în cadrul gândirii teologice creștine, care cunoaște nu numai o «mamă a vieții» care a devenit astfel în urma păcatului neascultării, ci și o mamă a Dătătorului de viață, pe Maica lui Dumnezeu, care este începutul vieții noi, Maică a noii creaturi, a noului Adam.

Dacă Eva a fost purtătoare a germenului vieții pentru întreg neamul omenesc după cădere, Maria fecioara este reprezentantă a unei noi maternități; ea este în aceeași măsură păstrătoare a vieții, dar nu numai în sensul înmulțirii numerice a neamului omenesc, ci și, mai ales, o păzitoare a calității vieții, asigurând noii umanități de după Hristos prezența harului divin, a Duhului Sfânt care a fecundat și sfințit natura ei umană. Or — așa cum căderea primilor părinți a atras decăderea naturii înconjurătoare — restaurarea prin Hristos a naturii umane a atras resfințirea naturii, a întregii creații a lui Dumnezeu. Ortodoxia exprimă și repetă la fiecare început de an (la Bobotează) bucuria naturii care tresaltă de viață la atingerea Noului Adam de toate elementele ei, prin apa Iordanului în care se botează.

Purtătoare a acestei naturi adamice înnoite, a însuși Fiului lui Dumnezeu, Maria Maică a atras atenția asupra faptului că urmașele ei au o nouă capacitate; nu numai pe aceea de a naște viață, ci de a da o anumită viață și putere, de a păstra viața întregii naturi. Ea este Maica Iubirii, Maică a Celui ce a organizat lumea creată, a Celui care proniază, care îngrijește buna viețuire a creației, viața în har, viața conformă proiectului lui Dumnezeu pentru lumea sa. În acest sens a fost avertizată omenirea încă din perioada Vechiului Legământ, care amintea porunca din Eden. Se spune în vers. 19 din cap. 30 al Deuteronomului: «Viață și moarte ți-am pus eu astăzi înaintea, și binecuvîntare și blestem. Alege viața, ca să trăiești tu și urmașii tăi» — spune Creatorul către creatura sa rațională. Este sfatul-poruncă pe care l-a cunoscut și omenirea edenică și cea a tuturor veacurilor pînă acum. Dar Maria-Fecioara a fost singura făptură care a ales, în mod determinant pentru neamul omenesc, viața, viața Duhului, prin care va naște pe Cel care se va intitula: «Calea, Adevărul și Viața». Implicată în opera de restaurare, de refacere a creației, de ridicare a ei din prăpastia păcatului, Maria a fost și rămîne paradigma creației îndumnezeite și trezește umanității reflexe pierdute ale colaborării cu harul. Ea este doar începutul unei răsturnări a principiilor de viață adamice, Hristos — al doilea Adam — redînd putere noii creații să crească spre lumină.

Eliberată din relația strânsă cu puterile răului, umanitatea poate din nou să aleagă binele și binecuvîntarea despre care se vorbește în Deuteronom. Dar anumite consecințe ale maladiei neamului se perpetuează chiar în urmașii noului Adam. Tendința de împilare, agresivitatea, egoismul, violența, acapararea bunurilor sau a libertății, care se constată în continuare în societatea modernă sau cea dinaintea ei, în societatea religioasă sau nereligioasă a tuturor timpurilor — sînt o dovadă a atragerii continue a omenirii în sfera malefică, în atmosfera nesănătoasă a distrugerii creației, a opoziției față de Creator.

Actul de supunere a Mariei față de chemarea divină continuă să caracterizeze femeia tuturor timpurilor. Prin natura maternă care-i este proprie, femeia protejează viața în toate formele ei. De la propriii ei copii, pînă la animalele pe care Dumnezeu le-a lăsat pentru bucuria noastră, de la semenul ei pînă la natura vegetală pe care Dumnezeu a creat-o pentru a ne primi în sînul ei spre supraviețuire, femeile sînt cele care protejează viața lor, conștiente sau nu de importanța relațiilor de bună conviețuire. Prin ascultarea ei față de Dumnezeu, prin încredințarea și fidelitatea ei totală la propunerea lui Dumnezeu, Maria a adunat în sînul ei toată natura umană și cu ea întreaga creație, căci Cel născut din ea este și Creator și creație. Natura ei feminină ea o dă Fiului ei. El poartă numai o natură feminină, fără vreo contribuție masculină. Deși bărbat după trup, Hristos s-a născut numai din fidelitatea femeii, aducînd în creație o natură pneumatoforă. Sfîntul Duh a înlocuit bărbatul din procesul conceperii Fiului Omului.

Prin acest miracol, Hristos vrea să arate lumii — și a făcut cunoscut prin tot comportamentul Său — că nu violența, agresivitatea, ura și războiul fratricid sînt caracteristicile umane, ci, dimpotrivă, mila, ascultarea, bunăvoința și dăruirea totală, care sînt atributele femeii. De altfel, Iisus însuși, asumînd condiția istorică a masculinității umane, a înălțat valorile omenești, pe care tradiția culturală le califică a fi cele feminine: blîndețea, ascultarea, smerenia, iertarea, non-violența. În opoziție cu «eroul viril, impasibil, Iisus nu caută să-și domine emoțiile. Iisus — lîngă mormîntul prietenului Său — plînge» (Ioan 11, 34—35) (El. Behr-Siegel). În trăsăturile sale umane caracteristice pot fi recunoscute însușirile feminine. Ca mamă, biologic sau spiritual, femeia rămîne totdeauna «deschisă» celuilalt, îi împărtășește suferința, e alături de cel flămînd și neputincios, de Cel rătăcit. Cu mult mai delicată din punct de vedere fizic, femeia preia muncile cele mai umiltoare ale familiei, pentru a înlătura greutățile soțului sau ale copiilor. «Rămas singur, bărbatul se rătăcește în infinitul abstracțiunilor sale, în tehnici perfecționiste... și creează o lume care corespunde postulatelor lui dezumanizante... ; el ajunge să agonizeze» (P. Evdokimov).

Prin dragostea pe care o răspîndește în lume, femeia este element de coeziune. Ca și Maria, care face loc Cerului în trupul ei, femeile sînt cele dintîi care fac să se nască afecțiunea între oameni, între ei și întreaga creație. Ele sînt cele care duc lupta cea bună contra războiului, a distrugerii creației. Întreaga natură a fost creată din și prin iubire și ea nu poate fi salvată decît prin iubire. Devoțiunea femeii pentru tot ceea ce este viață ne face să considerăm că o socie-

tate în care femeile ar avea mai mult loc la nivelul decizional ar fi mai puțin violentă, mai puțin gata de luptă, mai puțin amenințată de acest război prin care bărbații sînt pe punctul de a distruge pămîntul.

Ar trebui să se acorde femeilor mai multă încredere spre o mai reală colaborare. Dar mai întîi ar trebui să li se dea mai multă posibilitate de a-și desfășura darurile cu care Dumnezeu i-a înzestrat natura ei. Și — odată ce ele ar ajunge să-și îndeplinească adevăratul rol în societatea omenească, femeile ar putea să-și arate și adevărata lor misiune în lumea creată, aceea de a instaura un climat de pace, de înțelegere creatoare la nivel spiritual, de respect și de dragoste față de întreaga creație.

Anca Manolache.

PARTICIPAREA PREOȚILOR DIN ȚĂRILE ROMÂNE LA REVOLUȚIA DIN 1848—1849

În anul acesta s-au împlinit 140 de ani, de la revoluția din anul 1848, revoluție ce a fost cuprins tot teritoriul locuit de români și la care ei aveau să participe într-o totală dăruire pentru împlinirea dorințelor lor de eliberare națională, religioasă și socială. Alături de popor și clerul român și-a adus întreaga sa capacitate de luptă, angajîndu-se cu vorba, cu scrisul și cu fapta în cadrul acestei mișcări revoluționare, în toate provinciile românești. Motive aveau destule ca să se comporte astfel.

În primul rînd pentru că făceau parte din cea mai asuprită clasă socială, țărănimea, cunoscînd pe propria lor piele, abuzurile moșierimii retrograde ca și sărăcia în care era obligată să trăiască această mare masă a populației românești.

Dincolo de munți se adăuga și dubla asuprire națională și socială din partea Ungariei șovine. Iată de ce preoții, atît de la orașe cît și de la sate, s-au ridicat cu trup și suflet în această mișcare revoluționară de libertate națională, religioasă și socială.

Nu este de aceea nici o întîmplare că în Proclamația Guvernului Revoluționar din iunie 1848, conducătorii s-au adresat în mod special clerului, știind cît era de devotată preoțimea cauzei revoluționare. Citez: «Cuvioși Egumeni, Protopopi și preoți... este sarcina voastră și datoria voastră, a ieși cu crucea în mînă și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile dătătoare de moarte... Luați veșmintele voastre, armați-vă cu crucea și cîntați blesteme aprige pentru trădătorii de neam și țară». Și clerul, de la Vlădică pînă la opincă, a răspuns din plin acestei chemări pentru că întotdeauna el a fost prezent acolo unde au fost nevoile neamului în întreaga istorie a poporului român.

Înalți Ierarhi din Moldova și Transilvania au fost și ei alături de slujitorii bisericilor lor. Așa de pildă în Moldova, Mitropolitul Meletie se afla printre semnatarii petiției adresate domnitorului Mihail Sturza de către revoluționari din Moldova, cerînd îmbunătățirea situației țărăni-

mii, libertatea și propășirea învățămîntului românesc etc. Pentru gestul său, avea să fie scos din scaun și exilat la mănăstire.

În Transilvania, la Marea Adunare de la Blaj, din Cîmpia Libertății, ținută în luna aprilie 1848, au fost aleși ca președinți ai adunării, mitropolitul Andrei Șaguna și episcopul Ioan Lemeni. Lor le-a revenit cinstea de a prezida această manifestare revoluționară, la care participau peste 40.000 de români, conduși de preoții satelor lor. În proclamația adresată poporului și conducătorilor politici de la Viena, ei aveau să ceară independența Bisericii Ortodoxe Române, desființarea iobăgiei și a clăcii etc. De asemenea Mitropolitul Andrei Șaguna va pleca în fruntea unei delegații la Viena, cerînd între altele, unirea tuturor regiunilor locuite de români din Transilvania, Crișana, Maramureș și Banat, într-un singur principat autohton al românilor.

Alături de dînsul și episcopul Lemeni, s-au strîns toți preoții Ardealului, gata să lupte cu arma în mîină la nevoie împotriva acelor care nesocoteau existența poporului român, cel mai vechi și mai numeros pe pămîntul străbun al Transilvaniei.

Cunoscîndu-le patriotismul de care erau însuflețiți, conducătorii revoluției din Ardeal, Avram Iancu, Axente Sever, Ioan Buteanu etc. n-au ezitat să folosească pe preoți drept comandanți ai moșilor înarmați. Voi cita măcar o parte dintre acești clerici, prefecți, tribuni, centurioni, care au condus oștenii lui Avram Iancu în timpul luptelor din 1848—1849. Protopopul Simion Balint, prefect al oștenilor ce lucraseră la saline: preotul Ioan Bombos, tribun în prefectura lui Avram Iancu; preotul Simion Groza, viceprefect alături de prefectul Ion Buteanu; preotul Ion Stiulea, tribun; Pr. Ioan Munteanu, centurion; Pr. Vasile Pop, tribun; Pr. Simion Prodan, viceprefect; Protop. Vasile Turcu, prefect; Pr. Nicolae Vlăduț, prefect; Pr. I Moldovanu etc. Alături de ei un șir de tineri teologi, care n-au mai apucat să se preoțească fiind ucși de unguri. Citez pe teologul Vasile Pop, spînzurat cînd avea 21 de ani; Teologul tribun, Elisei A. ucis și el la 25 oct. 1848. Toți aceștia în marea lor majoritate, au căzut jertfe răzburării armatei ungare, numărul lor ridicîndu-se la peste 100 de preoți. De asemenea au căzut pradă focului 40 de biserici și alte 300 au fost jefuite drept represalii pentru că poporul român își cerea drepturile sale legitime.

Și în Banat ca și în Bucovina, mișcarea revoluționară de la 1848, și-a înscris printre căpeteniile revoluționare de aici pe slujitorii altarelor. Așa de pildă în Adunarea Românilor de la Pesta, românii proveniți din Banat, cereau românizarea școlilor românești și autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. Și printre semnatarii petiției se aflau protopopul Gheorghe T.; Pavel B. preot, Ignatie Vuia, protopop din Lugoj ca și teologul Ștefan P. din Vîrșeț. În Bucovina, în iunie 1848, românii din această provincie răpită de austrieci în 1775, cereau și ei într-un singur glas, limbă română în școli; autonomia Bucovinei, îmbunătățirea situației țărănimii, înlăturarea abuzurilor și revenirea la situația de fapt și de drept a Bucovinei de dinainte de răpire etc.

Printre semnatarii petiției adresate Vienei se aflau preoții George Ciupercă, Dașchievici și alții.

Dacă aceasta a fost situația clerului din provinciile amintite nu putea să fie alta, nici în Țara Românească, unde revoluția ieșise biruitoare și avea să conducă destinele țării, din iunie pînă în septembrie, cînd a fost înăbușită de armatele turcești și țariste. Și aici, numărul clericilor, mireni și călugări participanți la revoluție, este destul de mare și numele lor, activitatea ca și pedepsele la care aveau să fie supuși, după înăbușirea revoluției, sînt consemnate în documentele timpului.

Voi aminti pe următorii clerici : Ilarion, Cromobu de la Cimpulung Muscel; Pr. Niță Slătineanu din Mehedinți; Pr. Partenie, fost egumen la Schitu Băcia și comisar al guvernului; Diaconu Iosif, comisar al guvernului; fostul diacon și egumen de la Mănăstirea Maxineni; Chesarie; Costache, fiu al protopopului Ananescu; Ioan, fiul pr. Tudor și cîntăreț bisericesc; Erodiaconul Irinarh de la Mănăstirea Rîmnicului; Erodiacon Nichifor Iliescu comisar al guvernului; Eromonahul Silvestru, de la mănăstirea Argeșului; Protopop Mihai din Tîrgoviște; Protop. Gheorghe Slătineanu din Tîrgu Jiu, Pr. devenit celebru, Șapcă din Celei, despre care cîntecele populare spuneau :

«Să trăiască popa Șapcă
Ca scăpat țara de clacă
Și Goleștii cite trei
C-au fost cu toți și ei».

Figuri deosebite, la fel de reprezentative, au fost și protopopii : Dincă din Craiova; Cristea Grecu Economu din Roșiorii de Vede; Chiene din Focșani; Marin Buzescu din Caracal; Ilie Celarescu din Cerneți; Mehedinți; Arhimandritul Nichifor, locțiitor de episcop la Episc. din Craiova; pr. călugăr Ambrozie, supranumit Popa Tun; Erodiaconul Chesarie Măxineanu, egumenul Mănăstirii Maxineni din jud. Rm. Sărat; Diaconul Ipatie, fost insp. la seminarul din Buzău; preoții călugări: Silvestru, de la Mănăstirea Argeș; Eromonahul Eraclie de la Episc. Buzăului; Erodiaconul Irinarh M. din Rm. Sărat; Pr. călugăr Atanasie de la Episc. Rm. Vilcea. Din Teleorman, voi cita pe preoții : Oprea Sin, popa Pană din Lunca, Ivan Sin popa Radu din Lița, preoții Tudor și Marin Prodan din Islaz, preotul Ioan din Tr. Măgurele, și preotul Ivan din Zlata. Acestora li se adăuga preotul Neagu B. din jud. Focșani; pr. Gheorghe Slătineanu din Cerneți și pr. Barbu din Milești, jud. Dolj. Toți acești clerici aveau să plătească scump atașamentul lor față de principiile revoluției pașoptiste și în ciuda lor, ei au rămas credincioși acestor principii încă mult timp după înăbușirea revoluției. Arestările încep încă din luna oct. 1848, dîndu-se strașnic ordin: «Numai-decît să se prindă și aretîndu-i sub pază bună să se raporteze numele și nr. lor spre a se ajunge apoi pe mîna administrației civile». Cei mai mulți dintre clericii arestați, au fost duși la Mănăstirea Văcărești, și supuși unui regim aspru fizic și moral căuțînd să pedepsească îndrăzneala preoților care : «au îndrăznit însăși a se amesteca și să cugete a se folosi de rodirile făgăduite de Constituție în loc să împrăstie între poporeni, liniște și supunere». Abia după luni de detenție celor arestați li s-au luat interogatoriile în care-și arătau motivele speciale pentru care fuseseră arestați.

De pildă preotului Radu Șapcă i se aducea vina de : «A fi luat cea mai exactă parte la fostele neorîndueli fiind unul dintre cei dintii întreprinzători ai complotului revoluției din satul Islaz, aflîndu-se în calitate de preot cu capii revoluției, unde pentru întiaș dată au izbutit revoluția».

Pentru aceste motive, inițial a fost condamnat la exil 7 ani în Brusa dar i s-a îngăduit în cele din urmă să intre în monahism, devenind egumenul Mănăstirii Sadova și apoi la Brîncoveni. Protopopul Cristea din Roșiorii de Vede era și el învinuit : ca «pricinuitor de căpetenie ale tuturor lucrătorilor de la Islaz și Piatra și ca un aplecat către oamenii revoluționari și pentru că a făcut sfeștanie pentru noua Constituție la 12 iunie 1848, la Tr. Măgurele și la 13 iunie, sfințise aceeași Constituție la Roșiorii de Vede». La fel prot. Dincă din Craiova în baza interogatoriului luat la 9 febr. 1849, era acuzat că a propovăduit în popor «nebuniile guvernului revoluționar și la 13 iunie 1848, a primit la Craiova împreună cu Arhimandritul Nichifor pe capii revoluției îmbrăcați în sfințele odăjdii primindu-i la marginea orașului cu piine și sare». De asemenea și pentru că sfințise noile steaguri tricolore împreună cu ceilalți preoți din Craiova.

Pr. Eromonah Atanase de la Episc. Rîmnicului, închis și el tot la Văcărești, era învinuit că : «a luat parte la adunări zgomotoase, mergînd în curtea mitropolitului, însoțit de norod și silindu-l prin strigări revoluționare ca să sfințească această Constituție și că a ieșit înaintea lui F. Efendi cu mult norod la satul Sintești încins cu eșarfă revoluționară și rostind cuvinte înflăcătoare». Totdeauna era acuzat la 13 ian. 1849, cînd i se lua un nou interogatoriu că rămăsese cu aceleași principii revoluționare chiar după arestarea lui și ținuse legătura cu revoluționari de peste hotare.

Ambrozie Eromonahul, vestitul : «Popa Tun» arestat și el la Văcărești era învinuit ca un devotat revoluționar și ca unul care la 1 iunie 1848, a mers înaintea poporului și suindu-se pe un tun, a oprit pe soldați să tragă asupra mulțimii.

O altă vină care se aducea mai tuturor preoților arestați era și aceea de a fi ars Regulamentul Organic, așa cum procedase de pildă prot. Marin Băzeșteanu din Caracal, sau pentru că a fost comisar în comisia de împroprietărire a țăranilor, ca și pr. Neagu Bengescu, din Buzău.

Un alt motiv fusese și acela că preoții citiseră în biserici noua Constituție și o sfințiseră după Sfînta Liturghie. Pentru acest motiv fuseseră arestați pr. Gheorghe Slătianu din Cerneți, protop. Ilie Celarescu, pr. Dumitru din Cetate ca și colegul său din același sat. De altfel aproape toți preoții au făcut acest lucru deoarece numai în județul Teleorman, documentele timpului dovedesc că țăranii împreună cu preoții lor, au jurat să fie credincioși noii constituții, aproape în toate satele județului.

Un alt motiv a fost și acela că preoții se adunau pe la cluburile revoluționare de prin orașe și unde propovăduiau ideile revoluției, nu de puține ori scriind și articole în presa timpului, în favoarea revoluției.

Pentru aceste motive au fost arestați egumenul Chesarie Maxineanu, iar Arhimandritul Dionisie, fost director la seminarul din Buzău, îndemnase poporul chiar după înăbușirea revoluției : să se ție de

jurământul săvârșit pe Constituția revoluției, ca și pentru faptul că participase la Focșani, în Comisia de Împroprietărire a țaranului.

* * *

Acestea au fost în linii mari, învinuirile aduse clerului și pentru care aveau să suporte rigorile închisorilor, exilarea la diferite mănăstiri și schituri cu obligație zilnică să facă 30 de metanii la fiecare slujbă, mîncare puțină și uscată: «ca să se curețe de toate acele rătăcirii».

Cu toate silniciile și cu toate măsurile luate împotriva poporului și a clericilor participanți la revoluție, stăpînirea nu a reușit să înăbușe idealurile le libertate națională și socială pentru care se luptaseră. Dimpotrivă au crezut permanent în aceste idealuri în ciuda ordinelor și circularelor trimise de autorități, care constatau că duhul revoluționar tot mai stăpînea poporul și porunca preoților: «ca îndată după primirea acestora să se astîmpere fiecare la casele lor, să-și caute de biserică și de datoriile lor. Să nu meargă pe la cîrciumă, să nu se amestece în pricini care nu sînt de căderea lor, să fie ascultători și supuși poruncilor ce li se vor trimite de la Mitropolie și de la stăpînire, căci la împotrivă, fiind la auzul nostru pentru vreunul din-trînși că a urmat dimpotrivă să știe că iertat nu va fi, ci strașnic canonisit pentru că iață și se alătură și 5 exemplare tipărite după decretul excelenței sale Fuad Efendi, consilier împărătesc și Căimăcănia țării cu nr. 52, dat către noi, din care unul de popriri pe cernicia ta, iar celălaltul prin plăși».

În ciuda acestor amenințări, urmate așa cum am văzut de arestări și dureroase suferințe pricinuite familiilor preoțești, rămase fără sprijin și mijloace de întreținere, totuși preoții au rămas credincioși acestor idealuri proclamate de revoluția de la 1848. Și nu le-a fost zadarnică jertfa pentru că mulți dintre ei au trăit bucuria marelui act al Unirii Principatelor din 1859, al împroprietăririi țaranului de la 1864, iar cei ajunși la bătrînețe au văzut împlinit și visul multisecular al independenței României de la 1877—1878.

Preot IOAN SPIRU

BIBLIOGRAFIE:

Arhivele Statului, *Documente privind anul revoluționar 1848, în Țara Românească*, București, 1962.

Arhivele Statului, *Documente privind Revoluția din 1848, în Țările Române*, București, 1981.

Arhivele Statului — Filiala Alexandria, dosar 2/1848, fila 161; fila 175.

Arhivele Statului — Filiala Alexandria, dosar 2/1848, Prot. Tr. Măgurele, fila 36—59.

Bulat T. Gh., *Preoți revoluționari în 1848*, în «Glasul Bisericii», nr. 8/1958.

Mihai Augustin, *Idealul de dreptate socială, libertate și unitate națională în revoluția românilor de la 1848—1849, din Transilvania*. În «Telegraful Român», nr. 19/20 — 1848—1849; Pr. Spiru I., *Participarea preoților din țara românească la revoluția din 1848*, în «Mitropolia Olteniei» nr. 4—6/1978.

DOCUMENTARE

REȘEDIȚA PATRIARHALĂ DE LA DRAGOSLAVELE

În anul 1989 s-au împlinit 50 de ani de la trecerea la cele veșnice a primului patriarh al României, **Miron Cristea**. Între faptele legate de amintirea ilustrei personalități a Bisericii noastre de după Marea Unire se află și întemeierea reședinței patriarhale de odihnă de la **Dragoslavele**. Acesteia, cu circa două decenii mai târziu, vrednicul de pomenire patriarhul Iustinian i-a adăugat Schitul.

Satul **Dragoslavele**, unde se află cele două ctitorii, este o străveche localitate de munte cu certă rezonanță istorică din nordul județului **Argeș** (aparținând anterior fostului județ Muscel), dându-și aproape mina cu renumitul Rucăr, aflat la numai câțiva kilometri spre nord. Așezat pe încintătoarea vale a Dîmboviței, pe aici a fost încă din îndepărtatul trecut una din importanțele legături dintre Transilvania și Țara Românească, dintre Brașov și vechile cetăți de scaun — Cîmpulung și Tîrgoviște. Istoria acestei așezări se cunoaște destul de bine, datorită valoroasei monografii al cărei autor a fost învățatul preot localnic **Ioan Răuțescu**, fost paroh al uneia din bisericile satului. Monografia a fost premiată de Academia Română, prima ediție apărînd în anul 1923, iar o doua în 1937 (Tipografia și librăria Gh. N. Vlădescu, Cîmpulung-Muscel). După părerea autorului, numele satului «vine desigur de la numele de botez **Dragoslav**, iar începutul și întemeierea lui se pierd în primele timpuri de înjghebare românească, despre care ne-au rămas prea puține mărturii scrise». Dintr-un hrisov al lui **Matei Basarab** din anul 1642 reiese că satul ar fi fost întemeiat de români veniți de peste munți și anume «de la Hațeg și de prin alte părți», fără să se precizeze cînd și în ce împrejurări. Vechi documente din secolele al XIV-lea—XV-lea pomenesc de «Schela Dragoslavelor» sau de «vama de la Dîmbovița», iar mai târziu de «Schela Rucăr i Dragoslavele», fiindcă aici a fost secole de-a rîndul vama dintre Transilvania și Țara Românească. Numele satului ca atare este pomenit prima oară într-un document din jurul anului 1451 al voevodului **Vladislav**. Așezare alcătuită din **moșneni**, adică din țărani liberi, instituția de bază a satului

a fost pînă în vremurile mai apropiate **Obștea de moșneni**. Această organizație social-juridică, anterioară primelor înjghebări statale, asemenea multor altora din aceeași perioadă istorică, îndruma din adîncă străvechime întreaga viață a membrilor săi, aceștia stăpînind în devălmașie vastul domeniu constînd din păduri întinse și piscuri de munți, ajungînd pînă la vechea frontieră dinainte de 1918 de pe culmea Carpaților meridionali. Dintre faptele mai semnificative din trecut demnă de menționat este «roirea» în secolele al XVI și al XVII-lea a unei părți dintre dragosloveni și rucăreni în părțile Vrancei, dar și în alte zone din Moldova, datorită unor **împrejurări istorice**. În ținutul Vrancei au întemeiat renumita așezare **Soveja**, formată din două părți distincte, numite pînă azi **Rucăreni și Dragosloveni**. De aici s-a ridicat marele nostru învățat Simion Mehedinți. Între locuitorii din Rucăr și Dragoslavele și sovejeni s-au realizat în ultimele decenii întîlniri memorabile, fie de la unii, fie de la alții. Dar satul Dragoslavele a căpătat rezonanță istorică mai ales prin aceea că aici, la începutul războiului pentru întregirea neamului din 1916—1918, s-au dat lupte grele între armata română și trupele cotropitoare germano-austro-ungare. Timp de 45 de zile, între 1 oct.—15 nov. 1916, viteaza armată română a ținut piept eroic armatelor străine pe înălțimile de la Mateiaș și Pravăț, ceea ce a asigurat retragerea la timp a trupelor române din Oltenia, trupe, care, altfel, ar fi fost captureate de inamic. Între înaltele personalități ale țării care au vizitat aceste locuri a fost și primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, **Miron Cristea**. Înaltul ierarh a rămas plăcut impresionat atît de pitorescul locurilor, cît și de ospitalitatea, înfățișarea și frumosul port al locuitorilor. Fiind o vreme și cel mai înalt dregător al țării în calitate de regent, autoritățile județene și preoțimea, de comun acord cu localnicii, s-au gîndit să-l apropie pe înaltul ierarh cît mai mult de locurile și de viața oamenilor de aici. Astfel că s-a luat inițiativa de a i se dona o vilă, proprietate particulară, construită înainte de primul război mondial de renumitul inginer piteștean Dimitrie Dima, precum și un teren de cîteva hectare din jur, din domeniul Obștei de moșneni, loc deosebit de frumos, parte din pitorescul «Po-dișor», situat în dreapta Dîmboviței, cu perspectiva încîntătoare asupra întregului sat, ca și asupra culmilor de munți pînă în zare. Data cînd primul patriarh Miron Cristea și-a luat în primire generoasă donație a fost ziua de 19 aprilie 1928. A fost o zi memorabilă, în primul rînd pentru întreaga suflare a satului, dar și pentru autoritățile județene, ca și pentru publicul venit din alte localități apropiate. S-au rostit cuvîntări însuflețite și s-au desfășurat manifestări de mare entuziasm, la care au contribuit mai ales armata, școlile și diferite organizații culturale. În menționata monografie a satului (pp. 85—87) se descrie în amănunt întreaga solemnitate. Cuvîntarea de răspuns și mulțumire rostită de primul Patriarh este redată în rezumat în această lucrare, autorul consemnînd următoarele: «Răspunzînd cuvîntărilor roștite, I. P. S. Patriarh a arătat că dorința părinților săi era ca să rămînă lîngă vatra pîrintească. Voia lui Dumnezeu a fost însă să se jertfească Neamului și Bisericii. Dumnezeu i-a răsplătit străduința pusă și l-a ridicat de la opinca și straietele țărănești la rangul de patriarh al țării. Mai pe urmă,

tot voia lui Dumnezeu a fost ca să aibă pe umerii său și sarcina de regent. Ca să ajungă la această mare cinste, l-au ajutat munca fără preget, cinstea desăvârșită și mâini curate în conducere. Străbătînd țara în lung și-n lat, a văzut multe localități frumoase, dar și-a ales aci loc de odihnă, fiind atras de frumosul port al locuitorilor, de frumusețea firii înconjurătoare și de obiceiurile curat românești. Se simte aici ca în locurile de unde a plecat. Mulțumește apoi tuturor pentru dragostea cu care l-au îmbrățișat. Încheie spunînd că va lupta și de aici înainte, cu rîvnă neobosită, pentru binele satului unde i s-a întemeiat un locaș de odihnă, și pentru binele întregii țări. În uralele mulțimii înaltul ierarh vizitează încăperile vilei ce i s-a dăruit, iar după aceea pleacă la Cîmpulung». Demn de menționat este și alt fapt, legat de numele primului Patriarh, fapt petrecut în același an 1928. Este vorba de înființarea în comuna sa natală **Toplița**, din nordul Ardealului, a unui frumos început de mănăstire, pe care înlatul ctitor a înzestrat-o apoi an de an. Mănăstirea a primit hramul Sfîntului proroc Ilie, după numele de mirean al întemeietorului, și a fost sfințită în prezența ctitorului său în ziua de Sf. Ilie 1928. Cu vremea, mănăstirea a ajuns să aibă înfățișarea și importanța de astăzi. (Date amănunțite și relevante despre această ctitorie se găsesc în volumul omagial: **Patriarhul României dr. Miron Cristea, Înalt regent**, de Ion Rusu Abrudeanu, (Cartea Românească, 1929). Iată deci că anul 1928 este un an de referință atît pentru Dragoslavele cît și pentru Toplița, prin întemeierea a două așezăminte legate de numele primului patriarh al țării, această coincidență căpătînd și valoare de simbol pe fundalul unității spirituale a neamului nostru. În anii următori întîiul patriarh a dispus să se construiască la Dragoslavele încă o vilă și clădiri anexe, luînd totodată măsuri pentru plantarea locului cu brazi, cu pomi roditori, cu flori și arbori ornamentali, exotici, ceea ce a contribuit la înfrumusețarea reședinței ce a devenit curînd un adevărat colț de rai. În cursul verilor, ca și de cîte ori simțea nevoia de odihnă și reconfortare, Patriarhul Miron Cristea venea la Dragoslavele. În anii 1938—1939, cînd a îndeplinit și înalta funcție de șef al guvernului, nu de puține ori ședințele consiliului de miniștri se țineau aici.

Așa cum promisese atunci cînd a luat în primire acest loc de odihnă — Patriarhul Miron Cristea s-a legat sufletește tot mai mult de Dragoslavele și a contribuit pe mai multe căi la ridicarea satului. Astfel, printre altele, a intervenit pe lîngă organele de resort spre a se aloca fonduri pentru asfaltarea principalei porțiuni a șoselei naționale ce străbătea satul; a contribuit direct și indirect la pictarea bisericii din centrul satului, monument istoric din secolul al XVII-lea, ctitorie a domnitorului Grigore Ghica (1660—1664); a ajutat la modernizarea uzinei electrice din localitate, demn de menționat fiind faptul că Dragoslavele a fost prima așezare rurală electricată din țara noastră (1910). Interesîndu-se și de ridicarea economică a sătenilor, a donat zece vaci de rasă, cumpărate din fonduri proprii, celor mai buni gospodari, soi de vaci care în decursul anilor s-a înmulțit și răspîndit în tot satul, fiind bune de lapte și ușor adaptate la condițiile din această zonă. Deși Patriarh al Bisericii și

primul dregător al țării în calitate de regent, în duminici și sărbători lua parte aproape regulat la slujba de la biserica mai apropiată din sat, rostea uneori predici în graiul și pe înțelesul poporului și sta de vorbă bucuros cu sătenii, sfătuindu-i și căutînd să le afle nevoile și păsurile. În vremea aceea da răspunsurile la Sf. Liturghie pe două voci un grup de fete. Unele din ele, încă în viață, își amintesc bine cum au primit de la Patriarh în dar o iconiță sau o cruciuliță. Mai trebuie adăugat că primul Patriarh primea cu multă ospitalitate ceata de colindători care cîntau, după obiceiul din bătrîni, vechile colinde locale, atunci cînd se întîmpla să fie prezent aici de sărbătorile Crăciunului. Deși a trecut, iată, o jumătate de secol de la moartea primului patriarh al României, amintirea sa e încă vie în sufletul generațiilor mai vechi. Cine vizitează cele două vile are plăcutul prilej de a contempla chipul său în diferite ipostaze. Astfel, în una din ele se poate vedea un tablou mare din anul 1928, opera pictorului Belizarie, cu însemnele de patriarh și regent. În cealaltă întîlnește un bust realizat din bronz, tot din 1928, opera sculptorului Ionescu Vario. În altă cameră un alt tablou al fostului patriarh încadrat de cele două tablouri, de asemenea pictate, ale părinților săi, Domnița și George Cristea, ambii în frumoase straie țărănești, tatăl, o autentică figură de dac, desprins parcă de pe Columna lui Traian, iar mama, o țărăncă de aleasă distincție care parcă stă să vorbească.

Dintre următorii patriarhi, acela care și-a legat numele mai mult și pe o durată mai lungă de reședința de la Dragoslavele și de realitățile de aici a fost vrednicul de pomenire **Patriarhul Justinian**. De fapt, odată cu venirea sa în fruntea Bisericii începe o nouă etapă de înnoire și dezvoltare și pentru reședința de la Dragoslavele (mai ales că între anii 1939—1948 fusese un răstimp de neglijare și chiar de înstrăinare a locului și construcțiilor de aici, ele fiind atribuite prin unele artificii juridice unor urmași de sînge ai primului patriarh). Două plăci de marmură, aplicate pe perețele de la intrarea principală în vila a doua, evidențiază succint prin textele săpate în ele și ceea ce se făcuse în trecut, și ceea ce s-a realizat de către noul Patriarh. Textul de pe prima placă arată următoarele: **Această casă s-a zidit din temelie, iar celelalte două s-au refăcut cu cheltuiala preoțimii muscelene care le-a dăruit patriarhului Miron în anul 1928 ca să fie reședința de odihnă pentru Patriarhul României.** Iar textul al doilea arată: **În anul 1949 Patriarhul Iustinian, întemeind aici Schitul Dragoslavele și restaurînd zidurile parcului și cele trei case, a dăruit terenul cu biserica clădită pe el, cu cheltuiala sa.** Biserica Schitului, de care e vorba în textul arătat, are o istorie mai lungă. Ea fusese adusă în perioada interbelică din Borșa Maramureșului la Predeal, la o tabără a fostei Straja Țării (organizație a tineretului, inițiată de Carol II). În anul 1948 guvernul de atunci a oferit biserica, Patriarhiei. Patriarhul Iustinian a avut ideea de a o transporta și reconstrui la reședința de la Dragoslavele, pe un teren cumpărat din banii proprii, alăturat terenului anterior. Toate cheltuielile le-a suportat din fondurile personale, devenind astfel al doilea ctitor. Biserica e construită din lemn, învelită cu șindrilă, cu o singură turlă, în stilul specific vechilor biserici din nor-

dul Ardealului. Pe grinda de sus a peretului care desparte pronaosul de naos, după reconstrucție s-a încrustat următoarea pisanie: **Această sfântă biserică a Schitului Dragoslavele cu hramul Sf. Gheorghe, construită de credincioșii parohiei Borșa Maramureșului la sfârșitul veacului al XVII-lea, a fost strămutată și reclădită aici prin osîrdia și cheltuielile Prea Fericitului Patriarh Iustinian al României care a sfințit-o la 21 august 1949.**

Prin personalul monahal repartizat de patriarhul Iustinian aici, acest Schit a devenit în anii următori o vatră de zidire sufletească pentru credincioșii din sat și din alte părți.

Ceea ce mai trebuie subliniat e faptul că patriarhul Iustinian a iubit în mod deosebit reședința și locurile din Dragoslavele, el preferînd nu numai să se odihnească, dar și să lucreze aici chiar cite 4—5 luni pe an indiferent de sezon (după mărturia părintelui ieromonah Cosma Juncu). Multe lucrări de teologie și importante acțiuni de interes bisericesc le-a realizat sau le-a pus la cale în liniștea și atmosfera tonică de la Dragoslavele, singur sau în colaborare cu consilieri, și alți colaboratori apropiați. Între altele, aici și-a împlinit un gând scump, și anume, întocmirea unei lucrări pe care o socotea de o deosebită importanță pentru zidirea sufletească a credincioșilor Bisericii noastre, lucrare al cărei titlu complet este următorul: **Tilcuirea Evangheliei și cazaniile de peste an, alcătuite de Prea Fericitul Iustinian, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, după kiriacodromionul lui Nikifor Teotoke, arhiepiscopul Astrahanului, tradus de Mitropolitul Grigorie, tipărit pentru prima dată în anul 1801 de Mitropolitul Dositei și retipărit în anul 1867 de Mitropolitul Nifon, 1960, Editura Institutului Biblic și de misiune ortodoxă, București.** La finele «Cuvîntului înainte» se arată data și locul întocmirii și definitivării lucrării: 6 iunie 1959, Schitul Dragoslavele. Iar pe exemplarul existent la Schit se poate citi autograful patriarhului: «Bibliotecii Schitului Dragoslavele, 25. I. 1961, ss. Iustinian».

Un lucru de asemenea important este amintirea, deosebit de vie și durabilă, a caracterului foarte apropiat de oameni al patriarhului Iustinian, felul său de a fi foarte **accesibil** pentru oricine. Manifesta predilecție de a sta de vorbă mai ales cu oamenii simpli, pentru care avea timp oricînd. Dăduse chiar dispoziție către personalul monahal al Schitului de a nu împiedica pe nimeni să vină și să-i poată vorbi, să-și spună păsurile și necazurile. Căuta să-i ajute pe oameni în probleme de viață și nu-și precupețea timpul prețios în rezolvarea unor cazuri mai aparte. Astel, o femeie din sat de o condiție mai modestă conviețuia de mulți ani, fără căsătorie legală, cu un albanez mahomedan, aciuat aici dinainte de primul război mondial, adus ca paznic credincios de inginerul D. Dima, constructorul primei vile, donată apoi patriarhului. Aveau deja copii mari, căsătoriți. Aflînd de această situație, patriarhul Iustinian i-a chemat la sine pe amîndoi și i-a convins ca bărbatul să se boteze și ei să se cunune atît civil cît și religios. Botezul și cununia s-au făcut în prezența patriarhului. Faptul s-a întîmplat în anul 1958 cînd femeia avea deja 60 de ani. După botez bărbatul și-a schimbat în bine viața iar familia lor a început să prospere

și mai mult. Femeia, care astăzi e trecută de 90 de ani și e încă sprintenă la minte, își amintește cu înduioșare de marele bine pe care l-a făcut familiei sale patriarhul Iustinian. Numeroase sînt și alte cazuri cînd, cu mină largă, patriarhul îi ajută pe cei în nevoie.

Un alt fapt care merită de asemenea menționat este interesul pe care defunctul patriarh l-a manifestat față de nevoile gospodărești sau edilitare ale comunei. Astfel a donat o importantă sumă de bani pentru asigurarea fondurilor necesare canalizării apei potabile pentru întreg satul. A mai donat scaunele pentru sala căminului cultural etc. De-a lungul anilor atît organele administrative sătești cît și preoții de aici aveau acces la patriarh nu numai la Dragoslavele, dar și la București, în diferite probleme de interes obștesc.

Din cele de mai sus reiese faptul că patriarhul Justinian a rămas și în memoria colectivă dragoslovenilor, cum a rămas și în istoria mai recentă a Bisericii, ca un **om al faptei**, ca un adevărat păstor devotat poporului.

Minunatul ansamblu arhitectonic de la Dragoslavele, format din cochetele vile și din schitul cu siluetă maramureșană, așezat într-un cadru natural de o mare frumusețe, își așteaptă an de an, la un popas de odihnă și de înprospătare a puterilor, pe cel mai înalt ierarh al Bisericii noastre, pe însuși Patriarhul Țării. Îl așteaptă, de asemenea, și devotatul personal monahal de aici ca și sătenii, dornici de înnoire spirituală și de o arhierescă binecuvîntare.

ION APOSTOL

MĂNĂSTIREA SUZANA

250 DE ANI DE LA ÎNTEMEIERE

Între destinul omenesc și destinul unui așezămînt monahal pot exista similitudini ce trec, cel mai adesea, neobservate. Comună le este desigur **sacralitatea** — prezentă în ambele situații. Dacă în primul caz, ea este mai mult sau mai puțin «conștientizată», în cel de al doilea, sacralitatea sau mai bine spus slăvirea sacralului, a Celui Prea Înalt, este o prezență acută, este însăși rațiunea lui de a fi. Ca și unii oameni, unele mănăstiri se nasc dintr-un început «în purpură», hărăzite chiar de atunci, unui destin plin de strălucire. Un ctitor domnesc va trece asupra ctitoriei sale, acel copil întru spirit, nu numai gloria numelui său, dar și bogății din bogățiile sale, asigurîndu-i un drum cel va feri de greutățile începutului și-i va oferi, chiar din momentul apariției sale, un oarecare ascendent asupra celorlalte așezăminte. Glasul său va fi respectat, ascultat sau temut, în nici un caz ignorat.

Alte mănăstiri însă, asemenea altor oameni, nu au fost privilegiate de soartă. Întemeietorii lor nu au avut nume sonore, averile — ca inexistente; viața lor zilnică se desfășoară trudnic, fără zgomot, aproape în anonim. **Dar ele există și-și împlinesc în smerenie și liniște menirea.**

Dacă Nicolae Iorga vorbea de istoria românilor prin cei mici, prin cei mulți, umili și umiliți care formează de fapt masa poporului, la fel cred că se poate vorbi și de o istorie a bisericii prin cei mici, prin acele schituri și mănăstiri umile, uitate de o întreagă lume pe care și ele, la rîndul lor, într-un anume fel, au uitat-o.

Mănăstirea Suzana face parte din această ultimă categorie. Ea nu este zidire voievodală, nici ctitorie boierească. Aici nu și-au găsit liniștea cea mare figuri ilustre ale neamului nostru. Zidurile ei nu protejează și nici nu sînt protejate de moaștele martirilor sanctificați. Nimic din toate acestea. Și totuși, la **mănăstirea Suzana viața monahală curge neîntrerupt de 250 de ani.**

A fost întemeiată către mijlocul veacului al XVIII-lea; în acel veac XVIII în care inițiativa ctitoricească a trecut hotărît de la domn și marea boierime la starea a treia, la acele pătri mijlocii ce s-au dovedit a fi din ce în ce mai prezente și mai active în planul zidirilor de închinăciune. Sfînta mănăstire Suzana a fost înălțată pe la 1740 de o văduvă, Stanca Arșicu din Săcelele Brașovului, dornică de a se retrage dintr-o lume, ce o va fi pus adesea la temeinice încercări, pentru a intra într-o altă viață, într-o altă ordine existențială ce i se va fi părut, desigur, ideală.

Deși distanța în timp pînă în veacul al XVIII-lea nu este prea mare, detalii privind momentul înființării acestui locaș monahal nu ne-au parvenit direct, pe cale documentară. Ca de atîtea ori în istoria noastră, la începuturi stă... legenda. Întemeierea mănăstirii se înscrie în ciclul tradițiilor care consemnează înălțarea așezămintelor de cult ca mulțumire lui Dumnezeu pentru salvarea dintr-o mare primejdie. Povestesc maicile și acum că Stanca Arșicu, rămasă văduvă, a plecat din Săcele, pe valea Teleajănelui să-și viziteze rudele de la Vălenii de Munte. Pe drum, stihiele naturii s-au dezlănțuit și femeia și-a găsit adăpostul peste noapte și salvarea printre niște ruine de pe botul de deal de la cumpăna rîurilor Stancea și Teleajăn. Ajunsă în cele din urmă cu bine la Văleni, află că ruinele printre care s-a adăpostit erau ale unui fost schit de maici numit Cornul Caprei sau Valea Caprei. Dorind să înalțe un locaș de liniște pentru ea și de slavă pentru Cel Atotputernic, Stanca va obține îngăduința pentru această lucrare de la starețul Mănăstirii Sînaia (care era proprietara acelor locuri).

Prima biserică cu hramul Sf. Nicolae a fost construită din lemn, ca și schitul însuși, care se va numi Suzana, după numele pe care Stanca Arșicu l-a primit la intrarea ei în cinul monahal.

Se spune că monahia Suzana ar fi stărețit treizeci de ani înăgurînd obiceiul, care a fost urmat consecvent circa un secol, ca starețele așezămintului să fie alese dintre călugărițele originare din Săcele.

După o sută de ani, la 1840 este ridicată prima biserică din zid a mănăstirii, în timpul stăreției maicii Suzana Albulețu, rudă cu maica ctitoră. Patruzeci de ani mai tîrziu, această biserică fiind ruinată, starea Natalia Perlea, mătușa marelui dirijor Ion Perlea, împreună cu cîțiva oameni de suflet și iubitori de Hristos (ca I. Filip, D. Frangulea, N. Perlea, D. Pitiș) și cu binecuvîntarea mitropolitului prim Calinic,

încep să înalțe cea de a doua biserică de zid (și a treia de la înființare) care slujește și azi ca principalul lăcaș de închinăciune al mănăstirii. Lucrările s-au încheiat la 25 iulie 1882 păstrându-se hramul pe care biserica l-a avut încă de la întemeierea schitului — Sf. Nicolae al Mirei Lichiei. Planul edificiului este cel obișnuit, de cruce, cu pridvor închis, pronaos, naos și altar. Cele două abside laterale sînt semicirculare în interior și dreptunghiulare în exterior, iar absida mare a altarului este semicirculară în interior și pentagonală în exterior. Biserica are două turluri mici pe pronaos și o turlă mare pe naos, toate octogonale în exterior. Turlurile mici nu au deschideri, doar turla de pe naos patru ferestre. Turlurile au în partea superioară cîte o friză simplă din ciubuce care se sprijină pe cele opt colonete adosate celor opt muchii ale octogonului.

Ridicată pe o temelie din piatră, biserica mare are exteriorul decorat într-un singur registru ritmat pe panouri dreptunghiulare care acoperă întreaga suprafață a pereților, de la cornișa cu ciubuce pînă la bază.

La intrarea în biserică, deasupra pridvorului, în trei ocnițe oarbe sînt pictați trei sfinți protectori: în centru se află sfîntul ierarh Nicolae, patronul de hram, încadrat de sfîntul Spiridon (la dreapta lui) și de sfîntul Calinic (la stînga).

În interior, biserica păstrează pictura originală executată în frescă de P. Nicolau Ploieșteanu, discipol al lui Gh. Tattărăscu. În 1976 ea a fost curățată de pictorul Gh. Vinătoru, cheltuiala făcîndu-se în întregime din fondurile mănăstirii și prin sîrguința monahiei Singlitichia Marin, stareța acestui sfînt locaș.

În afară de biserica mare, în mănăstire mai este un paraclis cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului. El se află pe latura de sud a complexului monastic fiind paralel cu biserica mare; a fost construit din cărămidă în 1911 în timpul stăreției maicii Tomaida Perlea. Inițial edificiul avea planul de cruce cu turlă pe naos. Meșterul constructor a fost Ion R. Miștorică, iar pictura a fost executată de Stelian D. Iliescu — Ploiești. La muzeul mănăstirii se păstrează deosebit de frumoasele uși împărătești din 1911. Distrus de un incendiu în 1971, paraclisul a fost refăcut în 1974 în altă structură planimetrică și fără a i se mai înălța vreo turlă. Pictura a fost executată în fresce de pictorul Profeta I.

Așa cum arată astăzi, bisericuța aceasta este de o austeritate, de o simplitate desăvîrșită. Un brîu de ciubuce ce trece deasupra ferestrelor și înconjoară întregul edificiu, este singurul ornament exterior.

Pisania cea nouă a paraclisului consemnează: «La 17 noiembrie 1971 cînd acest sfînt locaș pășea în cel de al 232-lea an al existenței sale a căzut pradă focului pîrjolindu-i-se paraclisul cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului și Sfînta Mucenică Filoftea, clopotnița și stăreția. Văzînd starea în care ajunseră toate acestea, numaidecît cu osîrdie Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Patriarhul României, a hotărît preînnoirea lor din îndemnul preafericirii sale. Arhiepiscopia Bucureștilor în anii 1972—1974 le-a dres din nou stricăciunile, le-a înzestrat cu noi acoperișuri, tavane, dușumele, tencuieli și timplărie și le-a înfrumusețat pe dinăuntru și pe dinafară așa cum se văd. În același timp, pentru nevoile mănăstirii s-au făcut din temelie ziduri de sprijin și contraforți către stația de limpezire a apei și către rîul Stancea.

Sfințirea s-a făcut cu ales fast bisericesc în ziua de 7 decembrie 1974, praznicul Sfintei Filoftea, cel de al doilea hram al înnoitului paraclis». În prelungirea paraclisului, între ei și stăreție, se află clopotnița mănăstirii înălțată din piatră în 1889. Turla, așezată pe un tambur pătrat, are forma octogonală ca și turlele bisericii mari cu care se află într-o armonioasă simetrie. Inițial, pe aici, pe sub această clopotniță, se intra în incinta complexului monastic. În timpul lucrărilor de refacere și restaurare a mănăstirii (1966—1970) au avut loc și modificări mai ample. Astfel, această cale de acces de pe latura de sud a fost închisă și s-a amenajat la parter un magazin unde se vînd obiecte bisericești.

Intrarea se face acum pe latura de vest. Mai înainte, exact pe acest loc existase, încă de la înființarea mănăstirii, un osuar unde se păstrau osemintele monahiilor ce și-au trecut viața în rugăciune, în acest sfînt locaș. La desființarea lui, circa 400 de cranii au fost strămutate și îngropate într-un mormînt comun în mijlocul cimitirului ce se află la circa 150—200 m, în exteriorul mănăstirii.

Revenind în complexul monastic, imediat lângă intrare, pe partea dreaptă se află stăreția. A fost construită în 1935 și refăcută ulterior. Un pridvor larg deschis pe toate cele trei laturi își desface generos arcadele în acoladă ca într-un gest de caldă ospitalitate pentru cei ce pășesc în mănăstire. În jurul bisericii mari, pe toate laturile se înșiruie casele călugărițelor. Suzana face parte din rîndul mănăstirilor de sine (idiioritnice) unde, spre deosebire de mănăstirile de obște, maicile se gospodăresc nu în comun ci individual. Pe latura care închide spre est incinta se află arhondaricul construit în 1900 și dispunînd de 14 camere. Aici venea adesea și petrecea săptămîni de binecuvîntată liniște Nicolae Iorga. Dealtfel, obiecte dăruite de el se păstrează în muzeul mănăstirii. Maicile mai vîrstnice și-l amintesc încă pe marele istoric și-mi evocau cu simplitate și căldură imaginea celui ce le mai stăruie puternic în amintire. Lîngă arhondaric, se află trapeza construită în 1923. În deceniul șase al secolului nostru în partea superioară a acestei clădiri a fost amenajată Colecția de artă religioasă a mănăstirii. Cărți vechi de cult, icoane, candelă, veșminte liturgice, obiecte dăruite de oameni de seamă ce și-au legat sufletul de aceste sfînte locuri sînt păstrate cu grijă și cu evlavie de măicuțe.

Dintre cărțile vechi, scrise în chirilică, menționăm cîteva : Cazania din 1792 care a aparținut lui Mihail Constantin Șufu ; o Biblie din 1795 (legată în piele) care a aparținut lui Francisc II și a fost achiziționată în 1898 ; Chiriacodromion (legat în piele) din 1801 a lui chir Dositei ce a fost achiziționată în 1817 ; o Evanghelie (cu coperta cu ferecături de argint) — 1837 achiziționată de la D. Ghica ; o Psaltire (legată în piele) — 1843 de la Gh. Sturdza. Dintre icoane, cea mai veche este o Bună Vestire (36+30 cm ; pictură în ulei pe lemn) din secolul al XVI-lea. Din veacul XVII datează o altă pictură pe lemn reprezentînd tot Buna Vestire, achiziționată în 1967 de la biserica Filip din Văleni. Dintre icoanele datate 1700 menționăm pe cele reprezentînd pe Cuvioasa Paraschiva ; Sfîntul ierarh Nicolae ; Iisus Hristos și Dumnezeu Tatăl. Alte aproximativ 15 icoane sînt din secolul al XVIII-lea.

Printre piesele de veșminte liturgice se află două perechi de paf-tale din veacul XVII; un epitrahil (catifea grenă cu fir) din 1740; două bedernițe din secolul XVIII (reprezentînd Sfînta Treime și Sfîntul Nicolae).

Ar mai fi de menționat candelarele și potirele de argint de la 1740.

Printre exponatele cele mai importante ale muzeului se află crucea de lemn de la prima biserică a mănăstirii din 1740; iar dintre cele mai frumoase ar fi de amintit ușile împărătești de la paraclisul din 1911.

Pomeneam mai sus despre cimitirul mănăstirii aflat în partea de vest, în afara incintei. El datează de la înființarea mănăstirii, adică din secolul al XVIII-lea. În mijloc se află mormîntul comun despre care am amintit. Printre mormintele mai vechi se numără cele ale starețelor Natalia Perlea (1821—1895) și Eughenia Tomescu (1903) sau a monahiilor Fevronia Martinovici (1907) și Marta Perlea (1816—1911).

Cea mai veche cruce, și deci cea mai interesantă pentru mine, este în chirilică. Din păcate nu se pot citi decît cuvintele **ПОМЕНЕШТЕ ДОАМЕ РОБА** (Pomenește Doamne roaba) restul crucii fiind îngropat în pămînt. Nedorind să tulbur liniștea și sensibilitatea călugărițelor nu am putut dezgropa întreaga cruce pentru a avea astfel tot textul. Cred însă că ea datează din prima parte a secolului al XIX-lea dacă nu cumva chiar din veacul XVIII. Poate cu alt prilej voi putea reveni asupra ei.

Spuneam mai sus că în urmă cu 20—24 de ani întregul așezămînt monastic a beneficiat de ample lucrări de refacere. Mărturie a acelor prefaceri este nu numai înfățișarea actuală a mănăstirii Suzana ci și placa așezată la intrarea în mănăstire, care consemnează faptele:

«Cu ajutorul prea puternicului Dumnezeu cel în Trei fețe mărit în anii 1966—1970 din îndemnul și neîntreputa purtare de grijă a Prea Fericitului Justinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române s-au făcut acestei Sfînte Mănăstiri numite Suzana și ocrotitoarea de Sfîntul ierarh Nicolae multe lucrări de preînnoire și îmbunătățire. S-au reparat bisericile, mai ales la acoperiș și turlă, s-au clădit din temelie noi locuințe și o casă de oaspeți. S-au refăcut stăreția, arhondaricul, muzeul și grajdul. S-au dres toate locuințele viețuitoarelor înzestrîndu-le cu băi, instalații sanitare, apă curentă și lumină electrică. S-a împrejmuit vatra cu zid de piatră, s-a ridicat un zid de sprijin și s-au canalizat apele îndreptîndu-li-se cursul spre rîul Stancea. S-au săvîrșit toate acestea cu cheltuiala Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor și s-au isprăvit la 12 august 1970 cînd Prea Fericitul părinte Patriarh Justinian împlinea 25 de ani de la hirotonia sa în arhieru».

Cum arătam și la începutul acestor rînduri, nimic din opulența marilor ctitorii voievodale nu se va întîlni la Suzana. Cîteva pogoane de finețe și vii în jurul mănăstirii și la Măgurele (o localitate în apropiere) precum și un metoh cu două camere la Măneciu, construit în 1959 și reparat în 1989, reprezintă cam toată averea ei.

De altfel, austeritatea tradiției monahale și viața aspră care se duce aici a făcut ca mănăstirea Suzana să fie socotită mănăstire de canon. Au fost situații cînd călugărițele de la alte mănăstiri, obligate să is-pășească unele pedepse, au fost trimise la Suzana.

O tradiție foarte sobră a fost păstrată și conservată aici cu grijă de-a lungul timpului. Obligația de căpetenie a stareței și a preotului (care la Suzana a fost întotdeauna, de la întemeiere și pînă astăzi, monah) este de a nu strica «obiceiul» mănăstirii, altfel zis regula, din vechime, a vieții monahale. Călugărițele de la Suzana au participat și ele, în felul lor specific, la marile zbuciume ale neamului românesc. Au făcut-o fie indirect, prin colecte și rugăciuni înălțate pentru izbîndă, fie direct, ca personal sanitar activ în diferite spitale militare din țară sau îngrijind de copiii rămași orfani.

După primul război mondial s-a pus accent pe procesul de instruire a monahiilor. În arhiva aflată la mănăstirea Suzana, pe care am avut posibilitatea să o cercetez, se păstrează corespondența dintre stareție și ministerul Cultelor și Artelor din 1922 privind înființarea unei școli (inventar 72/1922). Astfel, prin adresa Ministerului Cultelor și Artelor către stareția mănăstirii Suzana cu nr. 10067 din 4 martie 1922 se specifică următoarele: «Ca să ajutăm la educația culturală a personalului monahal, spre a răspunde adevăratului scop căruia ființează, vom să înființăm acolo unde necesitatea va cere, școale de adulți pe lângă mănăstirile de monahi și monahii.

În acest scop vă rugăm ca de urgență să ne trimiteți relații dacă la acea sfîntă mănăstire există înființată vreo școală de adulți, cite persoane urmează cursurile și care sînt cheltuielile de întreținere a ei (...).

Dacă nu există o asemenea școală ne veți comunica numărul persoanelor care ar dori să urmeze cursurile și cam ce cheltuieli ar necesita înființarea și funcționarea ei.

Aceleași informații ne veți da și pentru școlile de industrie casnică, cu deosebire că ne veți arăta și cam ce fel de industrii s-ar putea adapta persoanelor ce eventual le urmează sau le-ar urma».

Datele acestea erau necesare pentru întocmirea bugetului pe 1922—1923. Peste cîteva zile, la 10 martie, în răspunsul trimis de stareție ministerului se arată că: «În această mănăstire nu există nici o școală, însă atît noi, întreg Consiliul economic și spiritual, precum și alte monahii ne-am hotărît încă de anul trecut să cerem un număr de 25—30 **copilite orfane** de la Societatea de ocrotire a orfanilor de război **pe care să le avem sub îngrijirea noastră** (subl. n. — I. Ț.) în care scop am și făcut cunoscut Sf. Mitropolit cu raportul nostru cu nr. 46 din 6 iulie 1921, cu aceasta împlinind și dorința I. P. S. Mitropolit Primat. Însă pînă să ducem la îndeplinire aceasta s-a stricat timpul venind iarna încît nu s-ar mai fi putut transporta copiii pe drum. Acum iar vom stărui ca să îndeplinim ce am început. Acele copilite vor fi plasate pe la monahii neavînd local pentru internarea lor la un loc; întreținerea o vor avea de la Societate. Iar pentru predarea cursurilor de clase primare neavînd alt local vom rezerva o cameră sau două la arhondărie, unde pe lângă acele copilite vor mai urma și șase adulte ce se găsesc în mănăstire.

Această dorință vă rugăm respectuos D-le ministru să o aprobați și Dvs. și pentru scopul arătat vă rugăm să binevoiți a prevedea în noul buget două locuri de învățătoare, unul pentru cursuri și unul pentru

lucru manual precum și o sumă ce veți crede pentru cumpărarea mobilierului necesar la școala ce vom înființa». Anterior, în condițiile inexistente unei unități de învățământ în Mănăstire, conducerea Suzanei s-a îngrijit totuși să trimită la instruire elementele cele mai bune pe care le avea. Astfel, dintr-un act din 14 august 1922 către Eforia Spitalelor Civile rezultă că din 1821 Eforia întreținea «cu burse trei fetele eleve la Azilul «Elena Doamna» din București, secția profesională. În anul școlar încheiat ele «au ieșit printre cele dintii». (...) «Cu aceasta se mîndrește și monastirea Suzana pentru că pe viitor se recrutează tot ce poate fi mai destoinic pentru slujba Bisericii și Țării». La 9 septembrie, Eforia spitalelor constatînd rezultatul bun la învățătură a elevelor Verzea Maria, Meșterică Rada și Floarea Pușcașu de la Azilul «Elena Doamna» a aprobat «să le plătească și în anul școlar 1922—1923 solva anuală de cîte 180 lei, rămînînd ca uniforma, cărțile, și rufăria necesară să li se procure prin îngrijirea dv. ca și anul trecut».

În noua situație, cînd interesul pentru sprijinirea instruirii era atît de explicit exprimat, mănăstirea Suzana va reacționa cu osîrdie pentru împlinirea misiunii de ajutorarea umanitară și creștinească asumată.

În adresa ei nr. 27 din 1 mai 1922 către Președintele Societății Orfanilor de război se arată: «...în urma înțelegerii ce am avut-o cu Dvs. și cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit am hotărît ca la mănăstirea noastră să fie primite și crescute de maicile acestei mănăstiri 25 fetele orfane de război de la vîrsta de 7 ani pe care rugăm a ni le trimite la mănăstire sau a ne înștiința cînd să venim a le lua». În toamnă copilele se aflau deja în grija călugărițelor. «Pe ziua de 15 octombrie a. c. — se arată în adresa mănăstirii cu nr. 61 din 29 octombrie 1922 către Sf. Mitropolit — ni s-au trimis de la Orfelinatul Prințesa Elisabeta din București 25 copile orfane pe care le-am plasat la mai multe monahii pentru care aduc aceasta la cunoștința Înalt Prea Sfinției Voastre spre știință».

În același timp, Ministerul Sănătății Publice, Muncii și Ocrotirilor Sociale cu adresa nr. 9862 din 25 octombrie 1922 anunța mănăstirea Suzana că în conformitate cu cererea ei din 18 septembrie 1922 ministerul a «acordat un ajutor de 2000 lei pentru orfanele care sînt în îngrijirea maicilor mănăstirii Suzana și care sumă s-a încredințat monahiei Elisabeta Văleanu».

Cu aceste noi sosite numărul sufletelor care viețuiau la sfînta mănăstire s-a ridicat la sfîrșitul anului la 95 (70 monahii și 25 copile).

Sălile de clasă se vor amenaja în arhondaric. Activitatea de învățământ se va desfășura normal în funcție de necesitățile mănăstirii.

Pînă în 1959 la Suzana va funcționa o școală elementară și o școală monahală. De asemenea, a mai existat și o școală industrială pentru țesut covoare. Se produceau numai covoare oltenești pentru export.

După absolvirea școlii generale elevele urmau școala monahală cu durată de 3 ani. La Suzana aceasta a funcționat astfel: anul I 1953-1954; anul II 1954—1955; anul III 1955—1956. Primul an de studiu a avut

45 de cursante. Obiectele de învățămînt au fost : Studiul biblic al Vechiului Testament ; Învățătura de Credință Ortodoxă ; Istoria monahismului ; Muzica bisericească ; Muzica vocală ; Tipic și liturgică teoretică. Anul II a avut 34 de cursante, iar obiectele de studiu au fost : Studiul biblic al Vechiului Testament ; Istoria Bisericii Universale ; Învățătura și Credința Ortodoxă (partea a II-a) ; Muzica bisericească ; Muzica vocală ; Noțiuni de tipic și liturgică teoretică. Anul III a avut 30 de eleve. Programa de învățămînt prevedea : Industria practică ; Practica vieții monahale ; Învățătura de Credință Ortodoxă (partea a III-a) ; Istoria Bisericii Române ; Muzica bisericească ; Muzica vocală ; Tipic și liturgică teoretică ; Noțiuni de administrație mănăstirească. După absolvirea școlii generale și a școlii monahale, elevele cele mai bune erau trimise la Seminarul monahal de la Hurezi (cu durata de 4 ani). În arhiva mănăstirii Suzana se păstrează actul din 30 iulie 1956 prin care Mitropolia Ungrovlahiei. Arhiepiscopia Craiovei solicita stăreției să recomande două monahii sau surori care urmau să se prezinte la examenul de admitere la Seminarul de la mănăstirea Hurezi.

Candidatele, se spunea în adresă «să fie cu dragoste de carte, să aibă vocație pentru viața monahală și să fie sănătoase.

Avînd în vedere că Sfînta Arhiepiscopie cheltuiește sume importante cu întreținerea monahilor și monahiilor care învață carte, veți căuta să alegeți elementele cele mai bune din sobor pentru a vă face cinste Mănăstirii».

Consiliul duhovnicesc a recomandat-o atunci, în 1956, pe monahia Singlitichia Marin care a revenit la Suzana după absolvirea seminarului, în 1960. În 1969 a fost aleasă stareță, iar apoi înălțată la treapta de stavroforă. De peste douăzeci de ani prea cuvioasa maica Singlitichia ocîrmuiește cu pricepere și rîvnă duhovnicească viața comunității monastice de la Suzana. Cursul armonios al vieții călugărești a cunoscut însă și momente de restriște. Decretul 410 din 1959 s-a abătut asupra ei cu puterea devastatoare a unui adevărat seism. Maicile care nu împliniseră cincizeci de ani sau care nu aveau școala generală și cea monahală au fost obligate să părărească mănăstirea reintrînd în mirenie. Din cele circa 170 de monahii cîte erau atunci la Suzana nu au mai putut rămîne nici o treime. Către anii șaptezeci însă lucrurile au început a se mai domoli și unele dintre cele ce au plecat în 1959 au revenit la mănăstire atunci cînd condițiile le-au permis-o.

Acum la Suzana își împart timpul între rugăciune și truda zilnică 65 de călugărițe.

Pentru ele ca și pentru toate înaintașele ce și-au trecut existența pămînteană pe aceste meleaguri sfințite de evlavia lor, viața monahală a fost vocația, a fost chemarea, a fost îndemnul de a urma ; Calea, Adevărul și Viața. Aici, generație după generație a avut darul de a răspunde Chemării și de a-i închina ei întreaga putere a sufletelor pentru a iubi profund și a preaslăvi neîncetat pe CEL ATOTPUTERNIC.

IOLANDA ȚIGLILIU

ULTIMA CTITORIE DIN BUCUREȘTI A VOIEVODULUI CONSTANTIN BASARAB BRÎNCOVEANU

Partea a II-a

S-ar putea umple pagini cu aprecierile admirative făcute de contemporani asupra bisericii Sfântul Gheorghe-Nou, datorită înălțimii, mărimii și împodobirii sale. Unii au comparat-o cu vestita Sfânta Sofia alții s-au mirat de sumele cheltuite e care le încorporase în ființa ei. Cele mai elogioase însă au fost privitoare la înfățișarea ei de ansamblu, așa cum o prindea retina la prima privire: «foarte frumoasă, prea frumoasă, bellissima»¹. Dar răutățile n-au ocolit-o.

Nici nu apucase Doamna Marica să depună acolo resturile pămîntești ale fabulosului voievod, cînd incendiul din 1718 s-a abătut asupra orașului și a ctitoriei sale². Însăși Doamna scria patriarhului Hrisant, la 2 aprilie acel an: «...s-a întîmplat un foc foarte mare și au ars multe case și mînăstiri, mai ales curtea domnească și vestita mînăstire Sfântul Gheorghe-Nou»³... În altă scrisoare din 22 aprilie același an, arăta lipsurile în care se zbătea și «de am avea (banii necesari), n-am lipsi a face în grabă ajutor (pentru repararea bisericii). Atîta strîmtoare-mi fac (ginerii) pentru banii lor (din zestre), încît nici nu-i cu puțință s-o descriu». Cel mult putea să dea numai oarecare lemnărie din pădurile ce-i mai rămăseseră⁴. Pînă la urmă biserica a fost reparată.

Se vede că celelalte 4—5 incendii din secolul al XVIII-lea, dezlănțuite în București, nu au atins-o.

Cît despre cutremurele din aceeași perioadă, vreo 8—9 la număr⁵, fie că nu i-au produs stricăciuni, ceea ce este greu de crezut, fie că documentele ce ar fi menționat biserica Sfântul Gheorghe Nou nu au fost descoperite încă.

În schimb, datorită faptului că groaznicul seism din 1802, «cel mai teribil», pe care l-a încercat principatul român⁶ pînă atunci, marea și prea frumoasa biserică nu putea să scape neavariată, așa cum n-au scăpat multe alte biserici din întreaga țară. Cutremurul s-a produs în 14 martie, «la șapte ceasuri din zi⁷ și s-a deschis pămîntul în mai multe locuri și a ieșit apă; pe alocuri a ieșit catran»⁸. În aceeași însemnare s-a scris: «s-au produs mari stricăciuni la mînăstiri, biserici, otele (hoteluri) și au rămas mai jumătate din case nestricate». Între avariile suferite de bisericile vechi dar și de Sfântul Gheorghe-Nou, a fost și distrugerea turlor. Tot atunci s-a surpat «foișorul din sus (adică clopotnița) și un colț de zid pînă la foișorul de piatră» ale ves-

1. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 284.

2. G. Potra, *Din Bucureștii de altădată*, Buc., 1981, p. 178.

3. Colecția Hurmuzachi, XIV, partea II, p. 831.

4. *Idem*, p. 832.

5. Vezi «Flacăra», deja citată.

6. N. Iorga, *Minăstirea Vălenii de Munte*, în «B.C.M.I.», XXIV, 1924, p. 99.

7. N. Iorga, *Manuscrisele mînăstirii Cernica*, Buc., 1902, p. 20.

8. C. Erbiceanu, *Insemnări*, în «B.O.R.», XIII, 1889—1890, p. 625 și N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 284.

titului turn al Colții⁹. Biserica Sfântul Gheorghe-Nou a fost reparată dar fără turla de zid. S-a păstrat numai postamentul de la turla cea mare, așa cum o înfățișează cele două imagini datorate desenatorilor Bouquet și Raffet, amintite mai înainte.

Poate că nici nu se terminaseră complet reparațiile după cutremurul din 1802, când a fost din nou și grav încercată de două calamități naturale, cutremurul și incendiul din 1804. În incendiul din 28 august au ars, atât hanul, cât și biserica. Zidurile înseși fiindu-i slăbite, se impunea a grabnică refacere¹⁰. Dacă se ține cont că mînăstirea Sfântul Gheorghe-Nou făcea parte dintre mînăstirile mari și bogate ale țării, refacerea era posibilă¹¹. Să se facă dovada.

Iată cea mai veche catagrafie a enoriei și bisericii Sfântul Gheorghe-Nou. Ea s-a întreprins în 1810 la dispoziția Mitropoliei Ungrovlahiei. Enozia cuprindea 208 case (familii) din care făceau parte 309 bărbați și 204 femei, în total 513 suflete. În incintă se aflau «biserica de zid și hanul... cu toate deplin». Cît despre slujitorii ei, s-au enumerat: 1) Anastase, preot, 35 de ani, bun (adică fără vicii), neglobit (adică fără datorii bănești), văduv, fecior de mirean, «s-au hirotonit de părintele Alesonit (?), (probabil un arhiereu strein), și au venit la București, la leat 1805, cu blagoslovenia părintelui mitropolit Dositheiu, la această biserică; 2) Chiriac, dascăl, hagi, 50 ani, bun, neglobit, de la Arvanotohoria Tîrnovei... 3) Calinic, dascăl sin hagi Gheorghe, 30 ani, bun, neglobit, însurat, cîntă bine, citește bine; 4) Ion, dascăl, sin Șerban, 25 de ani, bun neglobit¹². Se pare că numai ultimii doi erau români. Biserica a fost înrubicată la poziția XLVI (46) din catagrafie. Dacă enoria Sfântului Gheorghe-Nou patrona spiritual 513 suflete, biserica Popa Soare, înrubicată la poziția LXXXVI (86), spre exemplu, patroana numai 451 de suflete¹³.

Focuri mari s-au mai iscat în București și în anii 1812, 1813, 1823 și 1835, dar care nu au ajuns pînă la biserica și celelalte «namestii» ale mînăstirii Sfântul Gheorghe-Nou.

Se păstrează una din primele statistici ale Țării Românești (Valahia). Este vorba despre «Tăblița statistică a Principatului Valahiei pe anul 1832»¹⁴, care cuprinde date extrem de interesante pentru istoria poporului român. Alături de aceasta se află și alte două: «tăblița în-deplinătoare pentru mînăstirile românești» închinată altora de peste hotare și aceea a celor neînchinată, asupra cărora se va stărui puțin, pentru a se înțelege conjunctura de ansamblu în care se afla mînăstirea Sfântul Gheorghe-Nou în acea perioadă de timp.

9. I. Ionașcu, *op. cit.*

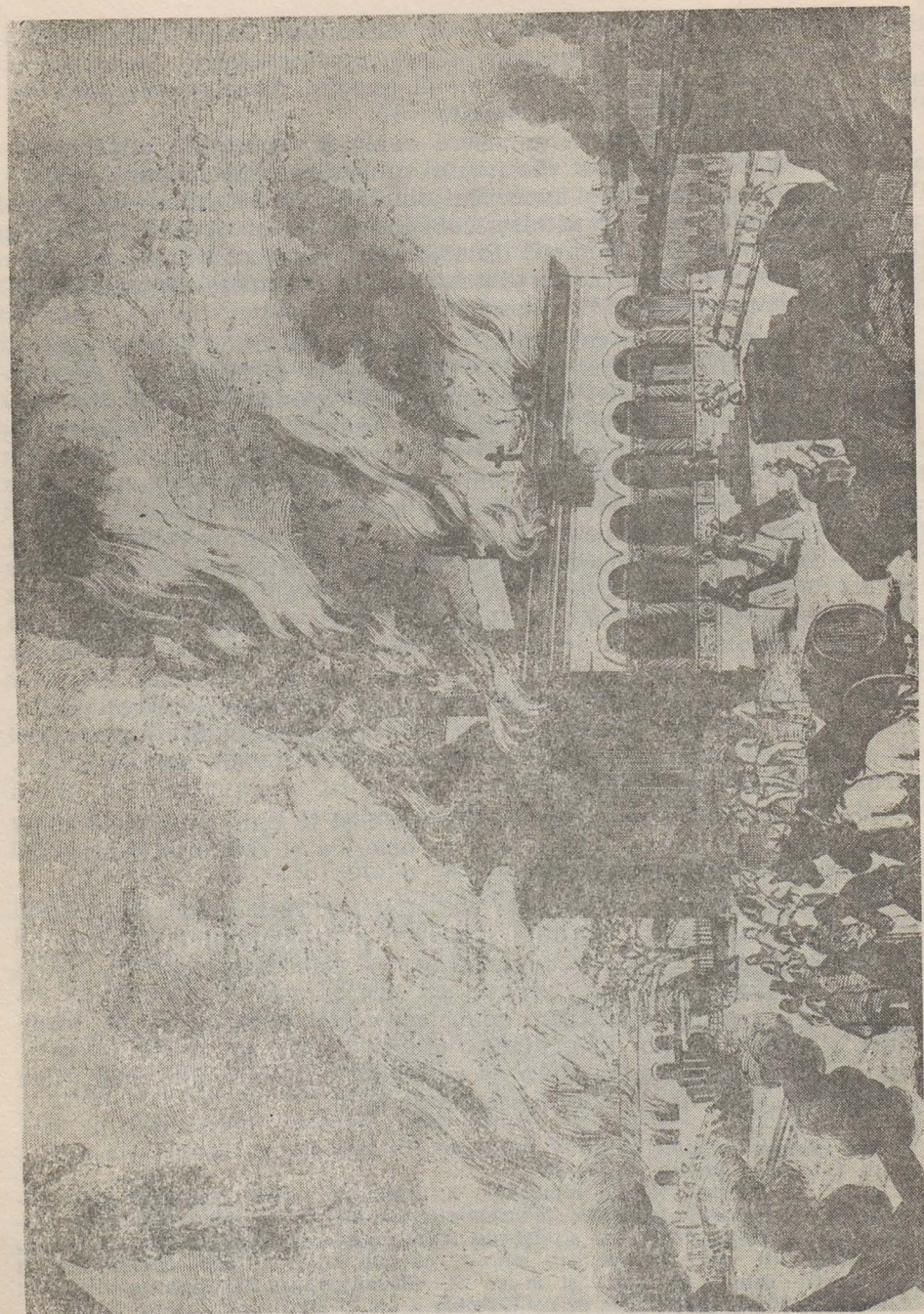
10. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 47—48.

11. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, X, P.A., Buc., 1900, p. 14. În 1813 mînăstirile țării fuseseră împărțite în trei categorii de către Ioan Gheorghe Caragea voievod (1812—1818), cu scopul de a le storce de bani havaiet: mari cu impunere de 600 de taleri pe an, mijlocii cu 200 taleri și mici (sărace) cu 24 taleri. Printre cele mari figura și m-rea Sf. Gheorghe-Nou, iar printre cele mici și m-rea «Scaifului», adică Cheia de pe Teleajen.

12. Al. Lapedatu, *Catagrafia bisericilor bucureștene la 1810*, Buc., 1908, p. 27.

13. *Idem*, p. 55.

14. Arh. St. Buc., *Diplomaticc*, 147/1832.

În aceste tăblițe minăstirile au fost împărțite în două trepte: treapta I-a (cele mari și bogate) și treapta II-a (cele mici și cu venituri reduse).

Printre minăstirile din treapta I-a, închinat Sfântului Mormînt de la Ierusalim, erau Sfîntul Gheorghe-Nou, Sfîntul Sava și Răzvan din București, Văcărești, și Plătărești din județul Ilfov, Comana din Vlașca, Cahonoi (sic) din Romanai și Negoiești, în total opt. Din treapta a II-a și închinat celor de mai sus se aflau: Prahovița, (Provița) din județul Prahova, Gruicul din Ilfov, Ungureul și Barbul din Buzău, Stelea din Tîrgoviște (Dîmbovița) și Asănăchioaia din Slam — Rîmnîc, în total 7, închinat minăstirii Sfîntul Gheorghe-Nou. Toate acestea au fost administrate, odată cu înființarea ei, de Epitropia sau Eforia minăstirilor închinat Sfîntului Mormînt¹⁵, cu sediul în incinta minăstirii Sfîntul Gheorghe-Nou.

Iată și venitul lor anual: Sfîntul Gheorghe-Nou 90.620 de lei, situîndu-se pe primul loc dintre toate cele peste 40 de minăstiri de treapta I-a, închinat instituțiilor din afara țării și urmată de aproape de minăstirea Mărgineni cu 86.399 lei.

Cele din treapta a II-a Sfîntului Gheorghe-Nou aveau venituri între 23.100 de lei, Gruicul din Ilfov și 750 metohul din Slam—Rîmnîc. Pentru minăstirea Stelea nu s-a trecut nici un venit. Cele 7 minăstiri dependente de Sfîntul Gheorghe-Nou înglobau în total un venit de 38.355 de lei.

Privite în ansamblu, cele 40 minăstiri valahe închinat din treapta I-a totalizau 959.977 de lei anual iar cele 27 din treapta a II-a, alți 152.226, în timp ce minăstirile neînchinat (20 de treapta I-a, între care și cele 3 episcopii) 1.048.880 lei și (67 din treapta II-a) 284.523 lei.

Așadar, cele 87 minăstiri (de ambele trepte) neînchinat ale țării, deși mai numeroase, și dacă se adaugă acestora și cele 25 de minăstiri de obștejite (chinovii) fără venituri, 112 în total, încasau mai mult doar cu 221.200 de lei decît cele 67 (de ambele trepte) închinat¹⁶. În totalul lor, după această tăbliță îndeplinitoare, minăstirile închinat lăcașurilor din afara țării erau cu mult mai bogate ca cele din marea categorie a celor neînchinat. Se poate înțelege de pe acum ce binefacere a însemnat secularizarea averilor minăstirești din 1864, pentru poporul român.

Cutremurul din 11 ianuarie 1838 a produs din nou grave stricăciuni bisericii și celorlalte clădiri ale minăstirii frumoasei ctitorii brîncovenesti. Este surprinzător însă că biserica nu se afla totuși printre cele 11 biserici propite (de la oficierea cultului) din Plasa de Sus, precum raporta protopopul «popa Pantazi» către Mitropolie, la cîteva zile după seism¹⁷.

Unii cercetători afirmă că «reparată cu mare greutate (după incendiul și cutremurul din 1804 n.n.) ctitoria își pierde turlele în cutre-

15. Gr. Tocilescu, *Biserica Sfîntul Gheorghe-Nou*, în «Albina», XVII, 1914, nr. 47—48, p. 1810.

16. Arh. St. Buc., *Diplomatice*, 146/1832.

17. Arh. Arhiepisc. Buc., 2692/1838, f. 3 și 6.

murul din 1838»¹⁸ ipostază în care a fost surprinsă de pictorul Michel Bouquet în 1841. Aceasta înseamnă că, sau turlele nu i-au căzut cu ocazia cutremurului și incendiului din 1804, ori au fost refăcute după aceea, deși în imaginea lui Bouquet apare numai un postament de tur-lă, ca și în cea a lui Raffet din 1837¹⁹. G. A. Florescu datează desenul lui Raffet în 1839²⁰.

În orice caz, se presupune că, atît Epitropia, cît și enoriașii au strîns suma necesară pentru reparațiile ce s-au mai putut face. Un do-cument de mare importanță pentru istorie, mai ales din punct de ve-dere social și care se referă și la mînăstirea Sfîntul Gheorghe-Nou, este catagrafia (recensămîntul) din 1838, întocmită ca și susmenționatele tăblițe îndeplinitoare din 1832, de autoritățile administrative, în con-formitate cu dispozițiile Regulamentului Organic. Pe atunci, orașul Bu-curești era împărțit în așa zisele «vopsele sau culori», corespunzătoare sectoarelor de astăzi iar vopselele în mahalale²¹. Culoarea de roșu, spre exemplu în care se afla și mahalaua Sfîntul Gheorghe-Nou, înge-măna 25 de mahalale. Inițial, la formarea mahalalelor, populația se gru-pase pe parohii, fapt pentru care, în 1838, unele mahalale purtau nu-mele bisericii în jurul căreia se formaseră. De aceea, se aflau printre ele : mahalaua Biserica Albă, biserica Colțea, bisericile Stelea și Răz-van, biserica Sfîntul Ioan-Nou, biserica Domniței Bălașa, Sfîntul Gheorghe-Vechi, Sfîntul Nicoale, Sfîntul Dumitru Arhimandritul, Sfîntul Gheorghe-Nou, biserica Doamnei. Negreșit că mahalalele se deosebeau prin suprafața pe care se întindeau și îndeosebi, prin numărul enoria-șilor. Tot ca exemplu mahalaua Sfîntul Dumitru avea 1712 suflete, în timp ce mahalaua Vergului numai 223. Mahalaua Popescului înmănuchia 1278 de indivizi iar Sfîntul Gheorghe-Nou mai puțin de jumătate, adică 535. S-ar putea spune deci că mahalaua Sfîntul Gheorghe-Nou era pe atunci o mahala de mijloc. În această mahala, ca în toate celelalte, populația se stratifica în categorii de la mari boieri, pînă la simpli ce-tățeni lipsiți de avere și care își sprijineau viața pe munca manuală, adeseori necalificată.

Se observă din datele catagrafiei o pronunțată diferențiere a mun-cii, pe meșteșuguri și servicii, un adevărat vălmășag. Iată deci că sînt amintiți : egumeni, arhimandriți, popi (preoți), călugări, grămățici, das-căli, țîrcovnici, pălimari, cîntăreți, paracliseri, dintre slujitorii bisericitei.

În domeniul meșteșugăresc se disting : meșteri, calfe și ucenici iar printre negustori : toptamgii, ceea ce corespunde negoțului cu ridicata și cei mai mici, cu amănuntul sau la paralic.

Printre profesiile gospodărești se aflau : slugi, doici, rîndași, fe-meie în casă, vătaf de curte, bucătari, spălătorese, chelari, sufragii vă-cari, vizitii și vizitoaice, pînă și un «camerdiner» etc. Sub raportul meșteșugurilor și profesiunilor variația este și mai mare. Iată unele luate la întîmplare din catagrafia mahalalei Sfîntul Gheorghe-Nou²² : slujbaș,

18. D. Almaș, P. I. Panait, *op. cit.*, p. 101.

19. Al. Predescu, *op. cit.*, p. 108.

20. C. A. Florescu, *op. cit.*, p. 19.

21. Arh. St. Buc., *Catagrafiile 1838*, București, nr. 82.

22. *Idem.* f. 56—72.

cofetar, giuvaergiu, lipscan, «berber», logofeți, logofeți, croitori, curelari, florari, șepcari, zugravi, tutungii, pantofari, ceasornicari, băcani, calpacani, boiangii, căruțași, caretași, militari de diferite grade, zidari, sacagii, moașe, doftori, doftoroaie, tâmplari, dulgheri, cărăuși, cămărași, ingineri, «arhitectoni», grădinari, pitari, jimblari, profesori (Ex. Jean A. Vaillant sau Aron Florian), scriitori, inspectori de poștă, dragomani, samsari, vameși, văcari, comisari, spițeri, muzicanți (Cotache Suțu mare postelnic, avea 22 de robi țigani muzicanți), avocați, dogari, simigii, hangii, marchitani, olari, abagii, bagasieri, mămulari, mărgelari, «librieri» etc.

Se pare că în mahalaua Sfântul Gheorghe-Nou se aflau așezați mai mulți luminărari decât în alte mahalale și majoritatea din ei de naționalitate sîrbi. Ex: Anghel sin Ion, sîrb, cu 3 lucrători; Ștefan Dimbu, sîrb, meșter cu 6 lucrători; Grigore sin Tănase, sîrb, cu 7 lucrători, Anghel Ignat, sîrb, cu 4 lucrători, etc. În această mahala apar și mulți cojocari, bogasieri, foarte mulți abagii, apoi pînzari, rachieri, «cojocari suptîri», pastramagii, plăpămari, rogojinari, cherestegii, șalvaragii.

Iată și personalul mînăstirii Sfântul Gheorghe-Nou: Iov Franțisc, călugăr, exarh, grec, cu 15 robi țigani; Thadeus Theodor egumen, grec; popa Dumitru, grec, văduv cu trei copii (Vasilache, Iacovache și Evghenia); popa Theodosie, grec; Nicolae Diamandi, grec, cîntăreț; Nicolae Constantinescu, român, grămatic; Policora Florachi, 44 ani, grec, egumen călător.

În incintă se mai găseau așezați: Fotache Dimitriu, român, neguțător toptangiu, alți 5 negustori de brașovenie și o bucătăreasă²³. Ca aspect general catagrafic, mahalaua Sfântul Gheorghe-Nou apare în ansamblul culorii (sectorului), dar și al orașului, cu pronunțat caracter negustoresc și meșteșugăresc.

Tot documente din anul 1838 încunoștiințează despre zestrea mobilă și imobilă a mînăstirii Sfântul Gheorghe-Nou. Este inventarul denumit pe atunci catagrafie, al mînăstirii²⁴. Inventarul acesta nu descrie biserica, cum se va obișnui în viitor, ci trece direct la bunurile mobile din interiorul clădirilor.

Primul obiect inventariat a fost «Mîna dreaptă a sfîntului Nicolae, în argint și poleită (cu aur), împodobită cu diamanturi și mărgăritare, în cutie de argint, poleită (cu aur), și totul într-o altă cutie de lemn, cu gabarace (închizători) de argint». Pe ferecătură este incizată inscripția: «Această mîna a sfîntului Nicolae au ferecat-o cu aur Domnul Io Mihail vo(i)evod și Doamna Stanca și Fiul lor Io Necula vo(i)evod, în anul 7108 (1600). Ispravnic Mitropolitul Eftimie»²⁵. Cum au ajuns aceste moaște la biserica Sfântul Gheorghe-Nou?

Se știe că sfîntul Nicolae, făcătorul de minuni, a trecut întru Domnul la Mira Lichiei, unde a și fost înhumat. În 1087, niște neguțători italieni au deschis mormîntul și au transportat moaștele în Italia, la

23. *Idem*, rubrica 78 (Mahalaua are în total 165 rubrici orizontale (familii)).

24. Academia Română, Ms. 718, f. 500—513 și Arh. St. Buc., M.I.P.C., 6064/1838, f. 1—12.

25. N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, Buc., 1905, p. 304.

Bari. Mai târziu, un valah, probabil călător prin părțile acelea, a obținut mâna și luând drumul mării pe o caravelă (corabie) a ajuns la Küstenge (Constanța). A dăruit mâna Mitropoliei din București. Voievodul Mihai Viteazu, de unde și a doua importanță pentru noi români, a ferecat mâna cu argint, aur și nestemate și a dăruit-o mînăstirii Sfîntul Gheorghe-Nou²⁶.

Inventarul continuă cu alte odoare primite printre care și evangheliile ferecate în argint și îmbrăcate în catifea, dintre care una în limba greacă și alta în cea slavonă, potire, cruci, chivoturi, sfeșnice de argint sau madem, sfite de stofe, mătăsărie, patrahire (24) noi, 24 (vechi), urare diaconesți, rucavițe (16 perechi), ripide²⁷, poale, aere (8), calimne (7), discuri, aghiazmatarion, tăvi, candelile²⁸, policandre, analoage, 4 scaune împărătești zugrăvite, icoane²⁹, cărți de cult (48+24=72).

Multe alte obiecte de cult și de uz gospodăresc s-au găsit în paraclis (deci a existat un paraclis, în camera de lângă „odaia egumenilor», în a doua boltă, trapezărie, bucătărie, cămări și pivnițe. S-au aflat de exemplu, 144 de obiecte din argint, mari și mici. Acestea înglobau în 1848 peste 53 de ocale de argint, afară de cel necîntărit și destul de mult din ferecături de cărți sau îmbrăcămiși de icoane³⁰. Enumerarea și descrierea tuturor ar necesita multe pagini scrise. Reiese în chip evident că toate acestea, alături de picturile de pe catapeteasmă, pereți și icoane, de sculpturile pridvorului, pilaștrilor din interior, sau ancadramentele stîlpilor de la pridvor ori pietrelor tombale, reprezentau o bogăție intrinsecă deosebită care stîrnea pe atunci, cum stîrnește și astăzi, faima acestui monument de artă și istoric.

În afara acestei bogății, mînăstirea Sfîntul Gheorghe-Nou a dispus de o alta, poate mai valoroasă sub raportul venitului pe care îl gestiona Eforia pomenită mai înainte.

Iată o listă cuprinzătoare a acestei averi imobile, arătîndu-se și veniturile rezultate din contractele de arendare din anul 1858: moșia Ulmul — Mohreanul din jud. Brăila cu 60.000 lei; Broștenii— Vechi, Rogozu și Cocora din jud. Ialomița cu 108.000 lei; Măgura Beilicului, Albești, Jiliștea și Căldărușa din Jud. Buzău cu 51.000 lei; Provița (Prahovița) din jud. Prahova cu 60.000 lei; Iaroslăvești (astăzi Tîrnava) și Vilcenii din jud. Vlașca cu 70.000 lei; Puenii din același județ cu 40.100 Răzvadul și Pietrele Stelei (Severinul de lângă Tîrgoviște)

26. Dragomir Dumitrescu, *Mîna Sfîntului Nicolae*, în «B.O.R.», XXXVII, 1914, nr. 10, p. 718—721.

27. Cu inscripția «Date de la Constandin Brîncoveanu», Vezi: M. Dumitrescu, *Istoricul a 40 biserici din România*, Buc., 1899, I, p. 110—112. Pe acestea sînt sculptați Domnul și Doamna cu copiii. Pe un potir se află inscripția «Io Alexandru vo(i)evod a toată Ungrovlahia Mavrocordat, anul 1723», care este înmormîntat în această biserică.

28. Pe o candelă de argint, mare și foarte frumos cizelată, păstrată astăzi la Muzeul de Artă, se află incizată celebra inscripție cu care profesorul Virgil Drăghiceanu a descoperit locul unde se aflau așezate din 1720 osemintele voievodului martir. Mai sînt și alte obiecte inscripționate.

29. Descrise cu admirație de N. Iorga, *Argintăriile lui Brîncoveanu*, în «B.C.M.I.», VII, 1914, p. 97.

30. Acad. Română, Ms. 718, f. 552 și Arh. St. Buc., M.I.P.C., 3868/1857, f. 5, și 1500/1848, f. 11.

din jud. Dîmbovița cu 42.000 lei ; Gemenele și delnițele Stelei, cu 8.000 lei, Istrița din jud. Buzău cu 49.200 lei ; Puroaia cu morile din jud. Ilfov cu 64.000 lei, Păuleștii cu moara din jud. Teleorman, 55.600 lei, Sineștii cu zăgazul din jud. Ilfov, 45.000 lei ; Cazacii din jud. Dîmbovița cu 41.100 lei ; Latinii din jud. Brăila cu 32.100 lei, Băneasa din jud. Vlașca cu 35.100 lei ; Puranii din jud. Vlașca cu 6.100 lei ; Crevedia din același județ cu 14.600 lei ; Perieții Moldoveni din jud. Ialomița cu 6000 lei ; Ciochina din jud. Vlașca cu 8300 lei ; Gălătenii tot din jud. Vlașca cu 5900 lei, Stănceanca din același județ cu 5100 lei ; Puturoasa din jud. Olt cu 4.800 lei ; Podul Bărbierului din jud. Dîmbovița cu 8300 lei, Schitul Țîntăreni și Arpadia din jud. Dolj cu 50.100 lei ; Brădețul, Urseștii, Gugenii, Miroșii, Galeșul sau Limpezișul, Lipia, Cîrlomăneștii, Zoreștii Banului, toate ocine în jud. Buzău, cu 50.400 lei»³¹.

Mînăstirea mai stăpînea viile din Istrița, Valea Negovanului, Valea Poenii de Mijloc, Gruiasca, etc. cu case, pivnițe, grajduri șoproane, crame, teascuri, tocitori, zăcătari, buți, linuri, călcătoare și alte unelte de lucru³².

De asemenea în 1845 avea 20 de familii de țigani (79 suflete) în țigănia mînăstirii, apoi 13 familii la Sinești, 1 familie la Gruiu și 2 la Plătărești³³.

Ceea ce a adus acelei mînăstiri de asemenea venituri deosebite au fost bolțile sau prăvăliile, casele sau locurile date în București sau în în alte orașe. (Ex. Pitești, Buzău), cu chirie sau cu embatichiu. S-a consemnat mai înainte că numai hanul avea aproximativ 200 de bolți. În 28 februarie 1838, de exemplu, hanul avea 59 de bolți (prăvălii sau depozite de mărfuri) în etajul de sus și 46 în cel de jos, adică în total 105. Mînăstirea mai avea însă 56 de prăvălii în afara incintei și alte 192 cu embatichiuri. În total erau 358 de bolți³⁴, ceea ce este o situație excepțional de rară sau poate unică.

Aceasta explică de altfel existența în Arhivele Statului București sau Academia României a unui număr de 7 manuscrise, zeci de dosare, 365 de documente în 43 de pachete etc., afară de altele aparținînd altor fonduri.

Se pare că multe s-au pierdut în incendiul din 1847, dacă în inventarul realizat doar cu doi ani mai înainte (1845 octombrie 30), cînd a fost așezat ca egumen arhimandritul Filimon, în locul lui Thadeus Theodor, se aflau în păstrarea mînăstirii 990 de documente³⁵.

Ceea ce pare ciudat este că mînăstirea aceasta nu a avut și rolul, cum ar fi de așteptat, de chinovie, dat fiind numărul mic al slujitorilor care se întîlnesc în documentele studiate³⁶. În același timp mînăstirea Icoana, care a dat numele unei mahalale, unei străzi și unei grădini

31. Arh. St. Buc., Ms. 378 (condica de mezaturi și arendări).

32. *Idem*, M.C.I.P., 3863/1857, f. 7.

33. *Idem*, 1734/1845, f. 10.

34. Acad. Română, Ms. 718, f. 513.

35. *Idem*, f. 514.

36. Arh. St. Buc., *Catagrafii 1848*, București, nr. 82, f. 278.

publice din București, de asemenea închinată, dar minăstirii Prodrum de la Atos, avea 18 călugărițe și 7 surori, sub stăreția Zenoviei monahia și supravegherea arhierelui grec Neofit³⁷.

Dacă în catagrafia din 1838 nu a fost descrisă biserica, în cea din octombrie 1845 se află o astfel de descriere. S-a scris: «Minăstirea (adică biserica) de zid, este peste tot zugrăvită din vechime (deci întreaga operă a lui Pîrvu Mutul n. n) cu șase coloane de piatră (în interior), tîmpla de lemn săpată (adică sculptată) și poleită iar din vechime; amvon de lemn zugrăvit și poleit, afară (adică la intrare) cu slon (pridvor) în 12 coloane de piatră (și alte două angajate în zid n. n) zugrăvit, ușa de lemn în două canaturi și o ușă de lemn la altar.

Tronul domnesc de lemn poleit, îmbrăcat în catifea... cel arhieresc de lemn săpat și vopsit, ca toate celelalte. Pardoseala cu lespezi de piatră. Pe dinafară tencuită și spoită alb. Învelitoarea cu olane, deasupra cu 4 cruci de fier. Are 13 ferestre mari cu flori de fier, 8 mai sus și mai mici, lucrate în piatră și 4 la turlă.

Împrejmuirea minăstirii se alcătuiește din 46 bolte în catul de sus și 59 în cel de jos, apoi 14 odăi locuite de egumen și ceilalți slujitori...

Deasupra porții în 2 canaturi din lemn, căptușite cu tablă de fier, se înalță **clopotnița de zid** cu cruce în vîrf, învălită cu olane și are 3 clopote» (două mari)³⁸.

În această stare a vizitat-o călătorul rus Porfirie Uspenschi, autorul unui memorial intitulat **Cartea ființei mele**. Aceasta se petrecea în 5 august 1846. El vizitase și minăstirea Sfîntul Sava care tocmai se înnoia. A găsit că biserica m-rii Sfîntul Gheorghe-Nou era încă frumoasă. Cît despre han, era mare, «cu o mulțime de magazii înăuntru pentru depozite de mărfuri și aducea anual un venit de 3000 ducați olandezi». Egumenul Filimon i-a enumerat toate minăstirile și schiturile din țară care aparțineau Sfîntului Mormînt³⁹. În sfîrșit, anul următor la 23 martie 1847, s-a deslănțuit groaznicul incendiu care a distrus o mare parte din oraș și care a creat o adevărată cumpănă în existența acestei opere de artă. Este destul a se aminti că dezastrul a fost atît de dăunător, încît au venit ajutoare și din străinătate. Pagubele au fost evaluate la 55.000.000 de lei, sumă exorbitantă pentru vremea aceea⁴⁰. Incendiul a mistuit 17 mahalale ce făceau parte din două vopsele. Între clădirile mistuite au fost circa 8 de hanuri și 1457 de prăvălii, unele cu etaj.

Dezastrul a deschis ochii administrației de atunci, și s-a dispus înființarea roatei de pompieri în 1847, formație care avea să întîmpine cu faimă meritată unitățile turcești în revoluția din 1848⁴¹. Cît despre Sfîntul Gheorghe-Nou, este potrivit să se lase a grăi catagrafia din 17 noiembrie 1848, cînd se așeza în egumenat arhimandritul Dorotheiu.

37. *Idem*, București, nr. 83, f. 256.

38. *Idem*, f. 515.

39. Gh. Bezviconi, *op. cit.*, p. 830.

40. «Vestitorul românesc». 1847, p. 93—94, 105 și 128. Redactor era Zaharia Carcalechi (Arh. St. Buc., P.M.B., 93/1844) iar despre marele foc în fondul P.M.B., dosare 55 și 83/1847 sau 113 și 114/1850.

41. G. Potra, *Din Bucureștii de altădată*, Buc., 1981, p. 185.

«Cu întimplarea focului de la 23 martie 1847, în ziua de Paște, au ars târgul, aprinzându-se și această biserică. Au ars învelitoarea peste tot, ce din nou se acoperise cu tinichea de (către) arhimandritul Filimon, **scăpînd numai turla** cea mare, care iarăși din nou este făcută **de lemn**, învelită cu tinichea albă, avînd cruce mare de fier deasupra, poleită printr-însa cu aur.

Au ars și jumătate din trupul acestei biserici, partea dinspre uși, unde șed femeile (adică pronaosul), răzbind focul pînă în lăuntru, căzînd și bolțile.

Au ars și ușile și jăturile din acel rînd, sfărîmîndu-se și pietrele pardoselii din acel acoperiș, iar cealaltă jumătate din lăuntru, la bărbați (adică naosul), care a scăpat, se găsește în chipul următor: zugrăvia la veche, tîmpla de lemn, săpată și poleită, iarăși veche, avînd diaconesc de lemn zugrăvit și poleit. Jilțul domnesc... și unul din nou pentru Doamnă.

Pe unele locuri, în afară, zidul era stricat de foc. Tînda din fața bisericii au ars și s-au dărîmat cu totul.

Clopotul cel mare ce a scăpat de la foc, este tot vătămat, fiindu-i urechile topite și pe un loc la buză»⁴² ceea ce dovedește că a ars și clopotnița.

Ce trebuie să se rețină din compararea catagrafiei din 1845 cu cea din 1848? Mai întii că se întreprinseseră unele reparații ale bisericii Sfîntul Gheorghe-Nou de către starețul arhimandrit Filimon. Printre acestea a fost și înlocuirea învelitoarei de olane cu cea de tinichea, căreia i se adăugaseră turlile ce lipsesc în desenele lui Bouquet și Raffet. Dacă de la incendiul din 1847 scăpase numai «turla cea mare care din nou este făcută de lemn», înseamnă că biserica avusese și turla mici. Această obsesie a turlilor laterale care au persistat pe pridvor în perioada brîncovenească, avea să continue și după aceea.

În acest stadiu al bisericii servește ca unic document gravura lui Büchner. Probabil că Büchner văzuse acest dezastru. Se pare că el s-a servit și de desenul lui Raffet. Studiată cu minuție, gravura, reprodusă pentru ilustrare și în această monografie, arată că turla cea mare, amplasată pe naos, era mai înaltă ca cele mici, rînduite lateral pe pridvor și avea «cruce mare de fier deasupra...», cum s-a scris în catagrafia din 1848. Turlile mici se terminau cu un acoperiș sferic neobișnuit. Turla cea mică din stînga pridvorului nu se vede, acoperită fiind de perdelele de flăcări și fum.

Se iscă și o contradicție între cele relative la catagrafia din 1838 și cele cuprinse în alte documente și anume că arseseră toate turlile⁴³.

Au mai ars toate clădirile din incintă, inclusiv hanul, veșminte, obiecte de cult, documente etc., un adevărat dezastru⁴⁴. Pentru a se putea aprecia cîte clădiri se aflau pe suprafața fostei incinte, stă la

42. Acad. Română, Ms. 718, f. 530—531 și Arh. St. Buc., M.C.I.P., 1500/1848, f. 1—2.

43. N. Iorga, *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei*, Buc., 1902, p. 118.

44. Acad. Română, Ms. 718, f. 538.

îndemînă faptul că molozul și resturile dezastrului au făcut să se ridice nivelul acelei suprafețe cu cel puțin un metru față de cel de dinaintea marelui pîrjol⁴⁵.

Acest cataclism, care a distrus «o cincime din oraș⁴⁶, s-a produs într-o perioadă de imense prefaceri și înnoiri în societatea românească impulsionate de așa-zisă prima constituție, Regulamentul Organic. Administrația țării era într-o continuă efervescentă și tracasată de o puzderie de probleme ce apăreau din ce în ce mai multe și mai urgente. Marele incendiu a adăugat acestora avalanșa sa de eforturi economice și sociale.

Este de așteptat deci ca și mînăstirea Sfîntul Gheorghe-Nou să fi creat unele din ele. Iată dar că egumenul, în numele Eforiei Sf. Mormînt, s-a și adresat Departamentului Credinței, cerînd «oarecare reparații la biserică...» Petru Poenaru, marele ocrotitor și inițiator al învățămîntului românesc, aflat în cadrele de conducere, a delegat pe «arhitectorul Schlatter să facă «cuvintele băgări de seamă» și recomanările necesare⁴⁷.

La 15 aprilie raportul era gata. Cercetările lui Schlatter au îmbrățișat, nu numai cuprinsul incintei, ci și cele patru ulițe din jurul ei. Lucrarea a constatat dintr-un plan topografic și o listă cu numele proprietarilor și locuitorilor, precum și suprafețele de teren în stînjiți patrați pentru fiecare proprietate afectată. La 3 iulie, Schlatter «raportuia» cu cînstă din nou, asupra pagubelor. El aprecia că zidurile bisericii (cît mai rămăsese din ele n.n.) erau «groase și bine păstrate, avînd o formă plăcută... și s-ar putea face o frumoasă reînnoire»... Și propunea: «Galeria cu stîlpii de piatră (deci pridvorul n.n.), vatămată de foc, ar trebui să se dărîme și în locul ei (să se amenajeze) o terasă. Antreul s-ar putea împodobi printr-un portal simplu, frumos, din piatră; asemenea scările slobode. Țoclul din lăuntru și din afară să se strice și să se facă din nou». Mai preciza că «turlele mici ce s-au ars și cupola din mijloc (deci turla cea mare nu arseseră)» să se facă din nou și să se învelească cu aramă⁴⁸. Mai înainte fusese învelită cu tinichia albă. Promitea și un «proiect» (deviz) de reparație.

Pe baza acestor materiale, Departamentul Credinței rămăsese la convingerea ca biserica să fie reclădită din nou, chiar din temelie. Parohul singur se ruga să se păstreze cel puțin o parte din ziduri⁴⁹. Dar lucrările au tergiversat din diferite cauze.

Între timp, o comisie inițiasă un concurs de proiecte de reparație pentru biserica Sfîntul Gheorghe-Nou⁵⁰. Susținut de consulul Franței la București, Poujade, agreat de Iov egumenul mînăstirii și chiar de principele domnitor Barbu Știrbei, a fost ales arhitectul Xavier Villacroze Ainé, care mai întreprinsese reparații și la alte clădiri. Epitropia a și contractat cu el. Bineînțeles că lucrările au pornit cu avizul autorităților și pe baza unui plan și a unui deviz.

45. Arh. St. Buc., M.I.P.C., 4464/1856, f. 84.

46. *Ist. Rom. în date*, Buc., 1972, p. 183.

47. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 1507/1846, f. 1—3.

48. *Idem*, f. 7.

49. N. Iorga, *op. cit.*, *Viața...*, *idem*.

50. Arh. St. Buc., M.I.P.C., 4464/1856, f. 9 și 22.

La un moment dat, împuternicitul Eforiei a observat abateri de la proiect și a sesizat Departamentul Credinței. Astfel s-a ajuns ca Schlatter și colegul său Heft, înlocuit apoi de serdarul Alexandru Orăscu, «arhitect inginer», să fie delegați a face în prezența celor două părți, noi «băgări de seamă». Abaterile constau din mărirea clădirii bisericii și a clopotniței peste dimensiunile din plan și după primul etaj din zid al clopotniței, începuse a o continua din lemn. În rezoluția sa, Bibescu a cerut experților să refere «dacă soliditatea construcției va fi cu desăvîrșire asigurată împotriva grelelor cutremure ce adeseori se întîmplă și pe cît armonia proporțiilor arhitecturale va fi păzită după toate regulile...».

Concluziile acestora au fost: «Partea de lemn a clopotniței este mai solidă și convine», cît despre proporții, «partea dinainte (a bisericii) cu intrarea și clopotnița de zid (chiar) erau mai mari decît prevederile planului și ca atare să abăteau de la regulile solidității și în raport cu poziția locală⁵¹, și de la acelea ale bunului gust⁵².

La 22 iunie 1853 arhidiaconul Iov se plîngea că Villacrose părăsise lucrarea, ocupîndu-se de altele, deși se obligase să termine la sfîrșitul lui octombrie⁵³. Villacrose însă ceruse, mai înainte de plîngerea egumenului, o nouă comisie de expertiză.

De data aceasta comisia, formată din Orăscu, Heft și baronul maior Borozin, a dat satisfacție lui Villacrose și a apreciat o majorare a devizului cu 60225 de lei⁵⁴.

Deși a păstrat parte din zidurile vechi, legate printre ele, prin naos, cu bare de fier, a realizat o lucrare cu totul diferită de aceea a constructorilor folosiți de Brîncoveanu, disproporționată și fără a se încadra cu nimic în peisajul Bucureștilor din epocă. În această ipostază unii s-au străduit să socotească realizarea lui Villacrose drept «una din cele mai frumoase ale capitalei»⁵⁵.

Citatul autor reținuse că clopotnița fusese înzestrată cu ceasornic iar biserica fusese pictată în interior de Constantin Leca și Mișu Pop, că mormintele din interior fuseseră profanate și jefuite de lucrătorii folosiți la construcție și că principesa Bibescu, soția lui Gheorghe Bibescu, a dăruit o raclă frumoasă în care s-au pus oasele lui Constantin Vodă⁵⁶.

Și C. St. Bilciurescu, socotea prin 1897 că restaurarea lui Villacrose «e cu mult mai elegantă»⁵⁷, decît aceea ce fusese ctitoria lui Brîncoveanu, deși oricine observa că ea nu s-ar fi putut armoniza, nici cu orașul din timpul lui Brîncoveanu, dar nici cu capitala din secolul al XIX-lea.

51. Se referea la noua aliniere-sistematizare de atunci a zonei.

52. Arh. St. Buc., M.I.P.C., 1823/1852, f. 1—4.

53. Idem, *M-rea Sf. Gheorghe-Nou*, XXXV/72.

54. Idem, M.I.P.C., 4464/1856, f. 94.

55. E. Elefterescu, *Biserica Sfîntul Gheorghe-Nou*, în «Glasul Monahilor», XII, 1934, nr. 403, p. 4.

56. *Ibidem*.

57. C. St. Bilciurescu, *Ghidul Bucureștilor, cum și împrejurimile lui*, Buc., 1897, p. 122.

De aceea, N. Iorga, amintind de Petru Verussi, s-a ridicat cu toată puterea împotriva lucrării lui Villacrose, care a rezistat pînă în 1940. Arhitectul n-a respectat, ci a desfigurat monumentul, «fie artistic, fie istoric». Căci «dacă meritul artistic lipsind zidurilor noastre, singurul interes ce le rămîne este cel istoric sau arheologic». A rămas ferm la opinia că «Acea biserică (a lui Brîncoveanu) era cu mult superioară celei ce ... i-a luat locul»⁵⁸.

N. Iorga a înfierat atitudinea lui Xavier Villacrose și ca o lipsă de înțelegere pentru tradiția poporului român «pe care arhitecții aduși din străinătate» au călcat-o în picioare, stricînd caracterul vechilor monumente de artă și istorice. Asemenea arhitecți ai vremii «au modificat complet arhitectura bisericii Sfîntul Gheorghe-Nou, rămîind intact numai frumosul brîu de piatră cioplită, care se poate vedea și astăzi»⁵⁹. Citindu-l pe Ulysse de Marsillac, 1869, el a aflat întinderea «acelei pripite opere de modernizare a clădirilor istorice care e marele păcat al epocii Bibescu și Știrbei. Multe din ele s-au refăcut «grosolan» (cazul Mitropoliei), «prost» (cazul bisericii Sfîntul Gheorghe-Nou) și altele, datorită aceleiași stîngace îngrijiri»⁶⁰.

Iată de ce trebuie să ne bucurăm că arhitecții români de astăzi (1986) se străduiesc «cu mare greutate», cum a scris același N. Iorga, să restabilească vechea ctitorie brîncovenească, pe cît posibil, adică o restituție în integritate, a minunatei ei înfățișări inițiale, după aproape 280 de ani de la ctitorie (1707) și 130 de la desfigurarea ei, precum se va vedea din următoarea parte a acestei lucrări.

ANGHEL T. MARCU
GION D. IONESCU

BISERICA PAROHIALĂ DIN DRAJNA DE JOS

— CONTRIBUȚII —

Șoseaua (drum modernizat) Cislău-Calvini-Posești-Vălenii de Munte constituie cea mai de nord rocadă rutieră dintre șoseaua DN 10 (Buzău-Siriu-Brașov), de pe valea râului Buzău și șoseaua DN 1 A (Ploiești-Vălenii de Munte-Cheia-Brașov), de pe valea râului Teleajen¹. Satul Drajna de Jos se află la confluența pîrului Drajna cu Teleajenul. De aci mai sînt 2—3 km pînă la Vălenii de Munte, «cetatea culturală» a savantului istoric N. Iorga.

58. N. Iorga, *Monumente istorice în vechia noastră literatură*, în «B.C.M.I.», 1933, fascicula 77, p. 101.

59. Sau «a schimonosit acest strălucit monument al arhitecturii muntene», după arhitect Ștefan Bals, în «Rezultatele cercetărilor la biserică Sf. Gheorghe-Nou din București», citit în cadrul sesiunii științifice a D.P.C.N. din 1975, revizuit și completat.

60. P. Smărăndescu (arhitect), *Note și reflexii la Istoria Bucureștilor de N. Iorga*, în «B.C.M.I.», XXXV, 1942, fascicula 113—114, p. 192. Smărăndescu a extras cele citate din paginile 13 și 281 ale lucrării lui N. Iorga.

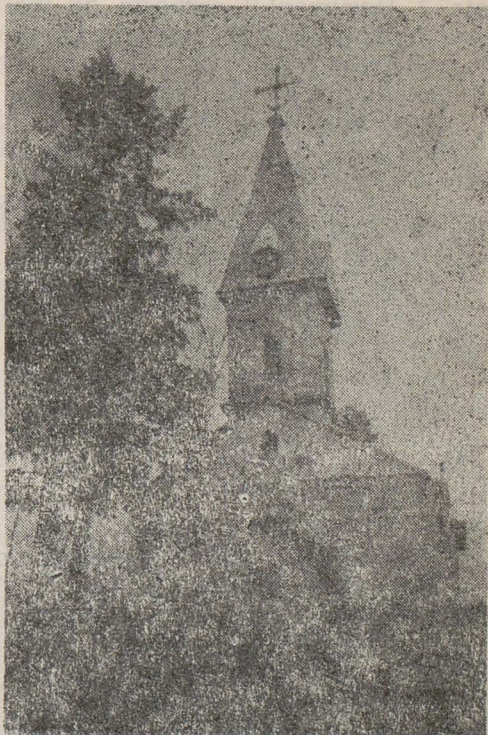
1. Buzău, *Monografie*, Buc., 1980, harta de la p. 97 și Prahova, *Monografie*, Buc., 1981, harta de la p. 146.

Faptul că omul și-a creat habitate în această zonă, încă din vremuri depărtate, este dovedit de numeroase scrieri de arheologie și istorie. Se trec la subsol câteva dintre ele².

Cea mai veche mențiune documentară pare a fi hrisovul lui Vlad al V-lea (Călugărul) din 1487, prin care se întărea stăpînirea unor moșneni locali «Stingaciu, Stan i Vlaicu»..., în urma unor judecăți de împresurare³. Era semn evident de înmulțirea populației și de destrămarea obștei din Drajna de Jos.

În decada a treia a secolului al XVII-lea a pătruns aici cu acapararea ocinilor moșnești coruptul mare vornic Hrizea. Cumpărăturile lui de ocine, odată cu rumînirea moșnenilor vînzători, totalizau 278 ughi-monedă cu valoare mare și 72.850 de aspri. El a fost primul acaparator care și-a ales, comasîndu-le și hotărîndu-le, toate aceste ocine, creînd astfel domeniul feudal din Drajna de Jos⁴.

Atunci teritoriul Drajnei și Stăneștilor, care formau «un sat și o moșie», a fost împărțit în două hotare: moșnenii care nu-și vînduseră ocinile cu vatra Stăneștilor în partea de sus (nord) și Hrizea cu vatra satului Drajna de Jos și rumînii vînzători în partea de jos (sud). Astfel satul Drajna de Jos a devenit și a rămas pînă la 1864, un sat exclusiv clăcășesc.

Aspectul bisericii (capela curții din Drajna de Jos înainte de 1977)

2. Ion Andrieșescu, *Nouvelles contributions sur l'âge de bronze en Roumaine*, în «Dacia», II, 1925, p. 345 și urm. Maria Comșa, *Un Knezat roumain de X—XII siècles à Slon Prahova*, în «Dacia», n.s. XXII, 1978, p. 303—317 și *Cetatea de lemn din secolul VIII—IX de la Slon Prahova*, în «Muzeul Național», V, 1981, p. 133—136; Gh. Ștefan, *Le camp roumain de Drajna de Sus*, în «Dacia», s.v., XI—XII, 1945—1947, p. 115—144. Gion Ionescu, *Dovezi noi privind vechimea și continuitatea românilor pe valea Bîsca Chiojdului*, în «Rev. Arh.», XLII, 1980, nr. 1, p. 35—39 și *Domeniul feudal Drajna de Jos*, studiu dactilog., Buc., 1987, în posesia autorului ce va fi încredințat Facultății de Istorie și Arh. St. Ploiești.

3. D. Kretzulescu-Warhiadi, *Istoricul castelului și bisericilor din Drajna...*, dactilog., Buc., 1959, a cărei copie a fost încredințată nouă de O. D. Brezeanu. căruia i se aduc mulțumiri și pe această cale și Arh. St. Buc., Ms. 878, f. 706 v și Ms. 1232, f. 13.

4. Arh. St. Buc., *M-rea Radu Vodă*, IV/48 și XLVIII/5.

Printre moșnenii care și-au vândut ocinile și «capetele» s-au aflat și Dumitru cu soția și copiii lor. Ei au vândut hulpavului boier și «biserica cu tot ce este în biserică: icoane și averi, locul fiind (deja) al vornicului... numai leamănele sunt ale mele», cu 3000 de bani (aspri) gata»⁵. Documentul servește de mărturie neîndoielnică despre existența unei biserici de lemn în Drajna de Jos, cu cel puțin o sută de ani mai înainte de 1633, amănunt care trebuie reținut, fiind rar întâlnit în istoria altor așezări din jur.

După moartea în scurt timp a lui Hrizea, domeniul Drajna a fost vândut de fiul său Udrea al II-lea comis, fiindcă îi rămăsese «multă datorie și nevoie pe cap» de la tatăl său. Cumpărătorul a fost marele comis Radu Cîndescu, feciorul lui Mihalcea vornicul din Păftrlage, pentru 800 de galbeni gata⁶.

Radu Cîndescu a pierit împreună cu alți 29 boieri la 25 iunie 1659 din mînia ucigașă a lui Mihnea al III-lea voievod, sub bănuiala că se opuneau politicii antiotomane⁷. Radu reușise să adauge alte ocine domeniului Drajna.

A fost moștenit de fiica sa Rada care s-a căsătorit cu Constantin căpitan Filipescu, înainte de 8 iulie 1679⁸. Cei doi au continuat acaparările în Drajna și în Homoricu⁹. Perechea Constantin căpitan și Rada au ctitorit biserică din Mătești¹⁰, pe a cărei piatră cu pisania se află și stema Filipeștilor.

Trebuie reținut și faptul că tot această pereche a ctitorit și schitul de lemn Cetățeaua pe care l-au înzestrat cu ocinile din jur (din Stănești) și cu cele necesare cultului¹¹. Astfel a apărut cea de a doua biserică de pe teritoriul domeniului Drajna.

După petrecania din viață a celor doi ctitori, domeniul Drajna de Jos a trecut în stăpînirea fiului lor Grigore (I), fost mare căpitan de dorobanți, mare pitar, mare serdar și mare clucer, între 1717—1739¹². Și acest stăpînitor a urmat cu acapararea altor ocine și a întreprins o nouă hotărnicie în 1735¹³.

Iată ce scria marele clucer Grigore Filipescu în diata sa din 21 martie 1736: «Moșia de la Drajna de Jos i Tefericiul cu moara, cît au cumpărat moșu-mieu Răducanu (adică Radu mare comis Cîndescu) să stăpînească fiul meu Pană iar moșia... ce a cumpărat-o tatăl meu și în urmă mamă-mea și cu Cetățeaua fiul meu Radu»...¹⁴. Apărea astfel prima sciziune a domeniului prin împărțirea între cei doi frați. Pană (IV) Filipescu a îndeplinit mari slujbe domnești: mare serdar în 1744,

5. D.R.H., XXIII, p. 374, nr. 234 și Arh. St. Buc., Ms. 1232, f. 262.

6. Arh. St. Buc., *Doc. Ist.*, XXX/20; Ms. 1233, f. 299 și 421.

7. *Ist. Rom. în date*, Buc., 1972, f. 140.

8. Arh. St. Buc., Ms. 1234, f. 365.

9. Exemple: Arh. St. Buc., Ms. 1234, f. 192 și 258 și *M-rea Cotroceni* XL/6.

10. N. Iorga, *Biserica din Mătești*, în «B.C.M.I.», XXVII, 1934, fasc. 80, p. 68—70.

11. Arh. St. Buc., *M-rea Cotroceni*, XL/6.

12. Teodora Rădulescu, *Statul domnesc și alți mari dregători ai Ț. Rom.*, în «Rev. Arh.», XLIX, 1972.

13. Arh. St. Buc., *Mitrop. Ț. Rom.*, LXXIX/12.

14. *Idem*, A.N., MMDXCV/1.

mare ban la sfârșitul vieții. El a fost un om darnic¹⁵. Tot el a ctitorit vechea biserică din Drajna de Jos, în locul celei de lemn a lui Hrizea¹⁶. Ctitoria lui este un zid.

Din diata sa (3 iunie 1792) reiese că «moșia Drajna cu moara o las fii-mieu Nicolae și moșia Cetățeaua, Pîrvuleștii cu moara și cu pîua iar moșia Teișani lui Constantin (Dinu)». Deci se reunea Drajna cu Cetățeaua.

Și Nicolae a îndeplinit funcții înalte : mare clucer, mare agă, mare logofăt de Țara de Sus, mare vornic al IV-lea și mare vornic de Țara de Jos. A fost căsătorit cu Smaranda Sturza. Cula cu patru turnuri și împrejmuirea întărită din Drajna au fost distruse de turci în timpul vieții sale, în 1789. Dumitru Wartiadu pretinde că Nicolae a avut distinsa însușire de a clădi frumoasa biserică din Drajna, pe care Iorga o atribuisese lui Pană¹⁷. Dilema s-ar fi rezolvat, dacă s-ar fi păstrat pisanian. Cu ocazia unor reparații ce s-au întreprins la biserica satului Drajna, astăzi filială a parohiei Drajna de Jos, acea pisanie a dispărut.

După dispariția lui Nicolae și a Smarandei, domeniul a trecut în stăpînirea unicului fiu Alexandru, pe care îl vom numi Drăjneanu, pentru a-l distinge de un alt Alexandru Filipescu, poreclit Vulpe, și care, deși din aceeași generație, se trăgea din Radu, alt fiu al lui Constantin căpitan. Confuzia aceasta au făcut-o atât N. Iorga¹⁸ cît și profesorul Victor Brătulescu¹⁹. Îi mai dăm acest atribut Drăjneanu pentru că se pare că dintre Filipești, el este cel care a îngrijit și a îndrăgit mai mult domeniul străbun. În primul rînd, l-a îmbogățit cu noi achiziții dincolo de limi-

Fosta capelă a Filipeștilor din Drajna de Jos.
Fațada de vest, 30 august 1987

15. N. Iorga, *Bis. din Opăriți, Sărari și Valea Drajnei*, în «B.C.M.I.», XXII, 1929, fasc. 62, p. 157.

16. Arh. St. Buc., Ms. 143, f. 51 v—53.

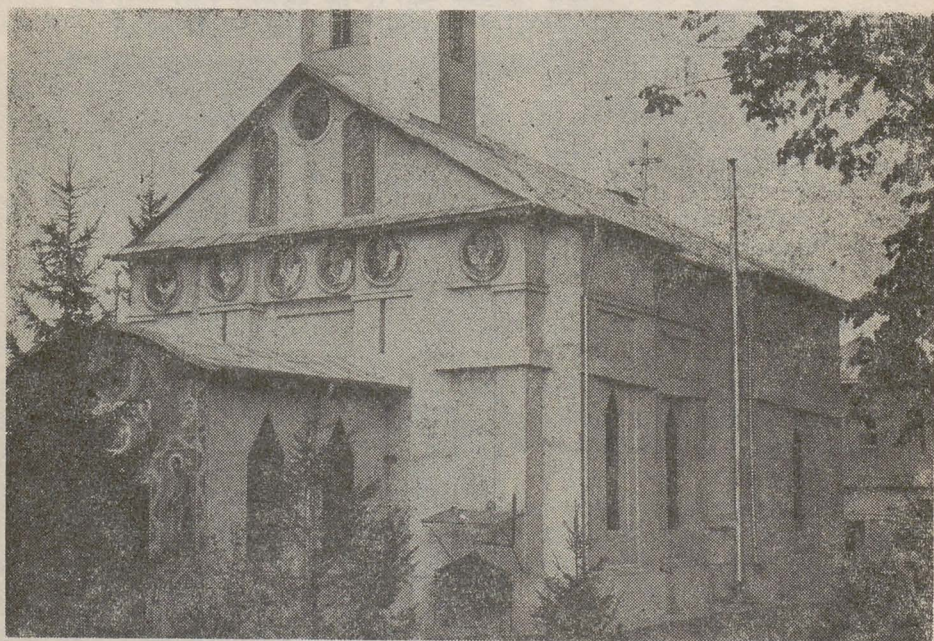
17. N. Iorga, *Inscripții din bisericile din România*, II, Buc., 1908, p. 26.

18. N. Iorga, *op. cit.*, *Bisericile din Opăriți...*, p. 157.

19. V. Brătulescu, *Biserica din Drajna de Jos*, în «Glasul Bisericii», XXV, nr. 7—8, 1966, p. 634.

tele satului și moșiei Drajna²⁰ și l-a înfrumusețat cu castelul și biserica din interiorul curții (capela), sau cu plantații de arbori (parcul) și pomi (livezi)²¹.

Om cult, cunoscător al limbii franceze, ca unul ce a călătorit și trăit în Franța, cu un comportament distins, cu opinii democratice avansate, nesuferind intrigile și coalițiile boierești, el a trăit mulți ani într-o adevărată retragere la Drajna. La înapoierea din Franța, l-a adus pe pictorul și arhitectul Carl N. Colson. Acesta a trăit 39 de ani la

Fosta capelă a Filipeștilor din Drajna de Jos. Vedere dinspre sud-vest, 30 august 1987

Drajna, fiind legat cu Alexandru N. Filipescu de o curată prietenie, întocmai ca Oreste cu Pilade. Pentru țărani săi, Alexandru Drăjneanu a fost ca un adevărat părinte. Așa ni-l înfățișează Jean A. Vaillant, vestitul profesor de la Sf. Sava și iubitor sincer al României și poporului român²². Tot Vaillant a descris în fugă — primul dintre vizitatori — castelul și curtea din Drajna²³. Pentru meritele lui neostentative, Ale-

20. Ex.: Arh. St. Buc., Ms. 1244, f. 70 (moară); Ms. 1245, f. 162 (hotărnicia Boieroiu); idem, f. 422 (dania lui C. Comișel din Ogretin); idem, f. 613 (85 stj. de la V. Boieroiu, f. 615, 619 și 629—630 (sfoara Ciocracu) sau f. 621—627 (hotărnicia D. Pastiescu); Ms. 1246, f. 135, 136, 137 (tot Ciocracu); f. 390—391, 561 și Ms. 1247, f. 4 (Cătunu și Drajna de Sus).

21. D. Wartiadi, *op. cit.*, *Istoricul*.

22. Vaillant J. A., *La Roumanie*, III, Paris, 1844, p. 375.

23. I. Grămadă, *Călătoriile lui I. A. Vaillant în Mold. și Munt., prin 1840*, în «Neamul românesc literar», p. 330—335.

xandru Filipescu Drăjneanu a fost distins cu titluri și înalte funcții, între 1787—1859 când a decedat : mare stolnic, mare căminar, mare dvornic și mare logofăt. Între 1837—1844 ar fi fost și deputat ²⁴.

A fost căsătorit cu Profiră Cuzin, văduvă Racutti.

Din căsătoria lor a rezultat o fiică, Maria, cu care a început decăderea vertiginoasă a domeniului Drajna.

Cheltuitoare, iubitoare de lux, pentru a o înfrîna, tatăl său a căsătorit-o cu un bărbat mult mai vîrstnic ca ea, marele agă Constantin Kretzulescu (n. 1798-1863). După căsătorie au plecat la Paris. Frumusețea și rafinamentul ei au făcut-o să ajungă în anturajul împărătesei Eugenia. Napoleon III-lea a fost nașul copilei Elena, prin generalul Flery, care botezînd-o în ritul catolic, i-a dat numele de Blanche. Șederea acestora în Franța a fost întreruptă de decesul lui Alexandru Filipescu (1859) și de formalitățile juridice ale succesiunii acestuia. Trebuie amintit că Alexandru Filipescu a dispus ca întreaga lui avere să revină primului copil ce se va naște din căsătoria Mariei cu C. Kretzulescu, tot din cauza nestăvilitei Maria. Marele agă a murit în 1863. Elena a învățat la școli din țară și străinătate (Elveția).

În acest timp de 7—8 ani, domeniul a fost părăsit, deși se constituise un consiliu de familie (dr. N. Crețulescu, fost prim ministru, N. Racoviță, fost consilier la Înalta Curte de Casație etc.).

În străinătate, Elena și-a apropiat o serioasă și rafinată cultură literară și artistică (voce mezzo-soprană, pictură etc.). Înainte de majorat, 1875, a fost căsătorită cu tînărul ofițer de stat major Jaques Lahovari, apoi profesor de matematici la facultatea de științe din București și ministru de război și externe. Acesta, fiind un pătimaș jucător de cărți, a suferit mari pierderi de bani care a condus la desfacerea căsătoriei în 1883, deci după opt ani de conviețuire cu Elena (nume ce i se dăduse după ce fusese rebotezată în țară, în rit ortodox). Din căsătorie a rezultat o fiică, tot Elena. Fiica lui Alexandru, adică Elena, fostă Blanche, s-a recăsătorit în 1884 cu generalul adjutant Panait Warthiadi... Cu acesta a avut un fiu care semnează în memoriul citat ca «Dumitru Kretzulescu-Warthiadi» ²⁵, El s-a născut în 1885. D. P. Vartiadi, deși moștenitor direct din Elena (Blanche), nu s-a bucurat de atașamentul mamei sale, decît către sfîrșitul vieții acesteia. În consecință în dispozițiile testamentare, Elena lăsa vestigiile Drajnei direct nepotului său Constantin D. Vartiadi, ofițer de cavalerie, repetînd gestul bunicului său Alexandru Filipescu Drăjneanu. Pentru a vedea ce a însemnat Elena Crețulescu pentru Drajna de Jos, este suficient să se arate că fiind extrem de risipitoare, a vîndut societății forestiere

24. Vezi schema genealogică, după Dan Pleșa, și adnotată de noi. După această schemă, celălalt Alexandru Vulpe, a trăit între anii 1776—1856, nu a îndeplinit funcția de mare căminar, dar pe cea de mare ban și a mai fost președinte al Înalțului Divan și candidat la tron în 1842.

25. Noi îl vom menționa de acum numai în forma Dumitru P. Vartiadi, adică numele tatălui sau neîmpodobit cu W și th, ci după fonetica românească.

Drajna lemnul pădurilor sale de pe 10.000 de ha, mai apoi și terenul pe care s-au aflat acele păduri. Dar acest act disperat nu a făcut decît să-i mărească datoriile. În felul acesta, creditorii neonorati au pus-o sub supravegherea unui consiliu judiciar.

Este și perioada cînd bisericile din Drajna au avut de suferit stricăciuni ce aveau să se remedieze mult mai tîrziu.

Portretele celor trei femei: Profira, soția lui Alexandru, Maria — fostă Crețulescu și Elena, prin căsătorie Lahovari, apoi Vartiadi și a treia oară Ion de Roma, se află pictate pe jumătatea de sud a peretelui de la intrare al bisericii Drajna de Jos, fosta capelă a curții. Toate trei, după moarte au fost înhumate în mormîntul din pronaosul aceleiași biserici, unde este sculptată pe marmura tombală «stema chiar a mării familii care se urcă pînă la Drăghici Mărgineanul, din această margine de țară, în secolul al XV-lea»²⁶, adică are în centrul ei, nu soarele sau ceasornicul, cum s-a crezut, ci roata.

Iată inscripția incizată pe această lespede :

«Aci se odihnesc marele logofăt Alexandru N. Filipescu, născut la 1787 și încetat din viață la 18 decembrie 1856, cu soția sa Profira Racutti-Filipescu, născută 1790 și încetată din viață la 17 februarie 1888 și fiica lor Maria, născută la 1839 și încetată din viață la 10 august 1878, precum și fiica ei Elena Crețulescu, născută la 11 iunie 1857, încetată din viață la 24 ianuarie 1930».

Se amintește aici și pisania de la intrare. «Acest templu s-a zidit în onoarea Unuia în Treime Dumnezeu și lauda cuviosului său patron Alexandru, cu toată cheltuiala de Dumnezeu zelosului proprietar marele logofăt Alexandru N. Filipescu, în anul 1844, MDCCCXLV»²⁷.

O oarecare renaștere din cenușa proprie a cunoscut curtea din Drajna de Jos în cursul vieții lui D. Vartiadi. Doctor în științe agro-zootehnice din Franța și dornic de a readuce strălucirea de altă dată, D. Vartiadi, dași nu a stăpînit Drajna, ci acționînd în numele mamei sale și a fiului său Constantin, a reclădit castelul, mutînd turnul bijuterie din centru în partea despre Teleajen, reparînd celelalte imobile și atenanse ale curții, construind o instalație hidrotehnică de aducția apei în castel, grajduri, magazii, refăcînd împrejmuirea, sădind pomi de soi.

El a înzestrat cu tractor, pluguri și alte mașini agricole, un incubator din America, uscătorie de fructe după modelul și metoda fostului învățător D. I. Ionescu din Calvini²⁸, etc., întemeind o frumoasă și rentabilă fermă, după cele mai noi și eficace principii moderne.

26. N. Iorga, *Bis. din Opăriți...*, ibidem.

27. N. Iorga, *Inscripții din bis. din România*, II, 1907, p. 208; V. Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*, în «Glasul Bisericii», XXV, nr. 7—8, 1966, p. 633; D. Vartiadi, *op. cit.*, care menționează anul ctitoririi; Marele Dict. Geografic al Rom., III, Buc., 1901, p. 288.

28. Gion D. Ionescu, *Uscătorul țărănesc*, extras din «Muzeum», Studii și comunicări de istorie și etnografie, Golești-Argeș, 1980 și *Un țăcler haretist*, dactilog., copertat și ilustrat, Buc., 1977—1978, din care un exemplar a fost încredințat Arh. St. Buzău sub nr. 138 din 29 mai 1979, odată cu lucrarea *Drumul abrupt al științei de carte din satele comunei Calvini*, 180 file text + 79 file anexe și note bibliografice, dactilog., Buc., 1976, de asemenea ilustrată și copertată.

Sfârșitul domeniului Drajna de Jos se poate reține însă din lucrarea autorului, citată deja ²⁹.

După această incursiune în trecutul satului și domeniului feudal Drajna de Jos, atât de necesară pentru a se reține starea socială a locuitorilor, acaparați, exploatați și reintrați în stăpînirea pămînturilor lor, după 300 de ani, prin împrumutarea din 1864, 1920 și, în sfârșit, prin naționalizarea întregului pămînt al Patriei, în folosul celor ce-l muncesc, se cuvine a prezenta capela curții din Drajna, devenită după 1944 biserică parohială. Fosta capelă a curții are deci hramul Sf. Alexandru. Hramul are legătură directă cu numele de botez al marelui logofăt Alexandru Filipescu ctitorul ei.

Situată în flancul de nord și în vecinătatea imediată a frumosului monument ridicat în memoria și slava eroilor din primul război mondial, pe terenul dăruit de Elena Crețulescu, această biserică a atras atenția istoricilor și cercetătorilor ei prin înfățișarea sa arhitecturală cu împrumuturi apusene, după N. Iorga «latine».

Prin intervențiile ulterioare, mai ales din ultimele decenii, acest aspect exterior «latin» occidental a fost diminuat. Două au fost amănuntele constructive mai importante care s-au schimbat. Mai întii a fost înlocuirea turnului prismatic-piramidal cu baze patrulaterale și înalt de 17 m. Acel turn fusese dotat cu un «mare orologiu», adus de la firma Borel din Paris de către fostul general Panait Vartiadi, al doilea soț al Elenei Crețulescu, după ce a fost pensionat, cu ocazia unui voiaj în capitala Franței. După istoricul afișat la intrarea în biserică, orologiu care funcționează mecanic cu ajutorul unor greutateți, ar fi fost construit în 1868. El a fost reșezat acolo și după înlăturarea avariilor ce a suferit biserică cu ocazia marelui cutremur din 1892.

Aspectul actual al turlei este de forma unei prisme octogonale, și acoperiș în formă de clopot în opt ape. Are o înălțime mai redusă, decît turnul inițial.

Cel de al doilea element arhitectural modificat, după cutremurul din 4 martie 1977, a fost pridvorul inestetic ca aspect și acoperiș în două ape. Conform aceluiași istoric de la intrare, a fost înlocuit cu altul care atrage prin curba largă a acoperișului și pictura recentă din exterior foarte expresivă și frumoasă.

Cele mai occidentale elemente care nu pot fi înlocuite, fără a păstra specificul inițial, sînt ferestrele gotice, terminate sus într-un unghi ascuțit și bolțile interioare.

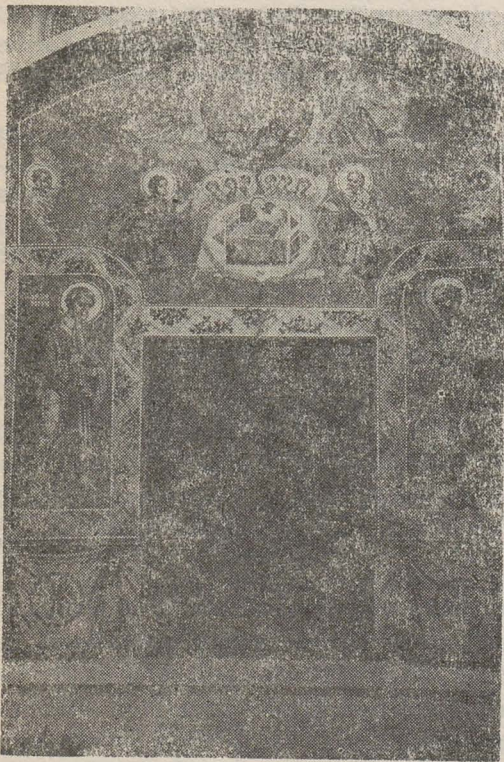
Parohia nu posedă încă desene cu planurile: orizontal, în secțiune verticală sau cu detaliile specifice, așa încît ne vom limita la date mai puține și aproximative. În înfățișarea de astăzi, fosta capelă se

²⁹. Gion Ionescu, *Domeniul feudal Drajna de Jos și cele cinci familii care l-au creat și exploatat*.

aseamănă în exterior cu biserica din Bîscenii de Sus, județul Buzău, construită după o veche pisanie prin 1845³⁰. Bîscenii de Sus se află tot pe acea șosea rocadă, la aproximativ 15 km spre est, așa că împrumutul s-a folosit cu ușurință.

Trebuie să se rețină că arhitectul și pictorul care a desăvîrșit ctitoria lui Alexandru Drăjnaru a fost amintitul său prieten Charles Colson.

Firește că în cei 150 de ani de existență biserica a avut nevoie și de alte reparații. Folosind același istoric, surprinzător de documentat, reparații s-au efectuat și în anii 1894—1897 (ferestre metalice, înveliș cu tablă, odată cu adăugarea pridvorului amintit mai sus). Deci, pînă

Fosta capelă a Filipeștilor din Drajna de Jos.
Intrarea în pridvor. 30 august 1987.

în 1894, se intra din curte direct în pronaos. În aceeași perioadă s-a restaurat și zugrăveala de către pictorul Toma Vintilescu (1897). Cheltuielile au fost suportate bineînțeles, din casa domeniului. Biserica nu era încă parohială. Personalul deservent (preot, cîntăreți, țircovnic) erau plătiți tot de casa domeniială.

În urma cutremurului din 1940, s-a refăcut învelișul și tencuielile exterioare, în 1964—1966, prin contribuția enoriașilor. Au continuat, în următorii doi ani, reparații la clopotniță și împrejmuire.

Biserica a suferit avarii și cu ocazia unei furtuni neobișnuite din 11 iunie 1974. Prin 1976 s-a pardosit biserica cu plăci mozaicate.

În consecința teribilului seism din 4 martie 1977, s-au produs avarii foarte grave. A fost nevoie să se consolideze stîlpii din interior ce despart pronaosul de naos, să se introducă o centură de beton

armat, să se refacă unele tencuieli interioare, bolțile și acoperișul.

În 1980 s-a restaurat din nou pictura de către pictorul Aurel Tabacu. În același an și 1981 s-a reparat și consolidat și clopotnița iar zidul împrejmuitor a fost acoperit cu tablă.

30. Gion Ionescu, Mihail Baroian, *Biserica din Bîscenii de Sus și slujitorii ei*, dactilog., Buc., 1985, în portofoliul redacției «Glasul Bisericii».

Îmbunătățirile și înfrumusețarea continuă. Se construiește o cancelarie parohială.

O realizare excepțională, începută în 1983, este îmbrăcarea pereților cu lambriuri de stejar sculptate și placarea stîlpilor în zona soclurilor (bazelor), cu lemn de cireș sculptat. Între elementele sculptate de talentatul și tînărul sculptor Gh. Pîrvan, fiu al satului, se află și stema familiei Filipescu, desenul fiind reluat după schema sculptată în marmura tombală vecină și două sfeșnice piramidale împărătești, tot din lemn. S-a început confecționarea unui important număr de scaune, ce vor fi lucrate și împodobite de același sculptor, în locul stranelor obișnuite, pentru ca cei ce asistă la slujbă să se simtă relaxați. Scaunele nu vor împiedica circulația, întrucît naosul dispune de o suprafață destul de mare. După oficierea serviciilor religioase ele vor fi adunate pe flancuri, unul peste altul.

GION D. IONESCU

EVOCĂRI – RESTITUIRI

CONTRIBUȚIA PATRIARHULUI MIRON CRISTEA LA UNIREA TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA

Alături de alți reprezentanți de frunte ai clerului român, ce au militat pentru făurirea marelui ideal al reîntregirii neamului românesc în hotarele sale firești, un loc de cinste se cuvine și primului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea (1868—1939) ¹.

Activitatea sa patriotică și-a început-o încă din anii studenției sale, luînd atitudine hotărîtă și curajoasă împotriva maghiarizării forțate a românilor transilvăneni ca și pentru drepturile autonomiei lor.

Astfel într-un articol, justifica dreptul românilor la folosirea propriei limbi: **«Ca una ce este mai dulce ca mierea și moștenire de la strămoșii săi daco-romani, unul dintre cele mai distinse popoare ale lumii».**

În anul 1894, alături de alți reprezentanți de frunte ai românilor ardeleni va lua aceeași atitudine hotărîtă în sprijinul Memorandiștilor, cerînd printr-un vibrant apel ca toți românii să fie prezenți la Cluj spre a-și manifesta protestul împotriva samavolniciei maghiare și în semn de solidaritate cu românii care erau judecați pentru că apărau dreptul la existență al acestui popor.

Aceași atitudine consecventă o are și după terminarea facultății slujind cu aceeași demnitate și curaj cauza poporului român din Transilvania, mai ales în paginile revistei «Telegraful român», al cărei director devenise. Voi cita doar unul dintre articolele sale în care, în mod profetic avea să prefigureze ziua biruinței românilor și a eliberării lor naționale. Pentru aceasta va compara învierea Mîntuitorului cu învierea poporului român: **«Va veni vremea cînd și cei ce au ochi și nu văd și urechi și nu aud vor trebui să vadă și să audă că sfînt este ceea ce cere poporul român: să i se respecte întreaga sa ființă națională și așa cum piatra pecetluită de pe mormîntul lui Iisus Hristos ca**

1. Vezi articolul din «Telegraful Român», nr. 35—38 din 1899: *Miron Cristea 50 de ani de la trecerea sa în veșnicie.*

și străjerii cu lănci și suliiță nu au putut să împiedice învierea și triumful adevărului creștin, tot așa nu vor putea opune stavilă triumfului adevărilor naționale ale României».

Și ca episcop de Caransebeș, (1904—1918) nu-și va înceta lupta pentru idealurile naționale, culminând cu mobilizarea românilor din Transilvania, la Marea Adunare de la Alba Iulia ce avea să consființească unirea pentru totdeauna a Transilvaniei cu România. El însuși va fi prezent la această solemnă și istorică adunare de la 1 Decembrie 1918, ca ulterior să facă parte din delegația trimisă la București spre a înmîna guvernului român hotărîrea adoptată la Alba Iulia.

Și după alegerea sa ca mitropolit și apoi ca patriarh al României va susține cu înalta sa autoritate înființarea orfelinatelor pentru copiii eroilor ce-și jertfiseră viața pentru Marea Unire și tot el va fi unul dintre ctitorii Seminarului Orfanilor de Război, 1922, de la Cîmpulung Muscel în semn de prețuire pentru copiii celor căzuți în tranșee.

Iată dar în puține rînduri aportul pe care primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea l-a avut toată viața în slujba intereselor neamului românesc și în special la pregătirea unirii Transilvaniei cu România.

Preot IOAN SPIRU

MĂRTURII DESPRE PATRIARHUL JUSTIN, DE VREDNICĂ POMENIRE, ÎNTR-O LUCRARE A ZIARISTULUI TASOS MIHALAS

Ziaristul grec, Tasos Mihalas vizita, pentru prima oară, Biserica Ortodoxă Română, în anul 1981. Impresiile sale despre această vizită și convorbirile avute cu personalități ale Bisericii Ortodoxe Române au fost consemnate, cu acuratețe și acrivie, de T. Mihalas, în cartea, intitulată, pe cît se poate de sugestiv, «I Orthodoxia sti hora tou Tsaou-seskou. Taxidi-proseggisi stin Ekklesia tis Roumanias» («Ortodoxia în țara lui Ceaușescu. Călătorie-acces în Biserica României»). Cartea, de o sută patruzeci și nouă de pagini, a apărut la Atena, în anul 1982, la editura Eptalofos.

Printre personalitățile Bisericii Ortodoxe Române, cu care ziaristul elen a avut șansa să intre în contact și să poarte discuții, s-a numărat și Patriarhul de atunci, de vrednică pomenire. Dr. Justin Moisescu. Și, așa cum se va vedea din cele de mai jos, Tasos Mihalas avea să se întoarcă în Grecia, plin de admirație pentru Patriarhul Justin, datorită înțelepciunii, culturii teologice și harismelor acestuia, considerîndu-l, un «**Moise contemporan al Românilor**». De altfel, cu aceste ultime cuvinte își intitulează Mihalas și capitolul cărții, în care descrie pe Patriarhul Justin și convorbirea sa avută în Cabinetul Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Române. Și, pentru ca tot cu aceleași cuvinte să-și încheie, Tasos Mihalas, chiar capitolul respectiv. Cele consemnate de ziaristul elen în cartea sa, despre Patriarhul Justin, sînt mărturii pre-

țioase și mult folositoare în cunoașterea personalității sale complexe, și care îl așează, odată mai mult, în rîndul marilor Patriarhi ai Bisericii neamului românesc. Acesta a fost, de altfel, și motivul principal, ce ne-a determinat să traducem, în cele ce urmează, din cartea lui Tasos Mihalas, capitolul consacrat Patriarhului Justin.

«Moise contemporan al Românilor»

«Nu știu dacă vreo dată vi s-a întîmplat să vedeți într-o biserică ortodoxă aghiografia unui sfînt în viață și să poarte chiar și ochelari.

Personal, nu cred că așa ceva poate să se întîmple, deoarece această ar însemna, în mod automat, o deviere esențială de la învățătura ortodoxă despre pictura bisericească, potrivit căreia : a) se cuvine să se împodobească zidurile bisericilor ortodoxe doar cu chipuri de sfinți — sfînt este cineva socotit după moarte — și nu de oameni în viață, chiar dacă aceștia se disting pentru viețuirea lor duhovnicească și corespunzătoare în Biserică ; b) elementele de bază ale unei picturi bisericești sînt ascetismul chipului, spiritualizarea feței, debarasarea mădurelor de greutatea materiei și de realitățile vieții și nu deteriorarea firească a părților corpului, ca de exemplu tulburări la pupilele ochilor, ce cauzează împușinarea vederii esențiale și necesită ochelari.

Inovația aceasta deci, zdruncinătoare din temelii, a fost inaugurată acum cîțiva ani la mănăstirea românească de maici, «Dragomirna», ce se află în apropierea orașului Suceava, din Moldova, unde pe perețele unui paraclis al mănăstirii a fost zugrăvit chipul actualului Patriarh Justin al României, chiar cu asemănările ce înfățișează astăzi, împreună cu toate acele nenumărate particularități caracteristice ale persoanei lui la care se distinge, din plin, o pereche de ochelari.

Am întreat pe măicuțe să-mi spună cum se face că au avut îndrăzneala să ajungă la o astfel de inovație, care, dacă nu altceva, cel puțin deschide posibilitățile unei erminii noi, neobișnuite a artei picturii ortodoxe, ce vine să anuleze cele în vigoare, prescrise pînă acum, impunînd noi structuri. Răspunsul a fost că actualul Patriarh este om de competență și de trăire. «O figură cu care noi aici în Moldova ne mîndrim, căci, înainte de a ajunge Patriarh, a fost Mitropolitul nostru».

— Ce bine precis a făcut Justin pentru Biserică ?

— A continuat statornic tactica predecesorului său Justinian. Aceasta ne ajunge. Știți cîte depind de un Patriarh ? Știți cît poate să ajute Biserica personalitatea proeminentă a unui Întîistătător ?

— Da, dar dumneavoastră, probabil, v-ați grăbit oarecum să-l numărați în rîndul sfinților ce împodobesc pereții Bisericii dumneavoastră. Nu cumva există în cazul acesta o supravenerare a unui chip uman ?

— Nu. Patriarhul este om, ca și noi. Personalitatea lui, ca de altfel a oricărui om, este urzită din însușiri bune și rele, virtuți, slăbiciuni, lipsuri, lacune. Dar, nu se întîmplă oare la fel cu sfinții cît se aflau în piață ? Important este pentru noi că Patriarhul se dăruie pe sine însuși Bisericii. Este păstorul ce dă totul pentru viața turmei sale. Dacă nu ar fi fost Justinian și astăzi Justin, cine știe, cum ar fi fost lucrurile în

Biserica noastră... Însă, îndeosebi noi, aici, în Moldova, avem motive concrete să cinștim pe Justin ca Episcop. Conducătorul ce întrunește în sufletul lui mulțime de virtuți și de harisme.

În timpul șederii mele în România am auzit multe lucruri deosebite și interesante spunându-se despre Patriarhul Justin și mi-am dat seama că persoana sa este creionată cu multă preferință de către preoți și credincioși, încît am considerat că corespundea mai bine scopului pentru care venisem în țara aceasta, dacă acceptam să las la o parte alte ocazii prețioase și să «urmăresc» o întîlnire cu Patriarhul.

După asigurări clare și nenumărate, ce-ă trebuit să dau secretarului său particular, că nu voi surprinde pe Patriarh cu întrebări nepermise și că întîlnirea noastră n-ar dura decît trei minute, căci «în cinci minute începe ședința Sfîntului Sinod și Mitropoliții așteaptă în sală», am putut, în sfîrșit, să resping argumentele clericilor Patriarhiei și să mă întîlnesc cu Întîistătătorul Bisericii României.

M-a primit în biroul său vorbind perfect grecește și mi-a urat bun venit într-un mod așa de cald și intim, încît chiar din prima clipă am putut să evit regulile protocolului, ce impun precizie și armonizare desăvîrșită a manierelor cu modelele austere ale lăcașurilor patriarhale și să mă simt confortabil și nejenat lîngă Patriarh.

— Închinăciune Prea Fericite.

— Numai la Sfînta Treime și la Icoane să te închini. Niciodată la oameni.

— Da, dar omul nu este și el făcut după chipul lui Dumnezeu?

— Aceasta este cu totul altceva. Chipul omenesc nu este neîntinat. Oare nu chipul acesta, omul, a atîrnat pe Cruce pe Stăpînul vieții?

— Care probleme vă preocupă mai intens și la care, credeți, că se impune să fie dată întîietate în rezolvarea lor?

— Voi aminti două, care după mine sînt cele mai serioase. Prima are legătură cu unitatea Creștinilor din întreaga lume. A doua este menținerea păcii pe pămînt. Cred că aceste două probleme au legătură una cu alta. Și, atîta timp cît Creștinii nu simt nevoia să adore împreună, și nu personal, singura Dumnezeire adevărată, Sfînta Treime, mă tem că pacea va rămîne, în realitate, o simplă teorie și nu un mod esențial de viețuire capabil să îmbibe felul de-a fi și de-a trăi. Faptul că al treilea război mondial n-a izbucnit încă, aceasta o atribui personal planului lui Dumnezeu, sau, dacă vreți, simplei coincidențe și nu unității și Credinței tari a Creștinilor din lumea întreagă.

— Credeți că Bisericile Ortodoxe locale se prezintă bine astăzi?

— Mai bine decît în trecut. Înainte de război, legăturile între Bisericile Ortodoxe erau mai puțin fecunde. Astăzi, legăturile noastre au devenit mai strînse și vreau să cred că niciodată în trecut Bisericile Ortodoxe n-au colaborat unele cu altele atît de bine ca în prezent.

— Cum concepeți această colaborare? Mulți cred că aceasta nu constituie ceva serios și nu înaintează în profunzime, ci se limitează mai ales doar la schimburi de vizite ale clericilor sau la întruniri teologice, manifestări la care credincioșii nu participă niciodată.

— Aveți perfectă dreptate și cred că aici va trebui să fim cu de-săvîrșire atenți. Cu toate acestea, cred că astăzi popoarele noastre comunică mai mult decît în trecut. Zilnic, de exemplu, văd să sosească aici autobuze și mașini personale din Grecia cu greci, ce vin să cunoască țara noastră și să se închine în bisericile noastre.

— Cum vedeți tema Dialogului teologic cu Protestantii și cu Romano-Catolicii ?

— Important. Ne aflăm însă încă în stadiul Dialogului. Poate, este timpul să înaintăm spre colaborare. E necesară fapta, acțiunea și unitatea, altminteri, problemele și evoluțiile vieții ne vor asfixia.

— Biserica Greacă pare adeseori să manifeste serioase suspiciuni cu privire la tema Dialogului. Ce spuneți ?

— E necesar mai mult curaj. Iisus a zis : «Îndrăzniți. Eu am biruit lumea». Noi înaintăm cu Credința că Dumnezeu este cu noi. Și cînd cu tine este Dumnezeu, nu văd de ce să te temi. De altfel, Dialog înseamnă Dialog și nimic mai mult.

— Mulți credincioși creează în jurul lor un val de fanatism. Căruia fapt îl atribuieți ?

— Faptului că acei Credincioși ascultă dar nu și trăiesc Cuvîntul lui Dumnezeu. Fanatismul este caracteristica Islamului. În Ortodoxie nu poate să se întîmple așa ceva. Dacă și în Ortodoxie există fanatici atunci, cu aceștia nu merge bine ceva.

— Sufletului sau trupului, se cade să dea întîietate Creștinul ?

— Biserica îl cuprinde pe om, în întregimea sa, cu trup și cu suflet. Iisus a venit în lume pentru mîntuirea omului, și nu numai pentru mîntuirea sufletului. Hristos a venit să mîntuie lumea.

— Da, dar unii creștini consideră adesea trupul drept temnița sufletului. Căruia fapt să se datoreze aceasta ?

— Creștinii creează adesea teorii filozofice. Sîntem foarte teoretici. Cînd nu ne convine, cînd, pe neașteptate, sîntem neputincioși să urmărim viața sau cînd nu putem să ne învrednicim să ne încadrăm în mediul nostru, atunci facem teorii. Preferăm exorcizările și nu rugăciunea pentru rezolvarea problemelor. Trupul omenesc nu este temnița a sufletului, ci templu al Duhului Sfînt.

Am vorbit cu Justin nu doar trei minute, cum mă neliniștisem că ar dura întîlnirea, pe bună dreptate, din moment ce aceasta era limita de timp ce ne lăsase secretarul, ci exact o jumătate de oră. Și, dacă între timp nu apărea în ușă secretarul lui particular ca să ne reamintească că, «timpul a trecut și Sinodul așteaptă», mă tem mult că convorbirea ar fi luat mari proporții, pe neașteptate.

Am avut ochii mei fixați pe Patriarh, continuu, și încercam să rezum exact multiplele însușiri ale persoanei sale, despre care auzisem să fie exprimate, cu admirație, atîtea lucruri pozitive. Acum, veneam eu însumi să cercetez și să cîntăresc, confirmînd sau respingînd toate acelea ce le strînsesem despre Justin în România, și care, trebuie să spun, creaseră în imaginația mea unele asemănări automate cu figurile Patriarhilor și Profetilor, după cum sînt prezentate ele amănunțit în Biblie, în Profetii și în Psalmi.

Înalt și hotărît în mișcările sale, ireproșabil în înfățișare și impunător, ca puțini alții, cu facilitate în vorbire și desăvârșit într-un mod foarte dorit și nebănuît, legat deplin de Tradiția ortodoxă, dar și atât de actual, progresist și metodic în perceperea și evaluarea mesajelor epocii, Patriarhul României mi-a dat dreptul, fără să vrea, să mă gândesc că este un om de mare valoare și că «postul» pe care-l deține astăzi, i-a fost încredințat în mod meritat.

N-aș voi să spun mai multe în această carte despre Patriarhul român, întrucît n-are sens să vorbești despre virtuțile și harismele de care lumea sărăcește continuu în epoca noastră și pe care puțini le împărtășesc și mult mai puțini le concep. Voi reda, aici, ceva doar pe care Justin le-a declarat scriitorului acestor rînduri, cînd acela într-un moment nebănuît i-a spus, în mod pregătît și intenționat, întreparea : Ce face Biserica în țara dumnevoastră pentru toți aceia care trăiesc în ignoranță religioasă și manifestă prea puțin interes pentru problema mîntuirii ? La această întrebare Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe a României a răspuns după cum urmează : «Este dificil să vă spun în două cuvinte ceea ce face Biserica pentru toți aceia ce i-ați amintit. Vă voi spune doar ceea ce face Patriarhul : Repetă la nesfîrșit rugăciunea către Dumnezeu, că dacă nu se va mîntui și ultiulul Român, să nu se mîntuie nici Justin» !

Acum, înțeleg întru totul că nu era deloc întîmplător sau o coincidență că măicuțele de la mănăstirea Dragomirna așuseseră extraordinara inspirație să împodobească pereții Bisericii lor, cu chipul Patriarhului Justin, a acestui **Moise contemporan al Românilor**.

Pr. dr. IOAN DURA

CU MIHAI EMINESCU PE LA MÎNĂSTIRI

Biografia lui Mihai Eminescu cuprinde și cîteva nume de călugări și călugărițe, precum și de mînăstiri... Geniul absolut al poporului și al spiritualității românești a vizitat și a cunoscut cîteva mînăstiri ortodoxe din țară, le-a recunoscut și le-a declarat însemnătatea culturală-națională, le-a îndrăgît și le-a preferat ca locuri pitorești de odihnă, reculegere și reconfortare — cum se va vedea. Îl însoțim pe neobositul peregrin ce i-a plăcut să fie, pe la mănăstirile care au avut cinstea ca să se oprească pe cerul lor Luceafărul fără apus al poeziei și al culturii românești și universale. S-a întîmplat (dar întîmplarea este auxiliarul lui Dumnezeu, după definiția dată de M. Sadoveanu), ca Mihai Eminescu să aibă în familia de rude apropiate călugărițe și călugări, mătuși și unchi. Surorile mai mari și mai mici ale mamei sale, Raluca Jurașcu, fiicele stolnicului Vasile Jurașcu de la Joldești, au fost călugărițe, pe numele lor monahale : Fevronia, Olimpiada și Sofia. De asemenea și doi băieți ai stolnicului s-au călugărit : Costachi-Calinic și Ioan-Iachint. A mai existat și un Luchian Jurașcu-Protosinghel la Tași (desigur rudenie), la care tatăl poetului, căminarul Gheorghe

Eminovici de la Ipotești a apelat la unele intervenții. Iachint, zis și Iafchint Jurașcu a ajuns arhimandrit și stareț. La 1902, când Maica Olimpiada Jurașcu, stareță, a trecut către Domnul, a lăsat casa ce-o avea nepoatei ei, călugărița Xenia. Aceasta se născuse la Bacău, fiică a Saftei Jurașcu (altă fată a stolnicului Vasile Jurașcu), căsătorită cu Vasile Velisar din Bacău. Spre bătrînețe s-a călugărit și a moștenit casa și numele surorii ei Sofia; a adus-o și a călugărit-o și pe fiica ei, Xenia Velisar.

Toate mătușile călugărițe Jurașcu au viețuit la mănăstirea Agafton, de lângă Botoșani.

Mănăstirea Agafton, Agaton, popular Gaton, se afla la 5 km de orașul Botoșani. Inițial schit, «clădit de Agafton sihastru», înainte de 1729, în cursul veacurilor s-a făcut mănăstire de călugărițe, cu două biserici: biserica veche, zisă «din vale», cu hramul Sf. Arhangheli, zidită pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, pridvorul din 1874, arsă în 1921, restaurată în anul 1957; și biserica nouă, «din deal», cu hramul Pogorirea Sf. Duh, construită de Agapie Curt la 1838—1843 (actualmente mănăstirea Agafton este desființată ca unitate monahală, arhiva ei s-a depus la Mitropolia din Iași și ea face parte din comuna Mănăstirea Doamnei, orașul Botoșani).

Din contextul biografic al poetului se știe că s-a născut, în ziua de 15 Ghenarie (ianuarie) anul 1850, în casa proprietate a căminarului Gheorghe Eminovici, din orașul Botoșani, și a fost botezat, în ziua de 21 Ghenarie, în Biserica Uspenia (Adormirea Maicii Domnului). La botez a asistat și Maica Fevronia de la mănăstirea Agafton, care a și dat chezașie. Avea 38 de ani (născută în 1812) și era călugăriță din 1848.

Se mai știe că în anul 1842, căminarul Gheorghe Eminovici a cumpărat o moșie răzășească de cca 300 ha în cătunul Ipotești (comuna Cocoreni), la 7 km. de Botoșani. Cu altă tocmeală, la stăruințele mamei, Raluca mai credincioasă, a cumpărat și biserica vecină — o bisericuță de lemn, de la începutul veacului. În anii 1852—1853, căminarul a ridicat casă nouă (demolată în 1924 și reclădită ulterior, astăzi complex muzeistic «M. Eminescu») cu acareturile necesare, vie, livadă, și-a adus familia cu numeroși săi copii, la Ipotești. Copilului cu har bogat de poet i-a plăcut să petreacă zilele frumoase din anii copilăriei în mijlocul naturii de deal și de șes-pădure, codri, lac, luncă, izvoare..., cum a și spus într-o poezie: «fiind băiet păduri cutreieram». S-au manifestat și predispozițiile peregrine. Se ducea la mănăstirea Agafton. Drumurile le făcea **per pedes apostolorum**. Mătușile călugărițe îl primeau și-l răsfațau cu toate atențiile pe copilul preursit să fie Luceafăr al neamului și al țării, Aveau și cu ce să-l bucure. Maicile Jurașcu s-au afirmat și s-au impus prin calități, merite și activități deosebite. Maica Fevronia a fost de două ori stareță; la fel Maica Olimpiada a încheiat viața ca stareță. Se vede că erau bine chivernisite, că la mănăstirea Agafton, la ele, a stat, mai mulți ani, Harieta (Henrieta) sora mai mică a poetului, infirmă de la vîrsta de 5 ani, în urma unei paralizii infantile (poliomielită).

Se simțea bine la mănăstirea Agafton și la Maicile călugărițe și copilul cu stea rară de la Ipotești. Găsea aici aceeași natură pitorească, habitatul său preferat. Mănăstirea Agafton, cum a văzut-o și a prezentat-o un vizitator scriitor, se afla «în fundul unei tipsii uriașe, cu marginile împletite de dumbrăvi și coline. Turlele ei străjuiesc deasupra codrilor, care par a o cuprinde din toate părțile» (Gala Galaction).

A văzut și a cunoscut și viața monahală. I-a plăcut. A asistat la slujbe și servicii bisericești și religioase mănăstirești. I-a rămas în memorie frumoasa și poetica rugăciune de la Vecernie sau Privighere **Lumină lină**, cântată de călugărițe. A făcut din ea o metaforă poetică predilectă, cum a observat profesorul de literatură și critic literar academicianul Șerban Cioculescu (**Eminesciana**, p. 294—297).

De acum, din anii copilăriei și ai tinereții școlare, Mihai Eminescu a îndrăgit și a preferat mănăstirile; și-a format deprinderea de a le vizita și a face popasuri în ele. Îi plăceau și jinduia chenarul de pitoresc natural, păduri întinse și codri, al mănăstirilor, liniștea, tihna și curățenia din ele, prielnice odihnei, reculegerii, meditației, reveriei, reconfortării și creației literare, plus comorile lor de documente istorice manuscrise și cărți vechi românești, care-l pasionau atât de mult.

Mihai Eminescu a continuat vizitele și șederile la mănăstirea Agafton, la mătușile călugărițe, și după ce a început să scrie și să publice poezii și literatură. În 1875, la un popas la Agafton, într-o seară, la o clacă de tors lină, a auzit, de la o călugăriță bătrână, Zinaida, povest-populară din care a făcut poemul **Călin — File din poveste** (1876). S-a afirmat că, tot la mănăstirea Agafton, și-a inspirat Eminescu poezia **Făt-Frumos din tei** (1875) și s-a presupus că a fost de față la o juruință tunderă) monahală (Gala Galaction). Sigur e că la mănăstirea Agafton a auzit și a notat Eminescu poezia populară **Frunză verde mărăcine** (Perpessicus). Maicile călugărițe aveau și cărți vechi românești, bisericești și religioase. Pe una din ele, un **Pateric**, copie manuscrisă, a scris poetul o însemnare autografă, după ce l-a citit.

La mănăstirea Agafton s-a păstrat vie amintirea poetului. Vara bună, maica Xenia se ruga mult, postea mereu și avea «darul lacrimilor».

— De ce plîngi, maică Xenia?, o întrebau ucenicele.

— Plîng pentru vărul meu că a avut o viață zbuciumată și a murit de tînr! Venea mereu pe la noi. Ne citea din cărțile lui, iar noi îi spuneam de Dumnezeu și îl îndemnam să se roage. De atunci îi fac regulat parastas la biserică. (Ioanichie Bălan).

În orașele în care a locuit, M. Eminescu și-a ales gazde pe la mănăstiri. În Iași, prima locuință a fost într-o casă din curtea Bisericii Trei Ierarhi, iar după ce s-a cunoscut cu Ion Creangă, a stat, un timp, împreună cu acesta într-o chilie a mănăstirii Golia, cînd autorul lui **Popă Duhu** era diacon.

Amîndoi s-au dus la mănăstirea Agapia. La Agapia Veche, cea dinainte de incendiul cel mare din 1903, Agapia ctitorie (din 1627—1647) a hatmanului Gavriil, fratele domnitorului Vasile Lupu. Propunerea de a o vizita a venit din partea diaconului Nică a lui Petrea a lui Ștefan a Ciubotarului. Humuleșteanul cunoștea locurile și mănăstirile nemțe-

ne : Neamț, Agapia, Văratîc, Secu... Nu o dată le-a trecut poarta. Era în vara anului 1876, după demiterea lui M. Eminescu din postul de revizor școlar al județelor Iași și Vaslui. Poetul l-a cunoscut pe institutorul Ion Creangă pe la conferințele școlare, i-a remarcat istețimea și s-au împrietenit la cataramă. Colindau împreună cramele cu răcoare și vinuri bune. Creangă i-a povestit din amintirile și isprăvile lui din copilărie. I-au plăcut poetului, le-a intuit savoarea și valoarea literară și l-a îndemnat să le povestească în scris, ceea ce Humuleșteanul a și făcut, cu excepțional talent literar, înscriindu-se în rîndurile scriitorilor geniali. Eminescu l-a dus și l-a prezentat la **Junimea** și la «Convorbiri literare». Institutorul cumpărase «bojdeuca» din Valea plîngerii și l-a adăpostit în ea și pe «bădița Mihai» (deși mai în vîrstă decît el, îi spunea astfel, din dragoste și prețuire pentru el). Văzîndu-l abătut, s-a gîndit să-i facă o plăcere și o destindere. L-a dus la mănăstirea Agapia.

La mănăstirea Agapia avea ce vedea și ce să-l destăteze. În primul rînd cadrul pitoresc încîntător. Mănăstirea Agapia, «floare de piatră», cum a numit-o un frecvent vizitator (Gala Galaction) se ridică între munți, zveltă și albă și strînsă la un loc, ca într-o dulamă de dimie albă. Codrii sînt aproape. Locul ei îngust, soarele răsare mai tîrziu și apune prea devreme». Alt geniu, Nicolae Grigorescu terminase de curînd (în 1861) pictarea bisericii mănăstirii și a făcut-o «catedrala țării, biserica cea mai prețioasă, mai elegantă și mai meticolos curată și îngrijită din toată România», cum s-a scris (**ibid**).

Se pretinde că la mănăstirea Agapia Mihai Eminescu a văzut aievea «codri de aramă» și «pădurea de argint», din poemul **Călin — File din poveste**. Ultima parte (a VIII-a) a întinsului poem, începe cu versurile :

**De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ș-auzi mindra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lingă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămiiet.**

Pretențiile par îndreptățite. Atunci, în 1876, cînd mergeai din satul Agapia spre mănăstire și de la mănăstire spre Văratîc, pe dreapta și pe stînga drumului, pe dealuri și pe promontoriul Filiorul se întindeau coame prelungi de pădure și codri, de stejar pe dreapta, de brad pe stînga și aproape de Văratîc o dumbravă de mesteceni albi, deci, **codri de aramă**, cum păreau toamna stejarii, și **pădurea de argint**, dumbrava de mesteceni. Astăzi acestea au dispărut sau nu mai sînt aceleași. Frecventul călător Gala Galaction a văzut și a scris, în august 1938, după un drum la mănăstirea Agapia : «Azi pe dreapta și pe stînga, se ridică un fel de Golgotă multiplicată, o culme tristă și despădurită (Filiorul) cu cîțiva copaci cruțați, care au înfățișarea unor cruci de supliciu». («România», 1 august 1938, p. 3).

Peste un an, vara 1877, poetul a venit, de unul singur, direct la mănăstirea Văratîc, ca s-o vadă pe poeta Veronica Micle. S-au cunoscut la Viena, cînd Eminescu urma studii universitare și a condus-o pe poetă, prin capitala Austriei, ca ghid. S-au îndrăgostit unul de altul

cu o iubire devoratoare. Se cunoaște că Veronica s-a căsătorit cu profesorul universitar Ștefan Micle, dar pasiunea ce le-a incendiat inimile a continuat platonice, de la distanță, însă dogoritor — pînă la moartea profesorului (1879). Poeta avea la mănăstirea Văratice o casă, dată de la mama ei. Obișnuia să vină și să stea la Văratice, în lunile de vară. Însoțit de **Pajul Cupidon** Eminescu a venit la mănăstirea Văratice măcar să calce pe umbra iubitei. L-au văzut călugărițele și au făcut destăinuri și mărturii (vezi Gellu Dorian-Emil Iordache, **Pașii Poetului**, 1989, p. 149—150).

În aceeași vară (1877) și-a făcut o lună concediu (în iulie), a plecat din Iași și a venit la mănăstirea Rîșca. Din mai 1876 lucra redactor al părții literare a ziarului «Curierul de Iași» — **Foia publicațiilor oficiale din resortul Curții Apelative din Iași**, pe care a numit-o în deridere «foaia vitelor de pripas». Se afla într-o situație de revășire, tracasare și apăsare sufletească. În august 1876 s-a sfîrșit «dulcea mamă». S-a dus la Ipotești și a găsit-o înmormîntată. A rămas cîteva zile. Revederea locurilor copilăriei i-a aprins pulberea amintirilor, revărsate în cîteva poezii scrise la Ipotești: **Lacul** (1876 septembrie), **Dorința** (1876 septembrie), **O, mamă...** (1880). La Iași, D. Petrino și Tribunalul împreună cu Procuratura i-au înscenat un proces infam de sustragere de bunuri de la Biblioteca Centrală din Iași, în anul cînd a fost bibliotecarul ei. Îl mai devora și pasiunea pentru Veronica. Avea nevoie de odihnă, de potolirea volburei sufletești, de destindere, reculegere și reconfortare. A venit la mănăstirea Rîșca, ctitoria lui Petru Rareș (din 1542). De ce a ales mănăstirea Rîșca și nu altă mănăstire cunoscută? A preferat Rîșca anume pentru că era ctitoria lui Petru Rareș. Fostul domn al Moldovei, copilul nelegitim al lui Ștefan cel Mare și urmașul la tron, îl preocupa ca istoric literar. În **Dodecameronul dramatic** ce intenționase și începuse să-l scrie, a trecut o piesă istorică **Petru Rareș**. Și în piesa **Cel din urmă Mușatin** personajele principale sînt Petru Vodă și Maria Rărișoiaia. (M. Eminescu, **Opere**, vol. VIII). Pesemne că dorea să continue să scrie piesele și avea nevoie de documentare. A socotit să găsească la ctitoria voievodului. Mănăstirea Rîșca mai avea și o aureolă patriotică-literară de dată mai recentă. În ea au fost ținuți, cîtva timp, în detenție, patrioții revoluționari de la 1848, Vasile Alecsandri și M. Kogălniceanu. În zonă subcarpatică, cu climă temperată, era un loc corespunzător de odihnă, reculegere și reconfortare. A plăcut unui alt poet moldovean și a pomenit-o în triada monastică :

Locuri sfinte și frumoase,

Rîșca, Sihla și Cetate,

Am venit întreg aicea

Și mă-ntorc pe jumătate

(Gheorghe din Moldova-Kernbach).

Mihai Eminescu atît de dornic era de solitudine, de natură și de rusticitate, că nici n-a stat în vreo chilie pentru oaspeți, ce i-ar fi pus-o la dispoziție, ci a preferat o căsuță pustie, din grădina largă a mănăstirii, un fel de baracă, cu pămînt pe jos și masa de brad cu picioarele

bătute în pământ, o icoană veche și o vatră pentru foc, pesemne a vreunui schimonah bătrîn — care s-a smerit cu cazne de acest fel. În 1919 mai trăiau călugări care arătau vizitatorilor bojdeuca în care a stat poetul și le spuneau că a scris poezii. Aici ar fi scris poezii **Singurătatea** (1878), în care se referă la masa de brad, la o icoană cu Crist, la o lampă ce împrăștie întunericul nopților, la focul ce pîlpiie în sobă, la șoarecii ce în pod rod cărți, hrisoave și documente... Era obsedat și de imaginea femeii iubite și dorite. Zice în poezie :

**Inima din loc îmi sare,
Cînd aud că sună cleampa...
Este Ea. Deșarta casă
Dintr-o dată-mi pare plină,
În privazul negru-al vieții-mi
E-o icoană de lumină...**

Și în altă poezie, inspirată tot de aici :

**Departate sunt de tine și singur lîngă foc,
Pețrec în minte viața-mi lipsită de noroc,
Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit,
Că sunt bătrîn ca iarna, că tu vei fi murit.**

(Departate sunt de tine... (1878).

S-a dus și în sat și a vorbit cu sătenii, poate ca să audă și să noteze poezii populare, atît de îndrăgite de el. Le-a dat și el poezii, anume scrise pentru ei ; poezii vesele, realiste, de felul poeziei **Antropomorfism** și mai naturaliste (poetul avea disponibilități literare de acest fel). Au rămas și s-au păstrat la săteni cîteva asemenea poezii unele autentice, altele atribuite (apud Augustin Z. N. Pop, **Despre Eminescu — La Rîșca**, în «Convorbiri literare, ianuarie 1975, p. 11).

În noiembrie 1877 s-a mutat la București, cu munca și cu traiul. A lucrat în redacția ziarului cotidian «Timpul», împreună cu Ioan Slavici și I. L. Caragiale, apoi a rămas singur, redactor prim. Întîia locuință bucureșteană, cu chirie, a avut-o într-o chilie a mănăstirii Caimata, unde-și sărbătorea patronul breasla lăutarilor. Ctitoria ceașului Nicolae și Stana Bozianu (din 1732) se afla pe o stradă în apropierea bisericii armenesti. A fost dărîmată în anul 1890, fiind în calea bulevardului est-vest. Astăzi, la întîlnirea străzii Sfinților cu Bulevardul Republicii un semn indică locul unde a fost mănăstirea Caimata. Poetul a nemurit-o într-o strofă de poezie :

**O, chilia mea sărmană
Cu negritul, tristul zid,
Dacă n-ați fi voi în lume
Aș fi stat să măucid.**

În cei peste șase ani valizi (noiembrie 1877 — iunie 1888) ai lui M. Eminescu în București, el n-ar fi vizitat nici o mănăstire, nici din cele mai aproape de București, precum Cernica, Pasărea, Ciorogîrla, Căldărușani. Însă e greu de crezut ! Nu se poate să nu se fi dus, măcar

o singură dată, la mănăstirea din vecinătatea Capitalei, Cernica, ctitoria, din 1595, a vornicului lui Mihai Viteazul. Mănăstirea avusese tiparniță de cărți și școală de pictură, deținea documente și hrisoave istorice. N. Iorga a prezentat într-o carte cele 256 de manuscrise aflate în biblioteca mănăstirii Cernica. Iar fostul ei stareț, Sfântul Calinic Cernicanul a lucrat la întocmirea Catalogului cu cărți «scrise cu mâna și cele tipărite». La 1880 era stareț vrednicul Visarion, pe care l-a cunoscut și Tudor Arghezi, fost călugăr la Cernica. Poetul de mai târziu al **Cuvintelor potrivite**, l-a văzut, pe străzile bucureștene, și pe Mihai Eminescu (în anii «întunecați»). Îl va numi «sfântul prea curat al ghierului românesc. Din tumultul dramatic al vieții lui s-a ales un Iisus». (Eminescu 1943).

Să-l însoțim pe poetul **Scrisorilor** în ultimul drum și popas la mănăstirea Neamț, în toamna anului 1886. Era după «întunecarea» recidivată. S-a întimplat la Iași. A trebuit internat la bolnița de alienați de la mănăstirea Neamț. A stat la mănăstirea Neamț din octombrie 1886 pînă în aprilie 1887. După o perioadă de calmare și de readaptare la mediu și viața nouă, s-a normalizat, psihic și mintal, complet. I-au dat asistență medicală și grijă deosebită medicul dr. Ursulescu și intendentul Leon Onicescu (acesta a și scris, după pensionare, cîteva pagini despre **Eminescu la mănăstirea Neamț**; le-a găsit și le-a publicat G. Călinescu). Poetul își recăpătase luciditatea și vioiciunea. A încercat să scrie poezii (în realitatea erau poezii de ale sale pe care le știa pe de rost și le rescria) și a scris și trimis scrisori total logice (cum a fost scrisoarea trimisă lui Al Vlahuță, în care n-a acceptat și a dezaprobat «specia de cerșetorie, deghizată sub titlul de descripție publică», pentru ajutorarea lui... Mărturie e și faptul inedit, descoperit recent, că în ziua de 8 noiembrie 1886, Sărbătoarea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, deci ziua onomastică a lui Mihai Eminescu, el a cerut să se spovedească și să se împărtășească. Preotul duhovnic, care l-a spovedit și împărtășit, a notat pe cartea sa ce a avut-o cu el (Molitelnic sau Aghiazmatar) : A scris : «În ziua de Sf. Voievozi în anul 1886, m-au chemat la M-rea Neamț la bolniță, și l-am spovedit și l-am împărtășit pe poetul M. Eminescu și au fost acolo și Ion Gheorghită din Crăcoani care acum este primar. Iar M. Eminescu era limpede în minte și numai tare posac și trist. Și mi-a sărutat mîna și au spus : Părinte, să mă îngropați la țărnul mării și să fie într-o mănăstire de Maici și să ascult în fiecare sară, ca la Agafton, cum cîntă «Lumină lină» (N. G. O însemnare pe o carte despre M. Eminescu, în «Luceafărul», 2 august 1988, p. 1 ; Cf. Arhim. B. V. Anania, **Ipostase lirice eminesciene**, în «Telegraful Român», 1—15 iunie 1989, p. 1).

Cele ce au urmat se cunosc... De la mănăstirea Neamț, M Eminescu s-a dus în orașul natal, Botoșani, și a conviețuit, în lipsuri și sărăcie, împreună cu sora infirmieră Henrieta. A constituit apogeul dramatic al biografiei eminesciene. «Priveliștea acestor doi frați, geniu în decadență și iubirea frățească bolnavă și neputincioasă, viețuind laolaltă și alinîndu-și reciproc suferințele, completează cu o notă shakespeareiană viața lui Eminescu» (Gala Galaction).

Destinul hain nu s-a mulțumit cu atât ! I-a rezervat ultima lovitură, care n-a întârziat. Întremîndu-se oarecum, a venit la Botoșani Veronica și l-a dus la București, unde vulcanul lui Mihai Eminescu a mai irumpt de câteva ori precum traducerea și lectura piesei *Lais* (de Karl Saar după Emile Augier), la Titu Maiorescu. În iunie 1889 s-a prăbușit definitiv, după ce a trecut pe la bolnița de la mănăstirea Mărcuța și apoi, s-a stins vulcanul cu lavă incandescentă și diamantină, în Sanatoriul Caritas, în ziua de istorie literară, 15 iunie 1889.

Și a trecut în nemurire ; în eternitatea românească și cea universală.

Pr. GH. CUNESCU

PROFESORUL, DIRIJORUL ȘI COMPOZITORUL THEODOR GEORGESCU (1880—1990)

În galeria străluciților compozitori de muzică bisericească psaltică — Macarie, Anton Pann, Ștefanache Popescu, Dimitrie Suceveanu etc. — care au atins culmile creației muzicale în sistema cea nouă adusă în Țările Române de către muzicianul grec Petre Efesul¹, Theodor Georgescu ocupă un loc cu totul deosebit

Înarmat cu o dublă pregătire muzicală — laică și bisericească — Theodor Georgescu avea să activeze pe o perioadă scurtă, dar cu sorți străluciți de izbîndă, ca : profesor, dirijor și compozitor, lăsînd posterității creații de muzică bisericească psaltică, romanze naționale, erotice și cîntece patriotice pentru voce și pian, a căror perenitate rezidă în timp, fapt pentru care, «și-a căpătat un loc interesant în cercul artelor frumoase, potrivit epocii în care a trăit și mijloacelor de care a dispus»². Meritele sale incontestabile constau nu numai în faptul că a îmbogățit repertoriul coral liturgic al Bisericii Ortodoxe Române cu lucrări de autentică valoare artistică³, dar și pentru faptul că a fost printre primii compozitori de muzică corală religioasă din secolul al XIX-lea care a întreprins acea acțiune de curățire a cîntărilor bisericești de puternicele influențe orientale «acomodîndu-le la genul și gustul de cîntare al poporului român»⁴. Născut în anul 1824 ca fiu al lui George și al Mariei, dintr-o familie modestă din București, strada Libertății nr. 34, suburbia Vlădica, Theodor Georgescu urmează — după unii cercetători — mai întîi cursul inferior al liceului Sfîntul Sava din București

1. Marea reformă a muzicii vechi bizantine a fost înfăptuită la Constantinopol de către cei trei mari muzicieni ai vremii : Hrisant de Madyt, Grigore Levitul și Hurmuziu Hartofilax și publicată în anul 1814.

2. Ploeșteanu, Nifon N., *Carte de muzică bisericească pe psaltichie și pe note liniare* București, Tip. Ioseph Göbl, 1902, p. 70.

3. Lucrările corale religioase ale lui Theodor Georgescu sînt nelipsite din repertoriul formațiilor corale bisericești pînă în prezent, alături de ale colegilor săi de conservator : Alexandru Podoleanu, Ioan Bunescu, George Mugur, Nae Mateescu.

4. Ploeșteanu, Nifon N., *op. cit.*, p. 70.

în urma redeschiderii sale⁵, iar după absolvirea acestuia se dedică în exclusivitate pregătirii muzicale, cu deosebire în domeniul muzicii bisericești psaltice, «singura muzică, care se cultiva pe acea vreme la noi în țară»⁶.

Perfecționându-se în arta psaltichiei cu Iosif Naniescu⁷ — ajuns mitropolit al Moldovei și statornic susținător al marelui precursor al muzicii corale românești, Gavriil Musicescu — iar după aceea în una din școlile care funcționau pe acea vreme în București⁸, Theodor Georgescu este numit cîntăreț la capela boierului Dimitrie Belu — azi biserica sfîntul Dumitru Colentina-fostă metoh al Episcopiei Buzăului. Nu stă însă mult în acest post, întrucît în anul 1858 mitropolitul Nifon al Ungro-Vlahiei — primul mitropolit al țării — îl numește în postul de profesor de muzică bisericească psaltică de la școala de cîntăreți bisericești din Plasa de Jos, școală înființată după reorganizarea învățămîntului laic din întreaga țară⁹, prin ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice nr. 1427 din 29 mai 1858 trimis și Mitropoliei Ungro-Vlahiei¹⁰. Funcționează în acest post pînă în anul 1864 cînd se înscrie printre primii candidați la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București recent înființat de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza¹¹, unde are colegi de studii pe : Alexandru Podeleanu, George Mugur, Ioan Bunescu și Nae Mateescu. La Conservatorul bucureștean, Theodor Georgescu urmează clasa corurilor bisericești condusă de profesorul Ioan Cartu și obține rezultate excepționale la învățătură¹².

După absolvirea Conservatorului de muzică și Artă Dramatică, Theodor Georgescu este numit — în aprilie 1870 — profesor de muzică vocală la Școala Normală Carol I — azi Școala pedagogică de în-

5. Școala de la Sfîntul Sava a fost închisă în anul 1828 din cauza ciumei în timpul directoratului lui Eufrosin Poteca și a fost redeschisă la 9 decembrie 1831. Vezi: Urechia V. A., *Istoria școlilor de la 1800—1864*, Tomul I, București, 1892, p. 137.

6. Ploeșteanu, Nifon N., *op. cit.*, p. 72.

7. Mai tîrziu au fost colegi de cancelarie la Școala normală Carol I din București, unde Theodor Georgescu preda muzica vocală, iar Iosif Naniescu preda religia. Vezi: Arhivele Statului, București, Dosar nr. 537/1870, Fișele: 12, 25, 45, 97, 148, 183 și 226.

8. În perioada de care ne ocupăm funcționau mai multe școli în București, iar limba de predare era limba greacă. Vezi: V. A. Urechia, *op. cit.*, și *Din istoria învățămîntului superior din București în călmăcîmia lui Alexandru D. Ghica* (1856—1858), în «Analele Universității București, S. Științe sociale, Istorie», 12 (1936), nr. 30; Părnuță Gheorghe, *Din istoria învățămîntului muzical românesc*, în «Studii de muzicologie», vol. XIX, Ed. muz., București, 1985, p. 83; Potra, George, *Școala domnească de slovenie de la biserica Sf. Gheorghe-Vechi din București*, în *Glasil Bisericii*, anul XX, nr. 9—10, sept.-oct., 1961.

9. Vezi, Urechia V. A., *op. cit.*

10. Vezi, Arhivele Statului București, Fond M.C.I.P., Dosar nr. 3094/1858, fila 5. Menționăm de asemeni că odată cu Theodor Georgescu a fost numit profesor de muzică bisericească psaltică la Școala de cîntări bisericești din Plasa de sus însă și Ștefanache Popescu — celălalt clasic al muzicii bisericești psaltice prin ordinul Mitropoliei Ungrovlahiei nr. 3797/1858 din 16 decembrie, unde funcționează pînă la 24 decembrie 1864, cînd se transferă la Seminarul Central din București.

11. Vezi Monitorul oficial nr. 227 din 10 octombrie 1864.

12. În Anuarul Conservatorului de muzică și Declamațiune din București, Dosarul nr. 5, Material Documentar 2, Fila 4, la sfîrșitul anului școlar 1864/65, Theodor Georgescu este clasificat împreună cu Nae Mateescu, I-iul, iar Alexandru Podoleanu al II-lea.

vătaoare — unde funcționează împreună cu profesorul său de Conservator Ioan Cartu încă două luni, potrivit ștatelor de salarii semnate de amândoi pe lunile aprilie și mai 1870¹³ și nu cum greșit s-a susținut că, «Theodor Georgescu a fost numit profesor de muzică la Școala normală Carol I, în locul decedatului profesor Ion Cartu»¹⁴. Știm însă că, potrivit datelor demne de crezut prezentate de către muzicologul Viorel Cosma în *Lexiconul* său, anul morții lui Ioan Cartu este anul 1875¹⁵ și nu anul 1870.

Mai știm deasemeni că după informațiile lui Ioan Moșoiu — autorul necrologului lui Theodor Georgescu — acesta după ce și-a terminat studiile muzicale — «a ocupat la 1870 prin concurs catedra de muzică vocală de la Școala Normală Carol I, care devenise vacantă prin retragerea regretatului profesor Ioan Cartu»¹⁶.

Tot aici mai putem adăuga și faptul că în statele de plată ale profesorilor Școlii normale pe anul 1870, apare și semnătura lui Theodor Georgescu pe lunile: ianuarie, februarie, martie, aprilie, mai etc., deci anul numirii sale ca profesor — deocamdată suplinitor — iar mai târziu în septembrie același an — probabil după concurs apare în statele de plată ale școlii singur¹⁷.

Coroborate cu discernămint, aceste informații extrem de prețioase, ne duc la concluzia sigură că Theodor Georgescu a fost numit la Școala normală în anul 1870, «în urma retragerii lui Ion Cartu» și nu «în locul decedatului Ion Cartu», fapt împlinit de altfel în anul 1875, când Theodor Georgescu deja funcționa la catedra de muzică a Seminarului Nifon Mitropolitul din București. Reluându-și deci activitatea didactică în anul 1870 după terminarea Conservatorului — începută la Școala de cîntăreți bisericești din Plasa de Jos dar întreruptă pentru completarea studiilor muzicale — Theodor Georgescu își va pune întreaga sa putere de muncă în îndeplinirea obligațiilor de catedră, aducînd și substanțiale îmbunătățiri programei analitice a recentei înființate școli¹⁸, precum și valoroase contribuții la pregătirea viitoarelor cadre didactice din învățămîntul primar, luminătorii de mai târziu ai copiilor din orașe și satele de pe întreg cuprinsul patriei noastre.

Iată ce spune în raportul său din 30 noiembrie 1870 directorul acelei școli George Radu Melidon, către minister: «Domnul Theodor Georgescu, actualul profesor au și început deja a deprinde pe elevi la cîntările unei leturghii mai simple, compunere tot a D-lui Cart, prin care

13. Vezi: Arhivele Statului, București, Fond M.C.I.P., Dosar nr. 274/1870. Fila 97.

14. Ploșteanu, Nifon N., *op. cit.*, p. 72.

15. Cosma, Viorel, *Lexicon*, Ed. Muz., a Uniunii Compozitorilor, București, 1970, p. 101; Vezi și Cusen Th. Vasile, *Discurs funebru ținut cu ocaziunea serviciului divin pentru înmormîntarea repausatului Ion Cartu*, București, 1975.

16. Moșoiu, Ioan, *Theodor Georgescu*, art. în «*Lyra română*», anul I, nr. 28, din 10 iulie 1880, p. 219.

17. Arhivele Statului București, Fond N.C.I.P., Dosar nr. 274/1870. Filele: 5, 97, 148, 183, 226.

18. Școala Normală și-a deschis oficial cursurile la 20 noiembrie 1867 sub denumirea de: «Societatea pentru învățătura poporului român». Vezi: Arhivele Statului, București, Fond M.C.I.P., Dosar nr. 146/1870, Filele: 38, 39, 203, 380. În anul 1870 însă a luat denumirea de Școala normală de băieți Carol I cînd a fost publicat și Proiectul de organizare al Școlilor pedagogice din București și Iași, Vezi în acest sens, Dosar nr. 242/1870. Filele 1—6.

elevii să se exerciteze în mod mai larg, la cîntarea în cor»¹⁹. Nu stă însă profesor la această școală decît pînă în anul 1875²⁰ întrucît se transferă la Seminarul Nifon Mitropolitul din București, unde în cei cinci ani pe care îi va mai avea de trăit, Theodor Georgescu va desfășura o susținută și extrem de fructuoasă activitate de profesor, dirijor al corului Seminarului și mai ales de compozitor de muzică bisericească psaltică și reputat creator de muzică patriotică, fiind cotate ca «unul dintre cei mai fertili compozitori bucureșteni, care merită să-și ocupe locul de frunte în antologia sonoră tradițională a neamului nostru»²¹.

Ca dirijor, Theodor Georgescu nu se va limita numai la obligațiile pe care le avea de a organiza serbări școlare cu elevii mai întii la Școala normală și apoi la Seminarul «Nifon Mitropolitul», ci se avîntă cu pricepere și real talent dirijoral la reorganizarea și conducerea cu deosebită competență a corului de la biserica «Nicolae Krețulescu» din București.

Și aici, zelosul său biograf arhiereul Nifon Ploieșteanu, ne dă informații exagerate cu privire la timpul cît Theodor Georgescu a condus corul amintitei biserici. Iată ce spune în voluminoasa sa carte din care menționăm următoarele: «După absolvirea Conservatorului în baza strălucitelor sale studii, Theodor Georgescu este numit profesor la Școala normală Carol I, în locul decedatului său profesor Ion Cartu. Tot în același timp, este numit de ministru Dr. Nicolae Krețulescu prim-cîntăreț și dirijor al corului bisericii «Krețulescu» din București, unde a funcționat neîntrerupt 25 de ani»²².

Din cele prezentate mai sus, considerăm că problema numirii și funcționării lui Theodor Georgescu la Școala normală a fost elucidată. Cît privește însă numirea sa ca dirijor la corul bisericii «Krețulescu» și timpul cît a funcționat aici, este o problemă care se rezolvă numai în parte, întrucît atît documentele de arhivă cît și cotidienele vremii cercetate, arată că activitatea sa de dirijor este de aproximativ 5 ani cu întreruperi și nu 25 cum a menționat biograful său²³. Lăsînd totuși la o parte aceste supoziții și luînd ca exactă data numirii sale ca diri-

19 a. Anuarul Școlii normale Carol I, București, 1868, Imprimeria Statului, Anul școlar 1867—1868, cap. IV. *Proiecte și propuneri pentru reforme și îmbunătățiri*, p. 95; b) Liturgia despre care face mențiune directorul Școlii normale Radu Melidan, este cea experimentată de Ioan Cartu la mănăstirile Neamț, Agapia, Văratec și tipărită sub titlul, *Liturgia sintului Ioan Chrisostomu, aranjată pe trei voci bărbătești după cîntările cercetate și autorizate de Guvernu în deplină înțelegere cu repausatul mitropolit Sofronie Miculescu la 1860, pentru usulu monastirilor Neamțului, Agapia, Varaticulu*, București, Imprimeria lui Ioan Cartu, 1865. Vezi și Ivan I. Prof. diac., *Ioan Cart și activitatea sa muzicală la Mănăstirea Neamț*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», Anul XLVI, nr. 1—2/1971.

20. În anul școlar 1875/76 apare în statele Școlii Normale Carol I, din București, profesor de muzică vocală George Stephănescu, profesorul titular de canto, de la Conservatorul de muzică și artă dramatică din București și întemeietorul de mai tîrziu al Operei naționale române. Vezi: Stoianov Antoaneta-Carmen, *George Stephănescu*, Editura Muzicală, București, 1981.

21. Cosma, Viorel, *Un precursor al cîntecului patriotic*, în «Informația», București, 28, nr. 8410 din 15 octombrie 1980; Vezi și Brîncuși, Petre, *Muzica și marile ei primeniri*, vol. II, Editura muzicală, București, 1980, p. 300.

22. Ploieșteanu, Nifon N., *op. cit.*, p. 72 și următ.

23. Idem, *ibidem*.

por la biserica «Krețulescu» anul 1870 cum susține biograful amintit, tot nu ar ieși 25 de ani întrucât în iulie 1880 Theodor Georgescu moare. Mai știm apoi că prin decretul nr. 101 din 18 ianuarie 1865 dat de Alexandru Ioan Cuza, se forțează oarecum «introducerea muzicii vocale armonico-religioase în toate bisericile României, prin instruirea cântăreților, canonarhilor și paraclisierilor, din numărul cărora aveau a se forma micile coruri essecutătoare imnurilor liturgice»²⁴.

Deci, pînă la această dată, în Biserica Ortodoxă Română s-a cîntat omofon cu excepția firavelor înjghebări corale de la bisericile de frunte ale Capitalei: Curtea Veche, Domnița Bălașa și mănăstirea Mihai Voievod administrată de greci²⁵.

Este adevărat că încercări de introducere a muzicii corale, în Biserică s-au mai făcut și pînă la această dată, cum ar fi inițiativa lui Paisie Velicicovschi, stareț al mănăstirii Neamțul la 1682, care, pe lângă școala de psaltichie a Chinoviei, a înființat și «o mare secție de cîntări bisericești corale după sistemul liniar europeanesc, cu cuvinte însă în limba slavonă, pentru aceea, acel cor s-a numit corul rusesc de muzică vocală spre a se deosebi de secția cîntărilor orientale»²⁶. Tot aici mai poate fi adăugat și faptul că în 1844 ia ființă corul Seminarului de la Socola, iar în 1853 cel al Seminarului de la Huși.

Toate acestea însă erau inițiative locale, negeneralizate, așa cum a fost de altfel și încercarea de la Neamț din 1782.

Cu alte cuvinte, este hazardant a susține că în anul 1870 funcționa la biserica «Nicolae Krețulescu» din capitală un cor cu pretenții artistice superioare, dacă ne gîndim la biserica «Domnița Bălașa» ale cărei posibilități de recrutare a elementelor corale erau mult mai mari și dacă mai adăugăm faptul că la această dată (1870) — cînd se presupune că Theodor Georgescu a trecut și în fruntea acelu cor — literatura corală religioasă nu înregistra decît trei liturghii complete, apărute sub semnătura lui Ioan Cartu și Gavriil Musicescu²⁷.

Mai degrabă credem că adevărata activitate de dirijor a lui Theodor Georgescu la corul bisericii amintite, începe odată cu transferul său de la Școala Normală Carol I unde funcționa din anul 1870, la Se-

24. Monitorul oficial, nr. 17, din 23 ianuarie—4 februarie 1865, p. 89.

25. Vezi lucrările: *Cu privire la introducerea muzicii corale armonice în mănăstirea Mihai Vodă din București*, în «Muzica», nr. 4, Anul IV, aprilie, 1954, p. 18—20; Breazul, George, *Invățămîntul muzical în Țara Românească*, în «Muzica», Supliment 6—7—8/1955, p. 8—16; Velea Marin, Prof. diac., *Trei sterturi de veac de la moartea compozitorului, profesorului și dirijorului Alexandru Podoleanu*, în «B.O.R.», Anul CI (1983), nr. 1—2, ianuarie—februarie, p. 106—110; Arhivele Statului București, Fond M.C.I.P., Dosarele 403/1870; 1160/1871.

26. Breazul, George, *Gavriil Musicescu*, Editura Muzicală, București, 1962, p. 11.

27. Cartu, Ioan, a) *Liturgia Sântului Ioan Chirisostomu, arangiată pe trei voci bărbătești dupre cîntările cercetate și autorizate de Guvernu în deplină înțelegere cu repausatul Mitropolit Sofronie Miclescu la 1860, pentru usulu monastiriloru Neamțulu, Agapia, Varaticulu*, Bucuresci, Imprimeria lui Ioan Cartu, 1865; b) *Musicescu, Gavriil, Imnele dumnezeescei liturghii...*, Opul I, Bucuresci, Imprimeria Ioan Cartu, 1869; c) *Imnurile dumnezeescei liturghii...*, acomodate la serviciul arhieresc. Muzica prelucrată cu arangeamente de piano, Opul III, Bucuresci. Imprimeria Ioan Weiss și Ioan Cartu, 1870.

minarul «Nifon Mitropolitul» (1875)²⁸, cînd întreaga sa pregătire și activitate a fost dirijată în folosul învățămîntului teologic și al creației muzicale bisericești psaltice.

Cît privește calitatea sa de compozitor, se poate spune fără teama de a greși că Theodor Georgescu s-a impus încă din timpul scurtei sale vieți publicînd lucrări de autentică originalitate cu tematică patriotică, de inspirație folclorică și lucrări bisericești psaltice a căror valoare artistică nu este cu nimic mai prejos decît a clasicilor muzicii bisericești psaltice — Macarie Ieromonahul, A. Pann și Ștefanache Popescu — al căror contemporan a fost. Mergînd deci pe firul acestei considerații, locul lui Theodor Georgescu în panteonul culturii muzicale românești este indicat de impresionantul tablou al creației sale muzicale laice pe care-l dăm mai jos și pe care nu avem pretenția că l-am consemnat în întregime. Astfel, creația sa muzicală se împarte în :

I) **Creația muzicală laică cu tematică patriotică, erotică și de inspirație folclorică.**

II) **Creația muzicală bisericească psaltică.** Enumerăm lucrările sale muzicale laice ;

1) **România va trăi.** Op. 60. Cînt patriotic. Versurile și muzica de Theodor Georgescu. Editura Constantin Gebauer, București, f. a. Lucrarea este scrisă în gama fa major melodic cu treptele a IV-a și a VII-a alterate superior. Măsura este de 6/8 și are două cuplete. Tempoul. Andante con Motto. După o desfășurare amplă a melodiei pe o întindere de 25 de măsuri cu acompaniament de pian, urmează cupletul al doilea intitulat : **Să trăiască România ! strigă scumpă națiune !** Și acest cuplet se desfășoară tot în gama fa minor melodic cu unele reveniri la relativa sa majoră, folosind multe terțe și cvarte ascendente. Atît din text cît și din linia melodică a acestei lucrări, se observă încrederea nedezmințită a compozitorului în biruința țării sale asupra coteropitorilor. Întrucît lucrarea nu are anul tipăririi, considerăm că a fost scrisă în timpul războiului pentru cucerirea Independenței de Stat a României. Redăm cupletul al III-lea al acestui răscolitor cîntec patriotic :

«Să trăiască România ! strigă scumpă națiune !

Deși astăzi ești espusă la o grea tentațiune

Căci prudența și virtutea ce o ai de moștenire

Va scuti grădina noastră de neghini și de perire.

Iar dușmanii s-or căi,

România va trăi !

2) **Mișo Dragă.** Romanță pentru voce și pian, versurile și muzica de Theodor Georgescu. București, Editura Iosef Sandrovits și compania. Este scrisă în gama fa major natural, măsura de 6/8. Tempoul. Andantino. Atît versurile cît și muzica arată amărăciunea autorului pentru că străinul i-a călcat țara. Dăm mai jos una strofele acestei lucrări:

«Foaie verde măcăcine

Fir-ai blestemat streine

28. Popescu N. Grigore Preotul, *Din trecutul Seminarului Nifon Mitropolitul din București*, Editura ziarului «Universul», București, 1943, p. 103.

C-ai umplut țara de jale
 De când-ți făcuși prin ea cale
 Flăcăii ne-ai secerat.
 Trei județe ne-ai luat
 Holdele ne-ai răpăit
 Femeile ne-ai smintit.
 D-ar da bunul Dumnezeu
 Să fie pe gîndul meu,
 Să te întorci înapoi
 Cînd te vom aduce noi».

3) **Blasfemului (Blestemul)**. Romanță pentru voce și pian. Op. 38 pe versuri de Iuliu Roșca. Tipografia A. Gebauer, București f. a. Lucrarea este scrisă în gama fa major natural măsura 3/4, cu inflexiuni modulatorii în tonalitățile apropiate. Tematica erotică.

4) **Adio București**. Romanță pentru voce și pian Op. 39, pe versurile lui Iuliu Roșca. Este scrisă în gama re major cu modulații pasagere în omonima sa minoră (re minor). Măsura 3/4 Edit. Constantin Gebauer, București, f. a. Atît versurile cît și muzica exprimă adîncul regret al autorului după viața liniștită de la țară și fuga de tumultul orașului unde viața gustă plăceri urmate de dureri. Este concepția poetului redată în chip magistral de muzica lui Theodor Georgescu. Redăm cite-

va versuri pentru edificare :
 «Plec, mă duc spre a petrece
 În natura-n al ei sîn
 Unde viața lină trece
 Fără grijă, fără chin».

5) **Ah ! infamul m-a trădat**. Romanță pentru voce și pian, Op. 40. Versurile de Iuliu Roșca. Tempoul. Andantino. Măsura 6/4. Editura A. Gebauer. Începe în gama sol major natural, dar modulează pe parcursul cîntării în relativa sa minoră (mi minor), în omonima relativei (mi major după care revine la gama din care a plecat. Linia modulantă a acestei lucrări are drept scop redarea înaltelor idei și sentimente exprimate prin versurile scrise de cunoscutul poet și scriitor al timpului Iuliu Roșca, contemporan cu Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Creangă, Veronica Micle etc.

6) **Mihai Viteazul la Călugăreni**. Cînt românesc pentru voce și pian fără opus, pe versuri de Dimitrie Bolintineanu. Tempoul. Marcial. Măsura 2/4. Este scrisă în gama fa major cu inflexiuni modulatorii în re major. Folosește intervale de terțe și sexte mari și mici inferioare. Este o romanță cu tematică patriotică care atît prin text cît și prin muzică, cheamă la luptă împotriva cotropitorilor otomani, pe toți românii de pretutindeni. Redăm pentru edificare prima strofă a acestui cîntec :

«Cînd Mihai învinge oastea d'otomani
 Zice cu mărire către căpitani
 A ne-apăra țara este să murim
 Dumnezeu va face ce va vrea să fim».

Lucrarea a fost publicată în Tipografia de muzică a lui Ioan Cartu, București, 1870.

7) **Ea acuma doarme.** Romanță națională pentru voce și pian, pe versuri de Dimitrie Gusti. Tempoul. Andante. Fără opus. Tematică patriotică. Măsura 3/8. Este scrisă în gama sol minor natural cu ușoare inflexiuni modulatorii în gamele învecinate, și are treptele a IV-a și a VII-a alterate superior. Folosește frecvent sexte mici ascendente, cvinte perfecte descendente, terțe mici descendente și cvarte perfecte ascendente. Imprimeria Ioan Cartu, București, 1869.

8) **Nebuna din amor.** Romanță pentru voce și pian — versuri de Iliescu. Editura Ianda Sandrovits și compania. Tempoul. Andante. Opus 23. Este scrisă în gama re minor natural cu treapta a IV-a alterată superior. Folosește cvarte perfecte superioare și inferioare, terțe mari și mici superioare și o cvartă mărită inferioară.

9) **Stelele.** Romanță pentru voce și pian op. 15, Editura Ianda și Sandrovits, București, f. a., versurile de D. N. muzica de Theodor Georgescu. Măsura de 6/8. Este scrisă în gama fa major natural cu modulații la relativa sa minoră (re minor) și în gama mi minor cu septimă de dominantă în măsura a VII-a. Tempoul este Andantino. Folosește sexte ascendente și cvinte descendente. Este o romanță cu tematică erotică.

10) **Hora Codreanu** (Uvragiul XII), București, Tipografia de muzică a lui I. Weiss și I. Cartu, 1871—1882. Tempoul. Tempo de Hora. Măsura 3/8. Folosește intervale de octave și cvarte perfecte. Forma de lied.

11) **Zilele-mi trece.** Arie națională pentru voce și pian. Versurile și muzica de Theodor Georgescu. Tempoul. Andantino. Tipografia Constantin Gebauer, București, f. a. Lucrarea este scrisă în gama fa major melodic, măsura de 3/8 și este cu tematică erotică.

12) **Uă dată și acuma.** Romanță pentru voce și pian după arii străine, aranjată de Theodor Georgescu. Tipografia Iosef Sandrovits și comp., București, f. a. Tempoul este Andante Maestoso. Măsura de 3/8. Partea pianistică introductivă este în gama mi minor după care se adaugă partea vocală în măsura 6/8 gama mi major natural, folosește frecvent intervale de cvarte și cvinte perfecte ascendente. Forma este bipartită.

13) **Vino, vino, lingă mine.** Romanță pentru voce și pian. Tipografia Iosef Sandrovits și compania. Este scrisă în gama sol minor armonic cu ușoare modulații în relativa sa majoră (si bemol major). Tempoul. Andante. Folosește frecvent terțe mici inferioare și cvarte perfecte superioare. București. F. a. Măsura de 6/8. Forma monopartită. Romanță cu tematică erotică²⁹.

29. Este regretabil că această romanță care aparține cu certitudine «neuitatului compozitor de române Th. Georgescu», este trecută cu autor necunoscut, în «150 Române», Culegere de Măia Braia cu o prefață de academician Victor Eftimiu, Ediția a IV-a, Editura Muzicală, București, 1976, p. 273—274.

14) **Suferința.** Romanță pentru voce și pian — versuri de J. Geanoglu. Tipografia Iosef Sandrovița și Compania, București, f. a., op. 20. Este scrisă în gama sol minor armonic, dar modulează pe parcurs în fa major armonic cu treapta a IV-a urcată. Măsura este de 6/8 iar tempoul, Andante. Folosește intervalul de cvintă perfectă inferioară, cvartă perfectă inferioară și octavă perfectă inferioară. Atît textul cît și muzica arată profundul regret al autorului pentru persoana care l-a părăsit. Este deci o romanță cu tematică erotică. Forma este bipartită.

15) **Spune!** Romanță națională pentru voce și pian, pe versuri de Dimitrie Gusti (Uvrăgiul XIV), Op. 14, București, Tipografia Ioan Weiss și Ioan Cartu, f. a., măsura 3/4. Are două părți. Partea a I-a este scrisă în sol minor armonic, cu tr. a IV-a alterată superior. În partea a II-a se modulează la omonima sa, sol major natural. Tempoul este Andante. Folosește ca intervale: cvarte perfecte ascendente și descendente și sexte mari ascendente.

16) **Te ador!** Romanță pentru voce și pian pe versuri de J. M. Côtache. Op. 56. Tempoul. Andante. Măsura 3/8. Lucrarea este scrisă în gama fa major natural și folosește terțe mici superioare, cvarte perfecte superioare, sexte mari superioare și o singură octavă inferioară. Forma monopartită. Tipografia Josef Sandrovița și Compania, București, 1882.

17) **Dormi copilă.** Este o romanță pentru voce și pian pe versuri de M. Pascali. Editura A. Gebauer, București, f. a. și fără opus. Este scrisă în gama sol minor armonic, măsura de 3/4. Tempoul. Andante. Folosește cvinte perfecte superioare și o singură sextă mică inferioară. Lucrarea este dedicată unei copile rămasă fără tatăl care a plecat în război să apere țara de cötropitori. Este deci o lucrare cu tematică patriotică. Redăm pentru edificare primele două strofe:

(1) Frunză verde de cicoare
 Cel păgîn e la hotare
 Și ne-așteaptă cu urgie
 Să ne ducă în robie
 Dormi copile-n sînul meu
 Să te știe Dumnezeu

bis

(2) Frunză verde de răsură
 Multe zile se pierdură
 Omul meu iacă nu vine
 Și mă ține în suspine
 Dormi copile să nu simți
 C-ai rămas fără părinți

bis

18) **Linita.** Horă pentru pian, op. 18. Editura Janda și Sandrovița, București, f. a. măsura 3/8. Începe în gama sal major armonic, dar modulează în omonima sa minoră cu treapta a IV-a alterată superior, după care revine la tonalitatea majoră din care a plecat. Folosește cvarte perfecte superioare și inferioare, cvinte perfecte superioare și inferioare și sexte mari și mici inferioare.

19) **Scumpa mea bălăioară.** Romanță pentru voce și pian pe versuri de Gh. G. Editura Iosef Sandrovits și Compania, f. a. Tempoul pentru partea I-a este Andante-Cantabile, iar pentru partea a II-a este Allegretto-grazioso. Lucrarea este scrisă în gama mi bemol major cu modulații pasagere în tonalitățile apropiate pe tot parcursul cântării. Din punct de vedere ritmic este secționată în două părți. Prima parte este scrisă în măsura 4/4, iar partea a II-a în măsura de 6/8. Folosește următoarele intervale octaviante: secunde, terțe, cvinte și uneori octave ascendente. Este o romanță cu tematică erotică.

20) **Gîndul meu la tine sboară.** Muzica este aranjată după o arie germană de Theodor Georgescu, op. 30. Editura Janda și Sandrovits. București (f. a.), Versuri de J. M. Cojache. Este scrisă în gama mi bemol major, iar măsura este de 3/4. Tempoul este Andante. Ca intervale folosite de autor sînt cele octaviante; terțe mici descendente, cvinte perfecte superioare, cvarte perfecte superioare și sexte mici ascendente. Și aceasta este o romanță cu tematică erotică.

21) **Marioara.** Romanță națională pentru voce și pian. Op. 22. Tipografia Iosef Sandrovits și Compania, București (f. a.) Versuri de Dimitrie Bolintineanu. Începe în sol major armonic cu treapta a IV-a alterată superior după care modulează în mi minor, gamă în care se și sfîrșește lucrarea. Măsura de 3/8. Tempoul este Maestoso. Folosește intervalele: cvarte perfecte superioare și inferioare și două none mari ascendente. Autorul versurilor secundat de cel al muzicii, își exprimă admirația față de Marioara (o fată din popor) care merge la război cu logodnicul său să-și apere țara călcată de cotropitori.

22) **Tu stelută amoroasă.** Romanță pentru voce și pian op. 44. Măsura de 2/4. Versurile și muzica de Theodor Georgescu. Este scrisă în gama do bemol major cu modulații pasagere în fa minor natural. Tempoul este Andante-Allegro. Întreaga lucrare este o invocare către steluta de a-i da simțirea unui suflet întristat. Intervale folosite sînt: cvarte perfecte superioare, cvinte perfecte inferioare, terțe mari superioare, terțe mici inferioare, septime mici superioare și sexte mari inferioare. Este de asemeni, o lucrare cu tematică erotică.

23) **Țeară dulce și frumoasă.** Romanță pentru voce și pian, pe versuri de Dimitrie Bolintineanu. Melodia a fost culeasă de la lăutarul Moș Puiu, de Dimitrie Vulpian³⁰.

24) **La România.** Romanță pentru voce și pian pe versuri de D. Niclescu. Tipografia Ioan Weiss, f. a. Este o lucrare cu tematică patriotică și a fost publicată și în transcripție corală la 4 voci bărbătești³¹.

25) O altă lucrare a lui Theodor Georgescu în transcripție corală este **O! Românie**, lucrare pe care «Cercul artistic muzical» condus de

30. Vezi, Vulpian Dimitrie, *Balade, Doine, Idyle...*, vol. (1885), p. 136, nr. 342, iar la trei voci egale, în *Exerciții și solfege melodice* de Ioan Cartu, București, 1870.

31. În *Imnuri și rugăciuni cîntate de elevii Școlii Normale din București*. Aranjate și predate de Ioan Cartu, București, 1870, p. 21—22. Vezi și Varianta mixtă. În: Supliment la Repertoriul Choral religios de Ioan Bunescu, București, Tipografia Dor P. Cucu, 1886.

dirijorul Mihai Tănăsescu a executat-o în concertul din martie 1915³². Lucrarea este cu tematică patriotică și reflectă dorințele naționale ale luptătorilor români pentru cucerirea Independenței de Stat a țării.

26) **Ești departe.** Romanță pentru voce și pian pe versuri de Iliescu. București, f. a., fără opus. Tipografia Janda și Sandrovits. Este scrisă în gama fa major natural cu treptele a IV-a și V-a alterate superior, cu modulație definitivă în relativa sa minoră (re minor). Tempoul. Andante. Măsura 3/4. Forma bipartită.

27) **Hora ostașilor români.** Cîntec patriotic pentru voce și pian, pe versuri de George Baronzzi, București, f. a., Editura Josef Sandrovits, op. 19. Tempoul. Tempo de hora. Forma bipartită. Este scrisă în fa major cu modulații pasagere în : si-bemol major și do major, Măsura este de 3/8.

Redăm pentru edificare prima strofă a acestui cîntec patriotic :

«Ai să tragem hora mare
Mai aici și mai colea
Și s-o-ntindem spre hotare
Ca s-ajungem Dunărea
Căci sîntem ai României
Ageri fii și frați uniți
Și pe cîmpul bătăliei
Ne luptăm neîmblînziți».

28) **Unde sint eroii.** Romanță pentru voce și pian, op. 48, București f. a., Editura Constantin Gebauer. Este o lucrare cu tematică patriotică în gama si bemol major. Tempoul Moderato. Măsura 2/4. Autorul face un elogiu al faptelor de vitejie a marilor voievozi români : Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare.

29) **Calcă române plin de mîndrie.** Romanță pentru voce și pian, op. 50, Versurile de Grigore Bengescu, București, Editura Constantin Gebauer. Tempoul Marcial. Măsura 2/4. Gama sol major natural. Forma A. Av. B. Este, de asemeni, o lucrare cu tematică patriotică, în care autorul cheamă la luptă pe românii de pretutindenii împotriva cotropitorilor turci, care au credință puternică în Dumnezeu și dragoste față de Patrie.

30) **De ce n-am pace ?** Romanță pentru voce și pian. Editura Constantin Gebauer, București, f. a., op 51. Tempoul Andantino. Măsura 6/8. Gama sol minor armonic cu modulație definitivă în sol major cu treptele a II-a și a IV-a alterate superior. Este o romanță cu o tematică erotică.

31) **Du-te dragă băiețele.** Romanță pentru voce și pian. Versurile și muzica de Theodor Georgescu. Editura Janda și Sandrovits. București, f. a., Gama sol major natural, măsura 3/8. Este o romanță cu tematică erotică.

32. Lazăr Octavian Cosma, *Hronicul muzicii românești*, vol. V, 1898—1920, Editura Muzicală, București, 1893, p. 240.

32) **Rodica**. Lucrare pentru voce și pian, op. 52, pe versuri de Vasile Alecsandri. Gama re major natural. Tempoul Andante. Măsura 3/8. Forma bipartită. Mai târziu, pe aceleași versuri profesorul și compozitorul de muzică bisericească psaltică Ion Popescu Pasărea a alcătuit o nouă lucrare la 3 voci egale în notație psaltică. Aceeași melodie a fost armonizată la 4 voci mixte de compozitorul Ioan Chirescu și publicată de profesorul C. A. Ionescu în colecția sa³³.

33) **Hora de la Grivița**. Cîntec patriotic pentru voce și pian, pe versuri de Vasile Alecsandri. Editura Iosef Sandrovits și 'compania. Gama fa major, măsura 6/8. Fără tempou. Forma bipartită. Este un cîntec cu tematică patriotică, cîntec în care se personifică orașul Grivița pe care armatele române l-au smuls în 1877 din mîinile cötropitorilor turci. Redăm ultima strofă a acestui cîntec :

«Tot-așa, mări-am grăit
Într-o zi m-am repezit
Și-am pus mîna pe colan
Și pe fata lui Osman.
Alelei ! Grivițo, fa,
Înapoi nu te-oi mai da» !

34) **La o viorică**. Romanță națională pe versuri de Theodor Georgescu. Editura Janda și Sandrovits, București, f. a., op. 2 Tempoul Andante. Măsura 3/4. Gama mi minor natural. Forma monopartită. Este o lucrare cu tematică socială în care autorul ironizează clasa marilor boieri.

35) **La Frontiere ! La Frontiere !** Subtitlu : **La România**. Cîntec patriotic pentru voce și pian, op. 9. Editura Josef Sondrovits și Compania, București, f. a. Este un marș eroic scris în gama fa major, măsura 2/4. Forma. A introductiv A ; Av ; B ; C ; C. Versurile de D. N. Tempoul Marcial. Forma monopartită. Această melodie se găsește și în Notetul de cîntece al sergentului C. I. Berceanu — veteran al războiului din 1877³⁴.

36) **Adio la Patria**. Cînt român pe versuri de Dimitrie Bolintineanu, op. 3. Editura Janda și Sandrovits, București, f. a. Tempoul Andante con moto. Măsura 6/8. Forma monopartită. În această lucrare, compozitorul deplînge soarta țării sale care geme sub cizma cötropitorilor turci.

37) **Hora Henuța**, op. 58. Lucrare exclusiv pentru pian. Tipografia Costantin Gebauer, București, f. a. Gama si bemol major, măsura de 6/8 cu tr. a II-a și a IV-a alterate superior. Tempoul este Andante. Forma : A. B. A.

38) **Eleonora**. Romanță pe versuri de Dimitrie Eliescu, op. 54. Gama mi bemol major, Măsura 3/4. Forma monopartită, Editura Constantin Gebauer. București, f. a. Tempoul Cantabile. Romanță cu tematică erotică.

33. *Cîntece pentru tineret*. Colecție îngrijită de C. A. Ionescu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1972, p. 530—532.

34. Cosma, Viorel, *Exegeze muzicologice*, Editura muzicală, București, 1984, p. 171.

39) **La o umbră.** Romanță pentru voce și pian. Tempoul Andante Cantabile. Măsura 4/4. Gama mi minor melodic. Imprimeria Ioan Cartu, București, 1869. Romanță cu tematică erotică.

40) **Eu mă sting.** Romanță pentru voce și pian pe versuri de Gh. G. Teologul. Fără opus. Tempoul Andante Cantabile. Imprimeria de muzică Ioan Cartu, București, 1869. Lucrarea este scrisă în gama la minor natural măsura 3/4, cu inflexiuni modulatorii în omonima sa (La major). Este o lucrare cu tematică erotică.

41) **Sufer !** Romanță națională pentru voce și pian pe versuri și muzică de Th. Georgescu. Edit. Josef Sandrovits și Compania. Op. 24. București, f. a. Tempo. Măsura 3/8. Gama sol major natural cu modulație definitivă în re major. Forma bipartită. Lucrare cu tematică patriotică.

42) **Am trăit.** Romanță pentru voce și pian op. 58, pe versuri de Dimitrie Bolintineanu. Editura Constantin Gebauer, București, (f. a.). Tempoul Andante. Măsura 3/4. Gama si bemol major cu modulație definitivă în gama sol minor natural. Lucrare cu tematică erotică.

43) **Vino, vino, lingă mine.** Lucrare și în transcripție pentru pian de H. Glogoveanu. Măsura de 6/8. Tempoul Andante. Editura Constantin Gebauer, București. F. a.

44) **Steaua României.** Romanță pentru voce și pian pe versuri de Gr. H. Grandea. Editura Josef Sandrovits și Compania. Este scrisă în gama fa major cu tr. a V-a și a VI-a alterate superior și a II-a alterată inferior. Măsura de 4/4. Romanță cu tematică patriotică, în care autorul crede fără rezerve în steaua României. Redăm strofa a 2-a:

Multe flori sînt pe cîmpii

Cu miros și fețe vii,

Dar ca steaua țării mele

Nu-i nici una între ele

Strălucește mîndră stea !

45) **Două suspine.** Romanță scrisă pentru voce și pian. Versuri de Tempoul Andante. Gama do major cu modulație definitivă în la minor. Forma bipartită. Lucrare cu tematică erotică.

46) **Lucrări în manuscris ;**

a) **Steaua tristă a vieții mele.** Stimă vocală fără cuvinte în sol minor. Tempoul Andante, măsura 3/4 ;

b) **Plugarul român.** Stimă vocală fără cuvinte în mi major, măsura 2/4, partea a II-a în fa minor, iar partea a III-a în fa major, măsura 4/4;

c) **Regret de tinerețe.** Stimă vocală cu text în sol minor, măsura 3/4. Modulează definitiv în si bemol major.

În afară de aceste romanțe pentru voce și pian cu tematică patriotică și erotică, Theodor Georgescu a mai scris și alte lucrări — unele menționate în Dicționarul muzical al lui Viorel Cosma, altele în cotidienele vremii — lucrări însă pe care nu le-am găsit în bibliotecile din București. Sperăm însă ca în cercetările viitoare să se adauge noi contribuții la conturarea acestei marcante personalități ce a trăit și s-a afir-

mat plenar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Dăm mai jos titlurile acestor lucrări de asemeni, pentru voce și pian, care se adaugă la tabloul creației muzicale laice a lui Theodor Georgescu :

- 1) La o tânără fată.
- 2) Adio la Brașov.
- 3) La armata română.
- 4) Consolarea.
- 5) Mă vei uita.
- 6) Măgurele.
- 7) Trăiesc în suferință.
- 8) Depărtatul.
- 9) Delăsarea.
- 10) Când mă uit la tine.
- 11) Suflet.
- 12) Două cînturi române.
- 13) Hora ostășească.
- 14) Cine sînt.
- 15) Vîntul suflă rece.
- 16) Mai cugeți oare crudo ?
- 17) Aneta.

Lucrările acestea însă sînt rezultatul pregătirii muzicale laice a compozitorului Theodor Georgescu, dar nu reprezintă în ansamblul său, bogata activitate creatoare a acestuia, întrucît atît pregătirea muzicală bisericească cît și funcțiile îndeplinite de-a lungul vieții sale (cîntăreț de biserică, profesor de Seminar și dirijor de cor bisericesc) i-au dat posibilitatea să lase și culturii muzicale religioase, lucrări de autentică valoare artistică. Dăm mai jos titlurile acestor lucrări și, totodată, le prezentăm în notație liniară — occidentală, pentru a înțelege pe deplin și muzicienii laici care nu cunosc notația muzicii bisericești psaltice, aportul considerabil adus de compozitor la îmbogățirea tabloului creației muzicale religioase din a doua jumătate a secolului al XIX-lea:

- 1) Heruvic glas V în Pa.
- 2) Alt Heruvic glas V în Pa.
- 3) Ca pre Împăratul, glas V în Pa.
- 4) Doamne, femeia cea păcătoasă, glas VIII, în Ni.
- 5) Ziua Învierii, glas V în Pa.

Făcînd o analiză detaliată a acestor lucrări prezentate în cele două notații și avînd în vedere valoarea artistică și tabloul impresionant al lucrărilor celor trei mari clasici ai muzicii bisericești psaltice menționați la începutul lucrării (Macarie, A. Pann și Ștefanache Popescu), putem conchide că în domeniul muzicii bisericești psaltice, compozitorul Theodor Georgescu nu este cu nimic mai prejos decît aceștia, deși numărul opusurilor sale este mult mai redus decît al lor. Toate acestea însă ne îndreptățesc să credem că cercetările viitoare vor aduce și la această latură a creației sale contribuții de mare preț pentru muzicologia românească laică în general și pentru cea bisericească în special.

Dubla personalitate muzicală a compozitorului Theodor Georgescu, precum și bogata sa creație muzicală lăsată moștenire Patriei și Bisericii noastre Ortodoxe, îl situează deasupra confrăților săi de generație și profesie amintiți, iar muzicologia românească pentru activitatea muzicală laică, îl așază între precursorii de frunte ai cîntecului patriotic care «a cîntat independența din 1877 ca nimeni altul, de la prima gamă de lăptă pînă la victoria finală»³⁵. Muzicologul contemporan Petre Brîncuși îl situează de asemeni, între precursorii muzicii patriotice din țara noastră alături de Gavriil Musicescu, Ciprian Porumbescu, Iacob Mureșianu, Isidor Vorobchievici, George Ștephănescu, Constantin Dimitrescu etc., compozitori, care au adus contribuții hotărîtoare la dezvoltarea și cristalizarea genului coral patriotic în țara noastră³⁶.

În concluzie, încercăm să credem că am adus prin prezenta lucrare, o modestă contribuție la ridicarea vălului uitării așezat pe nedrept deasupra acestei proeminente personalități muzicale care s-a născut, a trăit și s-a afirmat plenar în această perioadă a secolului al XIX-lea, perioadă de largă afirmare a muzicii românești laice și religioase, ilustrată de muzicieni ale căror lucrări au fost și încă sînt nelipsite din manifestările vieții muzicale moderne și contemporane ale țării noastre. Unul din acești corifei ai muzicii românești a secolului al XIX-lea a fost și Theodor Georgescu, care a trecut în eternitate la 11 iulie 1880, lăsînd posterității lucrări muzicale patriotice și religioase de autentică valoare artistică.

Diac. prof. MARIN VELEA

35. Cosma, Viorel, *op. cit.*, p. 5.

36. Brîncuși, Petre, *Muzica românească și marile ei primeniri*, vol. II, Editura Muzicală, București, 1980, p. 300.

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

AGENDA

de lucru a Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST
pe perioada 1—30 mai 1990

— **Duminică 6 mai a. c.** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie în Catedrala Sfintei Patriarhii hirotonind întru preot pe P. C. Diac. Manicea Cristian.

— **Joi 10 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în cadrul căruia s-au discutat probleme curente ale Eparhiei.

— **Duminică 13 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oficiat sfințirea locului și a așezat crucea la altarul pe care se va reconstrui Biserica Doamna Oltea din București. Cu această ocazie s-a oficiat și un Trisaghion în memoria eroilor revoluției din Decembrie 1989, după care Prea Fericitul a ținut un bogat cuvînt de învățătură.

Au fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Dl. Ministru al Cultelor, Prof. N. Stoicescu și reprezentanți ai C.P.U.N., sector 2 București, preoți și credincioși.

— **Mărti 15 mai a. c.** A avut loc deschiderea lucrărilor celei de a II-a Conferință Națională a Preoților Ortodocși din România. Prea Fericitul Patriarh Teoctist împreună cu I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Gherasim Vrînceanul, arhiereu vicar al Episcopiei Buzăului, P. S. Damaschin Severineanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, P. S. Justinian Maramureșanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Clujului, P. S. Episcop Timotei al Aradului, a participat la cea de a II-a Conferință Națională a Preoților Ortodocși din România.

— **Joi 17 mai a. c.** Sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist, în sala de festivități a Palatului Patriarhal au avut loc lucrările de constituire ale noii Adunări Naționale Bisericești pe anii 1990—1994.

— **Duminică 20 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh a asistat la slujba Sf. Liturghii, din Catedrala Patriarhală, săvârșită de P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, înconjurat de soborul Catedralei.

— **Luni 21 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală împreună cu PP. SS. Episcopi Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomiteanul, vicari Patriarhali, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi. După slujba de pomenire a eroilor revoluției și a ctitorilor Catedralei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a ținut un ales cuvînt de învățătură.

— **Joi 24 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvârșit Sfînta Liturghie la Catedrala Patriarhală, împreună cu Prea Sfințitul Damaschin, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei și P. S. Daniel Lugojanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, înconjurat de soborul Catedralei. După Sf. Liturghie s-a oficiat în fața Catedralei slujba de pomenire a eroilor neamului. A fost de față Dl. Ion Iliescu, președinte membri ai guvernului, reprezentanți ai Armatei și credincioși, Sfînta zi a Înălțării Domnului redevenind și ziua de pomenire a Eroilor Neamului. Prea Fericitul a ținut un cuvînt de învățătură în memoria eroilor patriei noastre.

— **Joi 26 mai a. c.** A avut loc o consfătuire a Bisericii Ortodoxe Române și a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol prin reprezentanții săi ; I. P. S. Mitropolit Bartholomeu de Chalcedon și I. P. S. Mitropolit Athanasios de Helenopolis. Din partea B.O.R. au participat Prea Fericitul Patriarh Teoctist, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop Daniel Lugojanul, Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și Pr. Prorector Dumitru Radu.

— **Duminică 27 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvârșit la Catedrala Patriarhală Sf. Liturghie și a rostit apoi cuvîntul de învățătură.

— **Marti 29 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh a primit pe Monseniorul Eleuterio Fortino, de la Consiliul Pontifical pentru Unitatea Creștinilor de la Vatican.

A fost apoi primit Dl. Wilhelm Hausner din Austria, împreună cu soția, membri în Comitetul Consultativ al C.B.E.

— **Joi 31 mai a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa dl. Miloș Alcaloy, Ambasadorul Venezuelei la București. Au fost de față : P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar Patriarhal, și P. S. Episcop Damaschin Severineanul, Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei.

— **Duminică 3 iunie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală, în Duminica Pogorîrii Duhului Sfînt cu care ocazie a săvârșit hirotonia întru preot a diaconului Broscăreanu René. Prea Fericitul a rostit un ales cuvînt de învățătură și poavăuire părintească.

— **Luni 4 iunie a. c.** Cu ocazia hramului Seminarului Teologic din București «Sfânta Treime», P. F. Patriarh a asistat la slujba Sfintei Liturghii, săvârșită în Biserica Radu-Vodă de Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de un sobor de diaconi și preoți. Predica zilei a rostit-o un elev seminarist. Prea Fericitul a ținut la sfârșit cuvîntul de învățătură.

— **Joi 7 iunie a. c.** Sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist au avut loc lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea titularului în scaunul vacant de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei și pentru alegerea titularului în scaunul vacant de Episcop al Alba Iuliei.

— **Vineri 8 iunie a. c.** A deschis ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea Episcopului de Alba Iulia.

În aceeași zi Prea Fericitul Patriarh Teoctist a ținut prima ședință de constituire a Consiliului Național Bisericesc.

În aceeași zi după-amiază a avut loc ședința Sf. Sinod prezidată de Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

— **Sîmbătă 9 iunie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la ședința de constituire a Senatului României, însoțit de I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop Vicar, Daniel Lugojanul, al Arhiepiscopiei Timișoarei.

La ora 11,00 a participat la ședința de constituire a Adunării Deputaților ce a avut loc în clădirea Parlamentului.

— **Duminică 10 iunie a. c.** A săvârșit Sf. Liturghie, la Mănăstirea Antim, împreună cu P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P. S. Episcop Daniel Lugojanul, Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, și cu soborul mănăstirii.

A rostit cuvîntul de învățătură, apoi s-a făcut parastas pentru citori și slujitori și a fost binecuvîntată masa.

— **Joi 14 iunie a. c.** O delegație a Solidarității Creștine Internaționale cu sediul la Zürich-Elveția condusă de Revd. Hans J. Stüchelberger a vizitat Patriarhia Română și a fost primită de Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

— **Vineri 15 iunie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

— **Sîmbătă 16 iunie 1990.** — Prea Fericitul Patriarh a făcut o vizită de lucru la șantierul de consolidare și de restaurare a picturii bisericii din lemn de la Schitu Cricov, localitatea Jercălăi, județul Prahova.

— **Marti 19 iunie 1990** — Prea Fericitul Teoctist a prezidat Conferința preoțească de la Protoieria I Capitală cu tema «Pregătirea preoților în vederea Catehizării preoților și copiilor».

— **Miercuri 20 iunie 1990** — La invitația Parlamentului României, a participat împreună cu P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul și P. C. Pr. Galeriu Constantin, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor la ședința comună a Adunării Deputaților și Senatului, în cadrul căreia, a avut loc la Ateneul Român, ceremonia de investire a Președintelui României.

— **Joi 21 iunie 1990** — Ambasadorul Angliei la București, Domnul Michael Atkinson — a avut o întrevedere la Palatul Patriarhal cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist cu ocazia venirii noului capelan al Bisericii Anglicane, Douglas John. La primire au participat P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul și P. C. Pr. Consilier Sauca Ioan de la Biroul de Presă și comunicații al Patriarhiei Române.

— **Vineri 22 iunie 1990** — S-a oficiat slujba de pomenire la Catedrala Patriarhală a eroilor căzuți în Revoluția din 22 decembrie 1989. La pomenire au mai slujit: P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar patriarhal și P. S. Episcop vicar Calinic Argeșeanul, înconjurați de soborul Catedralei.

La sfîrșitul pomenirii Prea Fericitul Patriarh Teoctist a rostit cuvîntul în memoria celor căzuți.

— **Duminică 24 iunie 1990** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie și a pus piatra de temelie a bisericii Nașterea Mîntuitorului și Sf. Apostol Andrei.

La vremea cuvenită, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a rostit cuvînt de învățătură.

— **Luni 25 iunie 1990** — La Palatul Patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Președintele Bisericii Evanghelice Luterane din Germania, Episcop Hans Ioachim Held.

— **Miercuri 27 iunie 1990** — Domnul Birger Hassel a făcut o vizită de curtoazie Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

— **Duminică 1 iulie a. c.** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oficiat întronizarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel Ciobotea, noul mitropolit al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

— **Marti 2 iulie a. c.** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrșit slujba de pomenire a marelui domnitor al Moldovei Ștefan cel Mare, la Mănăstirea Putna, împreună cu membri ai Sfîntului Sinod și ierarhi de la Chișinău și Cernăuți.

— **Vineri 6 iulie a. c.** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe P. C. pr. paroh Păun Dumitru de la parohia Dragalina Județul Ialomița împreună cu corul copiilor care a intonat cîntări religioase.

Au fost prezenți P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Director Soare Dumitru.

— **Duminică 8 iulie a. c.** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oficiat Sf. Liturghie cu care prilej a hirotonit în diacon pe tânărul Andrei Curaev din U.R.S.S. student în anul II la Institutul Teologic din București.

— **Marti 10 iulie 1990** — Sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist au avut loc lucrările Sinodului Permanent al B.O.R.,

În dimineața aceleiași zile la Cabinetul Patriarhal s-a primit de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist vizita Domnului Adrian Năstase — Ministrul de Externe al României. La primire au participat I. P. S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei I.P.S. Antonie al Ardealului, I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Vicar Nifon Ploieșteanul și alți colaboratori.

— **Marti după-amiază** — Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoțit de membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române și de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul, a fost primit de Domnul Președinte Ion Iliescu la Palatul Cotroceni.

— **Miercuri 11 iulie a. c.** — Membrii Sinodului Permanent s-au întâlnit cu Domnul Prof. Vlăduțescu Gheorghe, Secretar de Stat cu problemele cultelor.

În după-amiaza zilei lucrările Sinodului Permanent al B.O.R. au fost reluate încheindu-se seara târziu.

— **Joi 12 iulie a. c.** — Domnul avocat Vintilă John a fost primit de Prea Fericitul Patriarh Teoctist. La primire a fost de față P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal.

— **Marti 17 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit vizita Domnului Director General Vasile Vatamaniuc al Agenției de radio Moldova-Press, însoțit de directorul adjunct și secretarul general al acestei agenții. La primire au fost de față P. C. Pr. prof. Constantin Galeriu și Domnul Avoc. Nicolae Teodorescu, membru al Consiliului Național Bisericesc.

În aceeași zi Prea Fericitul Patriarh a prezidat lucrările Consiliului Național Bisericesc, discutându-se probleme curente ale Bisericii Ortodoxe Române.

— **Joi 19 iulie a. c.** Prea Fericitul Părinte Patriarh a prezidat lucrările Consiliului Eparhial ale Arhiepiscopiei Bucureștilor.

— **Vineri 20 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh a primit vizita Domnului Ungureanu Ioan ministrul Culturii și Cultelor de la Chișinău.

La primire au fost de față Domnul prof. Nicolae Stoicescu și Domnul Octavian Ghibu.

— **Duminică 22 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la slujba de redeschidere a bisericii de la parohia Magulo—Protoieria Ploiești, slujbă săvârșită de P. S. Episcop Vicar Nifon Ploieșteanul și a sfințit noul monument al eroilor neamului.

— **Mărți 24 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh a prezidat lucrările ședinței Sfântului Sinod.

— **Miercuri 25 iulie a. c.** Lucrările Sf. Sinod au continuat încheindu-se în după-amiază aceleiași zile.

În cursul aceleiași zile Domnul Prim-ministru Petre Roman a prezentat membrilor Sf. Sinod pe secretarul de stat pentru Culte, Domnul Gheorghe Vlăduțescu.

— **Simbătă 28 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la slujba de pomenire (de 4 ani) a patriarhului Iustin. Slujba de pomenire a fost săvârșită de P. S. Episcop Vicar Nifon Ploieșteanul înconjurat de soborul Catedralei.

— **Duminică 29 iulie a. c.** Prea Fericitul Patriarh Teoctist a asistat la Sf. Liturghie din Catedrala Patriarhală care a fost săvârșită de P. S. Episcop Vicar Vasile Țirgovișteanul.

— **Joi 2 august 1990** — În după-amiaza zilei Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita Domnului Profesor Răzvan Teodorescu Directorul Televiziunii Române, însoțit de Domnul Radu-George Serafim, Redactor șef al emisiunii «Viața spirituală». La întrevvedere au fost de față P.S. Episcop Vicar Nifon Ploieșteanul, P.C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal pentru presă și comunicații. S-au discutat probleme privind prezența emisiunilor religioase în cadrul programului Televiziunii Române.

— **Mărți 7 august 1990** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit pe Domnul Ștefan Ciurel, Primarul capitalei și pe Domnul Victor Opaschi, Consilier prezidențial pentru culte. Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Vasile Țirgovișteanul, Prea Sfințitul Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Părinte Gheorghe Bogdan, Consilier Patriarhal.

— **Miercuri 8 august 1990** — Prea Fericitul Părinte Patriarh a primit vizita Arhiepiscopului romano-catolic Ioan Robu însoțit de doi episcopi romano-catolici din Statele Unite ale Americii. La întrevvedere au luat parte Prea Sfințitul Vasile Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal.

— **Joi 9 august 1990** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a P.C. Mihai Smerea, protopop de Chișinău, cu soția.

— **Vineri 10 august 1990** — Prea Fericitul Părinte Patriarh a primit pe Domnul Profesor Constantin Botez, fondatorul Asociației Quebec — România, cu familia.

— **Luni 13 august 1990** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la mînăstirea Viforîta. Prea Fericirea Sa a fost pus la curent cu lucrările de refacere ale mînăstirii și cu problemele privind căminul de maici și preotese pensionare.

— **Marți 14 august** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit pe Domnul Profesor Gheorghe Vlăduțescu, secretar de Stat pentru Culte. La întrevvedere au luat parte Prea Sfințitul Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal.

— **Miercuri 15 august 1990** — Înconjurat de soborul de preoți și diaconi ai Catedralei Patriarhale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a săvîrșit Sfînta Liturghie. Prea Fericirea Sa a ținut cuvînt de învățătură privind însemnătatea sărbătorii Adormirii Maicii Domnului. Slujba a fost transmisă în direct de Televiziunea Română.

În după-amiaza zilei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de Prea Sfințitul Vasile Tîrgovișteanul și P. C. Pr. Profesor Constantin Galeriu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a participat la festivitatea de închidere a expoziției Domnului Gheorghe Răducanu ; «Maica Domnului în 50 de ipostaze».

— **Joi 16 august a. c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita Domnului Thomas Delady, Ambasadorul S.U.A. la Vatican, însoțit de Domnul Dennis L. Curry, Vice-Consul al Ambasadei S.U.A. la București. La întrevvedere au luat parte P. C. Pr. Sauca Ion, Consilier Patriarhal și P. C. Ieromonah Teofan Savu, Secretarul Cabinetului Patriarhal.

În continuare Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, de P. C. Pr. prof. Constantin Galeriu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și de P. C. Pr. Sauca Ion, Consilier Patriarhal, a primit o delegație a UNICEF din New York condusă de Dr. Susi Kecsler, Șeful secției UNICEF pentru Europa de Est. La întrevvedere a luat parte și Domnul Virgiliu Radulian, Președintele Comitetului Român pentru UNICEF, Directorul Institutului Român pentru Educație.

— **Vineri 17 august a. c.** La Reședința Patriarhală s-au desfășurat lucrările Sinodului Permanent sub președinția Prea Fericitului Părinte

Patriarh Teoctist. După încheierea lucrărilor, membrii Sinodului Permanent au avut o întrevedere cu Domnul Profesor Gh. Vlăduțescu, secretar de Stat pentru Culte.

— **Mărti 21 august a. c.** Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita P. C. Pr. Protoiereu Ioan Daghi din Chișinău.

— **Sîmbătă 25 august a. c.** Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist însoțit de P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal a primit vizita Domnilor Robert Horman, Walter Naujoka, Directorul și respectiv Directorul adjunct al Operei din Miami, SUA, însoțit de Doamna Prof. Univ. Arta Florescu, Artist al Poporului. La întrevedere au participat P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Sauca Ion, Consilier Patriarhal.

— **Joi 30 august a. c.** — Înconjurat de un sobor de arhieriei, preoți și diaconi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a săvîrșit la Catedrala Patriarhală slujba parastasului de pomenire a victimelor cauzate de Dictatul de la Viena, 3 august 1940. Prea Fericitul Părinte Patriarh a ținut un mișcător cuvînt de aducere aminte față de cei căzuți în urma odiosului dictat, îndemnînd la iertare, dragoste și înțelegere între toți locuitorii pămîntului sfînt al Transilvaniei.

— **Vineri 31 august a. c.** — Sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a avut loc la Reședința Patriarhală ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

— **Sîmbătă 1 sept. a. c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist însoțit de PP. SS. Episcopi-Vicari Patriarhali Vasile Tîrgovișteanul și Nifon Ploieșteanul, a primit la Reședința Patriarhală pe P. C. Arhiman-drit Meliton Kebeteiklis venit cu ajutoare din partea Bisericii Ortodoxe a Greciei.

— **Duminică 2 sept. a. c.** — Însoțit de soborul Catedralei Patriarhale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oficiat Sfînta Liturghie în cadrul căreia s-a săvîrșit și o slujbă pentru ploaie. Prea Fericitul Sa a ținut la sfîrșitul slujbei un mișcător cuvînt de învățătură, iar predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal.

— **Luni 3 sept. a. c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita Domnului Ioan Cucu, Președintele Ligii Veteranilor de Război din România.

În după-amiaza zilei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist însoțit de P. C. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal a primit la Reședința Patriarhală pe Domnul Linardos Georgios, Ambasadorul Gre-

ciei la București însoțit de Președintele secției grecești a Crucii Roșii, Domnul Apostoletos Gerasimos și P. C. Arhimandrit Meliton Kebeiklis din Arhiepiscopia Atenei.

— **Marți 4 sept. a. c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita P. C. Maicii Starețe Alexandra de la Mănăstirea Schimbarea la Față, SUA, însoțită de fiica P. Cuv. Sale, Alexandra. La discuții au luat parte P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P. Cuv. Arhimandrit Sofian Boghiu și P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal, precum și Domnul Pavel Chirilă, Președintele Asociației medical-creștine «Christiana».

— **Vineri 7 sept. a. c.** Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit pe Domnul Sergio Nimișa Bezmalinovic, Ambasadorul Republicii Chile la București. La întrevedere au luat parte P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal și P. C. Protos. Teofan Savu, Secretarul Cabinetului Patriarhal.

În după-amiaza zilei, Prea Fericitul Părinte Patriarh, Teoctist a primit vizita Domnului Profesor Vasile C. Barba, Președintele Uniunii Culturale române din Freiburg, fondatorul revistei «Zborlu a nostru». La întrevedere au participat P. C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier Patriarhal și P. Cuv. Protos. Teofan Savu, Secretarul Cabinetului Patriarhal.

— **Sîmbătă 8 sept. a. c.** — De sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a asistat la slujba Sfintei Liturghii săvîrșită de soborul Catedralei Patriarhale. Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Vasile Bria, Consilier Administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

— **Duminică 9 sept. a. c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh, înconjurat de soborul Catedralei Patriarhale, a săvîrșit Sfînta Liturghie în cadrul căreia tînărul Radu D. Gheorghe a fost hirotonit diacon. La sfîrșitul slujbei, Prea Fericitul Sa a prezentat credincioșilor pe P. Cuv. Arhimandrit Vasile Vasilache, Vicarul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din SUA și Canada.

— **Marți 11 sept. a. c.** — Sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a avut loc la Reședința Patriarhală o ședință de lucru cu P. C. Părinții Protopopi din Arhiepiscopia Bucureștilor privind probleme legate de introducerea învățămîntului religios în școală.

— **Miercuri 12 sept. a. c.** — În aula Academiei Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de un grup de ierarhi, profesori de teologie și consilieri din Administrația Patriarhală, a participat la simpozionul consacrat «Noului Testament de la Bălgrad 1648». Printre

alți vorbitori, membrii ai Academiei Române, au luat cuvîntul P. S. Emilian Birdaș, prin grija căruia s-a retipărit în anul 1988 textul Noului Testament de la Bălgrad. Spre sfîrșitul simpozionului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a luat cuvîntul, reliefînd în special importanța prezenței Bisericii și a temelor de cultură religioasă în acest înalt for de cultură românească, după 45 de ani de dorință impusă de fostul regim dictatorial.

În după-amiaza zilei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit vizita preotului ortodox Leonid Kishkofoky, Președintele Consiliului Național al Bisericilor din SUA. La întrevedere au luat parte, P. S. Episcop Emilian Birdaș, P. S. Episcop Vasile Țîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Sauca Ioan, Consilier Patriarhal.

— **Joi 13 sept. a. c.** — Sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a avut loc la Reședința Patriarhală ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

— **Vineri 14 sept. a. c.** — Înconjurat de soborul de slujitori ai Catedralei Patriarhale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie în cadrul căreia P.C. Diac. Radu D. Gheorghe a fost hirotonit preot pe seama Parohiei cu hramul Adormirea Maicii Domnului din orașul Urziceni. Prea Fericirea Sa a rostit un mișcător cuvînt de învățătură despre însemnătatea sărbătorii zilei, «Înălțarea Sfintei Cruci», și despre preoție ca misiune de jertfă.

— **Sîmbătă 15 sept. a. c.** — P. F. Părinte Patriarh Teoctist însoțit de P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și P.C. Protos. Teofan Savu, Secretarul Cabinetului Patriarhal, a avut o întrevedere cu membrii coordonatori ai asociației medical-creștine «Christiana» sub conducerea Domnului Pavel Chirilă, Directorul Asociației.

O SĂRBĂTOARE DE INIMĂ ÎN MUNICIPIUL PLOIEȘTI

Revoluția din 22 Decembrie 1989 care a înlăturat o dictatură străină duhului românesc, aducînd un suflu înnoitor în toate compartimentele vieții sociale, s-a revărsat benefic și asupra Bisericii noastre strămoșești. Ca să ne referim numai la Județul Prahova, trebuie să menționăm

că prima hotărâre luată de Consiliul Provizoriu de Uniune Națională a Județului Prahova, a fost aprobarea în unanimitate a construirii unui număr de 4 (patru) biserici noi în cartierele suprapopulate din Ploiești, precum și o biserică în orașul Plopeni.

Protoieria Ploiești a purces de îndată la întocmirea documentației necesare pentru amplasarea noilor biserici.

Înștiințat de aceste fapte îmbucurătoare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și-a exprimat dorința de a participa personal la punerea pietrei de temelie la una din bisericile nou aprobate.

Așa se face că în ziua de duminică, 24 iunie 1990, în ziua praznicului Nașterii Sf. Ioan Botezătorul, Prea Fericirea Sa, însoțit de persoane oficiale din Administrația Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, precum și de un impunător sobor de preoți din municipiul Ploiești, a slujit Sf. Liturghie pe un podium așezat pe locul unde se va construi viitoarea biserică ce va purta hramurile: «Nașterea Domnului», în amintirea evenimentelor din Decembrie 1989 ce au premers sărbătorii Crăciunului și «Sfântul Apostol Andrei», întru cinstirea și pomenirea Apostolului care i-a încreștinat pe strămoșii noștri din Sciția Minor (Dobrogea de azi).

După oficierea Sf. Liturghii, soborul, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, s-a deplasat la locul anume pregătit pentru slujba punerii temeliei noii biserici.

La încheierea acestei ceremonii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a rostit un vibrant cuvânt de învățătură despre însemnătatea ce a avut-o și o are Biserica ca locaș de închinare în viața poporului român. Plecînd de la viziunea patriarhului Iacob din Vechiul Testament, Prea Fericirea Sa a accentuat învățătura că biserica este «Casa Domnului» și «Poarta Cerului».

În acest context, Prea Fericirea Sa a făcut apel la toți creștinii ortodocși din țară să fie apropiați sufletește de bisericile și preoții lor, să participe cu dragoste creștină în duminici și sărbători la Sfintele slujbe să învețe pe copiii lor «Calea Bisericii» și să se implice direct în toate acțiunile caritabile ce se vor iniția de către Biserica neamului românesc pentru sprijinirea acelor categorii de oameni care au nevoie de ajutorul și binefacerile sale.

Privită din acest punct de vedere, acțiunea Bisericii, se răsfrînge asupra întregului neam românesc.

Facem aici mențiunea că noua biserică a cărei piatră de temelie a fost pusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, în ziua de duminică, 24 iunie 1990 se află în partea de nord a municipiului Ploiești în «Parcul Copiilor» de pe strada Andrei Mureșanu, pe raza parohiei «Sf. Spiridon» — Ploiești. De altfel chiar preotul paroh de la această parohie a luat inițiativa acestei solemnități și tot el se va ocupa de construcția noii biserici. La impresionanta slujbă au participat, pe lângă cei aproape 3.000 de credincioși veniți din tot orașul și Domnul Prefect al Județului Prahova, Domnul Primar al Ploieștiului, însoțiți de Viceprimarul și de Secretarul Municipiului.

În drum spre Mînăstirea Ghighiu, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a vizitat patru biserici din municipiul Ploiești, «Sf. Vasile», «Sf. Spiridon», «Sf. Gheorghe Nou» și «Sf. Împărați», cu care ocazie s-a interesat îndeaproape de viața spirituală a credincioșilor și de greutățile cu care se confruntă preoții în activitatea lor pastorală. Agapa festivă a avut loc la Mînăstirea Ghighiu, iar la rugămintea numeroșilor participanți, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a ținut în trapeza mînăstirii o adevărată prelegere despre credința ortodoxă a poporului român, care, izvorită de la Sf. Apostol Andrei, a cuprins veacurile și mileniiile, dînd specificitate Bisericii românești instituție ce și-a împletit existența cu însăși ființa neamului. A expus și aici, cu multă claritate, importanța covîrșitoare ce a avut-o și o are Biserica în viața poporului român, atît ca lăcaș de rugăciune, cît și ca școală în sensul propriu al cuvîntului, dimensiuni ce se cer astăzi reînviolate prin împreună-lucrarea preoților și credincioșilor. Extrase largi din această cuvîntare, precum și un interviu acordat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, au apărut în ziarul local «Prahova Liberă» în ziua de marți, 26 iunie 1990.

În încheierea festivităților, au luat cuvîntul mai mulți preoți mulțumind Prea Fericirii Sale pentru dragostea părintească ce a dovedit-o venind în mijlocul preoților și credincioșilor prahoveni și binecuvîntînd începutul noilor și mutiplelor acțiuni ortodoxe ce se vor desfășura pe tot cuprinsul județului.

Pr. LEON GH. ARION

POMENIREA EROILOR REVOLUȚIEI DIN DECEMBRIE
LA CATEDRALA PATRIARHALĂ

Sîmbătă, 22 septembrie, Catedrala Patriarhală din București, a fost din nou martora îndoliată a pomenirii martirilor revoluției din decembrie trecut, cu ocazia împlinirii a nouă luni de la adormirea lor în Domnul.

Parastasul a fost oficiat de un sobor impresionant de arhieriei, preoți și diaconi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Din sobor au mai făcut parte: Înalt Prea Sfințitul Dr. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Prea Sfințitul Nifon Ploieșteanul, Episcop Vicar Patriarhal, Prea Sfințitul Ioachim Vasluianul, P. C. Arhim Grigore Băbuș, Irineu Pop și Grighentie Damian etc.

Din partea conducerii de stat au luat parte în calitate de reprezentanți: Dl. General Victor Stănculescu, ministrul apărării naționale, Dl. Victor Opaschi, Consilier Prezidențial cu problemele cultelor din România, alte persoane oficiale.

După săvîrșirea slujbei de pomenire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a marcat evenimentul printr-o scurtă dar elocventă evocare a trecutului incendiar din decembrie trecut, cînd prin jertfa curată și nevinovată a eroilor noștri, ne-am recîștigat demnitatea și libertatea de a trăi ca oameni pe acest pămînt scump românesc.

Prea Fericirea Sa a încheiat emoționata evocare cu îndemnul fierbinte adresat tuturor fiilor Bisericii noastre de a păstra neșters din amintirile lor clipele groaznice ale lui decembrie trecut, dar mai ales imaginea celor ce s-au jertfit pentru noi toți cei rămași!

Ceremonia s-a încheiat în dangăt cernit de clopot și în murmurul inimilor cernite de jale ce intonau înăbușit, pentru toți cei răposați: «Veșnica lor pomenire»!

MIHAIL DIACONUL

Noi alegeri de ierarhi

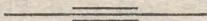
Colegiul Electoral al Bisericii Ortodoxe Române întrunit în ședință de lucru în ziua de 26 și 27 septembrie a hotărît și numit, în urma votării, în scaunul vacant de Arhiepiscop al Tomisului, pe Prea Sfințitul

Lucian Tomitanul ; în scaunul vacant de Episcop al Argeşului pe Prea Sfinţitul Calinic Argeşeanul ; în scaunul recent înfiinţat de Maramureş, pe Prea Sfinţitul Justinian Maramureşeanul.

Învăţămînt religios sau Educaţie moral-religioasă

Prin adresa Nr. 150052/1990 a Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei şi adresa nr. 7758/1990 a Secretariatului de stat pentru Culte, se făcea cunoscut că guvernul actual al României a aprobat în şedinţa sa din 11 septembrie a. c. ; «**Introducerea educaţiei moral-religioase în învăţămîntul de stat**», ca «obiect de învăţămînt cu statut de disciplină **opţională şi facultativă**, inclusă în orar şi se desfăşoară în şcoli», cu menţiunea statutară că «elaborarea programelor de învăţămînt şi predarea se vor face în spirit irenic...» (art. 3).

REDACTIA

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI

41.630